

Vatra veche

Vatra veche

4

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 4(88), aprilie 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Constantin Lucaci – Fântână arteziană, Brăila

Antologie “Vatra veche”

PLEOAPE DE APĂ

Pleoape de apă
Se închid una câte una
Ca un ecou,
Se aud înainte de a se vedea

Cum vin înspre țărm
Cu gene de spumă,
Se pleacă încet
Peste pupila de piatră,
Apoi se ridică din nou
Și se lasă stingher
Să-nchidă vederea
pământului

Acoperit de somn și de ape,
Și reușind să viseze câte o
dungă de cer
Doar în secunda dintre două
pleoape.

ANA BLANDIANA

Vatra veche dialog cu Nicolae Mărgineanu

SUMAR

Antologie „Vatra veche”. Ana Blandiana, Pleoape de apă/1
Vatra veche dialog cu Nicolae Mărgineanu, de Tudor Petcu/3
Vatra veche dialog cu Maria Mierluț, de Tamara Constantinescu/6
Eminescu și Transilvania. Dialog cu Ilie Șandru, de Elena Condrei/10
Fără-de-sfârșitul marilor opere, de Valentin Marica/11
Coșbuc – 150. Gavril Istrate, Despre actualitatea lui Coșbuc, de Mircea Daroși/12
George Topîrceanu – 130 de ani de la naștere, de Dumitru Hurubă/13
Replieri asupra operei lui Al. Vlahuță, de Magdalena Hărăbor/14
Emil Cioran, filosoful de la Râșinari, de Marin Iancu/16
Poeme de Mihaela Aionesei/17
Portret Ștefan Cucu, de Nicoleta Milea/18
Poeme de Emilia Amariei/19
Cui prodest?, de Gheorghe Moldoveanu/20
Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/22
Don Quijote, de Paula Romanescu/23
Cronica literară. Cămașa de sare (Mihaela Oancea), de Luminița Cornea/26
Solzii negri ai timpului alb (Mihaela Oancea), de Ion C. Ștefan/27
Terra nobilis (Costel Suditu), de Manuela Camelia Sava/28
Poezia pietrei cu suflet de om (Emilia Dănescu), de Cezarina Adamescu/29
Tangouri dintotdeauna (Nicu Doftoreanu), de Maria Niculescu/31
Cărți și oameni (Violeta Calfa Dinu), de Marin Iancu/32
Păzitorul farului (Elisabeta Lasconi), de Carmen Ligia Rădulescu/34
Daruri către lume (Aurelia Stoie Mărginean), de Sânziana Batiște/36
Ceașescu, ultimul stalinist (Alexandru Mihalcea/Marian Moise), de Magdalena Brătescu/37
Inedit. Epistolar între vârste: Solomon Marcus – Lucia Lăpușeanu/38
Prima verba. Să nu uităm că timpul există (Monica Chivu), de Nicolae Băciut/40
Sub aura dorului de pustie, de Monica Chivu/40
Poeme de Monica Chivu/41
Poeme de Armina Flavia Adam/42
Documentele continuității. Romanul Marii Uniri (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/43
Convorbiri duhovnicești, cu Î.P.S. Ioan al Banatului, de Luminița Cornea/46
Tinda Raiului. Maica Teodosia Lațcu, de Gheorghe Nicolae Șincan/47
Carnet. Timișoara arzând cu metafore roșii, de Suzana Fântâniariu/48
Istorie și memorie. De ce nu uită tătarii Crimeeni..., de Güner Akmolla/49
Poeme de Mihai Horga și Daniel Mișu/50
Arhiva. Romulus Cioflec, de Victor Durnea/51
Ancheta „Vatra veche”. Casa Memorială „Eminescu”, de la Ipotești, de Luminița Cornea/52
Ipostaze ale traducerii, de Dorin N. Uritescu/54
Poeme de Aurelian Sârbu/55
Poeme de Angela Melania Cristea/56
Biblioteca Babel. Gregorio Muelas Bermúdez, traducere de Elisabeta Boțan/57
O parabolă posibilă: Hermann Hesse și Mihail Diaconescu, de Tanța Rotărescu/58
Ancheta „Exilul românesc”. Brândușa Dorina Landen, de Nicolae Băciut/59
Inedit. Epistolar Aurel Dumitrașcu/Emilia Amariei/61
Poeme de Gheorghe Mizgan/62
Ocehan întors. Măgelele copilăriei, de Simina Lazăr/63
Poeme de Laurian Lodoabă/64
Starea prozei. Răzmeriță în autogară, de Dorina Vladi/65
Magistrul, nuvelo-poeme de Titus Suciu/68
Starea prozei. Marea încercare, de Decebal Alexandru Seul/69
Poeme de Cornelia Jinga Hetrea/70
Poeme de Iuliu Ionaș/70
Scena. Cehov și teatrul, de Bogdan Ulmu/71
Literatură și film. Alt vis american, de Alexandru Jurcan/71
Liana Cenean și teatrul buzoian, de Marin Ifrim/72
Întoarcerea fiului risipitor Paul Ioachim, de Marin Ifrim/72
Diligența de Bizanț. Dintr-o vorbă în alta. Doru Stănculescu, de Florin Săsărman/73
Meridiane. Cenaclul Românesc „Mircea Eliade”, de Dana Anadan/75
Cânt divin, de Milena Munteanu/76
Stendhal, de Iulian Dămăcuș/77
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/78
De la Păstorel citire/78
Trilogia lui Mereacre, de Vasile Larco/79
Curier/80
Festivalul Național de Literatură „Agatha Grigorescu-Bacovia”/83
Poezia religioasă postbelică/84
Concursul „Ștefan Fuli”, de Corina Ceamă/84
Șevalet. Franco Giannelli/85
Cătă natură, atâta artă, de Nicolae Băciut/85
Ceea ce este firav se integrează ușor, de Franco Giannelli/86
Dialog, de Elisabeta Petrescu/86
Sexualitate și societate (Andrei Oișteanu), de Ana Maria Tăbărcă/88

Constantin Lucaci, Fântâna din Reșița, centrul orașului, noaptea

Constantin Lucaci

Constantin Lucaci

Număr ilustrat cu lucrări de
CONSTANTIN LUCACI

Vatra veche dialog

Nicolae Mărgineanu

„Mesajul moral mi se pare cel mai important pentru un film”

Mărturii despre sine, moștenirea primită și filmografia românească
-Înainte de toate, vă rog să precizați care sunt cele mai grăitoare exemple din copilăria dvs., care au contribuit din plin ulterior la evoluția personalității dvs.

-Nu știu în ce măsură întâmplarea pe care vreau să v-o povestesc a contribuit la evoluția mea dar pot să vă mărturisesc că mi-a rămas foarte vie în memorie.

În timpul războiului, în toamna anului 1944 aveam 6 ani și ne aflam refugiați în satul Obreja, satul în care s-a născut tatăl meu, care se află între Teiuș și Blaj. Trupele sovietice au poposit la un moment dat în sat și au creat o enormă panică, pentru că soldații ruși erau puși pe jaf și pe viol. Femeile se ascundeau prin șuri sau prin poduri, își murdăreau părul și fața ca să pară mai urâte, iar bărbații din sat au început să se organizeze ca să facă față situației.

La plecare, rușii au părăsit la marginea satului un cal bolnav care probabil nu mai putea merge. Sărmanul animal era atât de slab și de murdar încât nici un țaran nu a fost tentat să-l ia în gospodărie. Copiii din sat însă l-au îndrăgit și au început să-i aducă fân, să-l spele, să-l îngrijească și după câteva zile când calul a prins un pic de putere, l-au dus la Târnăva și l-au scăldat. Era o larmă și o bucurie de nedescris și calul, care traversase un război greu, aprecia această nesperată grijă pe care copiii o aveau pentru el. Când a început să se întremeze, băie-

ții au încercat să-l călărească și calul a acceptat cu recunoștință. Copiii trăgeau calul lângă un gard din bârne de lemn pe care se cățarau cu ușurință ca să ajungă la înălțimea la care puteau încăleca. Rând pe rând am încălecat pe el toți copiii din sat. Atunci am călărit și eu pentru prima dată în viața mea. Calul era deosebit de prietenos. S-a creat o frumoasă prietenie între cal și ceata de copii. În fiecare dimineață alergam la o pășune de la marginea satului, unde calul ne aștepta.

Fericirea asta a durat din păcate doar două săptămâni. Într-o dimineață, spre disperarea noastră, nu am mai găsit calul la locul știut. Un moșneag care ieșea cu vaca la păscut ne-a spus că în zori, rușii au traversat din nou satul și au luat calul cu ei. Cred că soldații s-au bucurat să-l găsească înzdrăvenit, iar noi regretam că nu am putut măcar să ne lăum rămas bun de la bunul nostru prieten.

O a doua amintire care ne-a marcat viața familiei noastre a fost arestarea tatălui meu. Aveam zece ani și eram elev în clasa a treia. Deși eram oarecum pregătiți, se făcuseră deja multe arestări printre familiile cunoscute, evenimentul ne-a luat prin surprindere. Nu ne venea să credem, speram că este o neînțelegere și că tata va veni în câteva zile înapoi. Nu a fost așa. Cel mai greu i-a fost mamei mele, care a rămas cu doi copii de crescut. A început să-și caute un serviciu, să intre ”în câmpul muncii”, cum se spunea atunci. După multe căutări, a fost angajată ca educatoare la un Preventoriu de copii bolnavi de TBC, aflat în afara Clujului, unde nu voia nimeni

să lucreze, de teama contaminării. Viața mea și a surorii mele Daniela s-a schimbat de atunci. Atitudinea oamenilor pe care i-am cunoscut s-a diferențiat: unii se fereau de noi, alții, din fericire, erau foarte apropiați de durerea noastră și încercau să ne ajute cum puteau.

-Care a fost impactul pe care tatăl dvs., psihologul Nicolae Mărgineanu, l-a avut asupra dvs., atât spiritual cât și intelectual?

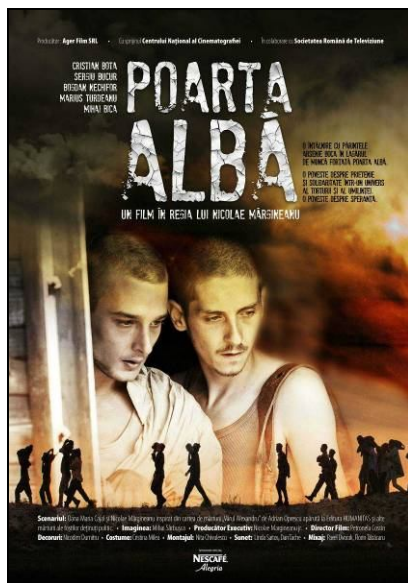
-Lipsa tatălui timp de 16 ani și două luni, faptul că știam cât de greu se trăia în închisori m-au făcut să mă gândesc des la suferința lui, să încerc să-l înțeleg și să-i fiu solidar. La proces nu ni s-a permis să mergem. Am aflat că a fost acuzat de trădare de țară, acuze false, fără logică, fără nicio probă concretă și reală. Ancheta și procesul în care a fost implicat au fost o înscenare. Cazul Nicolae Mărgineanu a fost una din zecile de mii de înscenări prin care regimul comunist a distrus sistematic viața normală din România.

Faptul că el lupta acolo ca să supraviețuiască m-a determinat să lupt la rândul meu. Am avut parte de multe încercări, atât eu cât și sora mea, exmatriculări din școli, angajări temporare, continuarea liceului la seral, apoi după ce am reușit să intrăm la facultate am fost din nou exmatriculați. Această situație în care ne aflam ne-a învățat să luptăm. Eram tineri și păream gata să învingem orice dificultate. Așa ne-am format caracterul.

După ieșirea tatălui meu din închisoare, în iunie 1964, situația s-a schimbat, cei exmatriculați din motive politice, respectiv datorită ”origini sociale nesănătoase” am fost reprimiți în facultate, sora mea la Facultatea de Limbă Engleză din București și eu la Facultatea de Chimie din Cluj. Făcusem însă în ultimii ani o pasiune pentru fotografie și m-am îndreptat spre Facultatea de Operatorie de film din cadrul Institutului I.L. Caragiale. Am fost admis la examen, așa că am renunțat la chimie.

Discuțiile pe care le-am avut cu tatăl meu după eliberarea lui m-au ajutat să înțeleg mai bine cât de neînsemnați și vulnerabili putem deveni în fața istoriei, cum o schimbare socială majoră poate distruge generații întregi de oameni. Am aflat astfel întâmplări emoționante privind rezistența și demnitatea multor →

TUDOR PETCU

intelectuali, militari sau țărani români. Mi-am dat seama că suferința noastră, a celor rămași afară, era incomparabil mai mică față de cea trăită de cei din închisorile comuniste. Îmi amintesc că odată l-am întrebat care au fost clipele cele mai grele din pușcărie și tata mi-a spus cu tristețe că nu vrea să-și amintească de momente care ar face de rușine poporul român.

Credința în Dumnezeu, convingerea că nu este vinovat și că până la urmă se va face dreptate l-au ajutat să străbată această grea perioadă.

-Este cunoscut faptul ca tatăl dvs. a reprezentat unul din principalii factori de rezistență anticomunistă din România, fiind nevoit ca timp de 16 ani să treacă prin diferite închisori comuniste. Cum ați caracteriza dvs., în calitate de fiu, mesajul suferinței tatălui dvs. din universul concentraționar?

-Toate momentele determinante din istorie au fost plătite cu sacrificii și suferințe cumplite. Fără sacrificiul Sfinților Martiri Brâncoveni, exemplu suprem de demnitate și credință, poate că țara noastră nu ar mai fi existat. Un Părinte Duhovnic remarcă că "martirii nu apar în timp de pace". Eu cred că suferința unor oameni pentru neamul lor înalță mult demnitatea țării. Iar țara noastră în perioada comunistă a dat mulți sfinți și martiri.

-Date fiind cercetările în psihologie desfășurate de tatăl dvs., care au atras atenția în special mediului academic din Franța, v-aș ruga să îmi spuneți care ar fi unicitatea pe care un tânăr psiholog în formare ar trebui să o surprindă în ceea ce privește cercetarea și gândirea tatălui dvs.?

-Tatăl meu a fost singurul băiat din satul lui care a plecat în acel an la școală. Ca mulți tineri intelectuali ardeleni, a avut o voință și o putere de muncă ieșite din comun, care l-au condus spre o ascensiune uluitoare. Și-a dat licența la 22 de ani, la 27 de ani a devenit doctor în filosofie al Universității din Cluj, specialitatea psihologie, cu mențiunea „magna cum laude”, apoi, în scurt timp, asistent la Institutul de Psihologie al Universității. Devine bursier la cele mai importante universități din Europa și apoi timp de peste doi ani ca bursier Rockefeller se specializează pe lângă cei mai eminenti psihologi din Statele Unite. Înainte de a fi arestat scrisese deja 12 cărți de psihologie

publicate și era considerat unul dintre cei mai importanți psihologi din țară.

După eliberare, a încercat să recupereze timpul pierut în pușcărie și a mai reușit să publice șapte cărți de specialitate.

După prăbușirea în 1989 a sistemului comunist, se publică memoriile lui Nicolae Mărgineanu, „Amfiteatre și închisori”, iar în 2002, în ediție completă, cu titlul „Mărturii asupra unui veac zbruciumat”.

În această carte, tatăl meu lasă generațiilor viitoare următorul mesaj: „...împotriva maltratării și nedreptății, singura apărare a oamenilor e convingerea lor deplină și fermă în triumful final al Adevărului și Dreptății.”

-Acum vă propun să trecem la abordarea filmografiei dvs. Cariera dvs. în acest domeniu este una impresionantă, multe din filmele regizate de dvs. contribuind în mod esențial la evoluția acestui orizont în România. Întrebarea pe care aș dori să v-o adresez acum este una deosebit de simplă, dar, consider eu, fundamentală atât pentru dialogul nostru, cât și pentru cititorii dvs: care este cel mai important film pe care l-ați regizat de-a lungul carierei dvs. și care credeți că vă reprezintă în cel mai profund mod?

-În general m-am legat de ultimul film pe care l-am făcut. Nu mă pot decide asupra unui singur film. Cred că "Un bulgăre de humă" și "Binecuvântată fii, închisoare" sunt filmele la care țin cel mai mult.

-Cât de importantă a fost în filmografia dvs. dimensiunea mistică și metafizică?

-Mesajul moral mi se pare cel mai important pentru un film, cu condiția să fie bine ascuns în interiorul filmului.

În perioada de pregătire, de filmare și de montaj a filmului "Binecuvântată fii, închisoare", am învățat cât de dificil este să faci o poveste convingătoare despre credință. Sper că în bună parte am reușit. Această experiență spirituală pe care am trăit-o în acești doi ani cât am lucrat la acest film mi-a schimbat viața.

-V-aș ruga, dacă este posibil, să ne raportați și la cunoscutul film "BD la mare", întrucât, așa cum se știe, unul dintre actorii principali ai acestui film a fost Toma Caragiu. Ce a reprezentat pentru dvs. întâlnirea cu acest titan al filmului și teatrului românesc?

-Îmi aduc aminte cu plăcere de Toma Caragiu, dar și cu un fior dureros atunci când mă gândesc la sfârșitul lui tragic. Toma Caragiu era o prezență extrem de agreabilă în echipa de filmare. Foarte talentat și serios ca profesionist. Avea întodeauna o licărire plină de umor în ochi, gata să izbucnească într-un zâmbet sau într-o vorbă de duh. Aprecia pe fiecare membru al echipei de filmare și era iubit de toată lumea.

-Eu, personal, întotdeauna am fost fascinat de filmul Binecuvântată fii, închisoare, căruia îi gădesc cele mai înălțătoare virtuți din perspectiva trăirii creștine. Care a fost contextul în care ați regizat acest film și în ce măsură credeți că prin acest film ați reușit să-i faceți pe anumiți români să înțeleagă semnificația terorii comuniste?

-Cartea mărturie cu același titlu a Nicolettei Valeria Grossu o citisem prin anii nouăzeci, când am primit de la cineva versiunea franceză apărută la editura Plon din Franța. Povestea m-a impresionat profund și mi-a rămas mult timp în memorie. Mi-ar fi plăcut să fac un film după această carte, dar posibilitatea reală de a-l realiza părea foarte îndepărtată. Drepturile asupra cărții erau ale editurii Plon, ceea ce părea o piedică importantă. Domnul Sergiu Grossu, soțul Nicolettei, trăia la Paris și în acea perioadă era greu să iau legătura cu dânsul. S-a întâmplat însă o minune. Prin anul 1998-99, cred, am fost solicitat împreună cu soția mea, actrița Maria Ploae, să vorbim din partea Fundației Filmului Românesc →

la un congres al românilor din diaspora care avea loc în București. După ce ne-am terminat micul discurs doream să plecăm, dar ne-am întâlnit cu domnul Ion Gavrilă Ogoranu și ne-am hotărât să mai rămânem ca să ascultăm și cuvântarea lui. Ne-am așezat în sală, ceva mai în spate ca să putem pleca mai devreme. Un domn în vârstă, care stătea în rândul din fața noastră, s-a întors spre noi și ne-a spus direct : ”De ce nu faceți un film după cartea soției mele, ”Binecuvântată fii, închisoare”? Era domnul Sergiu Grossu, soțul Nicoletei. Nu-mi venea să cred că ceea ce se întâmplă este real. Am stat apoi mai mult de vorbă și desigur am rămas în legătură și am început să scriu scenariul. Domnul Sergiu Grossu a obținut acordul editurii Plon de a face filmul. În plus, dânsul a oferit o sumă substanțială de bani, din economiile lui de o viață, pentru a produce acest film în memoria soției lui. M-a impresionat foarte mult gestul lui și m-a emoționat mai ales dragostea pe care o purta soției și acum, după trecerea ei la cele veșnice. La vremea respectivă, Sergiu Grossu mă rugase să nu fac public acest amănunt, dar acum, fiind plecat dintre noi, mă gândesc că este bine să amintesc de acest gest nobil și minunat pe care dânsul l-a făcut.

-O ultima întrebare pe care aș dori să v-o adresez: cum vedeți dvs. situația actuală a filmului românesc?

-În ciuda succeselor mari pe care tinerii cineaști le-au avut la festivaluri cinematografice de prestigiu, finanțarea producției naționale de film a devenit în ultima perioadă nulă. Sper din toată inima să dispară această indiferență din partea celor care ne conduc.

*

Nicolae Mărgineanu (n. 25 septembrie 1938, Cluj, operator, scenarist, producător, regizor de film.

Căsătorit din 1976 cu actrița Maria Ploae și au împreună 3 copii, al patrulea fiind din prima căsnicie a regizorului. Unul dintre ei, Petru Mărgineanu, este compozitor, iar Ana Mărgineanu este regizor de teatru. Tatăl său, psihologul Nicolae Mărgineanu, a efectuat 16 ani de închisoare în închisorile comuniste, între 1948 - 1964.

A absolvit cursurile IATC în 1969 (imagine). Activitate bogată ca operator de film în anii '70, pentru ca

din anii '80 să se dedice regiei de film. Devine un regizor de primă mână al filmului românesc din aceeași perioadă, prin seriozitatea abordării, construcție dramatică solidă și atenția acordată partiturii actricești. Face atât film de ficțiune, cât și film documentar și utilitar. Din 1990 este și producător de film.

Filmografie

Regizor al filmelor *Profetul, aurul și ardelenii* (1978) - regizor secund, *Mai presus de orice* (1978), *Un om în loden* (1979), *Ștefan Luchian* (1981), *Întoarcerea din iad* (1983), *Pădureanca* (1986), *Flăcări pe comori* (1987), *Un bulgăre de humă* (1989), *Undeva în Est* (1991), *Privește înainte cu mânie* (1992), *Arhitectura și puterea* (1993) - film documentar, *Capul de zimbru* (1996) - film TV, *Faimosul Paparazzo* (1999), *Binecuvântată fii, închisoare* (2002), *Logodnicii din America* (2007).

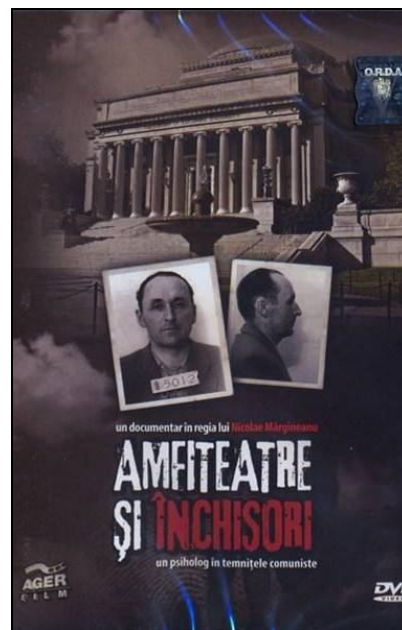
A scris scenariu pentru: *Schimb valutar* (2008), *Poarta Albă* (2014), *Ștefan Luchian* (1981), *Întoarcerea din iad* (1983) *Pădureanca* (1986), *Un bulgăre de humă* (1989), *Undeva în Est* (1991), *Binecuvântată fii, închisoare* (2002).

A fost producător de film pentru: *Undeva în Est*, (1990), *Faimosul paparazzo*, (1999), *Binecuvântată fii, închisoare*, (2002), *Ce lume veselă*, (2003), *Biruința*, (2004), *Logodnicii din America*, (2007), *Schimb valutar*, (2007).

A fost operator pentru filmele *Alerta* - r. Mircea Săucan, (1967), *Brigada Diverse intră în acțiune* (1970), *Brigada Diverse în alertă!* (1971), *B.D. la munte și la mare* (1971), *Explozia* - r. Mircea Drăgan, (1972), *Frații Jderi* (1974) - în colaborare cu Mircea Mladin, *Muntele ascuns* - r. Andrei Cătălin Băleanu, (1974), *Ștefan cel Mare - Vaslui 1475* (1975). Colaborator imagine la filmele *Tanase Scatiu* - r. Dan Pița, (1976), *Profetul, aurul și ardelenii* (1978), *„Un om în loden”*, (1979).

Premii:

Premiul ACIN pentru debut. *„Ștefan Luchian”*, (1981): Premiul CIDALC la Festivalul Internațional de film de la Karlovy Vary, *„Întoarcerea din iad”*, (1983): DIPLOMA DE ONOARE la Festivalul Internațional al filmului de la Moscova. MARELE PREMIU la

Festivalul Național al filmului de la Costinești. *„Pădureanca”* (1986): Premiul de regie la Festivalul Național al filmului de la Costinești, *„Flăcări pe comori”*, (1987): Premiul de regie la Festivalul Național al filmului de la Costinești, *„Undeva în Est”*, (1991): Premiul pentru scenariu, Festivalul Național de la Costinești, *„Privește înainte cu mânie”*, (1993): Festivalul Internațional din Berlin – PANORAMA, 1994 MARELE PREMIU la Festivalul Internațional al Noului Cinema, Pesaro, Italia, 1994, DELFINUL DE ARGINT, la Festivalul Internațional de la Troia, Portugalia, Diploma FIPRESCI, Troia, Portugalia, 1994, Diploma OCIC la Festivalul Internațional de la Amiens, Franța, 1994, Premiul pentru imagine la Festivalul Internațional de la Skopje, Macedonia, Premiul Special al Juriului la Festivalul Filmului Național de la Costinești, *„Binecuvântată fii, închisoare”*, (2002): Premiul Juriului pentru cea mai bună contribuție artistică, Festivalul Filmelor Lumii, Montreal, 2003 și Mențiunea specială a Juriului ecumenic, Premiul ”Cavalerul de argint” la Festivalul Internațional de filme spirituale „Cavalerul de aur”, Irkutsk, Rusia, 2004, Christian Visual Media’s Crown Awards (Atlanta, SUA, 2004): Silver Award – Best Screenplay Silver Award - Best International Film Bronze Award – Best Picture Silver Award – Best Drama.

Vatra veche dialog

Maria Mierluț

„Desenul face parte din eul meu”

- D-nă Maria Mierluț, v-ați autocaracterizat în anul 2013, când ați primit „Premiul Michaela Tonitza Iordache de excelență în arta animației românești”, în cadrul Festivalului Internațional al Teatrului de Animație „Bucurii pentru copii. Spectacole de colecție”, ca fiind „păpușar până în vârful unghiilor”. Cum vede lumea păpușilor un astfel de păpușar?

-Vă rog să-mi permiteți să nu răspund imediat la întrebarea dumneavoastră, să mă opresc puțin la momentul 2013, când pe scena Teatrului *Țândărică*, domnul director Călin Mocanu (nu-mi place termenul de manager în teatru) mi-a înmănat premiul pe care îl acordă în ultimii vreo zece ani, cu generozitate, creatorilor din teatrele de păpuși. M-am simțit foarte onorată de acel premiu (știu, expresia e mult uzitată, tocită, dar nu găsesc o formulare mai fericită acum) și pentru că de mulți ani, aveam o admirație sinceră pentru autoarea volumului *Eliza Petrăchescu* și pentru gândirea fermă, inspirat exprimată a teatrologului Michaela Tonitza-Iordache. Am avut norocul s-o cunosc personal la un festival internațional organizat de Teatrul *Țândărică*, când m-a cucerit cu politețea desăvârșită, bunăvoința unei gazde perfecte și modestia uimitoare pentru o personalitate de altitudinea dumneaei. Și, copleșită de emoția acestei amintiri frumoase, era cât pe ce să ratez momentul, dar, după o pauză prelungă mi-am recăpătat graiul și am putut rosti câteva cuvinte de mulțumire, cum se cuvenea.

„Păpușar până-n vârful unghiilor” am spus într-un interviu... (Trebuie să fiu atentă cu interviurile, cuvintele se spun ușor, ca un respir, când apar scrise, capătă greutate...) Scuzați-mă, acum îmi vine să râd auzindu-mă citată în acest fel... Păpușar mă simt și acum, dar mă înveselește încrâncenarea cu care am spus-o atunci! Luptam cu mine însămi să nu mă las furată de valul modei, ademenită de facilitatea de a înlocui Păpușa cu Actorul...

Această „lume a păpușilor” de care mă întrebați e lumea mea, micul meu univers în care mă simt acasă... O privesc uneori cu dioptrii mărite mult, pentru a distinge nuanțe, detalii surprinzătoare uneori, care îți scapă la o „primă vedere” (acea vedere sintetică, specifică, zic eu, ochiului de regizor care înțelege întregul, clasifică, etichetează), nuanțe care te îmbogățesc subtil, oricât de „pregătit” ai fi, care îți dilată bucuria receptării. Nici severitatea privirii nu-mi e străină, recunosc, se instalează în mod reflex, când Păpușa e tratată superficial, neprofesionist, ca un accesoriu decorativ. Da, acestea sunt tristețile „păpușarului până-n vârful unghiilor”. Important e că, identificându-mă cu acest „mic univers”, am învățat să mă bucur de izbânzile artistice ale celorlalți (de ale mele n-am fost sigură niciodată): de la încărcătura emoțională a unei simple mișcări, firescul neașteptat al unei intonații, până la intenția clară, autenticitatea unui gând regizoral, conturarea sugestivă a spațiului scenic și... minunea minunilor... crearea Păpușii adevărate! Pentru că sunt multe păpuși, dar puține au norocul de a fi dăruite de scenograf cu însușirile personajului!

Acel „până-n vârful unghiilor” însemna pentru mine atunci că până și lumea reală din jurul meu o vedeam prin acele „dioptrii”, care de data asta „micșorau” lumea, ca să încapă în „universul păpușilor” (deformare profesională, veți zice): peisajele deveneau posibile decoruri, obiectele – personaje, copiii – eroi uimitori, animalele – surse inepuizabile de inspirație, etc. ...știți dvs. prea bine...

- Aveți o carieră îndelungată, prodigioasă în lumea teatrului pentru copii. De-a lungul anilor ați fost recompensată cu numeroase premii. Le mai știți numărul? Care sunt cele pe care le considerați mai importante?

-Despre carieră, premii nu știu ce

să spun... Într-o vreme s-a întâmplat să vină și premiile la rând... Eu atunci nu lucram pentru festivaluri, premii... La început, făceam spectacole (jucam, regizam) pentru mine, să-mi placă mie! Apoi (în sfârșit), am observat că lucrez pentru copii... Și am început să stau în sală la toate spectacolele, să le urmăresc efectul prin prisma reacțiilor copiilor, să-i studiez... Spectacolul *Pui de om*, de Victor Eftimiu, a luat Premiul I la Festivalul Național „Cântarea României” (scenografia era semnată de scenograful Haller József). Am fost atât de surprinsă, încât cred că nici nu am apucat să mă bucur ca lumea! Peste doi ani, la același festival, am luat premiul II (cu un alt spectacol), iar la o ședință în teatru am fost criticată că am luat doar locul II, deci, am regresat!... (Puncte de vedere din Epoca de Aur...) Întâiul premiu pentru regie l-am primit cu bucurie, alături de întreaga echipă, la Festivalul „Ion Creangă” din Bacău, pentru spectacolul *Motanul încălțat* (scenograf Garda Ladislau, actori: Dina Moldovan, Rudolf Moca, Cornel Iordache, Mariana Iordache, Georgeta Potcoavă, Adrian Brânduș).

Mi-a plăcut premiul pentru interpretare primit de Alexandra Moldovan, la Festivalul „Gulliver” Galați, pentru rolul Suzette, din spectacolul meu *Uriășul Periferigerilerimini*, de Carles Perrault (nu, nu eram în juriu!). Dina Moldovan, cum îi spuneam noi, era o actriță minunată, sensibilă, inteligentă, cu o voce delicată, atentă la detalii, devotată Păpușii. Merita din plin această recunoaștere! Trebuie să adaug și reușita lui Iuliu Pop, în rolul Frățiorului, care a secundat-o cu brio în lucrătura filigranată a mânuirii, precum și prezența inconfundabilă a „Uriășului” Rudi Moca! Dar cel mai mult m-a bucurat premiul primit la Festivalul de la Subotica (Serbia), de întreaga trupă de actori, pentru mânuire și interpretare (*Punguța cu doi bani*, scenografia: Haller József).

Poate n-ar trebui să uit Premiul ATM (UNITER-ul vremurilor de atunci) pentru regie, cu spectacolul *Făt-Frumos cel năsos*, de I. L. Caragiale, și, în același spectacol, actorului Rudi Moca i s-a decernat premiul ATM pentru mânuire și interpretare.

Cred că sunt cele mai importante, nu? →

TAMARA CONSTANTINESCU

Privind în urmă, deși nu am o listă în față, îmi dau seama că munca scenografilor nu a fost apreciată, răsplătită cu premii pe măsura contribuției lor la reușita unui spectacol. Acordarea premiului de excelență Michaela Tonița-Iordache mi-a oferit prilejul să vorbesc pentru prima dată în public, cu recunoștință, despre întâlnirile importante din viața mea de păpușar cu mari scenografi: Paul Fux, Haller József, Eustațiu Gregorian, Gina Tărășescu-Jianu.

-Sunteți o personalitate meritorie în domeniul artei păpușărești și, cum era firesc, ați fost invitată să faceți parte din juriul multiplelor festivaluri din această categorie, ați fost de multe ori și președinta juriului. Numiți câteva dintre cele mai prestigioase manifestări de acest gen, la care ați participat în calitate de „jurat”.

- Cred că Teatrul *Puck* a fost primul teatru care m-a invitat în juriul festivalului organizat la ediții diferite, de mai multe ori, o dată și ca președinte. La Cluj erau invitate, alături de teatrele din țară, trupe din Ungaria și Ucraina mai ales, cu spectacole de foarte bună calitate, sau din Italia, sub directoratul Monei Chirilă, realizate de tineri scenografi și regizori. Noua școală păpușărească din Ungaria se afirma puternic.

Din culisele juriului, un moment curios: la o ediție, Marele Premiu a fost acordat unei trupe din Israel, formată nu din actori, ci din absolvenți de arte plastice! Sau: la o altă ediție, juriul a constatat că cel mai bun spectacol din festival era *Faust*, prezentat în premieră la Cluj de un grup de actori de la *Țândărică* (Mariana Zaharia, Ionuț Brancu, Gabriel Apostol) în afara concursului. Nu se putea să nu evidențiem excelența! Și cu acordul directorului de festival, juriul a inventat un nou premiu, pentru cel mai bun spectacol în afara concursului!...

Galațiul m-a „consacrat” ca jurat. Stelian Stancu, directorul de atunci al Teatrului *Gulliver*, m-a invitat mai multe ediții la rând în juriu. Aici am cunoscut personalități, oameni deosebiți: D. R. Popescu, Mircea Ghițulescu, Marius Zarafescu, Marinela Țepuș. Stelian Stancu invita cu stăruință în festival trupe studentești cu spectacole de bună calitate și mărturisesc că-mi face plăcere să recunosc în producțiile unor teatre ca *Țândărică*, *Lucașfăru*, studenți pre-

Tamara Constantinescu și Maria Mierluț

miată la Galați.

Sub căciula lui Guguță, festivalul organizat de Teatrul *Guguță* din Chișinău – Republica Moldova, a avut o atmosferă aparte, dată de specificul trupelor din răsăritul continentului: Ucraina, Moldova, Kazahstan, Rusia... și poate de o subtilă solidaritate a breslei păpușarilor (moment politic delicat Rusia-Ucraina) și nu în ultimul rând de faptul că doamna Gabriela Lungu, directoarea teatrului, a fost o gazdă perfectă.

Prin eforturile susținute ale domnului Florin Dumitru, directorul Teatrului pentru Copii și Tineret *Așchiuță* din Pitești, cea de a V-a ediție a festivalului, organizat de acest teatru, a transformat un eveniment oarecum de interes regional într-un festival de anvergură națională, oferind cu generozitate, pentru stimularea creativității păpușarilor, încurajatoare premii în bani. Aici am fost invitată în juriu ca președinte.

Și, toamna mea norocoasă, a urmat invitația în juriul festivalului *ImPuls* de la Teatrul *Țândărică*!...

În ultimii 25 de ani, colindând festivalurile de gen din țară, ca invitat sau jurat, am realizat cât de minunate sunt aceste întâlniri în ziua de AZI (de fiecare dată altfel) cu: teatrul de azi, artiștii de acum, victoriile, neîmplinirile de azi, visurile de acum, întâlnirile cu tine însuși cel de azi, cu viața!

Un festival de teatru e o mare sărbătoare pentru orașul ce-l găzduiește, pentru sufletele ce-l locuiesc și mai ales, pentru cei ce-l construiesc... gând cu gând, efort după efort, până la râvnitele aplauze finale!

Un festival e o fabuloasă școală în care înveți fără să vrei, fără note și profesori, fără griji, în care înveți să dăruiești și să primești bucurie și

iubire prin creație artistică! Observ că numărul festivalurilor, în general, este în spectaculoasă creștere...

Probabil, noi, cei de azi, avem mare nevoie de sărbătoare, bucurie și iubire, de Artă!

- Așa cum aminteați, între 7 și 18 noiembrie 2015, ați făcut parte din juriul Festivalului Internațional al Teatrului Contemporan de Animație ImPuls, de la Teatrul Țândărică din București.

Ca o privire de ansamblu, ce aduce nou această ediție, a XI-a, a Festivalului față de celelalte anterioare ei?

- N-aș putea spune cu certitudine ce aduce nou această ediție, cunosc doar parțial edițiile trecute. Dar reiese clar din „buletinul de identitate” al festivalului că accentul e pus pe „contemporaneitate”, ca semn distinctiv în selecția textelor și al formulelor de spectacol, în relația scenă-public, artist-copil...

M-a surprins foarte plăcut felul energic în care Călin Mocanu impunea, prin programul celor trei festivaluri ale verii, o altă culoare orașului, rolul social-educativ al teatrului în formarea profilului psiho-mental al copilului de la cea mai fragedă vârstă până la adolescență, atragerea părinților, instituțiilor de profil, școli, grădinițe... în acest proces educativ de importanță națională!

E ca o nouă poziționare a Teatrului *Țândărică*, mai fermă, mai dinamică, în raport cu publicul: copiii, familia, educatorii, criticii de teatru, artiștii impunându-și exigențe mai înalte, cerând tuturor „să fugă de zona de confort din teatru”.

Mi-a plăcut acest gând demn de atenție mărită! E un lucru dificil, dar sunt sigură că va reuși să realizeze ce și-a propus, cu seriozitatea și tenacitatea ce-l caracterizează.

Această nouă poziționare se referă și la locul Teatrului în relațiile internaționale ale instituției: UNIMA și ASSITEJ facilitează întâlnirile teatrale, o distribuie mai avantajoasă a producțiilor teatrului de animație din țară și potențarea creativității artiștilor români.

Spectacolele pentru copii și, în același timp, pentru întreaga familie, spectacolele pentru adolescenți și adulți, teatrul radiofonic, minunata expoziție aniversară a eroului *Țândărică*, atelierele au jalonat direcțiile principale ale festivalului. →

Conferințele, lansările de carte s-au constituit în momente de înaltă ținută intelectuală și bucurie spirituală. (Vezi: Radu Boroianu și Vladimir Simon în *Personalități în dialog*, sau excelenta conferință a profesorului și criticului de teatru Octavian Saiu - *Mit și teatralitate în animația contemporană*, conferință pe care aș simți nevoia s-o revăd într-o formă scrisă, dar...). Un moment special de mândrie pentru mine, ca păpușar, a fost cel al lansării de carte a doi colegi artiști păpușari deosebiți: Toma Hogeza ca „istoric”, autor al voluminoasei și valoroasei lucrări *Despre arta păpușarilor români – Dialoguri cu maeștrii scenei* și Adela Ungureanu-Caimacan, ca poetă, autoarea volumului *Cartea cu marionete*. Le admir extraordinara putere de muncă, talentul, și, totodată, generozitatea de a ne oferi cel mai prețios dar – timp din timpul lor – unic și ireversibil.

- *Au fost prezente în competiție atât spectacole ale teatrelor de păpuși și animație din țară, cât și ale teatrelor de pe alte meleaguri, chiar mai îndepărtate, cum este de exemplu Teatrul Național pentru copii din Beijing, China. Există diferențe notabile între stilul de montare a spectacolelor pentru copii din România și cele din afara granițelor ei? Puteți analiza, în câteva cuvinte, spectacolele străine care au urcat pe scena Festivalului?*

- Teatrul Național pentru Copii din Beijing – China, cu repertoriu „european”, *Cei trei purceuși*, spectacol în limba engleză, regia Shogo Shinozaki din Japonia, a fost invitatul de onoare al festivalului. Trei excelenți tineri actori Yin Liang, Li Jia, Weng Yang, încep o joacă sprintară în scenă, cu diferite obiecte pe care le transformă cu o inepuizabilă fantezie în diferite personaje – într-o suită de scene savuroase. Încet-încet joaca ajunge în sală sub forma unui spectacol interactiv, foarte gustat de copiii fericiți că au făcut față seminarului de limba engleză și, în același timp, s-au amuzat copios.

Între îndepărtata Chină, doar pe hartă, și vecina noastră Bulgaria, teatrele invitate ne-au dezvăluit o largă paletă repertorială, stilistică, dată de personalitatea creatorilor și, în același timp, ceva comun, în pofida distanțelor... globalizarea a pătruns peste tot – acel ceva ce e la „modă” sau

credem noi că e, acel ceva nou după care alergăm cu toții, de teama de a nu ne repeta... de a nu fi etichetați ca „depășiiți” de viteza schimbărilor, acel ceva care are succes la public sau credem noi că are...

M-am convins, încă o dată, că fiorul emoției transmis de arta autentică nu ține cont de curente, clasificări, teorii, mode... pur și simplu te cucerește, te înalță, te „modifică” frumos, fără să-ți ceară voie...

Astfel, m-a cucerit Trupa El Patio din Valencia – Spania, de fapt doi tineri foarte talentați – Julian Saenz-Lopez și Izaskun Fernandez, care, fără elemente surprinzătoare „moderne”, au creat un spectacol nonverbal de patruzeci de minute doar cu un boț de argilă, câteva obiecte și mâinile goale... dar ce mâini miraculoase – creatoare de personaje vii, ce-ți transmit gânduri, stări, emoții... (Mi-ar plăcea să-i revăd peste câțiva ani...)

N-aș vrea să credeți că apreciez mai puțin celelalte spectacole invitate – fiecare a adus un „ce” care ne-a îmbogățit și, mai ales, un „cum” creator de bucurii specifice (păpușărești!).

- *În ultimul deceniu, au luat amploare companiile de teatru independent, care creează spectacole pentru categorii diverse de spectatori atât adulți cât și copii.*

Ce puteți spune despre reprezentările acestor trupe prezente în ediția din acest an?

- Nota de „contemporaneitate” în festival a fost subliniată de organizatori și prin spațiul măricel acordat proiectelor, companiilor independente. De la îndrăzneța propunere a Petronelei Purima (Compania Puranima), într-o temă de masterat concretizată într-un spectacol nonverbal pentru adulți *Do Mi No*, în care artistul își caută propriul drum în artă – până la producția profesorului de animație Ciprian Huțanu, care își afirmă în spectacolul *Ana* (Compania

Synchret & Teatrul Național „Vasile Alecsandri” Iași) rezultatele unor căutări în arta animației, și-au găsit locul aplauzele meritate și Impuls-ul potrivit în acest festival.

Nu pot să mă abțin să nu contrazic (în stilul lui) titlul spectacolului Companiei Qui peut: *Punguța de doi bani*, care de fapt e o Punguță care face toți banii! Farmecul actorului Dan Codreanu, descoperit de mine în rolul Prințului Broscoi, l-am regăsit acum în farmecul jocului „de-a Punguța”, ca scenarist și regizor, în fantezia improvizațiilor propuse actorilor, în bucuria inventării de noi relații, situații scenice, bucurie care se transmite prin cei patru minunați actori (Olga Bela, Cristina Pleșa, Ana Tuross, Teodor Ghiță) publicului... (cu o sublimiere a uimitorului firesc în joc-replică a lui Teodor Ghiță căruia îi doresc un rol potrivit... curând!).

- *La finalul competiției, juriul a acordat numeroase premii și diplome. A fost o misiune grea alegerea celor mai bune spectacole?*

-Și da, și nu... În orice juriu, presupun, fiecare membru își are așteptările, exigențele lui, ce țin în mod firesc de experiență, gusturi, influențe etc. Noi am avut norocul cu un director de festival generos, în persoana lui Călin Mocanu, care nu ne-a impus un număr zgârcit de premii, a unui președinte onorific, Ion Parhon, de înalt profesionalism, care a indus echilibru, armonie și sinceritate discuțiilor... Discuții care s-au concretizat într-o lungă listă de premii, diplome...

- *S-a acordat și un Premiu special „pentru contemporaneitatea expresiei artistice” spectacolului Adunarea păsărilor, de la Teatrul Țândărică, în regia lui Cristian Pepino. Vorbiți-ne despre acest spectacol, vă rog.*

- Îmi place această întrebare, nu știu dacă voi reuși să fiu convingătoare...

Am o sinceră și mare admirație pentru acest spectacol și creatorii lui... L-am văzut de multe ori de-a lungul anilor, de la producția excelentă a unui minunat regizor-profesor, cu clasa de studenți absolvenți, până la spectacolul de azi, producția Teatrului Țândărică. La prima vizionare, am fost uluită de noutatea temei, a imaginii scenice, de frumusețea întregului, sinceritatea și dăruirea în jocul actorilor. →

Toma Hogeza, Maria Mierluț, Raluca Tulbure, Calin Mocanu

„E o capodoperă” mi-am zis... „păcat că are unele lungimi care...” (Știți cum sunt colegii, mai găsec nod în papură...) Apoi, am „vânat” spectacolul, în festivaluri, oriunde puteam să-l revăd... și parcă devenea din ce în ce mai clar, mai cizelat, mai strălucitor... Reluarea lui în repertoriul acestei stagiuni, pentru ediția aniversară a Teatrului *Țândărică*, mi se pare o „lovitură de maestru” a directorului Călin Mocanu (și el actor în varianta de „școală”, nu?). Am văzut *Adunarea păsărilor* în varianta nouă, prezentată în cadrul festivalului de la Galați. Iar m-a uimit frumusețea lui, energia sublimă emanată de o trupă bine sudată, ce a copleșit sala. În final, abia la ieșirea la aplauze am înțeles, dincolo de nivelul artistic al spectacolului, **evenimentul** creat: acest moment a obiectivat în chip exemplar calitatea școlii de teatru de animație din București, necesitatea imperioasă a legăturii cu un teatru profesionist (Teatrul *Țândărică*), care să continue eforturile școlii. Acum pe scenă străluciau foștii studenți – desăvârșiți maestri profesori de azi: Gabriel Apostol, Ionuț Brancu, Liliana Gavrilescu, Decebal Marin, alături de foștii lor studenți!

O minunată, benefică preare de ștafetă... artistică!

„E o capodoperă!” – mă auto-citez, de data asta cu voce tare...

- *Și pentru că ați reliefat modernitatea spectacolului Adunarea păsărilor, au avut loc transformări semnificative ale stilului de construcție regizorală, compoziție scenografică sau de tehnică interpretativă a actorilor păpușari din spectacolele contemporane, comparativ cu cele din deceniile anterioare? Puteți dezvolta acest subiect?*

- E cea mai temeinică întrebare pe care mi-o puneți... și mă puneți pe gânduri... Răspunsul scurt ar fi: da, desigur... Dar să dezvolt e mai greu... cere multe cuvinte... Dar, să le iau pe rând: întotdeauna am crezut că înnoirile (în general) vin din interior (din interiorul subiectului, domeniului). Nu împrumuturile, anexările altor domenii duc la veritabila înnoire, ele pot îmbogăți, dar nu transforma, înnoi. Cel mai consistent, mai semnificativ element al teatrului de păpuși e scenografia (să mă scuze regizorii și dramaturgii). Dacă luăm o schiță de acum treizeci de ani și una de azi, nu e greu să observăm că sunt foarte

diferite. Dacă sunt semnate de scenografi-artiști le admirăm pe amândouă. Sunt artă! Dar sunt marcate de timpul în care au fost gândite, create. Formelor, detaliile de construcție, chiar materialele folosite, funcționalitatea lor, obligă regizorul, actorii la schimbare în viziune, în stilul mânăuirii... Am observat acest proces lent, uneori dureros, cu ciocniri de „idei”, la intrarea mea în teatrul din Oradea, când stilul novator al scenografului Paul Fux a întâlnit neînțelegerea, opoziția regiei, actorilor, educatoarelor. Pentru scurtă vreme, e adevărat, urmând apoi „schimbarea la față” a spectacolelor, de la naturalismul obișnuit la esențializarea, simplificarea formelor, stilizarea mânăuirii, firescul interpretării. Știu, cu asta nu vă pot convinge... a fost... ține de istorie...

Să ne întoarcem la ziua de azi, adică la Festival Impuls, gândiți-vă la Harp Alb, la calul lui... Eu acum „știu” trei cai – primul, o păpușă de catifea albă mânăuită pe două mâini, spectacol în care am jucat în primii ani de teatru; al doilea, tot alb, o păpușă semiplată, foarte puțin mobilă, în spectacolul regizat de mine la Târgu-Mureș; cel mai recent cal este din spectacolul lui Gavriil Pinte de la Sibiu. Trei versiuni diferite ale aceluiași personaj, toate trei oglinda timpului în care au fost create. În Harp Alb al Teatrului *Gong* din Sibiu, scenografa Roxana Ionescu (contemporana noastră!) îi propune regizorului pentru personajul Cal – o instalație! care la apariția în scenă stârnește semne de întrebare, apoi deschizându-și toracele costeliv – în aripi gata de zbor – uimește, e acceptat, adăugând sonor un tropot în ritmul melosului popular, „instalația” devine cel mai magic Cal – purtător de Harp Alb! Apreciez modernitatea, contemporaneitatea scenografiei, curajul regizorului, abilitatea lui în „umanizarea”, investirea

Maria Mierluț, Marius Zarafescu, Stelian Stancu, amfitrionii Festivalului Gulliver. Foto: Bogdan Nistor

Zeno Fodor, Daria Dima, Raluca Tulbure, Tamara Constantinescu, Mircea M. Ionescu, Maria Mierluț

cu emoție a celor mai ciudate obiecte... Gavriil Pinte e ca un rege Midas, care transformă în aur teatral tot ce atinge: ființe, versuri, articole de ziar, forme abstracte.

Și... de la scenograf și regizor vreau să ajung la scenariu. Și aici au ajuns schimbările, survenite treptat, din aproape în aproape... Structurarea diferită a spectacolului a impus regizorului schimbări în text... Poate de aceea, regizorii au început să-și scrie singuri scenariile! Regizorul Cristian Pepino l-a impus pe excelentul scenarist Cristian Pepino. Scenariile lui Gavriil Pinte au un iz aparte, sunt parte integrantă a concepției regizorale... nu mi-l pot imagina lucrând pe un text străin.

Și... transformările vor continua... slavă Cerului!

- *Dar despre așteptările micilor mari spectatori actuali ce puteți spune?*

- Deși noi ne jucăm cu păpușile, copilul trebuie privit cu respect și responsabilitate, știm cu toții...

Să-i oferim educație prin artă, calitate, valoare, să nu cedăm comercialului. În ultimii ani, studii importante în lume au confirmat importanța **inteligenței emoționale** (vezi D. Goleman) în formarea personalității...

Sunt convinsă că teatrul de păpuși e cel mai potrivit mod de a face educație în acest sens, de la cele mai mici vârste!

- *Revenind la munca dumneavoastră, d-nă Maria Mierluț, ce aveți acum „pe masa de lucru”? Ne puteți dezvălui câte ceva despre creațiile dumneavoastră care vă frământă, vă locuiesc în acest moment?*

- Eu cred în povești, în importanța, puterea poveștilor – din zorii civilizației până în ziua de azi! Așa că tot timpul am în cap o poveste... Care? Ei, asta-i o altă poveste...

EMINESCU ȘI TRANSILVANIA

Dialog cu Ilie Șandru

(V)

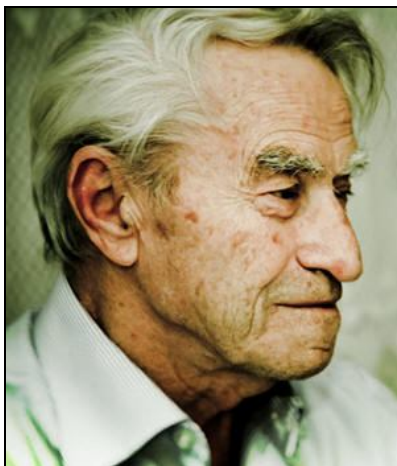
- Cum aprecia Patriarhul naționalismul lui Eminescu? (A fost oare Eminescu naționalist / un patriot exacerbat? Ce sensuri ascunde cuvântul „naționalist” în epocă și acum?)

- Mi-aș permite să încep cu... sfârșitul. Fiindcă, așa cum am mai spus, este greu să vorbești acum despre Patrie și patriotism. Noțiunea de „patriotism” nu înseamnă altceva, tradus mai pe înțelesul tuturor, decât iubirea de Patrie. Iar „dragostea de patrie este cea dintâi virtute a omului civilizat” (Napoleon). Cândva iubirea de patrie începea în familie. Astăzi ea nu mai încapă nici măcar în școală! A fi patriot și naționalist astăzi este ceva demodat, dacă nu chiar rușinos. Așa s-a ajuns ca acum Patria să nu mai însemne poporul, ci „tagma jefuitoarelor”! (N. Bălcescu) ea să fie jefuită de aceștia după bunul lor plac, fără să le fie teamă de consecințe. Fiindcă, vorba lui Eminescu „dintr-aceștia țara noastră își alege astăzi solii! / Oamenii vrednici ca să șază în zidirea sfintei Golii, / În cămeși cu mâneci lungi și pe capete scufie, / Ne fac legi și ne pun biruri, ne vorbesc filozofie.”

Și-atunci de ce să-l catalogăm pe Eminescu că a fost un naționalist sau un patriot exacerbat? Pentru că o bună parte din viața sa și-a pus-o în slujba națiunii române?

Eminescu, așa cum arătam mai sus, a învățat să-și iubească Patria și poporul încă în familie, în casa părintească din Ipotești, de la părinții săi, din cărțile aflate în biblioteca căminului Gheorghe Eminovici. Și-a întărit apoi aceste convingeri morale în școală, de la dascălul său de Limbă română, Aron Pumnul, care „a comunicat elevilor săi, odată cu știința limbii și literaturii române și propriul său patriotism” (Perpessicius). Ca urmare, cine oare a rostit cuvinte mai frumoase și mai emoționante despre Patrie și despre ceea ce înseamnă să fii patriot decât Eminescu?: „E mică țărișoara noastră, îi sunt strănte hotarele, greutățile vremurilor au știrbit-o; dar această mică și știrbită este a noastră, e țara românească, e patria iubită a oricărui suflet românesc”!

Elie Cristea, viitorul Patriarh al României, a apreciat exacta așa cum

trebuia atunci când și-a scris lucrarea de doctorat, patriotismul și naționalismul lui Mihai Eminescu. Am amintit atunci când am vorbit despre această lucrare (Cap.III, p.1) că ultima chestiune despre care el se ocupă în lucrarea sa este cea privitoare la „**Naționalismul lui Eminescu**”. El le-a răspuns celor care l-au acuzat pe marele poet de lipsa de patriotism, între care unul dintre cei mai înverșunați a fost canonicul blăjan Alexandru Grama. „E adevărat, că majoritatea poeziilor lui – erotice fiind – nu sunt patriotice. Dar, cu toate acestea, nimeni nu poate nega faptul că el n-a fost purtătorul unui înflăcărat naționalism, în multe din poeziile sale”. Și autorul vine doar cu câteva exemple semnificative: „În suflet numai plânge, iar doru-i se avântă / La-a patriei dulci plaiuri, la câmpii răzătoare”(…) / „Da! Da! A-și fi ferice de-ași fi încă-o dată / În patria-mi iubită, în locul meu natal” (La Bucovina). În ce privește poezia „**Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie**”, care se încheie cu versurile „Spună lumii large steaguri tricolore / Spună ce-i poporul mare, românesc / Scumpă Românie, asta ți-o doresc.”, autorul se întreabă: „Poate să existe un suflet încălzit de o mai vie și o mai pronunțată iubire de țară și de neam? Nu! Căci, dule Românie: „Dacă fiii-ți mândri aste le nutresc”, poți fi sigură că vei avea „la trecutu-ți mare, mare viitor”! Referindu-se la „**Doina**”, Elie Cristea este convins că versurile sale au izvorât din sufletul poporului român, „din adâncul inimii românului”. „Cine oare n-a citit-o? Cine n-a simțit-o? Cine n-a admirat-o?”. Aceleași referiri la face și la alte poezii eminesciene în care se regăsește sentimentul dragostei de Patrie, de popor, de trecutul glorios al acestuia, pentru a încheia: „Eminescu iubea tot ce e ro-

mânesc. Ne-o spun poeziile lui...”! Aceasta e adevăratul naționalism al lui Eminescu pe care Elie Cristea l-a înțeles și la apreciat la justa sa valoare.

- Care a fost influența lui Eminescu asupra tineretului român? Ce considerente se regăsesc în teza de doctorat a lui Miron Cristea în acest sens?

- Încă de la primele poezii pe care le-a publicat în „Familia” lui Iosif Vulcan, Eminescu a fost îndrăgît, în primul rând, de tineri. Fiindcă înainte de toate el a fost un poet al tineretului, al tineretului românesc, în primul rând. Marea popularitate a lui Eminescu a început încă din timpul scurtului popas de la Blaj, când, chiar dacă împotriva lui și a poeziilor sale s-a ridicat canonicul Grama, cel cu „mare autoritate la Blaj” (O. C. Tăslăuanu), „poeziile lui Eminescu erau citite „pe ascuns”, cu voluptatea fructului orit. Iar în școlile Blajului, se poate vorbi de un adevărat cult pentru Eminescu și pentru poezia lui, ceea ce-l face pe un evocator al Blajului să noteze că la începutul secolului blăjenii erau mai eminescieni decât însuși Maiorescu”! Poeziile erotice eminesciene au mers direct la sufletul tinerilor, fiindcă nimeni n-a mai vorbit în acest fel despre iubire și nimeni nu a creat, în expresia sentimentelor omenești, perspective atât de adânci: „Căci te iubeam cu ochi păgâni / Și plini de suferinți, / Ce mi-i lăsară din bătrâni / Părinții din părinți”. Sau în poezia „**Sara pe deal**”, o idilă în care este evocat un moment de pace liniștită, în mijlocul naturii și a unei lumi idilice, în care „Sufletul meu arde-n iubire ca pară”. Este cântecul de dragoste al lui Eminescu care înfioară orice inimă tânără, un cântec care răscolește suflete.

Nu întâmplător deci, uriașa mulțime care l-a condus pe ultimul său drum pămânesc, înspre cimitirul Șerban Vodă a fost formată în marea ei majoritate din tineri. Cu acea ocazie, studentul C. Calmuschi a dat glas adevăratelor sentimente pe care tineretul României le-a nutrit față de Eminescu: „Noi, tinerimea universitară, care citeam și plângeam împreună cu dânsul, citindu-l și recitându-l, care învățam de la el a ne aprofunda în meditare și a ne înălța în gândire, rămânem astăzi de piatră când vedem figura cea mai măreață a poeziei noastre, fără suflare și rece, →

ELENA CONDREI

Fără-de-sfârșitul marilor opere

Am vrut să venim spre cititorii de toate felurile cu o carte a porților deschise spre cât mai multe teritorii ale creației eminesciene.

(Eminescu – *Versuri din manuscrise*, Editura Humanitas, 2015)

Nu putem vorbi, nicicând, de un punct terminus în cunoașterea marilor opere. Se descoperă, încă, partituri din creația lui Mozart și pagini scrise în atelierul lui Leonardo da Vinci. S-a cântat, de dată recentă, în audiție absolută, *Suita Română nr.1, Deșteaptă-te române*, a lui George Enescu. Se crede că mai sunt manuscrise eminesciene nedescoperite. Așadar, efortul de cunoaștere, receptare, interpretare sau editare a marilor opere nu poate fi nicicând încheiat; căci marile opere se cer mereu „revizitate”, fiind deschise noi abordări care să re Creeze arhitectura lor. Este ideea susținută de **Ioana Bot și Cătălin Cioabă**, editorii volumului *Eminescu – Versuri din manuscrise* apărut la Editura Humanitas, întregind, prestigios, destinul editorial și critic al operei eminesciene, punând în evidență *sunetul* creației poetice eminesciene din versurile lăsate până acum „în penumbra tiparului”. Cei doi editori (*Ioana Bot*, Note însoțitoare și bibliografie; *Cătălin Cioabă*, selecția textelor și Cronologia) preiau în demersul lor ceea ce *Petru Creția* susținea în testamentul de eminescolog cu privire la nevoia de lărgire și adâncire a cunoașterii și înțelegerii operei lui Mihai Eminescu, asemănată unui aisberg. Ioana Bot și Cătălin Cioabă delimitează în creația poetică eminesciană partea vizibilă, a înălțimilor, care dă iluzia întregului, dar și partea care nu se vede, dede-

subtul înălțimilor ce se cere explorat. Fără acestea, imaginea asupra operei lui Eminescu e *nedesăvârșită*. Antologia *Eminescu-Versuri din manuscrise* tinde spre desăvârșire, lucrând la ceea ce s-ar putea numi imaginea definitivă asupra liricii eminesciene. Sunt poeme *surprinzătoare* pentru fațetele spiritului eminescian devenite accesibile cititorului „în toată puterea cuvântului”, pentru o lectură cât mai îndepărtată de prejudecățile ce au împiedicat receptarea operei ca literatură „pur și simplu”.

Ceea ce apare în ediția Perpessicius în interiorul aparatului critic ca *forme preliminare, variante sau avante-texte* ale unor poeme consacrate, în *Eminescu-Versuri din manuscrise* constituie o „*rețea*” de versuri cu formă autonomă în contextul „de permanentă întretesere tematică și stilistică a versurilor puse pe hârtie de Eminescu”. Versurile din manuscrise nu mai sunt așezate într-un “soi” de subordonare față de marile poeme, ci considerate teritorii lirice cu forme perfecte, „cu sunet inedit și cu sursă de inspirație vădit diferită de ceea ce e socotit în genere drept „produs final”. Când Perpessicius transcrie în ample note ceea ce rămâne ca vers, în afara poemelor autonome, subliniază că aceste „*crâmpieie închegate*”, „*cioburi diamantine*”, vor trebui *cândva* să fie adunate. La acest *cândva* se oprește efortul editorilor *Ioana Bot și Cătălin Cioabă*, adunând

tocmai aceste versuri risipite în sub-solul critic al ediției Perpessicius, *partea nevăzută a aisbergului eminescian*, versuri „strivite” prin subordonarea față de un poem sau altul. Versurile publicate, acum, sub numele *Și ce capăt o să aibă astă comedie lungă?... demască* răul vieții, conturând imaginea geniului în gâlceavă cu lumea dar în armonie cu dorul de moarte, prefigurând idei din *Scrisoarea I*, dar ilustrând truda poetului spre marea poezie: *Nu vedeți că tot ce-n lume se numește-naintare / Și lumină și știință sunt din ce în ce izvoare / Tot mai multe de-ndoială, de durere și amar?*

Editorii dau versurilor din manuscrisele eminesciene șansă la sunet propriu, printr-o altă lectură, afirmând, temeinic, că acestea nu au văzut propriu-zis lumina tiparului, ci au rămas „în penumbra lui”. Pornind de la aprecierea că *viețuiesc* (sunt grăitoare!) prin ele însele, editarea de la Humanitas invocă plăcerea de a citi, de a descoperi *voci eminesciene* necunoscute, fără a neglija semnele restituirii științifice. Cei care vor să citească un nou Eminescu sau un Eminescu *altfel* (și nu doar specialiștii textului eminescian) sunt invitați prin acest volum compact la căutări de noi forme poetice, aflând că Eminescu scria într-o limbă foarte apropiată celei de azi, că scria despre subiecte care îi pot reprezenta și pe trăitorii unui alt veac, cititori ai unei alte literaturi. „Și o vor descoperi cu propriile puteri de lectură (...) pentru că opera acestui mare scriitor se pretează la asemenea descoperiri – *iată marele pariu al ediției de față.*”

VALENTIN MARICA

(Din *Manuscrisul de jad*)

EMINESCU ȘI TRANSILVANIA

→*întinsă în acest sicriu...*”.

Tinerimea română a fost cea care a luat prima inițiativa ridicării statuii de bronz a poetului, la Botoșani, în piața Marchian, a cărei inaugurare s-a făcut în 11/23 septembrie 1890, la numai un an de la trecerea lui în neființă. După cum tot tineretul a fost cel care a ridicat monumentul de marmură de la mormântul poetului.

- *Dacă Eminescu ar fi scris opera sa, eventual într-o limbă de largă circulație, care ar fi fost destinul său*

literar? Ar fi putut fi propus pentru Premiul Nobel în aceste condiții?

- Cu siguranță că dacă limba română, în care a scris Eminescu, ar fi fost una de circulație universală, destinul său literar ar fi fost cu totul altul. O spune chiar Elie Cristea, în finalul lucrării sale de doctorat, citându-l pe poetul francez Hertrad B.J.: „*Dacă Eminescu ar fi scris în limba franceză ar fi fost cel mai mare poet al epocii, al acestui secol*”. În asemenea condiții, bucurându-se de o recunoaștere internațională, desigur că am putea să ne gândim la posibi-

litatea ca el să fie propus și acceptat ca un candidat la Premiul Nobel. Toate acestea rămân ca simple supoziții. Ceea ce este cert și cu ceea ce trebuie să fim mândri e aceea că Mihai Eminescu este cel mai mare poet român al tuturor timpurilor, că el a creat, scriind în limba română, adică limba poporului din care s-a născut, o operă nemuritoare, în care se oglindește sufletul poporului român, că în pieptul lui – cum spunea Sextil Pușcariu – „*nu s-au zăbătut bucuriile și durerile unui singur om, ci acolo a bătut inima milioanelor de români!*”

Gavril Istrate Despre actualitatea lui Coșbuc

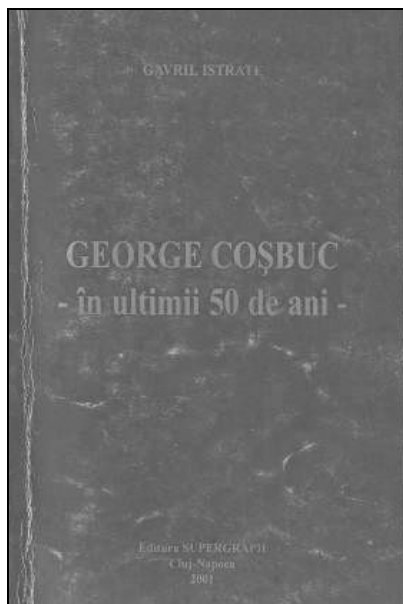
Pledând cu consecvență pentru permanența lui Coșbuc în rândul cititorilor de toate vârstele, prof. univ. Gavril Istrate consideră forțată părerea că această poezie „și-ar fi pierdut actualitatea”. Argumentele sale sunt prezentate pe larg într-un studiu minuțios întocmit pe care și-l intitulează „Coșbuc - în ultimii 50 de ani”. Cartea e dedicată „țărănilor de pe Valea Someșului, cei mai entuziaști admiratori ai poetului ridicat dintre ei”.

Fiind convins că poezia lui Coșbuc continuă să stârnească interesul cititorilor și se reeditează în permanență, Gavril Istrate face investigații în rândul librărilor, colindă cele mai renumite biblioteci și anticariate din țară, se adresează unor colegi și prieteni din diferite orașe pentru a-i trimite tot ceea ce au referitor la Coșbuc, își folosește biblioteca personală, care este deosebit de bogată și cuprinde aproape toate edițiile marilor clasici și, după mulți ani reușește să înmănușeze aceste date într-un studiu ce se dovedește mai mult decât util și evidențiază popularitatea lui Coșbuc, nu numai în zona Năsăudului, ci în întreaga țară.

Poetul, care de-a lungul anilor a cunoscut remarcabile aprecieri din partea unor oameni de seamă ai culturii românești, precum I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, Constantin Stere, Dobrogeanu Gherea, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, Gh. Bogdan-Duică, Eugen Lovinescu, Mihail Sadoveanu și alții, este prezent și astăzi în librării, se cumpără în continuare, iar în biblioteci se simte tot mai mult nevoia de poezia lui Coșbuc.

Întreaga operă a poetului de pe Valea Sălăuței continuă să fie difuzată, nu numai cu poezia originală, ci și cu traduceri din „Divina comedie”, „Eneida”, „Sacotala”, „Antologia sanscrită”, „Georgicele” lui Virgil și continuă să prezinte interes chiar și proza poetului: „Războiul nostru pentru neatarnare” și „Povestea unei coroane de oțel”.

Cu răbdarea de invidiat a omului de știință și a cercetătorului împătimit de creația poetului năsăudean, Gavril Istrate a reușit să întocmească o bibliografie impresionantă a operei

lui Coșbuc, care numără peste 250 de ediții. Apropierea lui sufletească de poetul „formelor perfecte” este concretizată și prin 30 de articole proprii, care au apărut în răstimpul celor 50 de ani în reviste prestigioase din țară. Dacă la examenul de admitere în facultate, subiectul la alegere „un poet preferat” a fost pentru el Coșbuc, teza lui de doctorat a avut aceeași temă: „Limba poeziei lui George Coșbuc”, susținută la 27 iunie 1949 sub conducerea academicianului Iorgu Iordan și a președintelui comisiei George Călinescu. De altfel, pe lângă apelativele care i s-au atribuit de-a lungul anilor de „patriarh al limbii române”, decan al filologilor români”, „un ardelean moldovenizat” sau un „mesager al grănicerilor năsăudeni”, n-a lipsit nici aprecierea că este „o solie a lui George Coșbuc”.

Dovadă sunt numeroasele studii și articole pe care le-a publicat despre poetul inimii sale. Aș aminti în acest sens câteva titluri care confirmă apropierea sa față de opera ilustrului poet al cărui crez a fost și va rămâne cel care și-l exprimă în versurile „Sînt suflet în sufletul neamului meu/ Și-i cânt bucuria și-amarul”.

Iată câteva titluri care amintesc cât de mult l-a interesat marele poet: „Numele mic al poetului Coșbuc”, „Părerile lui Coșbuc despre limba literară”, „Vocabularul poeziei lui Coșbuc”, „Probleme de limbă în variantele unor poezii ale lui Coșbuc”, „Traducerea lui Coșbuc”, „Limba poeziei lui George Coșbuc, câteva considerații de natură lexicală”, „Cu George Coșbuc la Cahul și

cu Mihail Saoveanu la Soroca” etc. Toate sunt analize pertinente și de-o valoare inestimabilă din punct de vedere filologic și lingvistic pe care le-a trecut prin filtrul gândirii sale.

Studiul său „George Coșbuc - în ultimii 50 de ani” nu este numai o radiografie a permanenței poetului prin prisma valorii sale, ci și un prilej de a face câteva constatări în privința noilor ediții ale operei poetului năsăudean. În primul rând, observă că poezia lui Coșbuc a apărut fără întrerupere începând din anul 1950 încoace și nu se poate reproșa editorilor că ar fi rămas datori pe undeva, nici cititorilor care continuă să se delecteze cu această poezie, dar face câteva observații care se manifestă în editarea acestei opere.

Autorul descoperă numeroase greșeli în ceea ce privește transcrierea textelor lui Coșbuc. Multe ediții au scăpat din vedere că trebuie respectată integritatea operei, că trebuie respectat stilul în care a scris poetul care a fost un desăvârșit tehnician al versului, că de dragul modernizării nu se poate renunța la rima perfectă a poeziei, ori nu se poate renunța la înțelesul autentic al unor cuvinte folosite de autor și mai mult decât atât la truncherea unor poezii. De pildă, în ediția „Balade și idile”, apărută în Editura „Helicon” din Timișoara, 1994, apoi în 1997, lipsesc nouă strofe din poezia „Moartea lui Fulger”, sau unele cuvinte din poezia lui Coșbuc sunt schimbate, dându-le alt înțeles, ceea ce înseamnă că există o mare nepăsare și o lipsă de respect față de autor. Greșelile de tipar și de altă natură cresc în fiecare tipăritură nouă. Se pare că editurile n-au avut alt scop decât cel comercial.

În poezia „Mânioasa”, de exemplu, cuvântul „laz” este confundat cu „iaz”, așa cum scria editura amintită mai înainte: „Eu mergeam la plug în iaz”. Substantivul în cauză, folosit de Coșbuc, așa cum explică renumitul filolog Gavril Istrate, este „laz”, al cărui înțeles este acela de loc defrișat de pădure și transformat în pășune, ogor, pământ arabil. S-ar putea ca editorul, ca și tipograful să nu fi cunoscut cuvântul „laz” și din neatenție să-l fi confundat cu „iaz”. Dar trebuie să presupunem, spune autorul acestui studiu, că el nici n-a citit textul, căci altfel și-ar fi dat →

MIRCEA DAROȘI

seama că nu poate intra în apă cu plugul, că nu poți ara în apă.

Într-o altă ediție, cea din 1996, „George Coșbuc” Bistrița, numele poetului este mutilat pe nouăzeci de pagini: GOERGE în loc de GEORGE. Amintind mai înainte despre numele mic al poetului, Gavril Istrate precizează că „toate articolele, versurile și scrisorile rămase de la poet sunt semnate George și nu Gheorghe. Așa a rămas și în procesele verbale ale „Societății Virtus Romana Rediviva”, al cărei președinte era. El încearcă și reușește cu prisosință să dea explicațiile lingvistice asupra unor termeni specifici zonei, între care și numele poetului, căruia nu i-au fost atribuite niciun fel de diminutive, așa cum se întâmplă cu alte nume în Ardeal.

La Năsăud, nimeni nu pronunță Gheorghe, ci numai George.

Nerespectarea integrității textului, a corectitudinii lui sunt de fapt aspecte care se manifestă în general la multe din editurile noastre într-un mod ridicol, dacă se poate spune așa, cum se întâmplă într-o traducere a poeziilor lui Coșbuc în limba poloneză.

Gavril Istrate aduce spre exemplificare o poezie foarte cunoscută de cititori intitulată „Cântec”, pe care o repune în românește: „A venit din pădure un lup rău / A străbătut în fugă, o bună bucată din sat / Pentru a răpi și a duce în vizuina sa / Pe copiii care mint”.

Coșbuc este un poet al frumuseții și al expresivității, fapt pentru care cititorii îi gustă cu plăcere poeziile și nu există un an, din 1950 încoace, în care să nu fi apărut o ediție sau o carte despre opera lui.

Îmi permit să închei cu un citat din *Note și impresii*, de Garabet Ibrăileanu, care spunea într-un mod splendid: „Coșbuc a fost adevăratul și poate singurul poet al pământului și neamului românesc cel etern, așa cum a rămas dedesubtul schimbărilor și al furtunilor aduse de vremuri.

În poezia lui Coșbuc, nu sunt curente de idei trecătoare, atitu-dini de sistem filozofic și de școală literară. „Optimismul” nu este altceva decât sănătatea, decât seninul și armonia sufletului său.

Această sănătate și această armonie apar în chip splendid și în arta sa, în perfecția literară și nesilită a versului său luminos”.

GEORGE TOPÎRCEANU

130 de ani de la naștere -
(20 martie 1886 – 7 mai
1937)
(III)

Și totuși: progresând deliberat de la un sentimentalism exacerbant specific vârstei și perioadei, și de la un epigonism inerent începuturilor, către o creație lirică dominată în multe locuri de un umor caracteristic poetului, mai ales în parodie, la care trebuie să mai adăugăm imediat *autoironia*, avem în George Topîrceanu o voce cu totul originală în lirica românească. În această ordine de idei, utilizând nu o dată ironia fină, dar ascuțită, el își ridică la fileu viitoarele victime – *contrafacerea, poncifile poetice, moda «modernistă»*, pe care le anulează apoi printr-o construcție lirică ironico-demolatoare proiectându-le distrugător, așa zice, în banal și ridicol. Ajunși aici, putem face legătura dintre el și tradițiile lirice venite/preluate dinspre G. Coșbuc, D. Zamfirescu, D. Anghel sau chiar mergând până către I. B. Deleanu. Aș putea să-i dau dreptate lui G. Călinescu, însă, din considerente strict personale și din iubire pentru autorul *Baladelor*, n-o voi face, chiar dacă accept, în principiu, că „se poate observa la el acel fenomen de uitare în model care e chiar semnul clasicei inspirații. Parodiind pe Homer, poetul uită că parodiază și se lasă furat de elanul epic.” (*Istoria...*, p. 826). Într-adevăr, preluând ideea marelui critic, ajungem și la analiza făcută de Al. Săndulescu: „*Verva umoristică și inteligența umoristică a lui T. se realizează pe deplin în Parodii originale. Poetul și-a amendat*

propriul sentimentalism, dar nu l-a iertat nici pe al confracților.” (*Scriitori români*, p. 451). Exact! Pentru că, atât *parodiile* – sau mai ales ele! – cât și *rapsodiile* și, într-o oarecare măsură, *baladele*, sunt cele trei „grații” care-i asigură lui Topîrceanu statutul de... poet unicat în lirica românească și de... evadat din „universul mic” în care a fost fixat de Călinescu. De altfel, și în paranteză fie spus, el va rămâne în literatura română ca unul dintre foarte puținii lirici care au abordat această modalitate de exprimare. Și cred că e potrivit aici să spun că parodierile ante și post topîrceenice au fost doar sporadice, unele lipsite de valoare și consistență, cele mai multe rămânând la stadiul de încercări sporadice. Din acest motiv, este greu spre imposibil și încercarea de decupare a creației poetului din poezia tradiționalistă chiar dacă l-am putea plasa imediat într-un fel de realism primar generat cel mai ilustrativ de Coșbuc... În orice caz, Topîrceanu face parte dintre scriitorii-poetți, nu foarte mulți, care, cu dexteritate de bijutier, și-a drămuțit și construit individualitatea și personalitatea scriitoricească printr-un cumul al potențelor sale artistice, foarte bine, corect și eficient exploatat. De-aceea, cred că putem vorbi de o distribuire pe *genuri* a forței sale creatoare făcută cu iscusință investind exact acolo unde posibilitatea sa de transmitere a ideilor-mesaje ajungea la apogeu. Spun aceasta având în vedere că, indubitabil, într-o ierarhie convențională, creația sa lirică ocupă primul loc. Aici, intuiția lui Călinescu se grefează perfect pe context, pentru că scrie marele critic referindu-se la poet: „*Inteligență critică? E prea puțin. Avem de a face cu un mimentism superior care presupune puțința de a trăi pe diferite căi muzicale. Umorul, spiritul presupun inteligența, iar aceasta, goală, e prozaică. E adevărat că inteligența poate fi izvor de plăceri estetice, chiar când e sofistică, însă prin frumusețea cristalizării ei, prin neprevăzutul combinațiilor. O diatribă în proză ori versuri încântă ca o expresie a ingeniozității în maliție, a înverșunării critice.* Aceasta, ca definiție generală, înțeleg, fiindcă, trecând de la abstract la concret, lucrurile și analiza iau o întorsătură curioasă: *Întrucât e vorba de Topîrceanu nu e greu de constatat că intelectualitatea, „spiritul” îi →*

DUMITRU HURUBĂ

sînt deficiente. Rarele lui încercări de a intra în domeniul speculației revelă un om cu o cultură modestă (p. 826) (subl. D.H.). Și totuși, volumele sale (*Balade vesele și triste, Migdale amare, Scrisori fără adresă, Pirin - Planina*) se bucură de succes de public și de presă, în special poezia, pentru care obține în 1926 Premiul Național de Poezie. Să nu fi aflat Călinescu? Mira-m-aș! Pentru aceste reușite, între care trebuie să includem și faptul că în 1934, în *Revista fundațiilor regale*, începe publicarea romanului satiric *Minunile Sfîntului Sisoie* – din păcate rămas neterminat și publicat postum în 1938 – în 1936 e ales *Membru corespondent al Academiei*. De subliniat că propunerea o făcuse prietenul său, Mihail Sadoveanu.

Bolnav de cancer la ficat, întemeiază împreună cu Sadoveanu și Grigore T. Popa revista „*Însemnări ieșene*”... E, se pare, ultimul său efort creator, în condițiile în care primăvara lui 1937 îl aflăm internat într-un sanatoriu vienez, de unde trimite ziarului *Adevărul literar* (23 mai 1937) un pamflet de solidarizare cu Sadoveanu, care fusese greu atacat în presa vremii și de protest față de huliganismul care lua amploare în presa română, articol publicat postum...

Ar mai fi de adăugat un amănunt privindu-l pe Topîrceanu și anume: e impresionantă și adesea inexplicabilă discrepanța dintre entuziasmul unanim cu care a fost primită opera lui Topîrceanu și poziția rece și denigrantă a criticilor vremii. În acest sens, mi se pare relevantă următoarea zicere a lui Demostene Botez: „*Dacă la vreo șezătoare literară apărea pe scenă Topîrceanu, sala izbucnea spontan în aplauze. Dar nu în aplauze reci, care manifestă o admirație cerebrală, ci un joc zglobiu al mâinilor, mărturie de mulțumire și plăcere...*(Demostene Botez)” Or, din punctul meu de vedere, exact aceasta este recunoașterea valorii creației sale și a dragostei față de poet. Este un adevăr care anulează parcă orice alt comentariu, inclusiv dacă facem referire la Eugen Lovinescu, cel care, pornind de la premiza că umorul nu poate genera „marea poezie”, a redus *Baladele* și *Parodiile* la superficiale tablouri de natură, la ușoare strofe de spirit al unui „autor de cronici rimate”, „un reprezentant al democrației literare”. Explicații la această atitudine extrem de dură există, se cunosc,

destui le-au condamnat sarcasmul nedrept, însă Topîrceanu, așa cum s-a mai spus, a rămas o voce distinctă în poezia românească, ceea ce se înțelege și din următoarele versuri: „*Iar azi lirismul meu e clar, vezi bine./Căci tuturor își dăruie secretul./ Dar ca să poți citi cândva în mine/ Tu nu-mi cunoști, Zoile, alfabetul./ Zădarnic dar ne-amestecă vultoarea./ Noi nu putem urma același țel.../Și dacă totuși ți-am făcut onoarea/ Acestor aspre stihuri de oțel, —/ Când îmi citești poemele și proza/ Gândește-te la geamul lui Spinoza.*” (G. Topîrceanu: *Parodii originale – În loc de prefață*, 1916)

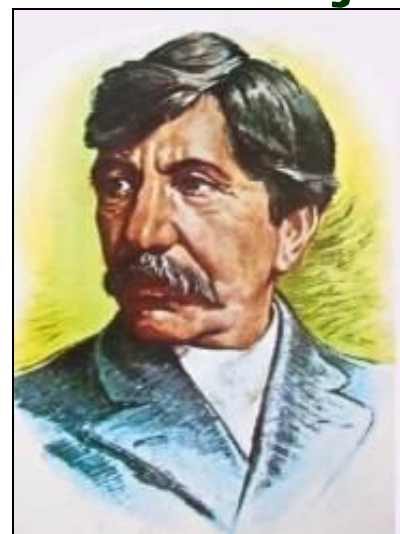
Casa Memorială „George Topîrceanu” a fost inclusă pe Lista monumentelor istorice din județul Iași din anul 2004.

Din nefericire, în condițiile actuale, când însăși cultura, în general, este pe post de cenușăreasă, literatura devine automat fiica ei... vitregă. Într-un asemenea context, scriitorii – fie ei clasici și importanți – sunt tot mai rar pomeniți, fac loc în manualele școlare altor nume care înseamnă puțin sau nimic în istoria literaturii, în comentarii sunt, de multe ori expediate în vreun citat nesemnificativ, comemorările sau/și aniversările abia abia mai sunt amintite, dacă nu cumva doar... bifate. Printr-o sinonimie, poate puțin cam fosrțată, citez aici o strofă a lui George Topîrceanu, cu reverberații aproape simbolice și atât de potrivită: „*Soarele spre asfințit/Și-a urmat cărarea./Zi cu zi l-au troienit/ Vremea și uitarea.*” (Balada morții) ...Unde *soarele = Cultură, literatură*.

Bibliografie selectivă

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1984;
Mircea Handoca, *Pe urmele lui George Topîrceanu*, Editura Sport-Turism, București, 1983;
Constantin Ciopraga, *George Topîrceanu*, Editura pentru Literatură, București, 1966;
SCRIITORI ROMÂNI, Coordonare și revizie științifică, Mircea Zăciu, în colaborare cu M. Papahagi și A. Sasu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 450;
Nicolae Ciobanu, *Prefață* la volumul *Topîrceanu, Balade vesele și triste*, Editura pentru Literatură, București, 1966.

REPLIERI ASUPRA TEXTELOR LUI AL.VLAHUȚĂ

DE-A BABA OARBA

Câteodată simțim nevoia să ne hrănim spiritual cu surse de revitalizare morală și ne întoarcem cu sufletul spre clasici, spre autori care ne alină cu scrisul lor.

O astfel de liniște, nostalgică și oarecum dureroasă, venită din veacuri, de departe, din timpuri parcă de taină, îmi strecoară în inimă, lectura unor texte ale lui Al. Vlahuță, în care tonul înduioșător sensibilizează profund.

Nu mă pot limita doar la a parcurge cu ochii scriitura, pentru că atunci aceasta ar rămâne departe, în afara mea, ci mă ancorez în ea cu toată ființa, deoarece vreau să-i simt vibrația, viața ce palpită între file, dincolo de prejudecăți și de rațiune.

Una dintre operele asupra căreia mă opresc, străbătută de fior liric este „De-a baba oarba”. E aici suferință, tăcere, dar și o rază de speranță.

Vlahuță decupează scene din viața reală și le pictează în cuvinte mai mult cenușii, dar ceea ce surprinde este împletirea rafinată de poezie și realitate. Nu povestea propriu-zisă cerește, ci modul în care ea este transpusă artistic, felul în care impresiile sunt luate „din goana vieții”.

Eroii sunt Giustino, de zece ani, și Rosalba, de șapte ani, copiii orfani, săraci și străini, cu un trist destin. Au venit pe jos din Florența, împreună cu tatăl lor, ce cânta din flașnetă, „ca să capete gologani”. →

MAGDALENA HĂRĂBOR

După ce tatăl lor s-a stins, „șed la o femeie, bătrână, departe, la marginea orașului. Umbă toată ziua cu muzica și se duc târziu acasă, cu pâine și cu gologani”. Îmbrăcați sărăcăcios, gândesc la fel și rar își vorbesc, colindă străzile ude și pustii, flămânzi, friguroși și descurajați.

Portretele realizate în detalii realiste impresionează, aducându-ne aminte de chipurile copiilor din picturile lui Nicolae Tonitza. Aceiași ochi ne privesc cu o nostalgică inocență, cu o amară melancolie, Rosalba „cerșind mai mult cu ochii decât cu glasul”.

Cei doi frați împart aceeași nedreaptă soartă, țesută din durere și umilință.

Ducând un trai plin de lipsuri, singura care le ține de cald, e iubirea: „se strâneau unul în altul ca să se încălzească”. E o vreme dușmănoasă, ploioasă și lacrimile curg pe obrăjorii copiilor, amestecându-se cu ultima îmbucătură a unui amărât de corn pe care îl împart frățește.

Descrierea planului exterior se află în perfectă consonanță cu cel interior, sentimental; plânge cerul prin picăturile de ploaie, așa cum sufletul le plânge... „De afară se auzeau plescăind picături mai mari și mai dese... Giustino scoase-un suspin adânc și-năbușit, ca să nu-l audă mica Rosalba”.

Naratorul subiectivizează narațiunea, implicându-se în desfășurarea ei, mai mult de pe poziția unui observator („Și eu am stat privind-i”) ce își exprimă compasiunea: „Cât de mult sufereau și cât erau de bătrâni bieții copilași, atât de mici și atât de nevinovați”, accentuând în acest fel, tonalitatea afectivă a textului.

Dar nu e totul pierdut, căci vine și o zi cu lumină caldă, o zi frumoasă ce le dă speranță și curaj de a merge mai departe pe drumul greu al vieții. Durerea imensă ce le grăbește maturizarea este estompată de lumina solară ce le trezește sufletul amorțit. Spre finalul textului, cei doi trăiesc un moment fericit, eliberator de griji, când intră în jocul de-a baba oarba, alături de alți patru copii de seama lor și uită de foame, de frig și de suferințele de „ieri”.

Arta lui Vlahuță stă în folosirea adecvată a detaliului, în plasarea la locul potrivit a epitetelor sau a comparațiilor, în crearea delicată a unui adevărat „document sufletesc”. Nimic

în plus, astfel că ansamblul epic respiră duioșie și emoție.

În termeni picturali, se poate spune că în prima parte a povestirii asistăm la o simplificare a paletelor până la monocromie, cenușul existențial fiind dominant, iar în ultima parte descoperim o modificare ușor jucăușă a paletelor coloristice, luminozitatea apărând ca o dulce amintire a fermecătoarei lor țări.

Cînd scrii cu sinceritate și emoție, mai ales despre copii, e imposibil ca aceste sentimente să nu iasă la iveală prin porii foii de hârtie, astfel încât să ajungă la cititorul obosit de prea multă modernitate.

Și azi, sau mai ales azi, în zile de restriște sufletească, avem nevoie de oaze de înduioșare și atunci facem un gest - chiar dacă, timid - ne îndreptăm spre raftul de bibliotecă și scoatem „de la naftalină” un volum scris de Alexandru Vlahuță.

AURI SACRA FAMES

Pentru a împărtăși un adevăr imuabil, Vlahuță îmbracă mesajul scrierii sale în haina realist-fabuloasă a basmului, astfel că adevărul vieții intră în poveste, devine cuvânt de învățătură transmis de bătrâni nepoților: „A fost odată un împărat cumplit și lacom, care s-a lăsat ca o foamete strașnică asupra unui popor nenorocit, blajin, darnic și îndurător din cale-afară. Și era foarte iubitor de aur împăratul acela și se-mpânzise pomina-n lume despre grozava sa

zgârcenie”.

E o poveste veche de mii de ani și actuală încă...

Dincolo de esența morală a textului, frumusețea stilului stă în naturalețe. Textul e scris cu sensibilitate și farmec. „Auri sacra fames” nu are strălucire de proză artistică, e mai degrabă un crez, formularea unei idei călăuzitoare, având mai degrabă valoare educativă: goana după avere distruge tot în calea ei, ducând inevitabil, la pieire.

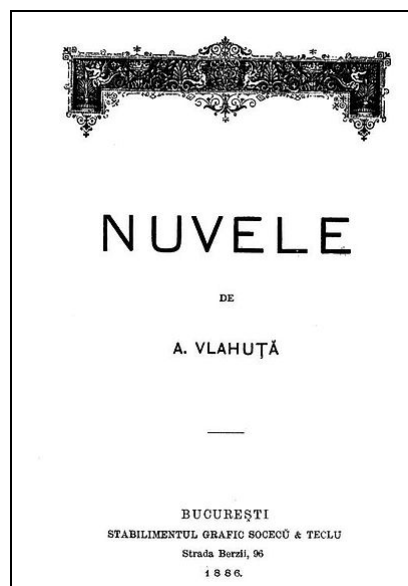
Mi se par emblematic cuvintele de început... „Pretutindeni-eterna lege a selecției”, care se vrea a fi un îndemn de a alege atent și responsabil calea de urmat în viață: fiecare dintre noi are în firea sa „o patimă care covârșește și întuneacă pe celelalte, care robește și umple toată viața acestui om”. E supunere oarbă față de pasiune, transformată în dependență vătmătoare și crudă.

Omul supus unui viciu nu mai are libertate, „nu respiră, nu cugetă, nu simte, nu se bucură, nu se mănnește decât prin această patimă”, altfel spus devine robul propriei obsesii, nu mai e el însuși, se contopește cu însuși obiectul patimii sale. „Bani, bani și iar bani, atâta știa el. În bani se încheiau toate gândurile, toată simțirea și toate pornirile vieții lui”. Finalul transmite ideea pe care și alte texte, precum cele ale lui I.Slavici sau Barbu Delavrancea („Hagi Tudose”) o aduc la lumină, și anume efectele devastatoare ale setei de aur: „își îngroapă brațele, apoi picioarele, apoi trupul până-n gât, pân' la gură, mai scurmă dedesubt, cu mâinile, cu vârful picioarelor. Se-neacă și dispăre cu desăvârșire în colosul comorii lui”. Lăcomia nu are leac, nu poate fi vindecată, e pasul către dezumanizare, către moarte.

Nu descoperim nimic extraordinar la nivelul scriiturii, dar elocvent e sensul pe care îl dă scriitorul poveștii sale: permanentizarea supunerii în fața bogăției materiale, transpusă într-un cadru narativ basmic.

„Și multe sute de ani, copiii se vor ruga de părinții lor să le mai spună basmul cu „Împăratul avar”. De ce oare ?

Copiii au nevoie atât de povești cu happy-end, dar și de cele cu final trist, pentru că astfel li se cultivă spiritul selecției, dezvoltându-li-se, de asemenea, simțul moralității, dar mai ales, cel al umanității.

EMIL CIORAN

FILOSOFUL DE LA RĂȘINARI

Înscris printre cele mai notorii prezențe ale exilului românesc, scriitori, poeți, filosofi, esești, prozatori, dramaturgi sau publiciști, precum Tristan Tzara, Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Horia Stamatu, Ștefan Baciu, Alexandru Lungu, Vintilă Horia, Aron Cotruș, Constantin Virgil Gheorghiu, Gherasim Luca, Virgil Ierunca, Monica Lovinescu, admirați de către cei mari intelectuali ai secolului XX, Emil Cioran aparține „noii generații spiritualiste” ieșite din școala lui Nae Ionescu, având drept personalități de frunte pe Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Mihail Sebastian, P. Comarnescu, Petre Manoliu, Stelian Mateescu și Ion Cantacuzino. Născut acum 105 ani, în 8 aprilie 1911, într-o familie de preot din Rășinari, veche vatră de cultură românească, satul natal al poetului Octavian Goga, în apropiere de Sibiu, într-o zonă de influență germană a Transilvaniei, acest țaran al Carpaților românești urmează studiile liceale la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, cursurile Facultății de Filosofie și Litere din București (1928 – 1932), încheiate cu o teză despre H. Bergson. După o bursă de studii la Berlin (1933 – 1935), între 1936 și 1937 e profesor de filosofie la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. În vederea elaborării unei lucrări de doctorat, în 1937 ajunge la Paris, ca bursier al Institutului Francez din București, cutreieră Franța timp de 10 ani, fără niciun proiect, urmând ca abia în ianuarie 1940 să fie numit pe un post de consilier cultural al Ambasadei României la Paris, secretar de presă al Legației române fiind pe atunci chiar tânărul Eugen Ionescu. După unele colaborări la revistele românești „Gândirea”, „Vremea”, „Floarea de foc”, „Calendarul”, „Revista de filosofie” și „Convorbiri literare”, în 1934, în urma câștigării concursului de debut al Editurii Fundațiilor Regale, volumul *Pe culmile disperării* impunea imediat numele lui Emil Cioran, la numai cei 23 de ani ai săi, alături de ceilalți laureați ai premiului din același an, Constantin Noica, cu *Mathesis sau bucuriile simple*, E. Ionescu, autor al volumului *Nu*, și Horia Stamatu, pentru volumul

de poezie *Memnon*. Până la plecarea în Franța, această primă carte a sa în românește este urmată de atât de discutatul volum *Schimbarea la față a României* (1938, reeditată 1941), precum și de alte încă trei cărți, *Cartea amăgirilor* (1936), *Lacrimi și sfinți* (1937) și *Amurgul gândurilor* (1940), proză moralistică de tinerețe, sclipitoare și de o aleasă frumusețe formală, mai toate ilustrând un remarcabil cugetător din școala lui Nietzsche, Kierkegaard, Heidegger și Chestov.

De la acest tip de „lirism filosofic mai acut decât cel al lui Blaga care, paralel, își construia un sistem – punând un maximum de rigoare, pentru un poet - și păstrându-și rezervorul liric în poezia propriuzisă” (Marin Sorescu), Emil Cioran își începe seria operelor de maturitate, scrise complet în franțuzește și tipărite cu complicitatea lui Gallimard, în celebra colecție *Les essays*, colecție în care au văzut lumina tiparului operele celor mai reputați esești contemporani. *Syllogisme de l' amertume (Silogismul amărăciunii)* i se tipărește în 1952, acesteia urmându-i multe altele, precum *Précis de décomposition (Despre descompunere)*, 1949), *La tentation d'exister (Tentația de a exista)*, 1956), *Histoire et utopie (Istorie și utopia)*, 1960), *La chute dans le temps (Căderea în timp)*, 1964), *Le mauvais démiurge (Răul demiurg)*, 1969), *De l'inconvenient d'être (Despre neajunsul de a te naște)*, 1973) și *Ecartèlement (Sfârtecarea)*, 1979), menite să-l plaseze pe autor printre marii scriitori ai secolului XX.

Reflecțiile de moralist solitar de după 1945, când, părăsindu-și limba maternă, se supune deliberat și definitiv rigorilor limbii franceze, stăruitoarele meditații asupra exilului, aforismele sale disperate, dimpreună cu toate celelalte contribuții de prim plan în domeniul limbii franceze, au devenit tot mai apreciate în cele mai diverse cercuri din străinătate, într-un contrast atât de evident cu reacțiile plâsmuite pe atunci în țară de reprezentanții ai regimului comunist, care îl atacau pentru „neromânism”. De altfel, în acest context, ideea de a analiza și proiecta o anume psihologie a creatorului în exil, ca a tuturor românilor din străinătate, învrăjbiți prin cultura politică, dar tot mai uniți însă prin sentimentul că

aparțin unei spiritualități comune, a realizat-o chiar Emil Cioran în *La tentation d'exister*, imaginea tipică a exilatului părăndu-i-se mai degrabă apropiată de a unui decepționat agresiv, dublat de un spirit cuceritor, ale cărui dorințe devenind tot mai exacerbate cu cât este mai marginalizat. Cine își schimbă lumea își schimbă identitatea, aceasta însemnând, în opinia atât de amară a eseistului, chiar un anume fel de despărțire de amintirile tale și, până la un punct, de tine însuși. În concepția eseistului, condiția cea mai grea o are poetul în exil pentru că el se instalează în „Cetatea Nimicului”, „dans la bien-être de sa chute”, opinie contrazisă însă de celălalt mare exilat, Eugen Ionescu, după care poetul nu trebuie să plece în altă parte pentru a se simți decepționat de istorie sau pentru a visa o glorie care să-i răzbune amărăciunile.

Plâsmuitor de definiții șocante, de apocalipse, în spiritul lui Ioan Teologul, dar și în atitudinea de frondă proprie generației care se afirma atunci, lui Emil Cioran totul îi apare blestemat și haotic, absurd și absolut („dezamăgiri absolute”). Metaforele și toate celelalte trucuri ale poeziei le va risipi în imagini care cultivă un fel de paroxism al deznădejdiei, ajungând să refuze o lume ce i se părea imperfectă, asemenea propriei persoane. „Sunt un om care ar trebui aruncat undeva într-un cazan cu flăcări”, citim în *Pe culmile disperării*. „Aș vrea să izbucnesc într-o explozie radicală cu tot ce am în mine, cu toată energia și cu toate conținuturile, să curg, să mă descompun și într-o expresie nemijlocită, distrugerea mea să fie opera mea, creația, inspirația mea. Să mă realizez în distrugere, să cresc în cea mai ne bună avântare până dincolo de margini, și soarta mea să fie triumful meu. Aș vrea să mă topesc în lume și lumea în mine, să naștem în nebunia noastră un vis apocaliptic, straniu →

MARIN IANCU

ca toate viziunile de sfârșit și magnific asemenea marilor crepusculuri.”

Cărțile lui Cioran sunt pline de asemnea impresii și „teme” asupra unei existențe interioare, cu geniale scilipiri aforistice, în care vocea personal-impersonală a gânditorului încearcă forme noi de a se defini pe sine. Într-o bună măsură, ideile din publicistica aparținând lui Cioran de până la cei 25 - 26 de ani ai săi, vârsta stabilirii sale în Franța, neinclusă în cele cinci cărți tipărite până acum în țară, se țin în jurul a două coordonate: *Pe culmile disperării* și *Schimbarea la față a României*.

Structura pascaliană a eseurilor din *Pe culmile disperării* are ca subiecte suferința și singurătatea, „paradoxurile bestiale”, boala, disparea și grotescul, agonia și extazul, poezia și meditația despre moarte și mântuire, existența tragică și iubirea.

Fără să fie înscris frecvent în tradiția unei gândiri filosofice, Cioran se arată însă ca unul dintre cei mai înzestari și plini de har gânditori contemporani. Paradoxurile și adevărurile se însoțesc în toate cărțile sale de la un capăt la altul.

În acest context, dincolo de toate întrebările, la care, sceptic în înțelele filosofic, acest Iov modern, de o necruțătoare luciditate, e conștient că nu poate da niciun răspuns, Cioran, el însuși un suflet liric, găsește resursele să scrie, în stilul său paradoxal, cele mai tragic-sublime pagini despre iubire, nu despre o iubire spirituală sau mistică, cum am putea crede la prima vedere, ci de o iubire umană, „prin care persoana iubită se fixează în tine, evoluând în carnea ta până a-ți da iluzia spiritualității.”

„De ce când renaște iubirea în mine mi-e atât de frică, de ce îmi vine să îngheț întreagă această lume, pentru a opri creșterea iubirii mele?”

Similitudinele cu Blaga, format la aceeași școală, sunt și în această privință destul de evidente. Neîmpăcat și potrivnic realului, împotriva căruia întocmește un necruțator rechizitoriu, tânărul Cioran se împotrivesc elementele care ar defini specificitatea formulei sufletești a românului: înțelepciunea, luciditatea, ironia, zeflemeaua, scepticismul și altele, o dovadă în plus că prin Cioran, prin Eugen Ionescu și Mircea Eliade geniul românesc s-a ridicat spre înaltul marilor valori universale.

(Foto Vlad Gheța)

Scoate, Doamne, plugul greu

Tot mai hămesit mi-e oful
cel cosit de atâtea ori
osândit e să trăiască
sub papucul tuturor.

Cât aș vrea, Doamne, să știi
câți mă leagă
și mă anină în bătaia soarelui
fără niciun fel de vină.

Cât aș vrea măcar să vezi
cât mă străduiesc să strâng
mărăcinii de prin vie și cu
lacrimi
scormonite din pământ
cum încerc să-ți țin o ie.

Scoate, Doamne, plugul greu
și ară în sufletul meu
toate bălăriile
până încolțesc pe câmp
glasul ciocârlilor
să nu mă mai simt
ca un pui de cuc nătăng
fără pâine
fără masă...

Liturghia răbdării

Astăzi vreau să scriu despre cum
stau caii îngenuncheați
după cum latră câinii
fără să-i aline nimeni
doar aburul scos cu năduf
din sufletul încercat cu drog
înroșit
când santinelă e teama
și un os se frânge fără rost

amar destin amestecat cu ceara
de pe tălpile furnicilor
hotărâte să-și înrădăcineze
umbra într-un mărăcine
pregătită oricând să spargă
tăcerea

bufnița zidește cuib pe umărul
unei statui roasă de istorii
păsări de-am fi
ne-am smulge penele să păstrăm
trilul
pământul l-am mușca să
menținem ramul

de-atâta orbire
îngerii
cioplesc
cioplesc răbdarea

în prispa inimii
liturgic sună

dar până când să-nghită doruri
mute?

Uneori

În orașul meu nu se întâmplă
nimic
moartea umblă goală pe stradă și
nimeni nu se mai teme.
De plictiseală timpul ninge
frânge ninge...

Nervi albi peste coastele goale
de umbră, de umbrelt
de naiba mai știe de ce îngerii
orbi stau înhămați
la roata luminii.

În orașul în care nu se întâmplă
nimic
nici ziua de ieri nu se repetă
luna tace ascunsă în plete.

Canis de pripas –
dorul latră în limbi străine...

Între străini închin singurătatea

Șoptesc icoane pe la colțuri
în limba neamului uitat
ferestrele se sparg în cioburi
de-al cucuvelelor cântat

mă sfredelesc cuvinte goale
în mine crește un lung oftat
mătăniei fac negrelor țoale
mi-ascund un zâmbet amputate

sub dom plâng rugi mistuitoare
dorul de-acasă neîmpăcat
așteaptă ploi mântuitoare
să-i spele fruntea de păcat.

MIHAELA AIONESEI

Portret

ȘTEFAN CUCU

„EMBLEMATIC FILOLOG
CLASIC ROMÂN DE AZI”

Motto: „Clasicistii creatori de statura lui Ștefan Cucu dau șansă oricărei culturi moderne și ulterioare. Poate mai mult decât oriunde, culturii române.”

(Liviu Franga)

Lectura unei cărți incită la o diversitate de abordări tematice, determinate de impactul: autor – mesaj – cititor, din nevoia de a cunoaște, în mod special, individualitatea și personalitatea celui dintâi.

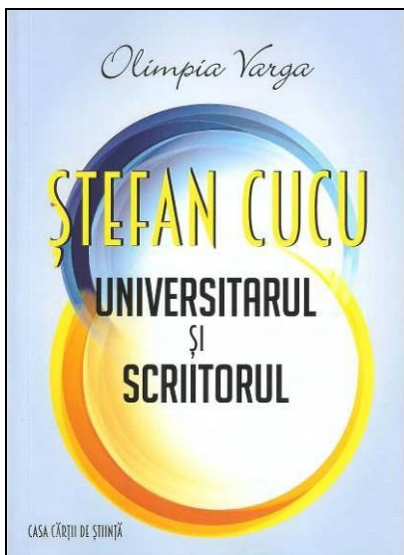
Remarcabilă în acest sens e lucrarea **Olimpiei Varga – Ștefan Cucu, universitarul și scriitorul**, apărută la Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2015 (242 pagini), care integrează în circuitul istorico-literar o personalitate distinctă a culturii române.

La cei șaptezeci de ani de existență și la aproape cincizeci de ani de activitate profesională: didactică, științifică și literară, conf. univ. dr. și scriitorul **Ștefan Cucu** este un nume de referință în lumea cărților, recomandat de originalitatea interpretativă și creativă, de stilul concis și solemn, de o imensă bogăție intelectuală și afectivă, asemănătoare triumfului omului asupra tuturor vicisitudinilor vieții, a omului cu slăbiciuni (care niciodată nu-l pierd) și cu virtuți (care întotdeauna îl mântuie), de erudiția care, convertită într-un protocol imperios, lămurește probleme neelucidate sau controversate.

Această carte este o (re)scriere a identității culturale, pe care doamna dr. Olimpia Varga o realizează sub semnul receptărilor deosebit de favorabile, constituite în articole consistente, ce aduc importante contribuții în exegeza operei lui Ștefan Cucu.

„Muzeul sufletului” - poemul care deschide cartea, scris în tehnica sonetului, invită cititorul la meditație și (de ce nu!?) la căutarea și găsirea propriei identități, a sensului vieții în Cuvânt: „De vrei să-nnobilezi umila-mi viață,/ Cu inima semnează o postfață!”

Domeniile pe care le abordează Ștefan Cucu în volumele publicate, în articole, studii și eseuri sunt deosebit de variate: arheologia și istoria veche a Dobrogei, bibliologia, civilizația

greco-romană, dreptul roman, filologia clasică, istoria, limba elină, limba latină, literatura comparată, literatura latină, literatura română, paremiologia, teologia.

În domeniul creației literar-artistice a cultivat: poezia, portretul literar, romanul, teatrul în versuri, memorialistica, aforistica.

Dr. Olimpia Varga, Universitatea „Ovidius” din Constanța, în „Cuvânt înainte”, mărturisește că a încercat să caute și să adune în acest volum „cu sprijinul universitarului și scriitorului în discuție, aproape toate prezentările, portretele, articolele, cronicile, recenziile, paragrafele din dicționare consacrate activității științifice, didactice și literare a Domniei Sale, dar, în mod deosebit, cărților pe care le-a publicat de-a lungul anilor. A reprodus, cu unele excepții, materialele «in extenso», întocmai cum au apărut în diferite cărți și periodice. În foarte puține cazuri e vorba de scurte referiri, de simple menționări ale numelui său într-o ierarhizare valorică și într-un context mai larg. A cuprins în prezentul volum și câteva materiale inedite (prezentări critice, extrase din referate etc.), care văd acum pentru prima dată lumina tiparului.”

Am ținut să reproduc aici cu exactitate precizarea antologatoarei cu privire la cuprinsul volumului pentru că lucrarea de care ne ocupăm, în acest context, ceva mai mult, poate fi considerată drept fundamentală, impunând convingerea că tot ce se va scrie de acum încolo va trebui să țină seama și să pornească de la acest stadiu.

În prefața, intitulată **Portretul unui clasicist**, prof. univ. dr. Liviu

Franga, Decanul Facultății de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, oferă cititorilor, după ce fixează „ramele”, „acele câteva tușe care conturează portretul schițat al unui clasicist din zilele noastre și din acest – și nu altul!... – colț al Europei. Voi scrie, așadar, despre profesorul, cercetătorul-cărturar și, nu în ultimul rând, din contră – poate surprinzător pentru stereotipul clasicistului, forjat în epoci revoluate... – , despre scriitorul Ștefan Cucu. Caz aparte în raport cu mersul tradiției și, totodată, exemplu ilustrativ, pentru exact această epocă a noastră, de prezență a specialistului în clasicități într-o lume care le privește cel mult cu condescendență.”

Prefața este și o inițiere a celor interesați în cunoașterea și aprofundarea problematicii propuse, gândită de un specialist în domeniu și realizată din unghiul creației.

Pe coordonatele tradiției clasiciste românești, concentrate sintetic, se înscrie opera lui Ștefan Cucu, nu numai în științele antichității, căci este doct în limba elină și în limba latină, ci și în ceea ce înseamnă spațiul formativ cultural postantic, de la medievalitate până la postmodernitate. Pe bună dreptate, Liviu Franga îl definește „emblematic filolog clasic român de azi” și realizează o clasificare științifică a cărților sale, „utile instrumente de acces direct și indirect la fundamentele Antichității”: **Arheologia și istoria veche a Dobrogei. Bibliografie adnotată** (1985, 338 p.), **Manual de erotică. Texte din autori greci și latini antologate și comentate** (1992, 90 p.), **Dicționar explicativ de drept roman. Termeni, principii și expresii juridice latinești** (1996, 171 p.), **Limba latină pentru juriști. Curs practic** (2000, 91 p.), **Dicționar român-latin de citate biblice** (2000, 177 p.), **Cogito, ergo sum. Dicționar de cugetări latinești și grecești comentate** (2002, 465 p.)

Dintre contribuțiile istorico-literare, două cărți reprezentative consemnează Liviu Franga: **Cursul de istoria literaturii latine** Vol. I. **De la origini până la Caius Valerius Catullus** (1994, 124 p.) și **Literatura latină creștină de la Tertullian la Ferițitul Augustin** (2003, 200 p.)

De la începutul carierei sale filologice, subliniază prefațatorul cărții, și până în prezent, Ștefan Cucu, →

Prof. dr. NICOLETA MILEA

în fiecare an, a susținut cel puțin o comunicare sau a publicat un articol în amintirea lui Ovidiu, pentru care manifestă un adevărat cult. I-a dedicat și o carte poetului latin, **Publius Ovidius Naso și literatura română** (1997, 263 p.)

În știința literelor clasice de la noi, Ștefan Cucu marchează un moment reprezentativ prin contemporaneizarea Antichității. Elocvente în acest sens sunt volumele: **Actualitatea anticilor. Ecouri ale antichității greco-latine în cultura română și universală** (1994, 137 p.) și **Ecouri ale literaturii latine în spațiul cultural european** (2007, 306 p.)

O altă direcție fundamentală în opera lui Ștefan Cucu o reprezintă hermeneutica intertextuală, ilustrată prin două tipuri de cărți rar întâlnite în „bibliografia unui erudit clasicist”: **Literatura în Dobrogea. Dicționar biobibliografic**. Vol.I – II (1997 – 1999, în coautorat) și **Portrete literare. Scriitori și publiciști contemporani din spațiul pontic** (2002, 227 p.)

„Imaginarul ficțiunii” este o altă formă originală prin care Ștefan Cucu exprimă „trăirea Antichității” și aici se înscriu cărțile în care cultivă poezia, romanul, teatrul în versuri, portretul literar, memorialistica: **Templul cuvintelor**, versuri, Constanța, Editura Muntenia, 1993, 45 p., **Muzeul sufletului**, versuri, Craiova, Editura Reprograph, 2001, 199 p., **Ultima zi a unui filosof**, roman, Constanța, Editura Ex Ponto, 2007, 194 p., **Iubire târzie**, roman, Constanța, Editura Ex Ponto, 2013, 160 p.

Portretul clasicistului Ștefan Cucu, realizat prin activitatea științifică și literară, este pus față în față cu portretul reflectat în oglinzile receptorilor: Constantin Cioroiu, Grațiela Gheorghe, Alina Capelariu, Enache Puiu, Traian Diaconescu, Radu Bărbulescu, Arthur Porumboiu, Vasile Sârbu, Gheorghe I. Tohăneanu, Emil Dumitrașcu, George Sorescu, Marin Mincu, Mihai Dușescu, Valentin Ciorbea, Eugen Vintilă, Marian Barbu, Livia Buzoianu, Nicolae Rotund, Nechita Runcan, Constantine Daba, Florentina Nicolae, Alina Spănu, Aurelia Lăpușan, Ovidiu Ghidirmic, I. Vieru, Ovidiu Dunăreanu, Constanța Călinescu, Constantin Miu, Ion Roșioru, Dan Negrescu, Marina Cușa, Cristian Stancu, Laura Cojocar, Alina Ciufu, Magdalena Vlădilă.

Cele trei anexe cuprind: (1) reproduceri după diplome, distincții, medalii, premii literare și culturale, (2) schițe de portret și caricaturi, (3) manuscrise în facsimil.

Această antologie își dezvăluie utilitatea ca instrument de lucru necesar pentru cei interesați de receptarea culturii clasice, dar și pentru a readuce în actualitate forța modelului antic, încununând o îndelungată preocupare și o evidentă pasiune a eruditului Ștefan Cucu față de problema abordată, relevându-ne, în același timp, evidenta sa vocație științifică, pedagogică, literar-artistică.

O remarcă pe care o facem în calitate de lectori pasionați este aceea că intelectualul Ștefan Cucu trăiește cu intensitate în paginile cărții, fiind el însuși în ipostaza de personaj, desăvârșit conturat, ale cărui întâmplări de viață impresionează puternic. Această trăsătură distinctivă captează interesul cititorului, menținându-i trează în permanență curiozitatea cunoașterii clasicistului integrat în zona filologică a școlii românești.

Ne alăturăm și noi celor care-i recunosc meritorile contribuții sub raportul importanței cunoașterii științifice, a relației dintre realitate și ficțiune, dintre experiența directă și procesul creației, dintre sursele nemijlocite ale oricărei scrieri și mijloacele de potențare a imaginației.

Prin întregul ei, cartea prezentată devine un argument, dintre cele mai convingătoare, care atestă necesitatea și importanța lucrărilor monografice (și considerăm că acest volum este primul pas către o asemenea lucrare), a cunoașterii totale a omului de știință, artă și cultură.

Sentimentul responsabilității scrișului în fața istoriei culturale și fermitatea cu care și-a asumat această hotărâre l-au călăuzit mereu și n-au permis rațiunilor incidentale să-i sugrume credința fermă în invincibilitatea adevărului.

Un portret științific dinamic, dublat de spiritul literar-artistic în acțiune făc din opera lui Ștefan Cucu revelația cuvântului scris, a cărui însemnătate poate fi și mai bine înțeleasă prin raportare la predecesori.

Apariția acestei cărți constituie un mare câștig, atât pentru cititorii de specialitate, cât și pentru ceilalți, fiind nu numai o lucrare de referință, dar și un document de epocă.

Alb liliac

Cu ciorchini de flori de liliac
S-a-îmbrăcat bătrânul meu cerdac
Și de greul multelor cununi,
Pare diadema unei lumi.

Alb liliac, bătrân cerdac,
Sfântul meu plai, gură de rai,
Parfum de dor, îmbătător,
Cum să te las, cum să mai mor?

Floarea ta mă mângâie duios,
Orișunde înflorești frumos,
Îți răsar și eu prin foi, mereu,
Și te bântui, liliacul meu.

Să mor de drag, de liliac,
Să tac, să cânt sau să cuvânt?
Numai de-ar fi, de-ar răsări
Doar liliac, n-aș mai muri.

Ce îmi spui, ce-mi spui când
înflorești
Și îți legeni floarea la ferești,
Freamăt viu de frunze, nebunesc,
Iarăși îmi șoptești „eu te iubesc”.

Șoapte de flori, parfum, culori,
Prin mine trec, alb mă petrec,
Sub vraja lor, până în zori,
Cum să mai pleci, cum să mai mori?

Degetele mele scriu

Degetele mele scriu
Și-n nisipul din pustiu.
Dintr-un râu cu apă vie
Mâna mea scrie și scrie
Versu-ți sacru, poezie.

Vers din marea de aramă
Tu te naști, fără de teamă,
Râu de foc și de cristale
Ce-și croiesc prin mine cale
Precum seva prin petale.

Câteodată mistuite
De furtuni dezlănțuite,
Alteori cu ape line
Printre unde cătiline,
Toate vin și trec prin mine.

Degetele mele scriu
Din condeiul auriu
Cu cerneala fermecată
Peste suflet presărată
Și-n poeme revărsată.

EMILIA AMARIEI

CUI PRODEST?!

Societatea poate răsufla ușurată. S-a făcut procesul școlii românești 1).

Printr-un colaj de idei realizat de TVR1, într-o emisiune din 16. 04. 2016, s-a creat o imagine a ceea ce e școala românească, în contrast total cu ceea ce școala trebuie să fie.

În marea lor majoritate, ideile promovate erau corecte, dar, voit sau nu, ca la orice colaj, imaginea a suferit serioase conturbări pe care nu sunt sigur că realizatorii le-ar fi dorit.

Că școala noastră e plină de hibe s-a spus mereu. O recunosc explicit și cei din interiorul sistemului.

S-a susținut chiar că e cea mai proastă din lume; rezultatele obținute la competiții internaționale, ca și succesul elevilor și studenților români în diferite instituții de învățământ din străinătate probează însă că nu e chiar așa, adică nu e cea mai proastă, ceea ce nu e deloc un motiv de mândrie. Aceste rezultate pun însă în lumină unul dintre neajunsurile școlii noastre, străvechi și foarte actual: se dorește învățământ de masă cu programe pentru elitele elevilor.

Ideea aceasta nu a apărut însă în proces; ar fi fost în contrast cu ideea că toți elevii sunt la fel, toți au aceleași interese și preocupări. De aceea s-a vorbit despre elevi ca despre o masă amorfă, în care se poate identifica un singur tip de elevi. Păguboasă idee! Vorbim despre personalitatea elevilor, pierduți într-o masă amorfă. Această perspectivă o promovează și școala, de pe o poziție total opusă, care are, poate, măcar avantajul, nu și scuza mobilizării pentru ceea ce elevii ar trebui să vrea (dorească) să fie.

Scoala altfel, cerință reclamată pe drept de societate, trebuie să fie de fapt *alt fel de școală*. Nu cu un program aleatoriu, într-o săptămână dintr-un an, ci pe tot parcursul anului, urmărind completarea evantaiului activităților școlii, într-un program amplu armonizat. Și-ar putea găsi locul chiar și o „vizită“ la un supermarket, cum am văzut că se prea întâmplă, dar cu teme precise de inițiere financiar-gospodărească. Școala ar putea astfel prelua și păstra de la școala vieții, pe care unii i-o contrapun, cerințele societății, devenind ea însăși *școală a vieții, școală pentru viață*. S-ar realiza dezideratul lui Seneca pentru școala din Roma antică: *non*

scholae, sed vitae discimus („nu pentru școală, ci pentru viață învățăm“). Poate așa ar dispărea din exprimarea elevilor enunțuri ca *i-am știut lecția*, lipsite de suport, căci lecția o știe cineva pentru sine, nu pentru profesor.

În procesul cu pricina a existat doar *elevul*, cu drepturile și libertățile lui (după ce Ministerul se grăbise să adauge în programa școlară o disciplină având ca obiect această idee!), scos din contextul școlar, rupt de ceea ce înseamnă educația ca proces de formare, a cărui sarcină primordială este să formeze oameni ca ființe sociale, armonizând cerințele individului cu ale societății.

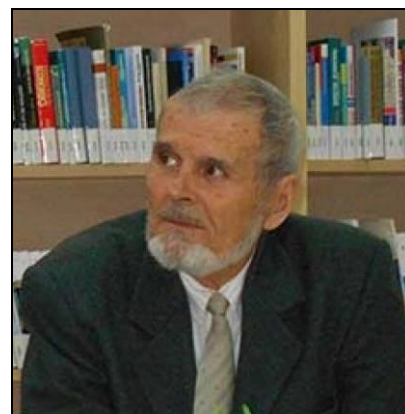
Absolutizarea unuia dintre factorii implicați în procesul de formare conduce obligatoriu la eșec.

Reproșul societății că școala nu asigură cunoștințele reclamate de realitățile sociale vorbește despre ce dorește societatea de la viitorii absolvenți și, vrem, nu vrem, această cerință trebuie ascultată.

Reproșul părinților, care vorbesc despre inutilitatea instrucției școlare, din moment ce la absolvire societatea nu oferă locuri de muncă în profilul dorit sau pentru calificarea dobândită este și ea îndreptățită. Se reclamă că la încheierea școlii se obțin locuri de muncă pe calificări inferioare. E iarăși corect. Dar se constată că la târgurile de muncă majoritatea locurilor de muncă rămase neocupate sunt pentru munci necalificate, după ce mai înainte se constatare că majoritatea șomerilor sunt tineri până la 25 de ani, dintre care pe locul întâi sunt absolvenți de 8, 10 sau 12 clase, care, în cele mai multe cazuri nu au o calificare. Calificarea pe care o asigură liceul într-un domeniu sau altul este arareori suficientă pentru profesarea unei meserii; totul intră în ceea ce se numește inițiere sau cultură generală.

Iar absolvenții de liceu care nu reușesc în învățământul superior refuză muncile necalificate sau cu calificare inferioară (nu din punctul de vedere al importanței, ci al posibilităților de obținere), cu solicitări multiple și prost plătite, pe care nu rareori sunt nevoiți să se angajeze cei cu pregătire superioară care nu se mai pot bucura de întreținerea părinților.

O cercetare ar putea scoate la iveală că printre acești șomeri se află întâi cei care reclamau suprasolici-

țarea, supraîncărcarea din anii școlii. E adevărat că supraîncărcarea e reclamată și de elevii cu o foarte bună pregătire, dar pentru domenii care nu intră în sfera lor de interes, ceea ce ar impune să se determine baremul de cunoștințe suficiente (nu minime!) pe care trebuie să le stăpânească absolvenții unei trepte școlare.

Aceeași cercetare ar scoate la iveală că părinții elevilor cu interes scăzut pentru învățatură reclamă lipsa lor de timp și, de la un punct, a posibilităților de a-și ajuta copiii să-și facă (să le facă?!) temele, ca și cum această lipsă de timp nu ar fi prezentă și în cazul părinților elevilor foarte buni, iar în ce privește posibilitățile de a-i ajuta, să nu mai vorbim.

Se impune aici o observație mai mult decât utilă: conceptul *teme pentru acasă* e rău înțeles de elevi și rău preluat de părinți. Temele pentru acasă nu se reduc la cele scrise, ci cuprind toate cunoștințele cu care elevii trebuie să se prezinte la următoarea sau una dintre următoarele întâlniri de la disciplina respectivă, bază pentru cunoștințele ce urmează a fi adăugate.

Ce altceva e tema prețios denumită *proiect* pentru extinderea teritoriului de investigație și aplicare a cunoștințelor pe care trebuie să le probeze în rezolvare? Sau și mai simplu: ce altceva e caracterizarea unui personaj sau valoarea, actualitatea unei idei, a unui concept dintr-o operă literară?

Reaua înțelegerea a conceptului *temă pentru acasă*, asupra căruia nici profesorii nu insistă suficient, aduce mai multe neajunsuri și pentru elevi și pentru părinți. Reducerea la temele scrise îi face pe elevi și părinți să reducă pregătirea la disciplinele la care se dau teme scrise, celelalte →

Prof. univ. dr. GHEORGHE MOLDOVEANU

lipsind din orizontul pregătirii; accentul pe temele scrise provoacă răsturnarea nedorită a priorităților: se rezolvă temele scrise înainte de actualizarea informațiilor urmând a fi valorificate în raport de puterea creatoare a fiecăruia.

Corecta înțelegere a conceptului ar obliga profesorul să limiteze temele scrise la valorificarea și articularea noilor informații la sistemul de cunoștințe, eliminând inutilitățile, *balastul*, și ar proba că nu numai în școala din Anglia, lăudată de unul dintre participanții la proces, profesorul se declară nemulțumit când elevul are cunoștințe cu care nu știe ce să facă. Și ar mai rezolva o presupusă contradicție: *informație sau creativitate?*

Informația nu conduce obligatoriu la creativitate, dar punerea în disjuncție a celor doi termeni e falsă. *Creativitate, nu informație* e o aserțiune pe care nimeni nu a putut să o demonstreze. A prins însă pe temeiul confuziei dintre creativitate și descercăreală, redusă la capacitatea unora de a rezolva cerințe minime pe baza unor informații aleatorii. Numele marilor actori sunt cunoscute de mai toți tinerii; fac impresie bună! Se trece, voit sau nu, peste faptul că aceștia fac un rol, memorând replici, gestică, mișcări etc. gândite, impuse de altcineva, ceea ce nu-i împiedică deloc să fie mari, creativi, spunând, mișcându-se într-un anume fel și promovând o anume atitudine, reacție a publicului. Astfel, Shakespeare, Caragiale sunt re-creați pentru secolul al XXI-lea. *A fi sau a nu fi* pentru oamenii acestui secol condiționează succesul spectacolului.

Memoria nu e rea prin ea însăși. Fără memorie ar trebui să tot reluăm lucrurile de la început. Și animalele și plantele au memorie și chiar reacționează sub impulsul memoriei. *A memoria* înseamnă „a ține minte“, adică „să ne învățăm minte“. De aici începe creativitatea; *ne-am învățat minte* înseamnă apropierea celor memorate, capacitatea de valorificare a celor memorate. Fără să ții minte nu te poți învăța minte și ambele procese presupun, pretind muncă, fără de care nimic nu se poate obține. Latinii ziceau *ex nihilo – nihil*, „din nimic – nimic“.

Presupusa bucurie, plăcere a muncii se reduce la culesul roadelor; în rest e chin, sens pe care îl păstrează cuvântul în limbajul tuturor, ca în *m-*

am muncit cu problema asta mult timp. Dar bucuria culegerii roadelor răsplătește chinul căutărilor. Bucuria mai mare e provocată de reușita în cazul depășirii unor piedici dificile, când se trece de obstacole serioase. Cu mijloace moderne oferite de internet se găsesc lesne soluții la mai toate problemele; de ce să mai țină omul să găsească el soluții, nu să le ia de-a gata? De ce să găsească elevul soluții la problemele date pentru acasă când poate să le ia în pauză de la un coleg? Sunt întrebări pe școala trebuie să le cultive, explicit și implicit, cu răspunsuri care trebuie (ar trebui) să conducă într-o singură direcție: din dorința de a găsi soluții noi, mai eficiente, și de a găsi soluții la întrebări rămase fără răspuns, făcând apel la tot ce memoria proprie și a celorlalți a înregistrat. Memoria nu e rea prin ea însăși; e primul pas în progresul societății. E rău să nu se valorifice memoria.

Acestea nu vin însă de la sine. Fac parte din procesul de formare, nu totdeauna ușor și plăcut. Aceasta explică atitudinea refractară a unora care cred că *știu*, subînțelegându-l pe *tot*, iar de la *a ști până la a ști tot* e un pas periculos de ușor de făcut. Afirmării de tipul *tinerii știu ce le trebuie, tinerii au totdeauna dreptate*, atât de îndrăgite de cei care dovedesc, mai mult decât încrederea în tineri, lipsa de interes a acestora pentru devenirea tinerilor.

Devenirea nu are limite. Este ideea majoră pe care școala are datoria să o cultive chiar și celor care știu tot, salvându-i de ei înșiși. Între

știu tot ce s-a scris până acum și ceva în plus și știu că nu știu nimic nu e vreo prăpastie. Ambele afirmații sunt provocări ale spiritului; *știu că nu știu* probează deschiderea pentru alte orizonturi, dorința de dezmarginire, veșnica dorința a omului de a ști, care nu se poate reduce la ceea ce e scris, limitat la orizontul acelei epoci.

E condamnabilă atitudinea dascălilor care se adresează învățăcelilor cu un limbaj nepotrivit nu pentru că sunt nepoliticoși, ci pentru că probează lipsă de respect și de încredere în cei cărora tocmai aceasta trebuie să le insufle. E și mai rău când această atitudine vizează colective de elevi, iar astfel de oameni nu au ce căuta în sistem și sistemul însuși, prin toate componentele lui, trebuie să reacționeze. Dar nu e altfel atitudinea celor care condamnă în bloc pe toți slujitorii sistemului, cum s-a întâmplat în emisiunea cu pricina, pentru care singura lumină a sistemului era elevul, ca beneficiar. Câți telespectatori vor fi avut răbdare să o urmărească până la capăt? Elevii neinteresați de învățătură știau ce se spune acolo, era punctul lor de vedere, iar profesorii de ce s-ar mai fi uitat, să vadă cum li se tot învărtă cuțitul în rană?

Se spune însă că tot răul e spre bine; s-a atras, cu mijloace neonestе, atenția că în remodelarea învățământului românesc trebuie să se treacă de la vorbe la fapte. Este în interesul școlii, prin toate componentele ei. A susține interesele tinerilor e mai important decât a fi de partea lor; uneori trebuie să-i aperi de ei înșiși! Calea de a pune în practică acest deziderat nu poate fi însă aleatorie.

¹În luna ianuarie Liceul Unirea din Focșani sărbătorea 150 de ani de la înființare, moment pe care ministrul secretar de stat Gabriel Ispas, prezent la festivitate, a ținut să-l marcheze cu aceste cuvinte, preluate de una dintre publicațiile focșănene: „Cred că este cazul ca toți profesioniștii din sistemul de educație să iasă dintre zidurile școlii. De prea multă vreme profesorii nu mai reprezintă vectorii de imagine ai societății. Este momentul ca într-o societate care se dezvoltă, rolul profesorului să fie altul, rolul profesorului să revină la acela de a forma societatea în care ne dezvoltăm. Și atunci sunt convins că vom putea să spunem că da, învățământul românesc a avut un moment de slăbiciune, că da, universitățile sunt complet necompetitive, da, din păcate am tolerat prea multă impostură, că da au fost multe lucruri în trecut, dar că a fost un moment în care societatea s-a trezit și profesorii au făcut ca unirea să fie posibilă: unirea pentru bine, unirea pentru popor, unirea pentru altfel de democrație“.

Eseu

AMURGUL IUBIRII

(XXXI)

Dar în același timp, schimbarea din cuprinsul acestei perioade, de mai puțin de un veac, este cea mai mare de până acum din istoria relațiilor interpersonal-erotic-apetitive și ne putem aștepta ca ea să evolueze.

Mircea Eliade, așa cum îl citează Kitagawa, considera iubirea o moștenire paradiziacă. Nu știu cât de exactă poate fi afirmația, pentru că în paradis fie că iubirea este generală, fie că sexualitatea nu are nevoie de o acoperire simbolică. Dar iubirea-pasiune s-a născut cu siguranță în paradisul - și metafizic și occidental - pe cale să se constituie, al subiectivității. Instalarea imanenței, apariția alterității și, în cele din urmă, disoluția subiectivității moderne înseși, prin pluralizarea și prin transpersonalizarea subiectului, au alungat definitiv iubirea din acest paradis.

Metamorfoza care pare să se impună acum, adaptând iubirea la modernitate, o face să se transforme în sexualitate. Într-adevăr, iubirea a fost strâns legată de sexualitate atâta vreme cât aceasta a fost conectată la reproducere, dar separarea celor două aduce o altă ruptură: cea dintre iubire și sexualitate și o preferință pentru ultima dintre ele.

Schimbarea care s-a petrecut are două etape: totul începe, așa cum am arătat deja, cu psihanaliza lui Freud. Dar trebuie spus totodată că Freud este un conservator în raport cu post-modernitatea noastră.

El a teoretizat forța sexualității, a erosului, a afectivității, față de conștiință, față de raționalitatea operațională sau instrumentală, dar în același timp a refuzat să se situeze de partea acestor forțe pe care le-a invocat. După cum am mai spus, cerința lui -

"Acolo unde se află sinele trebuie să fie eul" - e ascetică. Trebuie să adaug însă că, în mod paradoxal, după descoperirea forței sexualității, Freud continuă într-un fel să fie de partea "sufletului" (a conștiinței), continuând ceea ce încetățeniseră iubirea-pasiune și iubirea romantică. Cei care îl urmează vor duce consecințele descoperirii sale până la capăt. Acest capăt este substituirea sufletului cu corpul. Mutația - chiar transmutația - operată de iubirea-pasiune și susținută încă în iubirea romantică, de la corp la suflet, s-a dovedit a fi reversibilă.

Proiectul istoric creștin al Occidentului au fost Persoana și Comunitatea de Persoane. Persoana, ființa înzestrată cu voință și, în consecință, cu libertate și responsabilitate, este invenția religioasă iudee, pe care creștinismul o opune ideii de destin, de necesitate, a mitologiei și tragediei grecești.¹⁾ Una din problemele majore ale constituirii și evoluției Occidentului creștin este că nu a putut impune, nici teoretic, nici practic, la dimensiunile reale ale societății, proiectul uman al persoanei pe care l-a propus religios. Eșecul proiectului creștin al constituirii omului ca persoană, eșecul universalizării creștine a persoanei este cel care eliberează subiectul și prima sa înfățișare este aceea a subiectului dorinței, a subiectului pulsional în forma cultural acceptabilă - sau scuzabilă, justificabilă - a iubirii-pasiune. Din persoană n-a mai rămas decât o formă juridică tot mai goală, de vreme ce drepturile sunt ale omului (în sens de cetățean), nu ale persoanei.

Impunerea individului ca subiect și disoluția comunităților încep cu opoziția față de relațiile de înrudire, adică cu opoziția față de alianțele matrimoniale, atunci când individul își descoperă dorința și alege în numele ei.

Ideea de subiect nu ia naștere odată cu *cogito-ur cartezian* sau cu raționalismul filosofiei germane, ci odată cu dorința modernă.

Ceea ce a obținut modernitatea au fost individul și societatea acestor indivizi masificați. Social, persoana se realizează în insul societății de masă, iar teoretic în subiectul cunoașterii sau al acțiunii practice (morală, drept), așa cum este el propus conceptual de filosofia germană. Subiectul a devenit moștenitorul conceptual a ceea ce

Occidentul și-a propus să gândească ca Persoană. Iubirea rămâne o moștenire paradiziacă de pe vremea când oamenii erau să fie persoane, dar au devenit subiecți. Însă subiectul care, raportat la propria pasiune, iubește iubirea sa, este contractat prin apariția, ca o consecință a imanenței, a alterității, mai precis a altui subiect care dorește ca și el. Puterea ce rezultă pentru subiect din victoria în lupta pentru recunoaștere este contractată de puterea dorinței, care este o forță asupra căreia puterea nu are putere. În iubirea de tip donjuanesc, iubirea-pasiune a celuilalt, energia pulsionilor lui îi îngăduie subiectului activ să recâștige, prin manipulare și seducție, o sacră ascendență, cea care face ca oamenii să devină zei pentru oameni și care se află în spatele conflictului cu statuia Comandorului.

Impunerea corpului, corporeismul postmodernității, este consecința unei schimbări încă mai adânci în mentalitatea occidentală. Desigur, în momentul apariției psihanalizei profetizată "moarte a lui Dumnezeu" era fapt împlinit. Totuși, așa cum se vede și în cazul lui Freud, ea a lăsat în urma sa un fel de monoteism raționalist. Ultimul sfert al secolului XX, sub multiplele presiuni ale gândirii heideggeriene și în cele din urmă ale de-constructivismului postmodern, a dizolvat și acest monoteism raționalist al gândirii. Am revenit, dacă nu la un pluralism al gândirii, măcar la un politeism devenit vizibil într-o nouă mitologie. Într-adevăr, lumea noastră pare să recurgă la o reprezentare a sacrului prealabilă religiei clasice grecești, care îl distribuia în cele patru puncte cardinale ale nașterii (sexualității), morții, sângelui și pământului.

1). Persoana este cea care practică iubirea de tipul agape. În numele ei se poate spune: "Dumnezeu nu vrea neapărat să fim fericiți. Dumnezeu vrea să iubim și să fim iubiți". (Citat după C.S. Lewis/Anthony Hopkins din *Tărimul umbrehr/Shadowland*). Persoana este practic echilibrul născut între normele sociale coercitive interiorizate și pulsionile subiective. Iar iubirea-agape - o resemnificare a relațiilor de înrudire în interiorul comunității creștine.

AUREL CODOBAN

Don Quijote

sau Înțelepciunea morilor de vânt

De-atâtea secole tot macină timpul povestea aceluia ciudat cavaler, pre numele său *Don Quijote*, rătăcitor prin landul rațiunii unei lumi de-a pururi iraționale!

Cât se mai știe despre insolitul personaj turnat în magma cuvântului de *Miguel de Cervantes Saavedra* (1547-1616) astăzi, când lectura cărților nu face decât să genereze malițioase zâmbete acelora pentru care „*cea mai de folos zăbavă*” nu-i decât un ilar anacronism într-un vârtej de patimi cu golul logodite!

Și totuși, până și ne-cititorii – cititori poate în stele căzătoare ce nu vor ști nimic din tainica lumină din cerul gândului, au auzit de lungele umbre albastre ale morilor de vânt ce macină nimicul, de niște mult prea large, adânci oglinzi care răsfrâng și chipuri-măști, și zboruri-cădere, și țipătul-tăcere, când mai mereu înfrânt, omul rămâne zeu etern și pieritor.

O întregă lume de umbre își află ilustrare în geniala nebunie a acestui personaj care nu-i decât măsură iubirii pe pământ.

Cel mai adesea literatura și artele se inspiră de la un model uman real spre a reda în felul lor nouă alcătuire poveștii „ca o viață de om”. *Don Quijote*, ingenioul hidalgo de la Mancha creat de Cervantes, creează la rândul lui un tip uman căruia, pentru simplificare, i se spune *donquijotesc* și, care înglobează în el candoare și temeritate, măreție caricaturală și curaj întru împlinirea unor acte care n-au servit niciodată cu adevărat la nimic dar fără de care viața n-ar fi decât un anost șir de zile care duc toate spre singura certitudine asupra căreia „trestia gânditoare” nu are nici o fărâma de îndoială – moartea.

Eroul donquijotesc este generos fără limită, iubirea îi este zeitate, onoarea – măsură a sufletului, gloria – steaua de neatins spre care se înalță iar și iar ca un Sisif modern, Sisif etern, Sisif condamnat de nu se mai știe care zei să-și poarte spre vârful muntelui de lumină, nu stânca ci trupul însuși. Este un Icar cu grele aripi de miere, plutind sub cerul cu stele-oglinzi, și sori rotitori, și vânt de mori separând lumina de întuneric în zările de dincolo de zări.

Se cuvine să menționăm câteva coordonate bio-bibliografice ale autorului ca nu cumva să se creadă că *Don Quijote* este cel care l-a creat pe Cervantes, deși uneori îndoială, ca o

Adina Romanescu, grafică: Jacques Brel - «L'Homme de la Mancha»

răsfrângere a tăișului de gând, mai stăruie să ne tulbure sufletul care vede în legea lui: *Dar dacă, totuși?...*

Ei, da! Dar dacă totuși?...

Istoriile literare ale lumii, dicționarele – cataloage mereu actualizate ale Bibliotecii din Alexandria ajungă în fărâme de pulberi până la noi, ca la rândul nostru să le păstrăm adăugite (neapărat adăugite! Altfel cum vom putea răspunde la Marea Judecată întrebării: „*Venirea ta n-aduse nici un adaos lumii?!*”), pentru cei ce vor veni după noi în vastul deșert din lumea celor care mai cuvântă, istoria cu-ale ei istorii despre bătălii mereu pierdute în urale de victorii din care nu învățăm niciodată nimic și totul se ia de la-nceput, teatrul, muzica, pictura, dansul, totul stă mărturie cum că, da! Cervantes a existat!

S-a născut la Alcada de Henares la 29 septembrie 1547, într-o familie blagoslovită cu mulți copii, a unui modest chirurg – Rodrigo de Cervantes și a soției sale Dona Leonor de Cortinas. Se mai spune c-ar fi urmat niște studii întârziate la Salamanca prin anii 80 ai veacului al XVI-lea, după ce luase ceva lecții de științe umaniste de la magistrul Juan Lopez de Hoyos și își încercase talentul într-ale scrisului compunând rondeluri, elegii, sonete, epitafuli, mai cu seamă epitafuli pentru că pe atunci, ca dintotdeauna, se mai înclina sub tăișul coasei de fum și câte-un cap încoronat pentru care (musai!) lacrimile trebuiau turnate în cânt de jale, un fel de doină ceva mai „etranjeră” de pe la noi cei care, navând prea multe capete încoronate de jelit, am prins a plânge în vers-cântec de jale câte-un fecior pierit în luptă – dreptă mereu și strămbă deopotrivă – pe vreun haiduc, ori crai, ori crașor, pe vreun fără de nume domnișor din neam de Gheorghe, Iancu sau Ion...

Prin toamna anului 1568, se stingea regina Isabelle de Valois, cea de a treia soție a lui Filip al II-lea. (Socotoleă dreaptă: ea - a treia, el - al doilea...)

Cervantes a compus atunci o „copla”, o elegie și un epitaful – trei „jelanii” pentru *cea de treia* soață a regelui.

Va fi fost recompensat cu câțiva firfirici.

Gloria scriitorului nu-și sunase încă din trâmbețe de aur venirea.

Un an mai târziu, poetul Cervantes era la Roma întregind „armata” personalului de serviciu pe lângă viitorul cardinal Acquaviva (în traducere „Apă vie” sau „Apă de foc” sau neoașa Țuică, semn că sfinției sale îi cam plăcea să se împărtășească ...), experiență care-i va servi mai târziu la scrierea unor opere cu aluzie la Italia.

În 1570, se înrolează ca soldat în armata pontificală și participă la expediția maritimă contra turcilor, sub comanda generalului Marc Antonio Colona, sub ale cărui ordine se aflau trupele și galerele spaniole de la Andrea Doria.

Istoria consemnează în dreptul expediției cu pricina : *Eșec*.

În 1571, în bătălia de la Lepante, soldatul Miguel de Cervantes primește în piept două focuri de arcebuza (cărora le-a rezistat eroic) și un altul în brațul stâng care-i va fi retezat. Aflăm acestea din *Prologul* la cea de a doua parte din romanul *Don Quijote* precum și din ciclul de povestiri *Nușele exemplare: Captiv: Călătorie în Parnas*.

În primăvara anului 1572, infirm deja, dar tot *bun de luptă* (!), îl aflăm în regimentul lui Don Lope de Figueroa, modelul eroului din „*Alcadele din Zalamea*” de Lope de Vega.

Bătălii, bătălii, bătălii – mori de vânt măcinătoare de vieți!

Între 1575-1580, Cervantes este prizonier în Alger. Nu singur: împreună cu fratele său mai mic Rodrigo. Evocarea acelor ani o va face în comedii (da, comedii! Captivității trebuie să-i opui hohotul de râs spre a o face suportabilă!): *Galathea*, *Persilès*, *Epistolă lui Mateo Vasquez* (acesta era secretarul lui Filip al II-lea), *Viața în Alger*, *Închisorile din Alger*, *Topografia Algerului*, *Raport*, *Numanța*.

În anii 80, numai la Madrid, i se joacă peste 20 de comedii.

Viața îi joacă și scriitorului o comedie dintre cele mai savuroase: i se naște fiica naturală Isabel care va deveni mai târziu un fel de zburdalnică *Dulcinea* asemenea mamei sale, iubeața Caterina de Salazar y Palacios cu care Cervantes – cavaler cu un înalt simț al onoarei – se va căsători (ne) fericit. →

PAULA ROMANESCU

Ajuns om la casa lui, tată de familie, s-a ocupat vreme de vreo zece ani cu descurcarea (încurcarea) itelilor financiar-contabile pentru comercianții de cereale, ulei de măsline și, *Invincibila Armada* pentru care avea obligația de a procura hrană și echipament.

Dezastru: „*Invincibila*” este învinsă! În 1598 moare și Filip al II-lea.

Cervantes scrie un celebru epitaf pentru mormântul celui dus. (Cred că trebuie mers la Madrid să vedem la fața locului ce se spune în epitaful cu pricina. Filip al II-lea nu mai poate obiecta. Deci, vă invit la călătorie!)

În 1600, în bătălia de la Dune, moare fratele său Rodrigo.

Ce epitaf va fi scris atunci poetul, nu se știe. Istoria nu se ocupă de oamenii simpli...

Miguel de Cervantes a fost invitat să „locuiască” un timp într-o închisoare din Sevilla pentru oarece „greșeli de calcul” în actele contabile de care se ocupa. (Pe vremea aceea „se suporta” detenția pentru „greșeli de calcul”!).

Avea 57 de ani când, în 1604, la 26 septembrie, solicită și obține privilegiul curții regale de a-și publica romanul *Ingeniosul Don Quijote de la Mancha*, partea I.

Șapte ediții aveau să urmeze în același an.

De ce ne-am mira că în zilele noastre această bijuterie literară este opera cu cel mai mare număr de ediții din lumea întreagă, cu cea mai mare notorietate literară zămislițoară de erou – oglindă fidelă și mereu schimbătoare în reflectarea chipului unei lumi nebune, nebune în care omul se oferă de bunăvoie – grăunte fragil – pietrei și vântului în marea nebulă a morilor de pulbere și noapte, după o scurtă ardere-n iubire, după o rătăcire fără sens prin landul iraționalității omenești!

Cum cea de a doua parte a romanului întârzie să apară iar gloria scriitorului depășise binișor granițele limbii spaniole, prin anul 1614, un editor din Taragona publică un Don Quijote apocrif cunoscut astăzi sub titlul *Quijote de la Avellaneda*.

Abia la 30 martie 1615, lui Cervantes i se acordă privilegiul (tot un fel de cenzură ca aceea din vremi știute nouă funcționa și pe atunci sub ochiul vigilent veghetor al „*suavei Inchiziții*”...) de a-și publica partea a II-a a Don Quijote-lui său. Dedicăția autorului este, ca și la partea I a romanului, o plecăciune către marele său protector, Conte de Lemos, pe atunci vice-rege de Napole.

În anul 1617, cele două Părți ale romanului apar în sfârșit împreună, la o editură din Barcelona.

Din 23 aprilie 1616 (ca să nu-l lase pe Shakespeare să facă singur drumul cel de dincolo de marea trecere!), Miguel de Cervantes, autorul lui *Don Quijote*, s-a dus să odihnească puțin.

Eroul său este fără de moarte.

Cine n-a văzut la 23 aprilie 2005 pe scena *Teatrului Național din București* spectacolul în care Dan Puric, acest ineluctabil artist al scenei românești, împrumută chipul lui Don Quijote spre a ne pune în față imaginea lumii noastre îmbătrânită-n rele, lume ce se bulucește ca o turmă de bezmetice necuvântătoare spre gura nesătulă a monstrului (din care coșmar al rațiunii?), nu va înțelege imensa bogăție de sensuri a acestei povești, când jocul inteligenței se logodește cu rațiunea inimii.

Dar rațiunea-rațiune din timpul nostru ce chip are? Unul de măscărici, desigur, un Sancho Panza care conjugă în felul său comandamentul din *primum vivere* ignorând, de la înălțimea măgarului care-i este pedestal mergător, orice *deinde* cu filosofările lui cu tot.

Inimitabilul om de teatru (tot despre creatorul nepereche Dan Puric vorbesc!) folosește un „limbaj” care nu-i altceva decât tăcere adânc grăitoare, aleasă (culeasă) dintr-un vacarm asurzitor de tâlmăciri sonore înveșmântate-n muzici, spre a ne învăța pe noi, spectatorii, să auzim liniștea (când „*se izbesc de geam razele de lună*” cum ar fi zis poetul din cel „*sat de lacrimi fără leac*”), să recunoaștem iubirea – Dulci-nee când, cu degete moi de răcoare, ea ne abate până și umbra gândurilor grele înscrise-n ridurile frunții.

Câtă bogăție în jocul acestui *Stradivarius* al scenei românești în care lumea, rotundă ca o lacrimă și tot ca ea de dulce, se aliniază mișcării sferelor din universul tot mai fără cer al realității, amestecând în infinitul din noi ceva care nu mai vrea să semene cu zborul ci cu minunea simplă a mersului pe apă...

Don Quijote rămâne în creația lui Cervantes ceea ce (păstrând proporțiile) este *Dansul Săbiilor* din *Suita Gayaneh* de Aram Hacıaturian raportat la întreaga sa muzică (despre care însuși autorul spunea: „*Copilul acesta răsfățat a anulat tot restul muzicii mele*”).

Și de-ar fi așa, dacă Don Quijote ar fi tot ce a scris Cervantes, ce-ar schimba aceasta?

Miguel de Cervantes Saavedra rămâne în primul rând creatorul de geniu, acel Pygmalion muritor căruia eroul său Don Quijote, Galatee masculină, i-a dat viață, nemurindu-l.

E imens numărul studiilor dedicate lui Cervantes și, infinit acela al operelor artistice inspirate din povestea Cava-

lerului de la Mancha.

Aș mai aminti doar două puncte de vedere exprimate de doi gentilomi, ambasadori ai Franței, veniți în Spania din timpul lui Filip al III-lea (mai exact din timpul lui Cervantes și Lope de Vega!) să pună la cale oarece chestiuni politice deghețate în alianțe matrimoniale între cele două regate.

Sătui de ode și epode, de vin de Malaga, de doamne și domnițe găsculițe, de toată fauna bufonă – saltimbanci, pitici, măscărici cu sau fără ranguri nobiliare, aceștia (ambasadorii adică) și-au exprimat dorința de a-l cunoaște pe autorul lui *Don Quijote*.

Jenați foarte, curtenii, lighioane pomădate, dedulciți la fustul Curții, i-au „deconseiat” pe oaspeți strâmbând din nasul lor subțire și spunând că Cervantes nu este decât un bătrânel ramolit, un zdrențaros mutilat de război, un hidalgo scăpătat.

- „Cum, s-a prefăcut mirat unul din oaspeții regatului acela în care soarele nu apunea niciodată, pe un astfel de om Spania nu s-a învrednicit până acum să-l îmbogățească? Nu i s-a acordat o rentă viageră din casa de bani publici?”

Întrebarea începea să fie de-a dreptul stânjenitoare pentru cei de la care se aștepta răspunsul.

Atunci, celălalt ambasador francez („peșitoare” ceva mai stilată, cu diplomația la purtător), s-a grăbit să intervină:

- „Dacă tocmai lipsurile îndurate îl ajută să scrie așa cum scrie, facă Bunul Dumnezeu Preamilostivul ca el să nu aple nicicând ce este bogăția și, în felul acesta, prin opera lui de om sărac să îmbogățească și pe mai departe lumea cu frumusețe!”

Aviz bogaților din vremea noastră:

Să nu-i lăsați pe adevărații creatori să se îmbogățească, fiindcă, fără suferință și fără lipsuri, cântul lor n-ar fi decât o lălăială sălcie, dansul lor – o scâlâmbăială de marionete cu sfori subrezite de prea îndelungă uzură, arta – o gelatină imitând marmura cu Pygmalioni de mucava și Galathee – stelute de doi bani în perpetuuă cădere! →

Cervantes, deși aparține Renașterii, este reversul lumii renascentiste.

Dar aparține și clasicismului, fiind foarte la locul lui în acest imperiu al perfecțiunii.

Aparține până și „ismelor” toate din veacul al XX-lea în care literatura pare o formă derizorie a delirului.

El a intrat la fel de modern și contemporan „cu fluturii, cu Dumnezeu”, până și cu noi, cei din Mileniul al Treilea, pe poarta mare a Cuvântului și, generos, ne îngăduie să mai fim și noi pe-aici, măcar până apucăm să-i citim capodopera...

Ar trebui să fii de foarte rea credință să te prefaci că nu știi că Don Quijote există!

Altfel, degeaba gândul că „În orice nebunie se ascunde și-un strop de neplepciune uneori”.

Vastă panoramă a moravurilor cavalești, Don Quijote rămâne, cum avea s-o declare autorul însuși „O invectivă contra romanelor cavalești, o parodie a lor, un mozaic halucinant de poeme eroi-comice”, o imitație, în cel mai nobil sens al cuvântului, a lui Ariosto, a poezilor bucolici.

Personajelor create de el „li se conferă atâta clarviziune încât ele nu se mai mulțumesc doar să acționeze ci se și analizează acționând, se și judecă. La Cervantes nu-i om care să-și fi pierdut umbra, nici gândire omenească fără judecată” (Paul Hasard).

Dar cel mai bine o spune tot Cervantes, în **Prolog**: *Cittitorule fără griji, ai să mă crezi cu siguranță fără să-mi pretinzi să jur, dacă-ți voi spune că aș dori ca această carte – copil al gândului meu, să fie cea mai elegantă și cea mai plină de miez din câte se pot înghi-pui; numai că, vai!, n-am putut să mă opun legilor naturii care cer ca fiecare ființă omenească să nu poată da naștere decât unei alteia care să-i semene.”*

Adevăr grai-ai, meștere hidalgo!

Îți seamănă leit acest „copil al gândului tău”, ba, mai mult, el se aseamănă cu lumea cea niciodată pieritoare!

Dar cât de puternic în tragismul lui sentimentul acela de om care se naște, suferă și moare, (da, mai cu seamă moare!) sentiment pe care fiecare dintre noi îl purtăm în suflet ca pe o rană de nevindecat.

Ce alta este poemul din musical-ul *L'Homme de la Mancha – La Quête*, pe care Jacques Brel, și el un Don Quijote al cântecului francez din a doua jumătate a secolului al XX-lea, îl face una cu „l'impossible rêve”:

„Să porți în suflet dor de ducă,
Vis de neîmplinit să crești
Unde nu-s drumuri să pornești

*Când dor de viață te usucă
Să iubești ne-ncetat și învins
Să încerci fără armură și scut
Să atingi steaua de neatin.*” [...] ...Și să nu uităm (cum am putea?) că orice om are-o Dulcinea cât inima mai știe-a bate.

„Dar dacă tu ești dintre-aceia
ce vor să țină luna-n palmă,
nu uita: luna de-o atingi
se face pulbere, se sfarmă [...] Nu, nu există Dulcinea,
există doar dorul de ea;
blestem acelui ce confundă
verbul a fi cu a avea!...]
Sperarea-i este disperare
amară, cenușie, tristă :
Nu, Dulcinea nu există!”

Dar dacă, totuși?...

În literatura română, pentru că se cuvine să amintim de ea atunci când ne raportăm la un model de dimensiune planetară, Marin Sorescu a creat ciclul de poeme „Tinerețea lui Don Quijote.” (1968), dar și poemul răzleț „Don Quijote și Sancho Panza” (1965), în care „cavalerul” (nobil, de!) își prezintă „scutierul”:

„E Sancho Panza, nobil scutier,
Preabunul și-ncercatul meu curier...
Atent m-ajută să mă-mbrac
Întâi c-o platoșă de-ojel,
Apoi cu una de bumbac,
Să par pe dinafară slab și moale
Și să induc morile în eroare.
Mă sui apoi pe-o Rosinantă,
De iureș drumul meu se face pantă
Și, ca pe-o lance cu-ascuțiș fierbinte
Azvârl cu mine înainte.
Odată m-am înfipt cu capu-n soare
Și, agățându-mi gravitația de picioare
Pământul m-a întors din nou la sine;
Chiar când greșesc
Pământul nu se leapădă de mine.”

Câtă profunzime de gând în scrisul românului nostru! Câtă tristețe jucăușă în acel „Pământul nu se leapădă de mine”, de noi cei mai mereu cu capu-n nori, noi „cei cărora ne e dor de

optimismul inimii de vată a păpușilor-jucării, noi, cei adulți, ajunși prea mari, pentru care nu mai există nimeni mai mare ca noi cât să ne-alinte”...

Don Quijote este un **perpetuum mobile**, ceva care încearcă să ne spună pe înțelesul nostru un lucru simplu și poate tocmai de aceea de neînțeles:

„Că între idealurile oamenilor și realizarea lor va exista întotdeauna o diferență de nivel mai mare decât cea mai înaltă cascadă dar că se poate folosi rațional această cădere de speranțe”.

Tot Sorescu a spus-o, așa-i! dar știți voi ceva mai clar exprimat pentru a defini un suflet donquijotesc, un suflet al cărui chip ne pare cunoscut că prea seamănă cu al nostru?

Doar învelișul altul...

Poezia lui Marin Sorescu, alt Don Quijote, are ceva ce seamănă cu o solară nebunie familiară nouă, „ca o bucată de destin de esență tare” cu care i se dă omului cu grație în moalele capului lovitura de ... grație.

Don Quijote continuă să trăiască în fiecare dintre noi chiar când „bucata noastră de destin de esență tare” ne pălește mai mereu fără grație...

Și-acum te-aș întreba, *non-hypocrite lecteur, mon semblable, mon frère*, ce-ți mai fac morile de vânt? Dar tu...

*Ce mai faci, dragul meu hidalgo?
Nu, nu-mi vorbi de morile-ți de vânt –
Femei ce macină-n cuvânt nimicul
Și nici de lancea, ultim biet tezaur.
Ce mai faci tu în vremea noastră
Cu iz de spini și laur.
Te-au fost robii zăpezile de-altdat'
Cu albul lor curat din zile alte?
Ce mai faci, dragul meu hidalgo,
Când Dulcinei și Rosinante
Ce-și schimbă rolu-n ritm de tango
Râzând de morile-ți de vânt
Și nechezând a vino-ncoa'
Șub șa de noi tâmpi scutieri,
Cearcă șagalnic între dinți
Valoarea calpilor arginți?...
Ce mai faci, dragul meu hidalgo,
În vremea asta fără cânt?
Nu, nu-mi vorbi de morile-ți de vânt
Cu chip de nori. Cocorii
Sunt duși demult; pe rând
Și frunzele spre zare
Au învățat să zboare
Căzând...*

Da, știm cu toții: Don Quijote nu este decât un personaj creat de un autor genial la o vârstă la care muritorii în cea mai mare parte nu mai au nimic de spus (dacă ar fi avut vreodată).

Nu, nu Don Quijote l-a creat pe Cervantes!

Dar dacă, totuși?...

Cămașa de sare

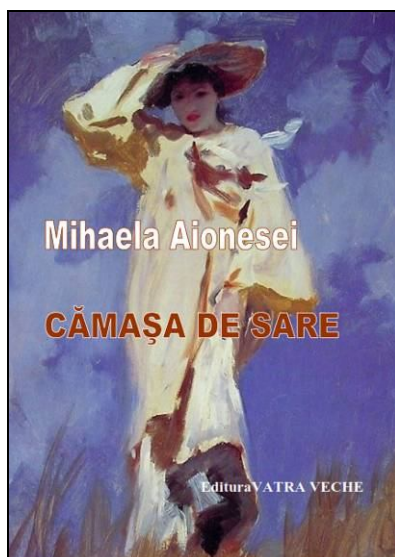
Lansarea unei cărți („Cămașa de sare” a poetei Mihaela Aionesei) constituie un mod deosebit de a sărbători cartea. Întotdeauna, o carte te înalță pe drumul cunoașterii, cărțile fiind trepte ale cunoașterii. Cartea, în general literatura, te îndrumă singură. Trebuie doar, cum mărturisea scriitorul-ierarh Valeriu Bartolomeu Anania, să fii atent, căci o carte o cere pe alta și tot așa până îți faci o regulă care te determină în tot ceea ce realizezi.

Poeta Mihaela Aionesei simte poezia ca fiind locul unde se întâlnește cu sufletul. De câțiva ani, Mihaela Aionesei s-a afirmat intens în creația lirică. A debutat editorial în anul 2011 cu volumul *Cerșetorii de stele*, la Editura ArtBook din Bacău. A urmat, în 2013, la Editura Ateneul Scriitorilor din Bacău, volumul *Anotimp (i)legal – lumina*, apoi volumul *Insomniile bufniței*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2014, ca la aceeași editură să apară, în 2015, volumul *Surâsul dintr-o lacrimă*.

Volumul *Cămașa de sare*, apărut, de curând, în 2016, la Editura „Vatra veche” din Târgu-Mureș, face parte din colecția editurii închinată Marii Uniri. Așadar, volumul recent al Mihaelei Aionesei are nr. 23 din colecția „100 de cărți pentru Marea Unire 1918-2018”.

Geneza cărții e foarte interesantă. După cum chiar autoarea mărturisește, volumul *Cămașa de sare* are o poveste care a început în vara anului 2013, când, la invitația scriitorului Nicolae Băciuț, a participat la Tabăra de Creație „Legenda veri”, organizată la Gledin, jud. Bistrița-Năsăud. Zilele petrecute în localitatea Gledin au impresionat-o peste măsură, cu viața de la sat, cu săteni extrem de prietenoși și bucuroși să fie gazde, cu mândria localnicilor pentru păstrarea și respectarea tradițiilor, cu sfințenia locului unde a văzut lumina zilei Sfântul Ierarh Pahomie. Atunci a început să scrie câteva dintre poemele incluse în volumul la care facem referire.

Lectura poeziilor Mihaelei Aionesei te tulbură. Transmit o anume stare. Sunt pagini de autobiografie lirică, transmițând doruri, singurătăți, dureri pentru care deseori au curs la-

crimi de neputință, de răbdare, de frustrare, mai ales, de aceea „e foarte greu să taci și să înduri.” Așa se explică și titlul volumului, după confesiunea autoarei „așa m-am trezit sufocată în propria viață, ca într-o cămașă de sare perfect mulată, pe care m-am obișnuit s-o port așa cum maicile, la mânăstiri, își poartă straiile lungi și negre fără să crâcnească, și când e vară, și când e iarnă.” („Mesagerul de Covasna”, vineri 22 aprilie 2016).

Poate că sarea are puteri magice. Certă e puterea magică a lacrimilor, al căror gust l-am simțit cu toții. Lacrima constituie un leitmotiv în poezia Mihaelei Aionesei. Este suficient să ne gândim la titlul volumului *Surâsul dintr-o lacrimă*.

În carte, lacrima e asociată purității și depășirii unor momente dificile: „Atât de limpede lacrima / pe obrazul florii de cireș / din ea mi-adun diminețile / ori de câte ori păsări de pradă / se abat peste amurgurile noastre” (*Cioplitoarea*). Alteori, lacrimile sunt numite metaforic „perle de roață pe suflet” (*Golul de noi*) ori sunt însemn al durerii: „O lacrimă cât roata cerului / rugăciuni și o desagă de cuie / e tot rămasul meu în lume”. (*Adn*)

Poezia, ca stare duminicală a cuvântului, este artă poetică. În poezia Mihaelei Aionesei, aflăm multe poeme de artă poetică: „Mă străduiesc să țin în frâu galopul / să nu ridic praful și să mă pierd / în negura drumurilor fără întoarcere” (*Aș fi putut*) sau „Trebuie să fii ancorat / în oglinda realității / pe brânci să duci lupta cu valul” (*Viață încotro?*)

Conștiința apartenenței la identitatea creștină este profundă: „Acasă e adâncul din suflet / uimirea genunchilor / care coboară să atingă / lumina din icoana unde un prunc / e încă nedezipit / de mama lui” (*Acasă*). În inima celor „gârboviți de griji mărunte”, aflăm că „mai arde în suflet o speranță / un dor înfipt într-un mănunchi de busuioc / o horă bătrânească”, sau versuri ce trimit la satul românesc de astăzi: „Pe vechiul drum ce duce spre cătun / mai cântă ciocârliă mai latră un câine / vântul mai sărută mâna de țărână sfântă” („gârboviți de griji mărunte”).

Atrag atenția versurilor ce exprimă în mod inedit interiorizarea credinței și a sentimentelor specifice: „Scufundă-te în tine! Iubește! Iartă! / fă-te ghem de alge și-apoi înalță-te de mii de ori / până vei simți cum respiră din ciotul proaspăt rețezat ... / Dumnezeu.” Termeni duri și chiar expresii bolovănoase amintesc de anumite răzvrătiri din psalmii arghezieni: „dar chiar așa, Doamne, / chiar așa, de ce mă lași al nimănui?” (*Am știut*); „Cum se căznesc să supraviețuiască / fără strop de apă / și cum mă doare căteaua asta de inimă / care latră / latră latră latră...” (*Cerșetorea*); „Fă-mă, Doamne, mărgăritar / răstignit pe-al Tău altar / să înfrunt acest zadar / pân' să mă strivească porcii!” (*Brambura*).

Probabil poemul *Brambura* demonstrează cel mai bine calitatea de poet al cetății care remarcă tarele societății: „violatori, hoți, desfrânate și bețivi / ajung vedete peste noapte în timp ce / la fiecare respirație a ierbii / moare singur un copil”, cu răbufnirea unei zădărnici fără speranțe de îndreptare.

Poezia *Banala poziție de drepti* este un monolog liric confesiv cu raportare la societate, unde motivul „lacrimă / lacrimi” este din nou prezent: „Știu cum să-mi curm lacrimile și să le adăpostesc de fiare / chiar printre voi”, alături de dorința puternică de autoapărare. Monologul liric se încheie cu o interogație retorică izvoară dintr-un conformism care doare: „Tu ... spre ce te îndrepti când lumea ta e doar o zbatere / pentru o banală poziție de drepti?”

Problematica existențială este prezentă și-n alte poeme, în care viața apare ca o „cursă nebunească” („Ieri, eternul rebel”), iar gândurile sunt →

LUMINIȚA CORNEA

sumbre: „Mi se spune tot mai des că nu văd cu ochi buni lumea / că prea adun tristeți și tămâiez dureri cu lacrima / am stat pe inimă o vreme și am lăsat gândurile să bată” (La o cină de taină). Speranța de schimbare este infimă: „minele meu adâncit în fântână / îmbătrânește așteptând / să schimbe cineva lumea într-o metaforă” (La o cină de taină).

În alte poeme e resimțită necesitatea și dorința izbucnirii luminii din durere: „neputința m-a înghesuit sub o piatră / tăcut un înțeles mă susținea în viață / trebuie să devii amnar / să poți vedea scânteia iubirii / în tot acest deșert/ doar Cel Răstignit veghează chiar și atunci / când alții te îngenunchează.” (O cale mi s-a arătat).

Durerea se generalizează, iar eul liric și-o asumă: „Cum să mă bucur, Doamne, / cu atâtea suflete de gheață / cu atâtea suflete înfipte în pământ / mă doare lumea, Doamne, / rău mă doare.” (Mă doare lumea, Doamne).

Când referirea este la o societate plină de neliniști și dureri, întrebările retorice cu adresarea către divinitate își au rostul bine definit: „Sub care cer / Doamne / să-mi odihnesc / semnul de lut / sub care?” („Miroase a măr răstignit în april”)

Un poem semnificativ *Ce-i iubirea?* cuprinde foarte frumoase versuri cu trimiteri biblice, în care eul liric dorește a-și asuma responsabilitatea acumulării durerii omenești, totuși se întrebă dacă merită: „Spune-mi Tu, care îndelung ai răbdat cale de o sâmbătă / dacă e de ajuns să taci ascuțind durerea în răni / ca și cum vina ar fi a cuielelor nu a oamenilor / care Te-au osândit cu vorbe de ocară / spune-mi Tu cum este de dragul lor să Te strivești?”

La final, încercăm o concluzie. Mihaela Aionesei este un poet al căutărilor, un poet al asumării durerilor omenești. De aici, înclinația spre o poezie tristă, o poezie a lacrimilor, deoarece **greu**, „**pe brânci se duce lupta cu valul**”, de unde **rezultă calitatea de luptătoare a autoarei**. Considerăm că direcția spre lumină se întrevede puternic. Odată descoperită, iubirea îi va dărui puterea și răbdarea de a străbate întunericul, cum deja versurile sale o anunță: „Unii spun că iubirea-i un hău adânc de fântână / că trebuie să treci cu răbdare întunericul / să poți gusta lumina” („Ce-i iubirea?”).

Solzii negri ai timpului alb

M-am obișnuit cu ideea că aparițiile de la editura Destine, condusă de scriitorul Victor Gh. Stan, Președintele Filialei București de Literatură Pentru Copii și Tineret, sunt cărți de calitate, promovând autori cu vocație artistică, îndeosebi din rândurile tinerilor.

Astfel este volumul *Solzii negri ai timpului alb* (Editura Destine, București, 2015), semnat de Mihaela Oancea, care dovedește o alegere potrivită a unei autoare înzestrate, bine pregătite filologic, cu o îndemânare deja formată în elaborarea unor versuri convingătoare.

Autoarea este absolventă a Facultății de Litere, Universitatea din București și, în calitate de profesoară de Limba și literatura română la Colegiul Național „Victor Babeș”, a fost coordonatoarea revistei „Muguri” (revista acestei unități de învățământ).

A mai tipărit următoarele volume: *Armonia contrariilor*, *Motantul Ioachim și Năzdrăvanii din pădure*, iar despre activitatea sa literară s-au pronunțat deja câțiva scriitori și critici literari, dintre care amintim: Florin Grigoriu, Melania Cuc, Cezarina Adamescu, Ioan Vasiliu, Dumitru Hurubă, Gheorghe A. Stroia și alții.

Dacă două dintre volumele sale anterioare fac parte din categoria literaturii pentru copii, în cartea de față promovează o poezie modernă, în forme bine structurate, sugestive, cultivând o economie a limbajului remarcabilă, ceea ce numai autorilor experimentați le reușește: ”În auroră, / vârtejuri de fluturi, / adunați ca la șezătoare, / vorbesc / despre începuturi” (*Jocul cu solzii timpului alb*, p. 9). Încântată încă de lumea copilăriei, ea se străduiește să-și deschidă un drum aparte, într-o căutare de sine semnificativă: ”Se-amână azi concertul. / Îngenunchează pe pământ, / umilă, / luna din sonată. / Coboară sănii de vise / pe calda zăpadă a trupului ei / și ninge, / tot ninge cu-absențe” (*Concert amânat*, p. 19).

Întâlnim o îmbinare reușită între terestru și astral, după model eminescian, dar în variantă feminină: ”Oglindită în tine / nu mai zăream / marginile ființei noastre. / Cerul împrumutase lumina / din nimburile arhanghelilor, / adăpând în nemăr-

ginire / blânzii unicorni” (*Când a mai rodita așa cerul?*, p. 47).

E vorba de poezia unei perceperi anume, care o individualizează: ”Clikești în același spațiu / dăltuit parcă pentru noi / ori... așa îl simțim; / tresari la foșnetul pădurii - /ea-și spune mai departe povestea” (*Amprentare*, p. 27).

Iată și o încercare de filosofare, deși spontaneitatea specifică vârstei tinere iese la suprafață, ca răsăritul ghiocelilor - în primăvară: ”Încurcat în spiralele clipelor fremătânde / pe șolduri tăcute, de muselină, / ai uitat să celebrezi fluturi pe serpentine / să urmărești acvile cu ochi scormonitori, / s-ascuți cerboanca străbătând / clapele claviaturii foșnitoare!” (*În spiralele clipelor*, p. 35).

Tânăra autoare știe să îmbine în sintagme reușite concretul cu abstractul, ceea ce mărește, uneori, valoarea întregii construcții: ”Între cer și pământ / Timpul își caută haotic / bulbii nemuririi” (*La căpătâiul timpului*, p.53).

Am apreciat și prezența unor structuri oximoronice care măresc puterea de sugestie a construcției în sine, fapt sesizat încă din titlul volumului - *Solzii negri ai timpului alb*.

Mihaela Oancea are o abilitate exersată în arta scrisului și o minte inventivă, ceea ce îi reliefează talentul și sugerează efortul căutărilor de până acum.

Încercarea mea de a miza pe versurile ei, din acest volum, exprimă bucuria că, iată, se mai scrie poezie bună, care lasă amprente puternice în sufletul cititorilor.

ION C. ȘTEFAN

TERRA NOBILIS

UN PĂMÂNT CU ENERGII CLOCOTITOARE

Volumul de versuri al lui Costel Suditu, *Terra nobilis* – publicat la Editura Eikon, 2015, completează universul liric al acestuia într-un mod original, după ce debutul poetului buzoian avusese loc în 2012, la Editura Națiunea, cu placheta lirică *Sub gutui*.

Încă din titlu, cititorii sunt invitați solemn la un periplu printr-o lume a energiilor clocotitoare, o lume simplă în esența ei, un univers nobil sau al nobililor, căci „terra nobilis” este pământul sacru, acel axis mundi care te-a format și te-a urmat pretutindeni. Deși expresia latinească este compusă dintr-un substantiv și un adjectiv: „pământul nobil”, după părerea mea, se poate traduce în extenso, citind volumul filă cu filă, ca fiind „pământul nobililor”, al țăranilor care cred cu sfințenie în legătura cu glia lor - trainică, intrinsecă, înscrisă pe vecie în sângele lor.

În volumul lui Costel Suditu se vede limpede cum țăranii sunt legați de pământul lor, de tradițiile lor, de limba lor, de familie, de sat – văzut ca o cale spre înveșnicire, ca să îl parafrazez pe Lucian Blaga: „Veșnicia s-a născut la sat”. Cu pământul s-au înfrățit acești nobili - sfinți trudituri pe ogor, din pământ s-au ivit și în pământ vor merge, după cuvântul scripturilor.

Deci ar trebui să înțelegem că e un volum de versuri despre țărani? Cu țărani? Nu. Nicidecum. Este un omagiu adus sufletului românesc, în special locuitorilor de la Curbura Carpaților, în care poetul Costel Suditu a luat forma de lut spiritualizat, locurile natale având o geografie unicat pentru el, inspirația și talentul încununând un adaggio la tot ceea ce e mai frumos, mai pur în sufletul lui de copil-matur, de om care tânjește după un „cântec larg”, atotcuprinzător.

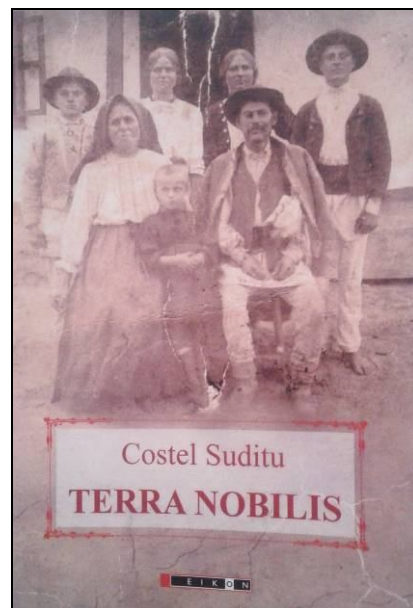
Acel axis mundi, mai sus-pomenit, se regăsește în versurile din volumul TERRA NOBILIS, care devine astfel o istorie personală în versuri a celui născut în satul Băjani, comuna Vadu Pași, județul Buzău, unde „bunicii bunicilor mei, cu cioata arat-au pământul”, dar au „topit țeava tunului”, „târziu încoa” și au ajuns la generațiile mai tinere care, arghezian, au schimbat obiceiul: „Copiii lor n-au mai arat - /Făcură unii mărețe școli și s-au dezvățat”. Este în esență acea trecere în revistă a evoluției satului românesc, ca la Arghezi, însă originală în limbaj, o evoluție a biograficului, a familiei, și, la urma urmei, a orânduiri lumii.

Se poate recunoaște încă de la primele poeme o configurație aparte a satului buzoian ca matrice spirituală: istoria și geografia locului se împletesc armonios într-un ansamblu vast în care încap: satul cu moara, cu brutăria, cu C.A.P.-ul, podul, râul Buzău, câmpul, tinerii și bătrânii, existând aici un triunghi familial perpetuu, simbolic, inextricabil – bunici-părinți-copii.

Ceea ce surprinde în mod deosebit este limbajul artistic inedit, excepțional, fără figuri de stil, autorul folosind subgraiul muntenesc de la Buzău (conform dialectologiei românești, se încadrează în limbajul de tranziție stabilit de Al. Saramandru, Universitatea din București) cu transformarea lui „e” în „i”, trecerea lui „ă” la „î”, cu pronunția lui „h” în loc de „f”: „bini”, „să hie”, „hinu-hina” și este edificator în acest sens poemul-macă, testamentar al bunicului: „Mă-sii di viați, di mâini o sî mor!”; în plus, apare aici renunțarea la finalul cuvintelor (articolul hotărât nu se mai pronunță – căderea consoanei finale): „cophilu”, „criminalu”, „fănu”, „omu” etc.

Apar simboluri ale lumii ancestrale țărănești, ale lumii campestre: roata, soarele, pâinea, fântâna; sunt prezentate muncile câmpului – la nivel sintetizat, aducând în prim plan o lumea asemănătoare cu cea moromețiană sau soresciană. Nu lipsesc, evident, nici principalele evenimente din viața omului care marchează simbolice ritualurile devenirii-trecerii: nașterea, botezul copilăria, nunta cu peșitul și rolurile asumate, moartea (uneori sinuciderea – ca întrerupere a mersului firesc al lumii), dar sunt evidențiate și tarele fizice sau psihice ale unora dintre actanți. Se poate vorbi de așa-zise „personaje”, surprinse în crochiuri reușite, hazlii sau filosofico-moralizatoare, dialogurile sunt vii, antrenante, descrierile reușite, metaforizante, ceea ce te face să fii prins în pânza cărții, de la un poem la altul, de la un vers la altul, existând o coeziune, o continuitate lucidă, angajantă între toate paginile volumului.

Ca o firească efigie este văzută copilăria – universală – deși e particularizantă, pe alocuri: cu jocurile și joaca specifice, cu plecatul de acasă de dimineață până seara, copilul purtându-și singur de grijă, cu înotul, pescuitul, furatul pepenilor, cățărutul prin copaci sau pe garduri, cu primii flori ai iubirii (în poezia „Jocul”), cu primul eșec conștientizat, câmpul fiind „splendid loc de joacă”. Inocența, candoarea, sinceritatea sunt coordonate ale acestei etape premergătoare formării piului de om care încearcă să cunoască

lumea, să o ia în stăpânire, să afle tot despre toate și despre toți ai lui, pe care nu îi poate uita niciodată.

Sfătoșenia, ironia, autoironia, hazul de necaz, filosofia de viață a țăranilor, iubirea de țară (ca în poemul „Numai și numai Român”) sunt elemente ce caracterizează acest volum unitar.

Descrierile sau portretele miniaturale au un scop precis, un tâlc, un sens: să redea o lume ce a rămas în inima poetului trează. Sunt peisaje concentrate, persoane reale, cu un nume, o istorie, un farmec.

TERRA NOBILIS este, de asemenea, o autobiografie lirico-filosofico-moralizatoare, în poeme narative lungi, dar bine temperate, un arbore genealogic unde regăsim icoanele dragi, pornind de la bunici: iese în evidență Manolache, bunicul patern, dar nu e uitat nici celălalt bunic, matern, Giuvală, apoi vin la rând mama și tata, rudele, prietenii și ceilalți țărani.

Cartea în sine este sufletul poetului în care a surprins și a cuprins sentimente, pățanii, întâmplări hazlii ce arată istețimea și viclenia țăranilor, femeii și bărbați, obiceiurile, munca lor în toate anotimpurile, viața și modul lor de a fi, aseasonat cu limbajul original muntenesc neaș.

Simplitatea ascunde un clocot uriaș al acestei lumi pe care Costel Suditu o reazăză în toată măreția ei în granițele de hârtie ale cărții sale TERRA NOBILIS, căci prin cuvânt se păstrează legătura cu strămoșii, cu vița românească din care te-ai plămădit și tu... un truditur al cuvântului ce ascunde energiile nebănuite ale frumuseții lumii, ale binelui sau maibinelui, ale recunoștinței...

MANUELA CAMELIA SAVA

POEZIA PIETREI CU SUFLET DE OM

Pietre cu ochi, pietre cu suflet. Toate respirând între pagini. O răsuflare fierbinte, frigând tălpile pelerinului precum nisipul dunelor sub săgețile astrului suveran. Poeme scrijelite-n granitul așteptărilor cu temei. Poeme rătăcitoare pe țărnul aproape-departe al sinelui, sub ploaia de stele. Legate cu funii de propriile umbre rătăcitoare. Ciulini înflorind în nopțile de Sânziene. Poeme – pietre nestemate cu suflet de om. Care te recunosc, de oriunde te-ai întoarce. Care te învață răbdarea, trăirea, jertfa sifică, misterul, nemurirea. Scurte povești de iubire la care doar pietrele-s discrete martore, știind să tacă atât cât e nevoie, ca să nu te simți stingherit de îndrăznelile vârstei. Pietre, „Cuvinte, necuvinte... / Versuri, neversuri... / Metafore...” (**Aproape pustiire**). Pietre – litere vii – citindu-se singure. O carte pentru îngeri. Poeta Emilia Dănescu, poeta cu suflet de magnolie. Fără îndoială că în această carte există premisele unei poezii remarcabile. Poezia de dincolo de metaforă; cea a „necuvintelor” nichitastănesciene, punctată de tăceri aburinde. Nefiind la prima apariție editorială, autoarea a reușit să treacă barierele inerente începutului, căpătând siguranță în condei, o acuratețe stilistică, o paletă diversă a mijloacelor de expresie artistică, o expresivitate și originalitate care conduc la o tonalitate inconfundabilă.

Adâncirea în sine te face de multe ori să descoperi ceea ce nici nu-ți închipuiai că ar putea exista: fie tulburări existențiale, în rezonanță cu elementele cosmice, fie seninul, odihna eului transpus în imagini calde, echilibrate, în șintonie cu cromatica împrejurului. Într-o zi cu soare, nu poți să nu zâmbești și să nu te bucuri de mugurii care abia stau să se desfacă. Sunt aici fulgurații ale clipei cele veșnice. Cu cât vei învăța să cucerești veșnicia. Piatra îți oferă, prin obrazul ei răbduriu, care alături de tine respiră, mostre de lecții de mișcare, de viață. Celest și teluric, **materie spirituală**, inefabilul prins cu mâinile goale, respirație cosmică prin sângele stelelor căzute-n nisipul întoarcerilor sau pe caldarâmul primilor pași. Faptul că autoarea abordează asemenea teme filozofice:

timp, veșnicie, clipă, materie, stea, căderea în contingent pe puntea dintre cele două emisfere, are efectul unui fulger căzut pe un arbore tânăr, de esență tare, îl poate aprinde sau poate doar să-l atingă, să-i lase un semn aproape invizibil, dar imposibil de descifrat, fără o cheie anume. În orice caz, are darul să trezească interesul în descifrarea mesajului poetic. Când toate sunt trecătoare, căutăm cu ardore lacrima pietrei pe care ne așezăm obrazul pentru a ne conferi ceva din perenitatea ei.

Temă deosebit de generoasă, piatra devine, încă din antichitate, motivul liric al meditației asupra condiției creaturii în fața veșniciei Atotputernicului. Transfigurarea materiei în spirit este o tentație pe care o încearcă mulți poeți. Căldura pietrei înseamnă și sinceritate, și tăcere, și odihnă, și revelație, și zbulcium, și privilegiu, și respirație, și ploaie pe val de nisip arzător, și oază de liniște. Piatra înseamnă reper, echilibru, trăinicie, adiere, șoaptă, sărut, miros de ars, mister, nostalgie, inaccesibilitate de a pătrunde în miezul ei tainic, incandescentă. Doar moara de măcinat granit poate învinge duritatea stâncii. Memoria pietrei este prodigioasă, ea nu este numai un martor mut, ci unul care vorbește. Să-i ascultăm plângerile sau răsesele, ori numai suspinele, atunci când se odihnește, ca să-și refacă aripile frânte de tălpi insensibile. Urmele sau mirosul de arsură, nu numai că s-au mistuit pe altarul de jertfă pe care poetul își așterne cuvintele, ca pe prunci nenăscuți, pe care sabia luminii îi va investi cu titluri nobiliare. De

strigătul mut al pietrei, poți să-ți astupi oricât urechile, el ți-a intrat în auz pentru totdeauna. În plus, piatra e cel mai bun suport pentru a-ți inscripționa gândurile. Manuscrisele pietrelor sunt nepieritoare. Nici apa, nici zăpada, furtuna sau vânturile n-au putut să le șteargă. Umbra pietrei proiectată pe zid poate măsura statura poetului. Omul și piatra: două entități față-n față, fiecare împrumutând ceva din substanța celeilalte, până când se contopesc și se confundă. Pare neverosimil. Piatra cu chip de om și omul cu chip de piatră. Nici vâltori de cascadă, nici vânturi năpraznice, nici ardere pe rug nu pot să-l înfrângă. Nu degeaba poeta afirmă: „Închid între coperte / - pietre - / o carte vie, de citit, / pentru îngeri / și pentru ce va mai rămâne / din ei” (**Aproape pustiire**).

Autoarea inventează termeni: că-răruiesc, cercuindu-mi, întomnânde, înserânde ș.a. Anumite părți din poeme se constituie în poezii de sine stătătoare, fiindu-și de ajuns lor însele: „Tălpile de iarbă / ale naturii că-răruiesc / prin sufletele noastre, / înmiresmându-le...”. (**Pelerinaj la obârșia florilor**). Poeta cu suflet de magnolie întreprinde un „pelerinaj la obârșia florilor” să caute „Copacul fericirii”, așa cum singură afirmă cu nonșalanță: „În fiecare noapte încercam / să-mi vindec singurătatea / culegând fructul oprit. // Să vă spun un secret: / Singurătatea mea se învecinează / cu o lacrimă, / lacrima îngerului păzitor / care și-a uitat batista acasă...” (**Fructul oprit**).

Autoarea posedă deprinderi speciale, după cum singură spune: „Doar un cuvânt îmi mai rămăsese / să scriu un poem / cu marginea tălpilor” (**Încă ne gata**). Aceste versuri respiră senzualitate, căldură, lumină de sine, ardere fără cenușă: „O cărare de foc, / peste nesfârșirea apelor, / sprijinea felinarul lunii, / ademenindu-mă.” (**Încă ne gata**). Drumul, piatra, borna de hotar, umbra drumului, călătoria pe rază, înserarea rotunjită pe glezne, frânturi din prima tinerete: „am plecat din mine însămi / cum un drumeț întârziat. / Doar pietrele-mi mai dau binețe” (**Oare-am ajuns?**). Nu e ușor să locuiești în tine, cea de odinioară, așa cum mărturisește poeta: „parcă mai mult mă întorceam / decât plecam. // Mi-era sufletul greu cum piatra / și mi-era dor de mine, cea →

CEZARINA ADAMESCU

de altădată. // Voiam un cer și un ajuns / într-un departe doar al meu.”. **(Oare-am ajuns?)**. Adeseori, poeta operează cu categorii abstracte pe care le așează într-un context cât se poate de concret. Există aici și o parafrază la o celebră poezie nichitiană, de altfel, autoarea chiar subliniază acest lucru: „Spune-mi! / Nu-i așa că n-ai știut că, / dacă mi-ai fi scris / pe talpa piciorului, / aș fi mers pe vărfuri / de teamă / să nu-ți rătăcesc poemul?”. **(Nichitiană)**. O poezie de stare, calmă, senină, limpede, în care iubirea ocupă un loc predilect, ca un cer fără nor. Azuriul ei invită la o „tainică îmbrățișare”. O poezie din care nu lipsește spiritul ludic. Poeta uzitează ca figuri de stil metafora, personificarea și comparația: „Noaptea asta, / ca o fugă de valuri / nemaiajungându-se... // Noaptea asta, / ca un dangăt de clopot / părăsit în turn...// Noaptea asta, / ca un pescăruș stingher, / o tristețe de pasăre / rătăcindă în strigăt...// Doar ploaia de stele, / ca un izvor de lumină / picurând pe obrazul ostenit / al mării” **(Obsesivă)**. Altă figură de stil, personificarea: „Cum stă piatra asta pe gânduri, / Doamne, / străluminând!” **(Culori rogvaiv)**. Există și locuri comune: ochii mării, brațele vântului, urechea nopții, ploi de stele, clocot de valuri, ochii sufletului, urechea minții, fuior de gânduri ș.a.

Emilia Dănescu este o poetă solară, pentru ea lumina este esențială. Dimineața, răsăritul, primăvara, zorii, razele arămii, soarele, toate o înconjoară și o învăluie în mod seducător. Colecția ei de pietre lirice este impresionantă. Câte pietre – tot atâtea poeme, „culese de pe țărmul / unei mări” **(Așa mă scriu)**. Vizavi de piatră, poeta are sentimente deosebite: „Privesc piatra / cu ochii sufletului, / o ascult cu urechea minții” **(Așa mă scriu)**. Pentru ea, piatra capătă însușiri antropomorfe: „Are ochi, nas, gură, urechi / și o lacrimă pe obrazul stâng” **(Așa mă scriu)**; „Mă rog lângă o piatră / învecinându-mă / cu odihna ei” **(Odihna pietrei)**. Motivul clepsidrei este la fel de frecvent: „Nisipul din clepsidră / s-a scurs de tot // Poemul e gata. // Așa mă scriu, / clepsidră de clepsidră / piatră cu piatră...” **(Așa mă scriu)**. Dar pe lângă aceste roci și minerale, poeta manifestă un interes pentru „o

ceașcă / de cafea aburindă”: „Beau o ceașcă de cafea / Fumez o ultimă țigară” **(Așa mă scriu)**. Aburul cafelei și „rotocoale de fum îngemănate” desenează „un tablou ireal / înmiresmat” **(Un miraj)**. Și tot acest miraj este privit „cu fața înspre răsărit” **(Un miraj)**. Uneori poeta trăiește o stranie dedublare: „de parcă aș fi fost un personaj / din cartea secretă / și altcineva m-ar fi scris” **(Cercul în rostogolire)** – dorind: „să înțeleg cercul în rostogolire / și cine pe cine scrie / sau citește...”. Chiar dacă uneori susține că: „Sunt singură, / mai singură cu o toamnă, / mai singură cu o iarnă” **(Semn de carte)**, poeta speră la „Un alt început”: „Adormisem sub / Copacul Adevărului. / Eram UNU, / vis îngemănat... // Cerurile s-au deschis, / cuprinzându-ne în / albastru tăcut. / O muzică divină / ne învăluia... // Într-un târziu / ne-am trezit. / Eram DOI copii, / împrejurune lanuri verzi, / nesfârșite lanuri... // Și ne-am ridicat, / alergând spre / un alt început.”. Alteori, pietrele se prefac în păsări: „Pietrele nu erau pietre. / Erau păsări purtând pe aripi / focul zeilor proscriși odinioară” **(Strigătul pietrei)**. Se petrece o ciudată entropie – pe măsură ce pietrele se transformă în păsări, omul se transformă în piatră: „Doar eu eram piatră / și nu-mi auzeau / strigătul...” **(Strigătul pietrei)**. Chiar și la capătul drumului există o piatră în așteptare. Pentru poetă, copacii sunt: „frații mei de vânt / și de ramură” **(Doar vântul)**. Piatra are mirosul ei, o poți recunoaște, „miroase a stâncă, / a tălpi de inger fugar, / a femeie” **(Tălpi de inger**

fugar). Alte elemente esențiale de construcție sunt: drumul, cerul, liniștea, pădurea, copacul, furtuna, plaja, marea, urmele de pași pe nisip, departele, odihna, „lanuri verzi / tivite cu galben”, caii înaripați ș.a.

Poeta folosește ca figură de stil și repetiția prin care, poemul devine rotund. De obicei, primul vers (cuvânt) este același cu ultimul. Emilia Dănescu aude „**Șoapte din lumea pietrelor**”: „Lumea pietrelor și a nisipului, / o lume a pietrelor / maleabile sub brațele apei, / îmi sărută gleznele / rătăcind pe malul râului. // Mă aplec, / ridic o piatră bălaie / precum luna / oglindită în undele vii, / fremătânde. // O privesc cum odihnește / în palma mea. / Îi ascult șoaptele / venite din alte veacuri, / din lumea pietrelor / și a nisipului.”. Cu toate că iubește soarele, poeta spune: „Visez la o noapte / cât o îmbrățișare” **(Cât o îmbrățișare)**. Ceea ce simte e: „Îngândurare, / neliniște, / mister...” **(Să mai sper...)**. Simțământul religios transpare în poezia „**Binecuvântare**”: „La marginea zilei, / în icoane contopită, / ne odihnim / pe umerii cuvintelor... // Din pietre, copaci / și din trestii / rostuim o cetate / să fie numai a noastră. // În odihna ei / doar privirea mai cutreieră / nesfârșiri sărutând / îngeri în asfințit. // În odihna cetății / sorbim lumină / din soare / și din lună, / să ne stâmpărăm / setea de noi. // Suntem binecuvântați!”. Din adâncul ei izvorăște o dorință necurmată de viață, o sete de dragoste: „Tu ești izvorul din care sorb, / stâmpărându-mi setea. / Și pâinea caldă de cuptor, / hrânindu-mi foamea. // Tu ești TU. / Și EU nu pot respira / fără tine. // Nu mă mai întreba!” **(Respirația mea)**. Exprimări originale: „Se logodesc stele, / se flacăra lumina / și se piatră...” **(Mereu următorul)**.

Emilia Dănescu se poate lăuda că a învățat limba pietrei, ceea ce nu e puțin, dimpotrivă. Fără doar și poate, autoarea atestă o vocație certă, limpezindu-și tonul cu fiecare nouă apariție, dovedind o bogăție de sensuri nebănuite chiar nici de ea însăși.

Emilia Dănescu, **Odihna pietrei**, Editura Ștef, Drobeta Turnu-Severin, 2015. Prefață: Lucian Gruia. Desene coperte și interior: Emilian Iachimovski.

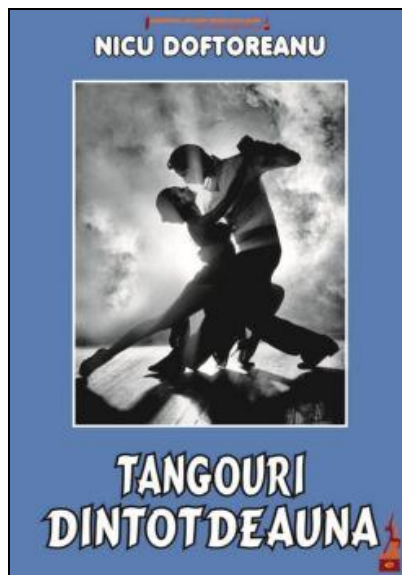

TANGOURI DINTOTDEAUNA

TANGOUL a apărut undeva la sfârșitul secolului 19, în Argentina, în jurul anului 1880. Date precise legate de apariția tangoului nu sunt. Se recunoaște în tango „la contre dance” adus de francezi, valsul german, sau chiar influențe din muzica negrilor aduși ca sclavi în America de Sud. Din amestecul acestor culturi s-a născut, în cele din urmă, tangoul de azi.

Muzica de tango era cântată pe instrumente portabile: chitară, vioară, etc. Considerat imoral la început, treptat, după destul de multă vreme a ajuns „fiul iubit al Buenos Airesului”. **Cântărețul Carlos Gardel, vocea de aur a tangoului, este în parte responsabil de transformarea tangoului într-o muzică „respectabilă”, iubită și admirată.** Carlos Gardel a fost vedeta tangoului – un star idolatrizat și ascultat peste tot în lume. Carlos Gardel inaugurează vârsta de aur a tangoului, iar moartea sa tragică pare să încheie această perioadă. Începând din această perioadă și continuând mult după ea, tangoul își rafinează sunetul iar muzica de tango devine sofisticată și începe să se adreseze unui public educat întru tango.

Și, totuși, iată, se pare că tangoul, mai strălucitor ca niciodată, alintat, înobilat cu aura **SLOVELOR DIN CUVÂNT**, a renăscut într-o explozie de lumină uriașă, în sute de culori, pe note siderale, ca la un semn, precum în Marea explozie aflată la originea expansiunii universului, cu deosebirea că aici nu este vorba de **Big Bang**, ci de uimitor de prolificul poet care are o forță ce arareori o întâlnim, acea forță ce dă viață, personalizând într-un mod cât se poate de fericit, acest dans pasional. Mai mult, în micro-universul său, poetul **Nicu Doftoreanu**, prin forța gândului, înconjurat și inspirat de muzele Clio, Euterpe sau Erato, Calliope și, de ce nu, Terpsichore, face posibilă apariția unor microgalaxii, în fiecare dintre ele dansând nove cu individualități proprii. Și, trebuie să mă credeți, pentru că aceste nove/tangouri sunt în număr destul de mare, apoi au tonuri și intonuri, ritm, rimă, unduiesc și vă unduiesc, transcendându-vă într-o lume de vis, într-o lume tumultuoasă, fascinantă de unde nu ați mai pleca.

Desigur, cum am mai spus, sunt variate, fiecare, pe rând, destăinuindu-vă din tainele vieții cea de toate zilele.

Astfel, poetul ne conduce în vremea senectuții, amintind celor mai puțin „vechi”, că ar fi minunată viața noastră, fără poticneli, fără întristări: **TANGOUL BĂTRÂNEȚII** (p.13)

Motto: *Dacă tinerețea ar ști... Dacă bătrânețea ar putea...*

» *...Dar nu te face că nu știi:*

*Ce-a fost din nou va reveni,
Chiar dacă tu nu vei mai fi!
Toți care vin din urmă,*

TOȚI,

...vor trece prin aceleași porți!»...

Apoi, folosind cuvinte înțelepte, ne invită într-o altă microgalaxie, cu nove altfel, modulându-se sub influențe mai mult sau tot atât de înțelepte, trezindu-ne din apatie, ajutându-ne să conștientizăm faptul că al nostru destin este scris Acolo Sus, în Marea Carte, și că ne însoțește pe parcursul vieții, este crucea pe care trebuie s-o purtăm cu demnitate, putând să pierdem din greutatea ei îndeplinind fapte bune, frumoase, să fim credincioși, să ne trăim viața în fericire, sperând mereu că, doar așa vom ajunge acolo unde ne dorim cu adevărat. **TANGOUL DESPRE FERICIRE** (p. 42)

Motto: *Fericirea se trăiește numai de la o clipă la alta. Între ele bagă intrigi viața.*

» *...Din păcate fericirea e așa de scump plătită,*

Că adeseori iubirea,

*ce nu-i bănuie menirea,
o lasă nefolosită,.... »*

În microgalaxia novelor-tangou **Patri... haotice** ne întâmpină, la intrare, **TANGOUL PĂPUȘARILOR** (p. 47) care ne pune pe gânduri chiar de la început cu un excelent extras din vol. „Ringul de Box”, al poetului Lucian Gruia luat drept

Motto: *Viața și moartea sunt/Două drepte paralele Iar nașterea/ Punctul lor de intersecție/Viața nu este așaDAR/ Euclidiană*

» *...Ar trebui să înțelegi,
Când soarta nu-ți dă timp s-alegi,
Că păpușarii democrați,
Reîncadrați numai de formă,
Au fost deja închiriați*

*Să tragă sforile la normă
Și-apoi, reamplasați, speriați,
În lumea care se transformă.*

Suntem tot noi... sub altă formă! »

Sau în **TANGOUL**

PARANORMAL (p.52) **Motto:**

Tăcerea este prietenul adevărat care nu te trădează niciodată. Confucius

» *Misterul lumii n-a murit!*

Ne-a urmărit neconținut

Din clipa-n care am pierdut

Tot ce-am avut

...doar pentr-un fruct! »

vrând să ne demonstreze că **”ad ascoltare in silenzio”** este bine să ne însușim motto-ul lui **Confucius**.

Atunci, închidem ochii și auzim tangoul vremurilor apuse.

Eu îndrăgesc tot ceea ce înseamnă apus, mă simt atrasă de orice obiect care are acea tentă de vechime ce impune respect, tot ceea ce se referă la neam, la artă, pentru că apusul nu-l consider ca o plecare fără întoarcere, așteptând mereu un ecou, un răsărit. În el regăsim un ritm istoric, profund, sigur adică, în tempo alert, e mare lucru dacă îi știi interpreta mimica, dacă înțelegi ce anume ar vrea să spună...

Pășind în microgalaxia cu nove-tangouri religioase, deodată ne întâmpină, într-o atmosferă celestă, acorduri calde, ritmate și rimate, asemenea celor din sfinte sărbători, mișcări ondulate, spiralete, rotunde cum rotunde sunt toate cele aparținând bolții cerești, unde cuvintele au înțelesuri spirituale, misterios îmbinate, unde, într-o desăvârșită armonie a visului cu realitatea, se întâmplă o minune: auzi credința bătând la fereastra sufletului, percependu-i lumina, dar nepricepând dacă ești în Rai sau altundeva, poate în grădinile Semiramidei.

În microgalaxia novelor-tangouri →

MARIA NICULESCU

de dragoste, veți rămâne stupefiați, veți înțelege ce înseamnă adevărata iubire, acel sentiment sacru, pur, candid, dureros de dulce, vă veți uimi la vederea acestor nove-tangou care se aprind sub influența unor note ce încântă auzul, clopoțind ca picăturile ploii de vară, șoptind cum un izvor cristalin în șerpuirea-i pe prund, sub influența cuvintelor înminunând sufletul, își amplifică apoi mișcarea îmbogățindu-se cu rarități artistice, se înflăcărează, pentru ca apoi să pălească și, iar, cu pasiune aproape bolnavă se înflăcărează incendiar, modulându-se în arară îngemănare, creând o formă pe cât de ciudată, pe atât de plăcută, un fel de triadă a celor mai frumoase, fermecătoare imagini, idei, sentimente de iubire, adorație, dorință.

Desigur, nu vom ocoli microgalaxia novelor-tangou care, parcă, ignoră timpul, deși, după Friedrich Nietzsche „**Timpul este focul în care ne ardem existența.**” Dar este minunat!! Este mediul lor natural!! Pale de flăcări învăluindu-se în imensitatea înflăcărată. Este spectaculos! Grandios!

În microgalaxia novelor-tangouri ce ne demonstrează, mimetic, ce înseamnă viața, veți fi impresionați. Ele îți vor dezvălui taina existenței, fiindcă viața este o călătorie, mai lungă sau mai scurtă, un înconjur a celor ce le vezi, le simți, le trăiești: incertitudini, greșeli, singurătăți, dorinți, contraste, bucurii, tristeți, pierderi și regăsiri, vise înaripate sau spulberate; dansul lor este un dans aproape demențial, uneori acaparator, spre înfăptuire, până la epuizare, până la moarte, pentru ca apoi, pasional, să renască mai învăpăiate, mai luminoase! Nu, nu vom uita de microgalaxia cu nove-tangouri destinate celor mici, sufletului lor curat, fără de prihană, dar și copiilor din noi, mame, tați, bunici. Aici regăsim aceleași tangouri, nu atât de pasionale dar tot atât de pline de sentiment, de iubire, acea iubire naturală, emoțională (storge, cum spun grecii, acest cuvânt semnificând atașament, afecțiune dintre părinți și copii), tangourile demonstrând iubirea în cele trei etape ale vieții: copilărie, adolescență, maturitate, fiecare având mișcări semnificative pentru fiecare perioadă a vieții, înnobilate fiind de muzicalitate, cuvinte blânde, duioase, cu alese învățăminte, rimă, ritm și, desigur,

acea flacăra mereu vie. În microgalaxia cu nove-tangouri noi, sau mai tinere, ni se demonstrează cum este cu Voința, cum arată Povața sau Frustrarea, sau Prohibiția, etc., fiecare, desigur, în mod diferit, fiecare cu bogăția ideilor, a mesajelor artistice, a imaginilor expresive, nelipsind ritmul, rima, muzicalitatea.

Adevărată plăcere, benefică destindere, dorite, binevenite - atât de multe răspunsuri la o întrebare destul de grea și complexă **Viața !**

În incursiunea printre microgalaxiile poetului Nicu Doftoreanu aceasta este un laitmotiv!

Eu cred că a dat totuși de răspunsul la această întrebare chiar dacă în **TANGOUI PROHIBIT** (pag 461) spune așa :

»Pot spune că-s încolțit:
Timpul gata!...

M-a bofit!... »

Felicitări, stimate domn, prieten întru cuvânt, om cu suflet de aur, sperând că veți afla răspunsuri cât mai multe la această mega întrebare, aștept cu răbdare, urându-vă sănătate, o bună înțelegere cu Cronos, o minunată prietenie cu muzele ce vă vor inspira, (desigur, prima, pe care eu nu o voi destăinui, o știți dumneavoastră).

Cu prețuire,

Iulie 2015

”**TANGOURI DINTOTDEAUNA**”
Editura Destine, 2005

CĂRȚI ȘI OAMENI

Fără să se înscrie până în prezent în categoria oamenilor scrisului, **Violeta Calfa Dinu**, absolventă a Facultății de Muzică, cu specializări ulterioare în arte muzicale, surprinde dintr-o dată cu patru cărți de eseuri literare, însemnări de călătorie și exerciții de interpretări și reflecții morale pe teme de o surprinzătoare diversitate, despre iubire, relații și ură, despre suflet și bolile acestuia, după cum unele împrejurări mai ciudate ale vieții au putut să i le provoace omului, eseuri despre concepte greu de definit, toate lăsând, în cele din urmă, imaginea unui proiect venit dintr-o bună tradiție cărturărească, pe cât de spiritual, pe atât de complex și de solicitant (*Voință și Destin*, 2013, *Psihologia comportamentului uman. Note*, 2013, *Puterea libertății*, 2015). Este evident că, prin nesfârșite forme de identificare, Violeta Calfa Dinu își caută ființa interioară, regăsind-o adesea în nesfârșite lecturi, de la cărți teologice la texte ale marilor moralisti și istorici ai mentalităților, într-o continuă stare de iscodire a unor mari adevăruri, fără să trădeze vreo strategie de lectură și fără a se opri cu deosebire la ceva anume. „Nu văd sensul vieții fără o direcție clară și precisă, mărturisește într-un enunț apropiat de o anume profesiune de credință. Scrisul mi-a oferit această șansă.” Se ajunge și în cazul de față la momentul în care scrisul și lectura tind să devină un fel de refugiu din fața stărilor diurne mai puțin faste, un fel de terapie prin care sufletul și mintea să mai poată poposi, ca o soluție de salvare, într-o altă realitate: „Este absurd să urăști toți trandafirii, doar pentru că te-ai înțepat într-un spin, să-ți condamni toți prietenii, doar pentru că unul te-a trădat, să nu crezi în dragoste doar pentru că cineva nu te-a iubit, să renunți la șansele tale doar de a fi fericit doar că nu ai reușit din prima încercare. Eșecul este oportunitatea de a lua lucrurile de la început, într-un mod inteligent.” (*Voință și Destin*, pag. 181) În ciuda diversității cu totul surprinzătoare a preocupărilor și a autorilor pe care îi frecventează. Violeta Calfa Dinu se dovedește o persoană cu o vie apetență culturală, →

MARIN IANCU

lucidă și autoritară, înzestrată cu spirit critic și cu o vie predispoziție spre controverse sau teoretizări, astfel încât, reținută sau, alteori, debordantă, autoarea acestor eseuri procedează metodic, renunță la improvizării sau la reacții mai puțin supravegheate, imprimând reflecțiilor și analizelor sale profunzime și siguranță. Cu alte cuvinte, cuprinsă de un anume elan confesiv, uneori ușor moralist, ca reflex al profesiei sale de dascăl, Violeta Calfa Dinu lasă impresia unei persoane oneste, ponderate și echilibrate, fără înclinații spre o sfătoșenie deformată, venită dinspre un sentiment al inadapării, „o ființă ce își conștientizează palierele de funcționalitate ale vieții zilnice, o ființă recunoscătoare pentru ceea ce deține, o ființă conectată armonios cu universal ei interior și exterior, o ființă ce promovează armonia și iubirea neconditionată în relațiile cu ceilalți” (*Voință și destin*, pag. 16). În orice caz, dincolo de nuanțele proprii acestor interpretări, distingem efortul de a se smulge de ultragiul resimțit de trăirea în mediocritate și fără ambiții culturale. Prin tot ceea ce gândește și scrie, Violeta Calfa Dinu e o conștiință care se luptă să se smulgă de șirul de consternări nedorite. Scrise direct, într-un limbaj accesibil, fără contrarietăți și divagații inutile și incompatibile cu logica expunerii, eseurile din volumul *Puterea libertății* dezvoltă subiecte referitoare la cele mai importante întâmplări, fericite sau nefericite, pe care viața le poate oferi omului. Aflată într-o continuă complicitate cu cititorul, autoarea i se destăinuie acestuia firească, natura multor gânduri pe marginea unor subiecte legate de speranță, relații, prietenie („Prietenia se revarsă asupra tuturor celorlalte relații importante din viață”), despre familie sau casa părintească, alături de altele privind încrederea în sine, succesul și fericirea („Succesul și fericirea nu sunt niște destinații. Ele sunt niște călătorii fascinante, care nu se sfârșesc niciodată.”), dar și despre prostul-gust sau dispersia valorilor oferă de la sine certe garanții ale unei sincerități absolute. „Suntem, ni se adresează la un moment dat autoarea acestor pagini, destul de puternici să ne alegem viața pe care vrem să o ducem. Dacă te complaci în nefericirea ta, admite acest lucru și trăiește în consecință. Dacă viața ți-a devenit un infern din

cauza acestor drame, este timpul să încerci altceva.” Alteori, din dorința de a oferi noi perspective asupra lumii și existenței individului, formulările îmbracă forme alese, îngrijite sub aspectul exprimării: „Începe prin a te gândi că viața poate fi plină de pasiune, culoare, senzualitate, dragoste, intimidare, răsplătă și succese și că nefericirea nu e un element esențial. Dacă înflorești în timpul unei perioade critice nu înseamnă că ai nevoie de pericole critice pentru a înflori. Poți să fii un bun pompier, dar nu este nevoie să cauți peste tot incendiile pentru a-ți afirma identitatea. Dacă simți nevoia să salvezi ceva, salvează-te pe tine și vei putea să îi salvezi pe cei din jur renunțând la melodramă.” (*Puterea libertății*, pag. 110) Într-o lume deabusolată, cu inși predispuși spre irecuperabile stări de dezamăgire, deprimăți și nedreptății, autoarea și-a convertit blazarea într-un fel de siguranță interioară, ferindu-se de o cantonare în a dramatiza răutatea zilelelor. Mizând pe luciditatea gândului și pe puterea minții, Violeta Calfa Dinu îndeamnă la rugăciune și meditație „Mintea ta este puternică, spune aceasta, dar trebuie să alegi s-o folosești în favoarea ta. Te poate ține prizonier sau te poate elibera, în funcție de ce gândești și crezi. Învață să crezi în tine.” (*Puterea libertății*, pag. 166) Ferite de orice bagatelizare, cuminți și discrete în substanța lor, reflecțiile autoarei îndeamnă spre speranță și comunicare, spre încredere și reușită. De altfel, de la aspectele proprii unei căsnicii fericite („Eu cred că adevărata minune a vieții este să ai pe cineva numai pentru tine...”) se trece la mărturisiri privind „alchimia fericirii”, „misterul inimii singuratică” sau despre „rănilor profunde ale sufletului”, unele chiar memorabile prin franchețea felului de a le rosti:

„Până nu găsești fericirea în a trăi, nimic bun nu va intra în viața ta.” „Eu știu că suferința se găsește în dependență.” (*Voință și Destin*, pag. 64). E limpede că, pe lângă simț critic, Violeta Calfa Dinu are răbare și profunzime.

Acolo unde teritoriul devine mai complicat, autoarea își ia în mod firesc precauțiile necesare, evitând teoretizările extravagante și pedante.

De altfel, într-o confesiune preliminară la notele ce alcătuiesc volumul *Psihologia comportamentului uman* (2013), Violeta Calfa Dinu o spune apăsător că este „o persoană deschisă, cu un raționament sănătos și cu o dorință de cunoaștere” (pag. 8).

Aceasta explică și de ce șirul nesfârșit al constatărilor despre iubire și ură, despre dragoste și loialitate vizează adeseori și aspectele esențiale ale propriei existențe, de unde și sinceritatea formulărilor în acest sens: „Această carte este o concretizare a tot ceea ce am studiat despre relații, iubire și ură” (*Voință și Destin*, pag. 10).

Bunăoară, bucuria este definită undeva drept „una dintre căile de acces la fericire”, după cum, în același context, despre fericirea cotidiană reținem: „Când suntem fericiți, nu suntem ruși de lume, ci în strânsă legătură cu ea.”

Scrise într-o lume în care criza subiectului și a identității pe care o traversează cu acuitate modernitatea și-a spus cuvântul tot mai evident, cărțile de eseuri și reflecții morale publicate la un interval foarte scurt unele de altele de Violeta Calfa Crușu reprezintă un fel de observații cu un relief special, care nu rareori se transformă într-o examinare a limitelor și eficienței propriilor mijloace ale omului, ca o fereastră deschisă spre un orizont mai larg de percepție a vieții.

PĂZITOAREA FARULUI...

Recent apărut, volumul „Cărți pereche în literatura română și universală”, Editura Meronia, 2016, semnat de Elisabeta Lăsconi, propune cu îndreptățire o schimbare de paradigmă a comparatismului tradițional.

Cartea se bucură de un orizont de așteptare stratificat: pentru aceia dintre cititori familiarizați cu proiectul autoarei fragmentat de aproape 15 ani prin reviste literare (*Adevărul literar și artistic*, *România literară*, *Viața românească*) este o răsplătă binemeritată după îndelungatul exercițiu de admirație și așteptare!

Pentru acei foarte puțini critici care mai cochetează cu subiectele de literatură universală deși, o recunosc ei înșiși, ele contează sporadic în lupta pentru ierarhizare, poate fi o încurajare-complice.

Beneficiarii adevărați ai volumului par să fie însă aceia care, pur și simplu, iubesc *literatura* sub orice formă și de oriunde ar fi ea, căutând o confirmare a propriilor intuiții, o nouă cale de explorare, poate chiar o revelație.

Volumul are o structură confortabilă pentru tabieturile oricărui cititor: cele 40 de eseuri critice, reunind 84 de titluri, sunt grupate în patru părți pe criterii cronologice (secolul al XIX-lea și al XX-lea) și de specii ale epicului (de la basm cult, la nuvelă și roman). Un alt fel de confort, cel intelectual, este asigurat de rigoarea precizării surselor, de informația generoasă și de onestitatea demersului critic.

Nimic nu este lăsat la voia întâmplării, nu e superficial sau banal!

Și de aici încolo începe... marea aventură! Elisabeta Lăsconi caută neobosit „perechea” unor cărți din literatura română în marea literatură a lumii, dincolo de spațiu, timp, orizont cultural, tradiție de receptare etc. Încă din prima parte a volumului, compusă din opt eseuri dedicate prozei de secol XIX, compară cu dezinvoltură pe C. Negruzzi, V. Alecsandri, M. Eminescu, I. Creangă, I.L. Caragiale, I. Slavici, respectiv cu J.L. Borges, Joaquim Paço d'Arcos, Julio Cortazar, Apuleius, A.S. Pușkin, Vicente Blasco Ibañez și Saratchandra Chottpadhyay într-un carusel amezător dacă

n-ar exista întotdeauna repere convinșătoare.

Avertismentul de lectură din eseul introductiv funcționează!

Folosindu-se de „mica fabulă” a cititorului ca înotător prin valurile timpului, inspirată de Milorad Pavić (*Partea lăuntrică a vântului*), autoarea sugerează că pentru orice lector se va găsi întotdeauna o Hero care „să-i lase aprins un felinar în turnul cel înalt”...

În felul acesta, criticul devine... păzitorul farului, Călăuza...

În partea a doua și a treia a volumului regăsim aceleași asocieri iconoclaste în proza scurtă și în romanul secolului al XX-lea.

Spicuim, la întâmplare, astfel de „perechi” de scriitori: L. Rebreanu și Kate Chopin și V. Voiculescu și Hermann Hesse, M. Sadoveanu și Italo Calvino, G. Ibrăileanu și Dino Buzzati ș.a.

Centrul de greutate par a fi eseurile dedicate lui L. Rebreanu, iar surpriza majoră o constituie cele patru eseuri consacrate lui Ionel Teodoreanu, rămas atâta vreme prizonier al medelienismului și asociat acum convingător cu romanul gotic englez.

O situație specială și spectaculoasă prin ineditul ei este pusă în valoare în partea a patra a volumului: Mircea Eliade scrie în ambele perioade, interbelică și postbelică și, dincolo de problemele de receptare defazată în spațiul românesc, demonstrează certe afinități, nu numai cu mari autori europeni (Ernst Junger, Sándor Márai, Tasos Roussos), ci și

cu prozatoare din China și Japonia (Hong Ying, Fumiko Enchi, Hiromi Kawakami) sau cu scriitorul indian de expresie engleză Amitav Gosh. Cele șapte eseuri dedicate lui Mircea Eliade sunt cele mai generoase în sugerarea unui efort de reintegrare culturală pe toate căile: editoriale, critice, de istorie literară și culturală.

Se pune întrebarea: care este miza unei astfel de cărți? Cea mai vizibilă este „deconstruirea comparatismului” însuși. Simpla identificare a surselor și a filiațiilor se dovedește vetustă și insuficientă. Autoarea procedează fără ostentație, dar cu metodă la insolitarea modelului critic tradițional. „Altceva m-a interesat: metoda cărților paralele sau a cărților pereche, cum le-am numit inițial, *nu este fantezie personală* [s.n.] ci un *stil de lectură* [s.n.], ce ne definește pe mulți cititori, a căror memorie funcționează într-un soi de zigzag, nu doar ca acumulare sau stoc. Mai ales, dovedește că acolo, în *biblioteca personală*, virtuală și fluctuantă, cărțile se joacă între ele și pactizează după reguli ce ne depășesc”.

Mereu atentă la dialogul cărților, Elisabeta Lăsconi reușește o seducătoare incursiune transculturală și se lasă purtată, cu o ingenuitate de început de lume, în culturi și epoci diferite, intrând în rezonanță complet neobișnuită cu narațiuni din literatura română, universală și contemporană, dincolo de specie și gen, de valoarea scriitorilor, adică de convențiile existente.

„Abia acum comparatismul devine fascinant (...) o disciplină fluidă ce presupune fantezie și spirit aproape ludic, în loc de rigoare și aplicație (*Îndrăgostiții care nu se văd niciodată*).

Autoarea folosește comparatismul ca pe un „dublu fascicul de raze” ca să lumineze deopotrivă cărțile și biografiile (mai ales cele interioare) autorilor.

Acolo găsește, cu inteligență și tenacitate, parcurgând un număr imens de informații, uneori greu de obținut, firele nevăzute ce leagă cărțile, ca într-o stranie nostalgie androginică.

Din fluxul căutărilor se desprinde un *scenariu al investigației*, aproape fiecare eseu urmând în proporții variabile câteva etape: sinteza fiecărei cărți (remarcabilă prin concizie și →

CARMEN-LIGIA RĂDULESCU

rigoare), căutarea asemănărilor fie în accidente biografice, lecturile și preferințele comune, similitudini de receptare etc. Confirmarea paralelei propuse vine din amănunte surprinzătoare (numele unui personaj, elemente de numerologie, forme de divinație, arhetipuri, simboluri) și din marile tipare culturale (goticul, fantastical, realismul, thrillerul) diagnosticate (și) retrospectiv. La finalul multora dintre *eseurile comparatiste, cititorul fantezist* (acela pe care-l iubește mai mult autoarea!) primește răsplata: o întrebare lăsată fără răspuns, în așteptarea altei interpretări/asocieri posibile, o sugestie de destructurare a propriului demers critic.

Spicuim, la întâmplare, astfel de mostre ale generozității și inepuizabilei resurse comparatiste. „Roxelana dovedește că puterea spiritului feminin poate surpa temelile unui imperiu, iar răsul ca armă este cu mult mai primejdios decât săbiile armatei de ieniceri” (*Stăpâna „Magnificului”*).

„Neștiută sau ignorată, cartea lui Radu Tudoran (*Porcul mizantrop*) așteaptă cu răbdare să fie scoasă la lumină! Mai întâi republicată într-o frumoasă ediție ilustrată! Apoi se poate preschimba în bandă desenată, în joc video, în film pentru copii (și mici și mari)... Dar cine să le facă?” (*Purcelușii salvați de Crăciun*). „Oare nu s-ar putea rescrie *Hanu Ancuței* cu ajutorul cărților de tarot?” (*Jocul cu arhetipurile*).

O altă *miză* a volumului „Cărți pereche în literatura română și universală” este, după cum dezvăluie și titlul, o lansare spre depărtate meleaguri a literaturii române pe care autoarea o iubește într-atât, încât o lasă să plece pentru a dovedi (din păcate, se simte încă nevoia!) „cunoașterea și recunoașterea” capodoperelor ce ne aparțin. Elisabeta Lăsconi știe deja că se vor produce schimbări de ierarhii după ce literatura europeană se va confrunta cu teritorii literare prea puțin explorate, mai ales din Balcani, dar și cu tsunami-ul asiatic (proza japoneză, chineză, indiană). Ea însăși vorbește despre cărțile arestate, pierdute, distruse și apoi regăsite, iar cazul lui Gaito Gazdanov recuperat după 1990 din cercurile emigrației ruse este edificator (*Obsesie și Posesie*).

Gândul autoarei merge spre româniști, care nu au reușit întotdeauna să facă traduceri prompte spre a de-

păși hiatusurile culturale. Cu modestie autentică, speranța se face simțită. „Poate româniștii vor găsi aici noi sugestii de abordare, poate mai multe nuvele și romane îi vor tenta să le traducă și să le interpreteze”.

Și, chiar din ultimele rânduri ale cărții răzbate încrederea dascălului de literatură, călăuzind de-o viață generațiile de învățăcei (și) într-ale cititului: „Poate că în viitoarele manuale ale literaturii europene (primul, de altfel, a și apărut!) își vor găsi locul și capodoperele prozei românești”.

Și gândul nostru duce undeva: oare nu ar merita efortul să fie tradusă însăși cartea despre care se face vorbire în paginile de față? Avantajul ar fi acela al cunoașterii simultane, a mai multor structuri narative aflate în comunicare subterană cu alte cărți din lumea fiecărui cititor autentic.

Ar putea fi evitate eforturile și neîmplinirile de care se împiedica însăși Elisabeta Lăsconi atunci când își avansa ipotezele fără să aibă acces la vreo confirmare din spații culturale îndepărtate – Japonia sau India (*Pragul celeilalte lumi*).

Îndelungată și pasionată practică a lecturii este ridicată la rang de vocație și destin. Poate nu numai atât: e o savantă alchimie ce îi reunește pe *oamenii cărții* într-o adevărată confrerie, „cea mai frumoasă dintre toate, ce depășește barierele sociale și etnice, de limbă și cultură”, cum spunea autoarea încă din 2010.

La o privire mai atentă, apar și alte *mize* ale volumului, să le spunem „personale”, apropiate de actul creator în sine. Dincolo de efectul de nouitate binevenită, ce repune în cauză triada recitare-revizitare-revizuire la

proporții greu de imaginat, există în volum și un *jurnal de creație* disimulat printre rânduri. Autoarea, în calitatea ei esențială de *cititoare*, surprinde drumul sinuos al ideilor și dezvăluie, spre deblocarea lectorului, cum găsește sursa paralelelor literare: o simplă notație a unui confrate, un articol/studiu semnat de vreun critic de notorietate, o informație din adnotările traducătorului (și este remarcabilă afecțiunea cu care îi evocă întotdeauna!), dar și o coincidență editorială sau o discuție cu o prietenă într-o seară de vară. Adevărul e însă altul, dezvăluit în treacăt parcă: „fiecare carte pare să aibă un timp al ei, așa cum fiecare cititor pare a avea îngerul lui de bibliotecă – prezență nevăzută care îți scoate în cale paginile de care ai avea nevoie ori chiar ți le așază sub ochi...” (*Crăciunul ca personaj romanesc*).

Dialogul constant cu lectorul poate fi *miza secretă* a cărții. Un lector, nepăsător și sfidător față de convenții, „de-a-ndoaselea”, cuceritor prin îndrăznelile, lui se formează greu în timp și parcurge un traseu singular intersectând fascinat universuri imaginare nelimitate. Obligat să fie părtaș la reinventarea cărții, el primește „un dar sau o penitență”?

Elisabeta Lăsconi descoperă modalitatea de a se simți și uneori de a fi egalul scriitorului și abia atunci se împlinește magia lecturii: marea iubire dintre cititor și scriitorul preferat (*Suflete pereche*). A citi devine Calea pentru trăi.

Volumul „Cărți pereche în literatura română și universală” poate pune lucrurile în mișcare pe toate planurile, în spirit uranian (să nu uităm că autoarea este o Vărsătoare ce-și onorează zodia!) conferind lecturii calitatea neașteptată de discurs ontologic asupra limitelor.

P.S. La puțin timp de la terminarea notațiilor de mai sus, aflu că Doamna Noastră Elisabeta, învăluită în buclele arămii și privirea albastră, a mai urcat niște trepte în turnul cu far, adică acolo unde nu o mai putem ajunge... S-a dus alături de Grațiile din compoziția botticelliană pe care ni le-a lăsat ca Semn pe coperta ultimei sale cărți...

Tabloul, cunoscut sub numele Primăvara, ar fi trebuit să se numească „Le temps revient!”. Timpul revine. Dar asta este altă poveste...

Daruri către lume

Mi-am primit darurile de Sărbători!

Aurelia Stoe Mărgineanu mi-a trimis cele două albume ale ei, apărute de curând la Editura Transilvania Expres: „Șchei Brașov. Desene în peniță. Album documentar”, 2015 și „Trăsături și Expresii. Galerie de portrete”, 2016. Ele însele reprezintă Sărbători ale talentului și ale spiritului, în care, pagină cu pagină, cititorul se scufundă, admirând, meditănd, primenindu-și ochii și inima, simțind cum se luminează lăuntric, cum devine mai generos, mai iubitor de oameni și de valorile create de ei de-a lungul unei istorii dramatice.

Pentru „Trăsături și Expresii. Galerie de portrete”, dedicată copiilor săi (Andreea, Iulian, Mihai), pictorița a ales un motto semnificativ din versurile lui Ioan Alexandru: „Lumina nu de sine sta/ Ci-l căuta pe fiecare/Pe nume din pustii strigând/ Tu ești cutare și cutare.”

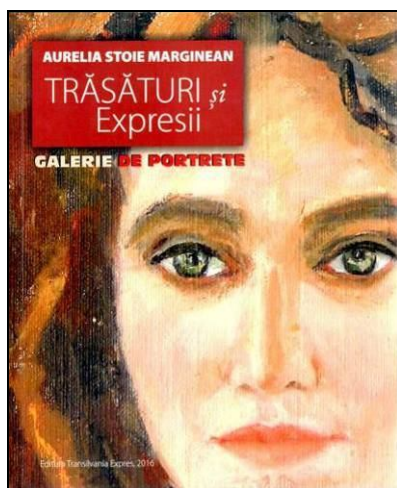
Precum Lumina invocată de Ioan Alexandru, Aurelia Stoe Mărginean caută să recreeze și să dezvăluie, prin portretele sale ceea ce-l definește pe omul zugrăvit, ce-l face demn de atenție, unic. Și așa cum „Lumina dintâi” (cum o numește Lucian Blaga) a pus în fiecare om o fărâmă din sine, pictorița pune în fiecare portret o fărâmă din propria lumină interioară. Nu doar că portretele sunt expresive, oferindu-ne o mare varietate de chipuri și atitudini, dar ele emană căldură, blândețe, calm, spirit pur.

Ele zugrăvesc chipul văzut al modelului dar „vorbesc” și despre chipul lor nevăzut, neperisabil, chipul interior al acestora.

Majoritatea modelelor îmi sunt necunoscute, dar despre talentul pictoriței de a reda esența personajului, despre similitudinea perfectă portret – model, m-au convins de la început cele trei portrete ale Părintelui Galeriu, realizate în martie 1999, și care deschid galeria.

În textul care le precedă, Aurelia Stoe Mărginean mărturisește:

Părintele Galeriu avea o mișcare continuă a degetelor, odată cu valul vorbirii. Trebuia să înregistrez în totalitate apariția acestui om, matur, slab, cu plete sure, barbă lungă, o

voce cu timbru cald, mâini mari cu degete care se mișcau fiecare separat mai ceva ca un jongler.”

Și, într-adevăr, cel de-al doilea și cel de-al treilea portret redau nu doar chipul înduhovnicit al Părintelui, ci și freamătul emoțional al mâinilor, așa cum ni-l amintim din timpul vieții sale. Am admirat apoi portretul Papei Ioan Paul al II-lea, surprins în cea mai cunoscută ipostază, cu capul aplecat meditativ spre umăr, cu pleoapele plecate, grele de tot greul lumii; dar și cele ale... mirenilor cunoscuți din scena literară: Nora Iuga, Nina Cassian (acesta din urmă amintindu-mi, prin liniile sumare dar precise în redarea expresiei, de portretul făcut de Brâncuși lui James Joyce), Laurențiu Ulici, Nicolae Stoe, Mircea Nedelciu, Daniel Drăgan, Dan Tărchilă, Ovidiu Moceanu, Caius Dobrescu, Alexandru Mușina. Lista literaților nu este, desigur, completă.

Privilegiați numeric par a fi brașovenii, concitadinii pictoriței, cei făcând parte din elitele culturale ale orașului.

Prefața albumului, un fin eseu despre portretele Aureliei Stoe Mărginean, despre tehnicile folosite, despre relația portretist – model, o decriptare a psihologiei fiecăruia, este semnată de fiica pictoriței, Andreea Păstărnac. Aceasta precizează:

„... a desenat sute de portrete, abordând toate tehnicile. De la schițe și crochiuri, la pastel și ulei, la marile portrete lirice în peniță.

Aproape în totalitate portretele au rămas modelelor, în familii, efigii într-un arbore genealogic. Multe dintre portrete sunt o mărturie a călătoriilor, a întâlnirilor. Portretista se înscrie într-o tradiție veche, când jurnalul unui pictor reținea, pe lângă

peisaje, mărturii despre oameni, chipuri... Portretele sunt ca și Notele de călătorie ale artistei. Așa cum peisajul nu putea fi lăsat în afara ochiului și a meditației, la fel nici chipurile. Ca și cum ar trebui împlinită o frescă. Acasă, portretele celor apropiați se transformă într-galerie a orașului. [...]”

În notele presărate printre portrete, pictorița vorbește ea însăși despre tehnicile abordate și despre clipele de har în care desenul se „scria” parcă de la sine, despre bucuria creației. Prezintă la evenimentele culturale ale Brașovului, ochiul ei treaz, înzestrat cu precizie de laser, scrutează fizionomii și expresii, transpunându-le apoi cu mână sigură pe pagina albă:

„Precizia și dinamica privirii m-au dus la a desena portrete „pe furate”. Ce bucurie, nu știe, nu mă vede, stă la masă, ascultă, scrie iar eu îl desenez. Portretele „furate” sunt cele mai autentice crochiuri.” Sau: „Portretul din memorie”: „Închide ochii memorează, deschide ochii și... Altă performanță. Cu linii simple, puține, vei reuși.” Dezvăluirile din laboratorul de creație a pictoriței se diversifică, aceasta vorbind despre Tabloul din umbră și lumină, desenele realizate cu penița de tuș, pretinzând o tehnică specială (puncte, puncte și linii scurte) dar și o extraordinară atenție și precizie, fiindcă nu admite ștergerea/corectura; despre dificilul autoportret: „aceeași lecție dar mult mai grea.”

O lecție însușită pe deplin de către Aurelia Stoe Mărginean, după cum demonstrează cele două autoportrete admirabile incluse în volum (un fragment al unuia dintre ele apare și pe coperta I a volumului de față).

Oricum, aceste „lecții” de măiestrie ne vorbesc și despre vocația pedagogică a pictoriței, care, între anii 1975 – 2004 a fost profesoară de pictură și grafică la Școala de Arte, Brașov.

Despre cel de-al doilea album al pictoriței și graficienei Aurelia Stoe Mărginean, „Șchei Brașov. Desene în peniță”, apărut la aceeași editură, voi scrie altădată. Acum vreau s-o felicit pentru faptul că reușește să dezvăluie alte și alte fațete ale unui talent complex, delicat și viguros în același timp.

SĂNZIANA BATIȘTE

Ceaușescu - ultimul stalinist

"Umanitatea trebuie să păstreze inexprimabilul unui timp nenorocit, să cunoască răul făcut popoului român în numele căruia regimul comunist pretindea cu cinism că diriguiește țara spre un viitor luminos, suferințele pricinuite nenumăratelor victime ale totalitarismului".

Alexandru Mihalcea era copil când în România a fost instaurat regimul comunist. Era în floarea tinereții, a entuziasmului, a porților deschise spre viitor când, după revoluția de la Budapesta și cotopirea ei de trupelor sovietice, Gheorghiu Dej, speriat de puterea studențimii de a dărâma un sistem inuman, a decis înăbușirea până și a celei mai neînsemnate posibilității de deviere sau dizidență.

Sub pretextul "întăririi dictaturii proletariatului și al construirii cu succes a socialismului", așa zisele "elemente dușmănoase", căutate cu lumânarea, au ajuns rapid în colonii sau batalioane de muncă. Pentru care crime? "Zvonuri, ascultarea propagandei deșănțate a posturilor de radio imperialiste, injurii aduse partidului și conducătorilor săi din România și URSS, prietenii cu imperialiștii, prozelitism, prelegeri cu substrat șovin, sau apartenența la mișcarea legionară, sionism, partidele politice burgheze", toate se pedesau cu încarcerare între șase luni și cinci ani.

Alexandru Mihalcea era în 1959 un student strălucit la Secția de Jurnalistică din cadrul Facultății de Filozofie din București, unde s-a distins printr-o deosebită curiozitate intelectuală. Lecturile sale, comportamentul nonconformist, libertatea afișată a spiritului său efervescent, analizate în ședințele de partid ale facultății, îl cataloghează drept "un element descompus și ostil regimului democrat popular".

Este arestat, acuzat că ar fi "calomniat arta, literatura și scriitorii progresiști după 23 August, că simpatizează cu evenimentele din Ungaria, că ascultă posturi de radio imperialiste" și e condamnat pentru "uneltire împotriva ordinii sociale".

Anul 1959 a marcat prăbușirea sa existențială. Încarcerat vreme de patru ani în penitenciarele Uranus, Jilava și Gherla, în lagărele Poarta Albă, Sal-

cia, Luciu Giurgieni și Grădina, închisoarea îi distruge viața, îi frânge aripile. A îndurat foamea, frigul, bolile, torturile fizice, izolarea, promiscuitatea, martirajul psihic.

Este eliberat la termen în 1963, an premergător "Declarației" de independență față de Moscova, prin care Gheorghiu Dej a decis să pună capăt calvarului deținuților politici.

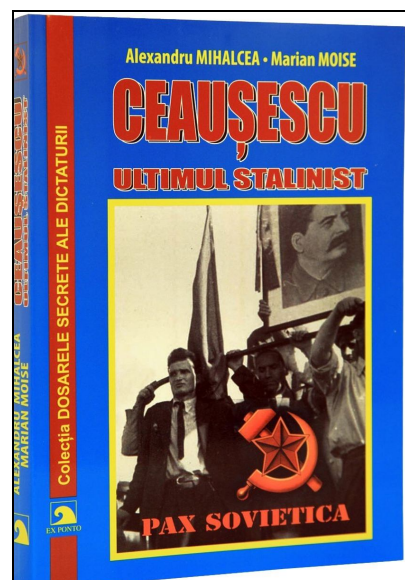
Atunci s-a reîntors la studii, a învățat filologia la Universitatea din București, secția limba și literatura franceză, și a devenit profesor la liceul din Constanța. Dar anii coșmarului din pușcăriile comuniste, traumele nevindecabile din tinerețe își vor pune amprenta pe întreaga sa existență.

După 1989, se reîntoarce la jurnalistică. Este redactor la revista de cultură *Tomis*, corespondent al ziarului "România liberă" pentru Dobrogea, considerat unul din cei mai activi și respectați ziariști din regiune.

A publicat prima sa carte, un cutremurător *Jurnal de ocnă*, la Editura Albatros, București, 1994. Au urmat la Editura Ex Ponto, Constanța, *Uranus Gherla via Salcia*, 2005, și *Salcia un lagăr al morții*, 2009, cartea de memorialistică *...Și m-au împins în întuneric*, Editura Menora, Constanța, 2012, iar anul acesta *Ceaușescu, ultimul stalinist*, scris în colaborare cu documentalistul Marian Moise, Editura Ex Ponto, Constanța 2016.

Ceaușescu, ultimul stalinist are ca subtitlu "Experimentul colonial sovieto-comunist, ilegal și criminal din România". Volumul este dedicat "unor români de curaj exemplar care au cutezat să atace direct dictatura ceaușistă. În primul rând, lui Viorel Roventu și celor doi colegi ai săi, Petrică Năstase și Nicolae Stanciu, hotărâți să-l ucidă pe tiran. Sunt singurii cetățeni care au pus mâna pe armă. Omagiem totodată manifestarea Grupului Chiricescu și acțiunile individuale ale protestatarilor Nicolae Beciu și Radu Filipescu".

Într-o limbă aleasă, cu o retorică perfectă, raționamente clare și excelente expuse grație, pe de o parte, talentului scriitoricesc dar și formației sale didactice, posedând o tristă experiență personală, vaste cunoștințe în domeniul sociopolitic, folosind o amplă și migăloasă documentare, cartea lui Alexandru Mihalcea, scrisă în spiritul și litera celor care au trăit calvarul comunist, merită să fie

introdusă în școli ca manual de istorie adevărată.

Titlurile capitolelor, formulate ca întrebări retorice, sunt incitante. Au românii nostalgia lui nea Nicu sau suferă de amnezie? Personajul abject care a ținut poporul în frig, foame, întuneric, obligându-l să se înmulțească precum iepurii, paranoicul ridicol, încăpățânatul agramat, dementul "luceașar și geniu al Carpaților" și soția lui cu titluri științifice pe jumătate de pagină sunt prezentați de autor cu luciditate și umor, în ungherele lor cele mai ascunse.

E incredibil câte lucruri neștiute despre constructorul "iepocii de aur" află din cartea lui Alexandru Mihalcea, chiar și cei care au trăit în România acea perioadă de tristă amintire, despre iadul spitalelor psihiatrice, ficțiunea constituțională, crimele și iradierile comise în numele conducătorului care era "mai eficient decât Hitler și Stalin în intimidarea propriului popor".

Iar despre "demolatorul satanic", notez un citat antologic: "Din ce cotoane ale creierelor Ceaușeștilor s-a născut pornirea demonică împotriva unei moșteniri sacre, organic integrată în sufletul și în cugetul românesc, crescute odată cu Cetatea lui Bucur? Din ce ungher al primitivei lor alcătuirii mentale a răbufnit încărcată de miasme blasfematoare intenția dărâmării bisericilor, organizată în program de stat? Și nu numai biserici, ci și o sinagogă, vile de patrimoniu, Institutul Medico-Legal, Opereta, Hala Unirii, Stadionul Republicii, Institutul de Educație Fizică, Arhivele →

MAGDALENA BRĂTESCU

Statutului, Arsenalul Armatei, Spitalul Brâncovenesc..."

Cititorul re trăiește alături de autori mizeriile vieții cotidiene sub călcâiul ceaușist, inclusiv minciuna belșugului alimentar și vestimentar, cenzura și autocenzura, dedublarea gândirii chiar și la copii, totul scris cu o inteligență scăpărătoare și un umor de o excelentă calitate.

În capitolul "Cine au fost Ceaușeștii?", se face o caracterizare a personalității celor doi parveniți. Ea - "proastă, rea, țâfnoasă, intolerantă, vulgară, incultă, meschină, capricioasă, imorală", ahtiată după blănuri și bijuterii, el "idiot, paranoic, ignorant, leneș, vorbind greu, inapt de a se recunoaște învins, impulsiv, grosolan, morocănos, cusurgiu, emanând o totală lipsă de empatie și de căldură umană". Atât de bine spus, încât cititorul român se simte aproape răzbunat pentru tăcerea în care s-a complăcut timp de 25 de ani!

În continuare, cartea amplifică actul de acuzare împotriva unei galerii de monștrii torționari, făcând fresca unei epoci printr-o penetrantă analiză politică, cu știința scriitorului de a crea tensiune și suspans narativ în descrierea cazurilor Aurel Marinescu, Roventu-Năstase-Stanciu, Teodor Ionescu savantul de la Bruckenthal, Radu Filipescu.

În capitolele dinaintea finalului, autorii cărții dau cuvântul amintirilor din trecut și considerațiilor asupra prezentului a unor fost dizidenți ai regimului, Gheorghe Chiricescu, Nicolae Beciu, mărturii cutremurătoare despre care nu s-a știut aproape nimic până la acest volum.

Ceaușescu, ultimul stalinist se încheie cu o serie de "morți suspecte", sinucideri misterioase, defenestrări, accidente aviatice sau feroviare, care se citesc precum o povestire detektivă.

Ultimul capitol, scris în fraze sugestive, mustoase, colorate, e dedicat discursului politic agramat și stâlcirii limbii în sforăitourile și omniprezentele cuvântări din timpul domniei celui care a distrus țara și poporul român, fizic și psihic.

Am parcurs cu interes maxim această carte care trebuia scrisă, era așteptată și cu siguranță va fi citită cu sufletul la gură, pentru că reconstituie o epocă și o lume, din fericire revoluție, despre care posteritatea, dar și contemporanii vor avea de învățat.

Inedit

Epistolar între vârste

Solomon Marcus - Luciana Lăpușneanu

09.06.2014

Dragă Luciana,

Școala Gimnazială "Ion Creangă" din Brăila rămâne puternic în amintirea mea, a fost un moment de emoție și de bucurie, am primit de la voi, copii de gimnaziu, o lecție de prospețime a simțirilor și a gândurilor. Acum, cand Doamna Profesoară Angela Olaru mi-a adus două fotografii, dintre care una cu tine oferindu-mi flori și citind ceea ce îmi scrii, nu mi-am putut stăpâni lacrimile de emoție. Nimic nu poate fi mai important pentru mine decât astfel de semne de prietenie din partea celor care intră acum în viață.

Să mă ierți că-ți răspund cu întârziere. Am fost și sunt tot timpul "pe teren", în școli și universități, în București și în alte orașe, în România și în alte țări, pentru a răspunde invitațiilor primite. Te rog să-mi scrii despre întâmplările tale, într-o perioadă de mari transformări prin care treci, la vârsta pe care o ai.

Cu drag,

Solomon Marcus

17.06.2014

Bună ziua,

Trebuie să încep prin a vă spune că mă simt onorată pentru că am primit un mail de la dumneavoastră! Chiar cred că e încă o dovadă că m-am născut sub o stea norocoasă...

Îmi pare rău că nu v-am răspuns până acum, dar am avut Evaluările Naționale pentru clasa a VI-a și am participat la Olimpiada Națională „Ionel Teodoreanu” de la Iași. A fost o perioadă cu adevărat aglomerată și pentru mine, dar acum simt că se apropie vacanța... Sincer, sunt mulțumită că închei acest an școlar cu un bilanț foarte frumos. Nu am niciun „9” în catalog, nici macăr ca notă; am participat la faza națională a două olimpiade și, mai ales, sunt fericită că sunt sănătoasă!

De fapt, sunt o preadolescentă de aproape 13 ani, care va trece în clasa a VII-a (noi vrem ca timpul să se scurgă mai repede, să devenim majori, fiind conștienți că la acel mo-

ment vom vrea să dăm timpul înapoi... să retrăim clipele unice ale copilăriei!). Am părinți și bunici care mă iubesc (mama ardeleană, tatăl brăilean), am și un frate de aproape 8 ani, cu care mă contrazic adesea, dar pe care-l iubesc enorm... ȘI TRĂIESC O COPILĂRIE FERICITĂ!!!

V-am văzut pentru prima dată la Focșani, anul trecut, la Olimpiada „+/- poezie”. M-a impresionat discursul d-voastră atât de ancorat în viața cotidiană a noastră, a elevilor. Ne-ați vorbit despre mail-uri, PC-uri ș.a.m.d., iar când m-am întors în Brăila le-am povestit colegilor și rudelor despre d-voastră. Peste un an, ne-am revăzut la Muzeul de Istorie din orașul meu și încă nu îmi vine să cred că acum tastez pe laptop cuvinte cu destinația „DOMNULUI ACADEMICIAN SOLOMON MARCUS”.

Vă mai destăinui că aștept cu nerăbdare ca peste cinci zile să plec împreună cu Vlad, fratele meu, la bunicii din Ardeal, unde „fugim” de fiecare dată când vine vacanța. Abia aștept să am timp să citesc în liniște, fără să fiu cu ochii pe ceas cu gândul la teme, la testari, la olimpiade. Toți tinerii din generația mea citesc cărțile lui JOHN GREEN, bestselleruri traduse din engleză. Citesc acum *Sub aceeași stea* și mă copleșește destinul celor doi eroi, doi tineri liceeni bolnavi de cancer... Cât de reală e tragedia lor! – părinții mei sunt medici și mi-au explicat multe despre aceste boli, din păcate tot mai frecvente la vârsta tânără.

În încheiere, vreau să vă doresc din toată inima multă sănătate și să aveți parte de cât mai multe împliniri și bucurii! Mie mi-ați făcut o mare bucurie prin faptul că v-am cunoscut și că am prilejul acum să vă scriu.

Cu deosebită considerație și multă admirație,

Luciana Lăpușneanu

→

18.06.2014

Dragă Luciana,

Ce scrisoare frumoasa mi-ai trimis! Bine ar fi să existe tot mai mulți școlari de vârsta ta, cu o asemenea stăpânire a limbii române și cu o minte atât de limpede. Îți felicit pe bunicii, pe părinții tăi, felicit școala în care înveți pentru contribuția lor la formarea ta. M-ai făcut curios cu frățiorul tău și sper să primesc și de la el o scrisoare despre sora lui.

Îmi va face plăcere, dacă vei fi de acord, să propun Editurii Spandugino câteva fraze din scrisoarea ta, pentru a fi reproduse în volumul *Întâlniri cu Solomon Marcus*, aflat în pregătire, pentru a marca intrarea mea apropiată în Clubul Nonagenarilor.

Cu drag și succes în continuare,
Solomon Marcus

17.11.2014

Bună seara,

Vă scriu din nou câteva rânduri, pentru că îmi doresc să vă împărtășesc din bucuria mea!

În luna octombrie, când am împlinit 13 ani, am avut o surpriză deosebită: în revista *Vatra veche* s-a publicat un articol cu și despre mine. Totul a fost posibil datorită d-nei mele diriginte, prof. Angela Olaru cu ajutorul căreia am obținut toate aceste rezultate școlare.

În rest, am început clasa a 7-a cu dreptul, am avut o mulțime de teste inițiale, iar acum mă pregătesc pentru teze și olimpiade. Sunt multe noutăți pentru mine, fizica devine tot mai complicată, descopăr primele noțiuni de chimie, geometria e deja complexă... doar limba română rămâne la fel de frumoasă și caldă!

Vă doresc multă sănătate și mă bucur din suflet ca pot să vă trimit și d-voastră revista *Vatra veche*.

Articolul se găsește la pagina 77. Vă atașez și câteva fotografii recente alături de fratele și de mama mea.

Cu respect,

Luciana Lăpușneanu

18.11.2014

Dragă Luciana,

Mare bucurie îmi faci trimițându-mi revista *Vatra veche* în care la pagina 77 e articolul Doamnei Profesoare Angela Olaru despre tine iar alături e splendidul tău text despre copilărie. Fotografiiile sunt și ele o splendoare. Pe obraji frățiorului tău

citesc bucuria că are o sora ca tine. Iar pe fața ta mândria de frățiorul tău.

Îți voi trimite și eu niște scrieri de-ale mele. Pentru că spui că vrei să te faci medic, îți trimit acum ca document atașat un articol al meu despre creierul uman. Nu vei înțelege deocamdată totul, dar îți vei da seama de năzdrăvăniile creierului nostru, de câte pozne este în stare.

Cu mare drag, pentru tine și pentru Doamna Profesoară Angela Olaru,

Solomon Marcus

22.11.2014

Bună seara

Vă mulțumesc pentru mail, pentru faptul că îmi răspundeți atât de repede și atât de frumos!

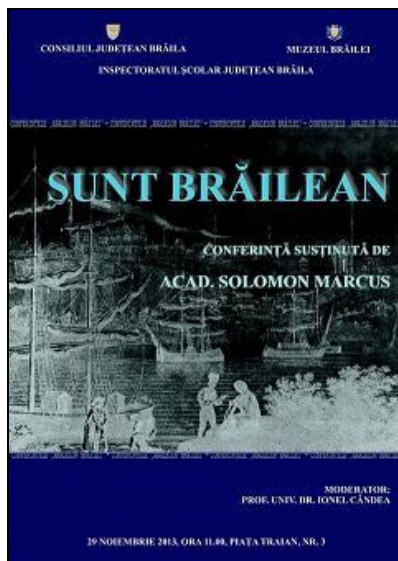
Voi parcurge împreună cu părinții mei tot ceea ce mi-ați trimis în attachment și ei îmi vor explica pe înțelesul meu multe aspecte. Am fost cu toții plăcut surprinși de tot ceea ce ne-ați trimis legat de creierul nostru „năzdrăvan”.

Acum e pentru mine o perioadă tare aglomerată. După-amiezile sunt prea scurte pentru cât am de învățat și mă gândesc – sincer - la pârtiile de ski din Ardeal, la bunătățile bunicii, la Moș Crăciun în care Vlad încă mai crede așa cum credeam eu acum câțiva ani. Abia aștept să ajungem de sărbători acolo, la bunici, ca în fiecare an de altfel...

Vă doresc sănătate multă și numai bine!

Cu respect,

Luciana

Familia dr. Lăpușneanu și Nicolae Băciuț, Brăila, 7 aprilie 2013

22.11.2014

Dragă Luciana,

După ce te vei mai elibera de treburi, te rog să acorzi atenție textului meu ZECE NEVOI UMANE, pe care îl găsești aci, ca document atașat. A fost apelul meu adresat tinerilor din Cluj la 8 noiembrie 2014. Să-l transmiți și Doamnei profesoare, și părinților tăi.

Cu drag,

Marcus

22.11.2014

Mulțumesc mult! L-am trimis deja doamnei diriginte și îl voi citi cu mare atenție! Interesant: "Nevoia de eșec" (m-am uitat acum)... Da, și eu cred că e important să învățăm să pierdem...

În timp ce vă scriam, am simțit cutremurul... S-a simțit teribil la Brăila. Tati e de gardă, iar eu, Vlad și mami ne-am speriat și am așteptat să se încheie sub grinda din sufragerie. Mă bucur că s-a terminat cu bine!

Vă doresc noapte bună și vă mulțumesc pentru toate sfaturile înțelepte pe care mi le dați!

Cu mult drag,

Luciana

Prima verba

„SĂ UITĂM CĂ TIMPUL EXISTĂ”!

Ne naștem fiecare cu poezia în noi. Poate că o căutăm o viață întreagă și nu o găsim în adâncul ființei noastre sau trecem pe lângă ea, ori trece ea pe lângă noi, când tocmai nu eram atenți la frumusețea lumii.

Ne naștem fiecare cu credință în noi și încercăm toată viața să o descoperim, să ne îmbrăcăm în veșmintele ei, până când acestea devin coincidente, ne devin trup și hrană. Poate că nu-i înțelegem adâncimile, poate că e prea aproape de noi și tocmai de aceea nu-i vedem minunile și rămânem pustii, rătăcitori, fără drum.

Dar dacă le descoperim pe amândouă deodată, poezie și credință, credință și poezie, nu cred că mai contează ordinea, și mergem cu ele în același sens, nu urcând, ci înălțându-ne?

Suntem firavi și ne copleșește poezia, suntem neînvățați și ne învață credința.

În acest orizont, am descoperit-o pe Monica Chivu, „Mai aproape de albastru” decât spera ea, îmbrăcată în mantia poeziei și pătrunsă de fascinația credinței, ca eliberare de sine, ca despovărare de greul lumii, în lumina Logosului întrupat în istorie.

Monica Chivu l-a descoperit pe Dumnezeu, de care s-a apropiat nu ca să-l vadă cât de mare e, ci ca să simtă cât de mare e credința ei pentru El.

Monica Chivu s-a apropiat de poezie, nu ca să vadă cât de mare e ea, ci cât de mare e dragostea ei pentru Ea.

Dacă am privi-o pe Monica Chivu blagian, n-am ști care e jocul, care iubirea, care înțelepciunea. Pentru că nici ea nu se fixează în timp, nu fuge de el, ci vrea „să uităm că timpul există”! În această dimensiune, se situează tânăra poetă, asumându-și alt ritm existențial, fiind prea matură ca să fie doar un copil, fiind prea copil ca să fie doar matură.

E o surprindere care te contrariază, într-o vreme când tocmai ai fi fost tentat să amendezi tentațiile și tendințele unei generații care vine dintr-o altă lume decât a predecesorilor și are o altă proiecție a viselor decât a celor care au știut că timpul există și i-au măsurat duratele.

Tânăra poetă nu țipă, nu convoacă la ordine cuvinte ascuțite, ci liturghisește, psalmodiază, cu blândețe, cu sinceritate, cu simplitate.

Poezia e rugăciune, rugăciunea e poezie – îți vine să întorci cuvintele ca

să le rânduiești sensuri pe potrivă, neștiind ce e mai propriu elanurilor poetice ale Monicăi Chivu. Oricum ei i se potrivește deja multe din sensurile prea invocatului calambur: „câtă credință, atâta poezie, câtă poezie atâta credință”!

Și, într-o reverberație apodictică, nu pot să nu văd la Monica Chivu că, deopotrivă, „dacă poezie nu e, nimic nu e”!, dar și „dacă credință nu e, nimic nu e”!

NICOLAE BĂCIUȚ

SUB AURA DORULUI DE PUSTIE

O experiență culturală sfidează uneori, întru totul, orice întâlnire firească cu lumea exterioară, cu limitele ei. Drumul deschis către un alt timp, păstrat în sfera valorilor care îți pătrund nu doar gândurile, ci ajung până în adâncul ființei, este perceput cu precădere drept o împlinire a eului. Beatitudinea care învăluie secunda unei astfel de trăiri, în afara timpului profan, nu doar că te rupe de tot ceea ce înseamnă amintiri, prezent și viitor, ci te închide în clipa eternă - în care absolut fiecare parte a sinelui devine un memorial liturgic. Decorul naturii, întinderea câmpului acoperit de aureole, așteptând parcă să le îmbrățișezi, completează împlinirea zborului, pe fundalul veșniciei; iar întâlnirii cu un Sfânt - Sfântul Ioan Iacob Hozevitul - nu îi mai pot fi atribuite doar cuvintele pentru a releva sacralitatea momentului... Totul a fost o rugăciune scrisă, atunci - măsurată în timp și pagini, acum - o prelungire a firii.

A fi total al scrisului e atât de greu în constrângere, însă atât de ușor când orice realitate exterioară se metamorfozează în totală abolire a convențiilor ei. Însă a ajunge să fii total al scrisului înseamnă să nu mai aparții vreunui curent din exterior. Asemenea unei rugăciuni de preamărire, ești o absență în lumea rutinei și o prezență în plinătatea Cuvântului. Anularea lumii exterioare nu duce decât la tăcerea caldă a sufletului.

Adorarea acestui climat te face să te înalți în atemporalitate, fiind cea care nutrește stările de factură divină. Consonanța stărilor și transpunerea lor pe "hârtie" mijlocește apropierea scriitorului, printr-o pleiadă de mărturii excepționale ale contactului cu arta scrisului, de actul primordial. Imaginile care izvorăsc din actul re-creării lumii prin cuvânt, căci aceasta este misiunea sufletului creator, depășesc dimensiunea pur estetică și reușesc să se încadreze, prin ea, în sfera simbolurilor pure.

Avântul spre semnificațiile sacre ar trebui regăsit în fiecare act creativ al cărui decor conturat să fie atribuit, în acest sens, Celui prin Mâna căruia toate s-au așternut în lume. Astfel, nu în ambiguitatea înțelesului și a stărilor, nu în atribuirea altor legi decât cele divine, nu în nebulozitatea abstractului și nici în dorințele de translație spre elanurile estetice ale sufletului regăsim sensul creației. Pentru ca scrisul să ajute ființa să evadeze din automatismul mișcărilor vieții, el trebuie să se cuibărească în Binele și în "Frumusețea - care va salva lumea". (Dostoievski)

Eul anterior, pe care l-am lepădat, și-a îngropat în uitare multe dintre valențele care i-au fost personale inițial și a ales să substituie golul format, starea impersonală, cu fășii de viață rupte din desăvârșirea zilelor de mai, petrecute în contextul sacru, respirat pe plaiuri nemțene... A fi captiv, a dori, astfel, să rămâi "înlanțuit" în frumusețea sacră a locului a devenit pentru mine o dominantă...

Tematica volumului a rămas sub aura dorului de pustie, marcat de nevoia de solitudine, de refuzul ecurilor cotidianului.

Totul s-a născut sub semnul aceluiași dor de "a exista" permanent sub acoperământul cald al nopților de primăvară, într-o reală contopire ființială cu divinul.

Volumul reprezintă exercițiul zborului meu interior, al *dorului meu de pustie*...

MONICA CHIVU

Acum pentru totdeauna

E timpul tăcerii.
să ne ținem de mână
și să uităm că timpul există;
să lăsăm eternitatea
ce ne așteaptă
dincolo de cer,
să ne pătrundă și
să ne poarte pașii
către un drum mereu circular
astfel încât, mergând înainte
sau înapoi,
să ne întâlnim mereu
în aceeași secundă a veșniciei
de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat
și niciunul n-a mers
în direcții opuse;
să ne regăsim
cu aceeași ultimă strângere
din palme,
fără să fi știut, fără să ne fi gândit
la cât timp s-ar fi scurs
și să ne ținem minte precum
linia nesfârșită a cercului
în care El ne-a pus,
inconștienți de unde a început
și unde se termină.

Clipă

O lumină sub un gest firesc
dă conturul aripilor unei păsări a
paradisului
într-un vânt reavăn.
Tot în apropiere
conturul unei povești
pe umbra mâinilor
și apoi spre fiecare colț.
Ploaie curată și tu.

Dorințe

Ar vrea să rămână doar sufletul ei
care îți mărturisește apropierea -
deja evadată,
în fiecare privire
pe care a primit-o,
cuibărind-o cu sfințenie
în izvorul revărsat din el.
Ar vrea să rămână doar el,
dintre toate sufletele,
și să îi mângâie palmele și
să nu i-o înlăture,
oricât de mult le-ar ține împreunate.
Ar vrea să fie bucuria
în care simte că îl iubește
și să nu fie suferința
pe care o simte când îl vede
că nu zâmbește,
că umerii îi sunt împovărați
de atâtea griji,
pe care le-ar lua să o strivească.

Ar vrea să poată să se jertfească
și să știe că tu răsari
în preaplin de fericirea
salvării binecuvântate.

Dor tăcând

În tăcerea de mult știută,
nu uita s-aprinzi mereu,
acea flacără în veghe
ce îți luminează gândul,
atâtea ori cât Îi vorbești
și păstrează în tăcere
pururea cu tine
și cu îngerii dragi
ce te acoperă-n toată vremea,
fășii din spații sfinte,
deși îndepărtate,
iar tu izolat de lume,
suflet în inima zărilor sfințitoare,
să îți cuibărești sub aripi de protecție

inimile lor în al tău suflet tânjind,
și îndrumă-n tot locul prin tine
lumina lor și răsari dragoste
prin mâna lui Dumnezeu.

Elipsă

O linie groasă,
Trasată pe hârtie,
Confuză și opacă.

Se chinuie să fie scrisă,
Din mina creionului,
Până la hotar.

Fărâme din cărbuni,
Întinse murdărind,
Divid aerul.

Doi poli,
Iar nesiguranță,
Gândind cu istovire.

O linie și mai subțire,
Trasată pe hârtie,
Și mai opacă.

Monocrom,
Pete negricioase,
Fără reflexii, fără umbră.

Întotdeauna,
Mergând,
Caută lumină.

Iartă-mă

pentru mama (Elena)

Iartă-mă că-ți sunt o povară
care îți cade greu pe spate
și care nu te trage de umeri,
vrând să știe dacă ești în liniște.

Iartă-mă că, uneori,
nu te-am ascultat,
deși în vocea ta se ascundeau
cuvinte neasemuit de minunate.
Iartă-mă că nu îți repet,
chiar dacă asta ar fi ultima
secundă de viață,
care se va scurge,
și pe care se pare că vreau s-o pierd
nespunându-ți că te iubesc.
Iartă-mă că nu ți-am furat
atât de multe zâmbete
și că nu te-am strâns în brațe.
Iartă-mă că ți-am pătat
aripile blânde și pufoase
care îți cresc prelingându-se în
minuni,
cu negrul mânjit în palmele mele.
Iartă-mă aici,
crezând că
mă vei putea ierta...

Întindere

Un câmp,
de priviri, îndreptate spre Cer,
de suflete, sprijinindu-se
pe-o coroană de nori,
de flori, cu rădăcini în lumină,
de zâmbete, spre raze ondulatorii,
de Îngeri, coborând din Rai,
în zâmbete,
cu dulce chemarea eternității,
în flori, cu mireasmă edenică,
în suflete, levitând pe nori,
în priviri, pietoni ai cărărilor deschise
spre sacru.

MONICA CHIVU

(Fostă elevă a Școlii "C. Sandu-Aldea", prof. dr. Gabriela Vasiliu, în prezent, elevă în clasa a IX -a, la Colegiul Național " Gh. Munteanu Murgoci"; - a debutat în Revista "Cuvântând; a obținut la etapa națională a Concursului " Cultură și spiritualitate românească", Neamț, 2015, Premiul al III-lea și Premiul Special "Bucuria din colțul inimii"; membră a Cenaclului "Nicolae Băciut", din Brăila.)

PODUL DE SUS

Noi doi, față-n față. Din plin poezie:
Ce bine îmi iese azi podul se sus!
Păcat în oglindă, furtună târzie,
Mă ierți de pe cruce, cu ochi de Iisus.

Tâlhar ți-s și demon în patimi când
luna
Ți-o pun la picioare și-ți zic s-o
despoi,
Să ieși dintre coaste o clipă, doar una,
Să-mi ceri asfințitul și raiu-napoi.

O halcă de carne zvâcnind pe sub
piele,
Din Calea Lactee un singur chiștoc,
De-ajuns mi-s în dansul sălbatic de
iele
Să-ți prind strălucirea de zeu
sărântoc.

O mie de dame să umble pe ace,
Pe mine, curbată, o viață m-ai vrea –
Sub podul flexibil, de-a valma se
tace:
Doar luna din pântec de tine mi-e
grea.

ÎN CIUTURA SUFLĂRII

Patetic echinocții își gudură pleiada,
Cu dinții lungi, de fildeș, poemele mi-
au ros,
În ciutura suflării mi-e limpede
naiada -
Virgină-nfiorare, sub cerul tenebros.

Îmi urlă negrul ierbii, timpanul mi-i
de piatră,
În el zvâcnesc strămoșii cu suflete de
lut,
Mă cerne-n pumnul galben o toamnă
idolatră,
Să-i vindec de-ntuneric plămânul
involut.

S-au copt în gerul morții tăcerile din
ambre,
Miresmele de ceață sub pleoape mi
s-a scurs,
Îmi cântă-n os pricesne miresele din
umbre,
Cerșind dumnezeirii, zadarnic, alt
recurs.

Vâslesc prin carnea clipei, îi gust
nimicnicia,
Prin sânge-mi saltă timpul, să moară
în aval,

Un vers în podul palmei, atât mi-i
sărăcia,
Cântați-mi voi prohodul, doiniți-l din
caval!

LACRIMĂ PENTRU FÂNTÂNA DIN CER

Când pleata-nserării o tund,
Păcatu-i aproape rotund –
De plânsul femeii din lan
Se scutură îngerii-n van,
De lacrima pleoapei de lut
Fântâna din cer s-a umplut.

Cu sabia crucii, lucid
Toți demonii-n mine-iucid –
De vaietul lor mincinos
Ninsoarea-mi coboară în os,
De albul întins ca un mort
Se zdruncină pielea ce-o port.

Cât iarna mi-alunecă-n trup,
Nămeții spinarea mi-o rup –
Mi-i noaptea-n fântână cuiabar,
Dar nimeni nu are habar
Că versul pe care-l frământ
E numai nisip și pământ...

MUZĂ LA CEAS DE SEARĂ

Încalță-te, ciudato, cu pașii mei de
umbră,
Mă poartă rai în sânge, mirabil
acatist;
Tot cerul mă petrece pe glezna ta
cea sumbră,
Albastrul să-l înalțe la rang de
ametist.

Mă curge apă crudă, pe trupul tău
alene
Să vărs dumnezeirea din pumnul
tremurat,
O toamnă se agită turbată printre
gene,

Nimicului îi pune tăcerea la murat.

Și vine frigul, vine, mă umplu iar cu
fiare,
Cu dinții lor de fildeș în os înșurubați,
Mă cheamă, muză vie, mă strigă-n
gura mare,
În lobul de rezervă, spre seară când
îmi bați!

ALERGÂND PRIN MIRIȘTI DE PIATRĂ

Mi-i moartea-ndestulată și scâncetul
mi-i apă,
Aldină unduire sub gleznelor de lut,
Prădalnic, trupul verii în carne vatră-
mi sapă,
Lumini să alăpteze la sfârșitul disolut.

Sub talpă se așterne o miriște de
piatră,
Prin spice-alerg albită la tâmpole și la
glas,
Ușor tresar din geană, în liniștea
mulatră,
De grindă spânzurată, visarea când
mi-o las.

Trecutu-mi sângerează în coaja lui de
vierme,
Cu dumnezei mă umplu cum glăjile
de vin,
Doar cerul șiroiește incert sub
epiderme,
Se dăruie-nserării, eternului divin.

ZVONURI DESPRE MINE

Se tot zvonește-n paraclis
Că viețile trecute li-s,
Dar ochii mei, de cer sătui,
Își dorm amarul în gutui

Și zeii-și strigă prin tolcer,
Zăbavă morții dacă-i cer,
Când întinați de ploii și vânt
Trudesc lumina din cuvânt.

Se tot zvonește în aval
C-aș fi trecut de-al morții val,
Dar mintea mea s-a așezat
Să-mi scoată versul la mezat;

Pe unde mor, pe unde curg,
Încalces plânsetul pe-un murg
Și-l mân mereu pe deal, în sus,
Să-și urce crucea cu Iisus.

ARMINA FLAVIA ADAM

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

(XV)

15. Gestionarea imaginilor sociale despre națiuni

În mai multe capitole ale romanului capodoperă *Sacrificiul*, Mihail Diaconescu a evocat cu mijloacele specifice oferite de arta epică activitatea unor gazetari și a redacțiilor în care ei lucrează.

Despre Alexandru Vaida-Voievod ni se spune că are o prestație jurnalistică strâns legată de acțiunile unor publicații românești din Ardeal precum *Lupta și Unirea*.

Același Alexandru Vaida-Voievod colaborează cu articole și eseuri la publicația vieneză *Oesterreichische Rundschau* care apărea la Viena.

Romulus Brad, unul dintre personajele principale ale romanului, foarte nuanțat portretizat de Mihail Diaconescu, colaborează la București, unde a venit ca refugiat politic, la publicații precum *Universul*, *Adevărul* sau *Epoca*. Ca gazetar, el participă copleșit de emoție la funerariile lui Carol I, regele României, și la încoronarea lui Ferdinand I, în catedrala mitropolitană din București.

În alte capitole sunt amintite publicații precum *Gazeta Transilvaniei* de la Brașov, *Telegraful Român* de la Sibiu, *Drapelul* de la Lugoj.

Ziarele și revistele românilor de pretutindeni, ca, de altfel, presa tuturor țărilor europene, participă activ, în variate moduri, la evoluția evenimentelor care au pregătit și au marcat primul război mondial și reorganizarea Europei postbelice.

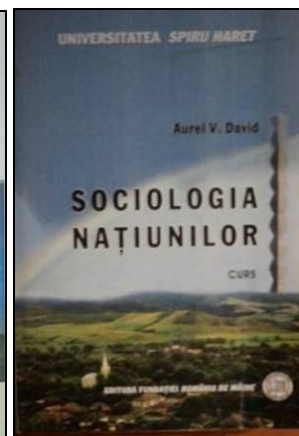
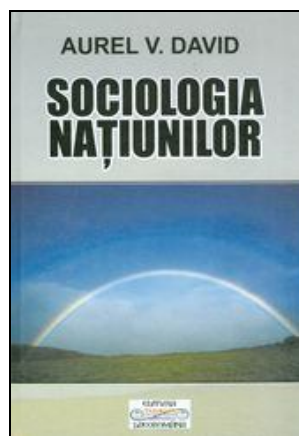
Presa oferă publicului lector imagini sociale despre națiuni. Imaginile acestea pot fi corecte (realiste) sau false (manipulative, agresive).

Sociologia națiunii ține cont de o mare varietate de documente sociale. Presa poate fi un document social, cu condiția ca lectura ei să fie lucidă, respectiv analitică, detașată și critică.

Presa este unul dintre cele mai eficiente mijloace ale propagandei. În zilele noastre există reviste, ziare, afișe tipărite, broșuri, posturi de radio, posturi de televiziune și edituri care servesc exclusiv țeluri propagandistice.

Ca romancier, istoric și sociolog, preocupat de diverse aspecte ale psihologiei maselor, Mihail Diaconescu știe foarte bine că, în cuprinsul acțiunilor propagandistice, gestionarea imaginilor sociale despre națiuni are un caracter decisiv. Romanul capodoperă *Sacrificiul* demonstrează acest fapt cu o mare abundență de aspecte epice și simbolice. Și acesta este unul dintre motivele pentru care romanul *Sacrificiul* a câștigat adeziunea noastră sufletească. Și pentru acest motiv îi dedicăm suita acestor comentarii.

În zilele noastre, mai mult decât oricând în trecut, odată cu conștientizarea relației dintre „starea națiunii” și imaginile despre națiune, a apărut necesitatea gestionării ei prin acțiuni sociale. „Gestionarea” a devenit o **funcție a conducerii socio-politice**, iar confruntarea dintre state, interpretată în mod partizan și tendențios, din interes, ca o confruntare între națiuni, cuprinde astăzi, tot mai frecvent, **agresarea (manipularea) imaginii** națiunilor adverse.

Astfel, s-a conturat teoria care stă la baza investigării imaginilor sociale ale națiunilor, condiționată de capacitatea de „a gestiona imaginea socială”. Aceasta rezultă din faptul că astăzi, într-o Europă căreia i-au fost impuse de către cercuri oculte, trăsături comunitariste, națiunile, ca organizări sociale, sunt tot mai contestate de către anumiți ideologi. Precum se vede, această contestare este urmată de strategii ascunse sau vizibile de dezorganizare „pașnică”, iar după caz, violentă, a națiunilor și statelor naționale.

Agresorii, ieșiți din culori politice regăsite în spectrul curcubeului, profită de faptul că națiunile sunt un „spațiu social public”, în care informația codificată ostil poate ușor să pătrundă și să manipuleze conștiințe în sensul dorit, generând efecte perverse greu de controlat.

De aceea, gestionarea eficientă a imaginilor sociale pe baza explicațiilor oferite de diferite „diplomații”, „politologii”, „psihologii”, și „antropologii” sau chiar „sociologii”, nu este satisfăcătoare, întrucât operează cu grupuri de concepte care primesc semnificații diferite, unele neexplicate. Astfel de teorii ignoră implicarea procesorilor de informații construiți și întreținuți de națiuni, adică a oamenilor cu competențe profesionale și socializante.

Definitorie este **menținerea posibilităților de comunicare** în interiorul națiunii, îndeosebi la nivelul organizațiilor sociale, între națiuni și între națiuni și organizările socio-politice, adică între state. Comunicarea înseamnă cunoaștere, iar producția de imagine, greu de realizat și păstrat, reprezintă „puterea în mișcare” a unei națiuni. Momentele de cumpănă prin care Europa a trecut adesea confirmă faptul că o națiune nu trebuie să fie puternică în sensul de a avea forță militară, căci producția de armament poate fi egală cu producția de imagine. De la procesarea socială a informației, prin imagine deformată sau tendențios exprimată se ajunge la autodistrugere, atunci când nu există capacitatea de a departaja „învățarea socială” de „manipularea informațională”.

Demersul-premisă în acest context este capacitatea **identificării disfuncțiilor și vulnerabilităților națiunilor**, îndeosebi la presiunile mediatice, întrucât acestea generează sau declanșează agresivitățile informaționale. Îndeosebi presiunile mediatice, care astăzi au luat de multe ori locul celor fizice, oferă cadrul elaborării de strategii destabilizatoare ale „centrelor de putere”. Acestea nu se mai bazează pe înarmările clasice și →

AUREL V. DAVID

nucleare, ci pe controlarea crescândă a oamenilor, comunităților, organizațiilor, statelor și popoarelor prin intermediul mijloacelor, tehnicilor și procedurilor informaționale.

Astăzi agresiunile „centrelor de putere”, aflate într-o fază avansată de reconstituire și în Europa, se realizează preventiv și prin așa-numitul „*terrorism mediatic*”, care poate să acopere sau să pregătească o agresiune militară, devenind, astfel, surse de insecuritate pentru națiuni. Prin acestea se pot crea *imagini negative*, defavorabile națiunilor, privind originea, teritoriul național, limba națională, economia națională, dar și pe planul apartenenței oamenilor la o anumită națiune. De aceea, o componentă fundamentală a acțiunilor gestionare este construirea **capacității de identificare, prevenire și contracarare a agresiunilor informaționale**, întrucât acestea produc consecințe perverse. Ele pot compromite organizarea democratică a statului național și conceptele privitoare la „*drepturile omului*”, pot destructura organizațiile cu finalități productive, integratoare și gestionare sau pot anihila organizațiile specializate în securitatea națiunii.

Gestionarea imaginilor sociale despre națiuni depinde, în mare măsură, de discernământul social al cetățenilor. Acesta are un mare rol în evaluarea corectă a necesităților privind respectarea cadrului normativ legal și a acțiunilor în spațiul public, în utilizarea rațională a mecanismelor sociale, în estimarea consecințelor sociale ale deciziilor politice și în sesizarea și respingerea acțiunilor de dezinformare și de diversiune împotriva națiunii.

Îi admirăm și îi iubim pe Alexandru Vaida-Voievod și pe Romulus Brad în ipostaza de gazetari, așa cum apar în romanul *Sacrificiul*, pentru că ei sunt *gestionari de imagini* cu o înaltă conștiință intelectuală, patriotică, civică și morală. Ei practică gestiunea imaginilor sociale despre națiuni din perspectiva unei exemplare situații profesionale, naționale și etice. Mai ales etice.

De discernământul social depind, în mare măsură, starea națiunii și strategiile de securitate a națiunii. În acest proces social, o misiune importantă revine **culturii naționale**, care poate deveni armă de apărare a națiunilor împotriva tendințelor de globalizare și de negare a dreptului lor la existență. Demersul este organic legat de capacitatea statului național de a asigura ordinea publică, de a preveni „*dezordinea*” și intervenția „*centrelor de putere*” din motive „*umanitare*”. Capacitatea unei națiuni de a gestiona imaginile sociale despre sine oferă posibilitatea menținerii națiunii ca **unitate socială care imprimă sensul diversității procesualității sociale** și **principala valoare a omenirii**. Gestionarea trebuie să fie publică și nu ascunsă, pentru a nu genera consecințe perverse. Astfel se realizează o imagine globală a națiunii, care rezidă în imaginile organizațiilor întreținute, națiunea având posibilitatea de a exprima „*specificul național*” în cadrul procesualității sociale.

Imaginile sociale ale fiecărei națiuni trebuie astfel construite încât să nu producă frustrări pentru alte națiuni, să nu agreseze mentalitățile, credințele, opiniile altor națiuni, să fie compatibile cu valorile internaționale general acceptate, cu principiile dreptului internațional, cu practicile cele mai uzitate în relațiile dintre state, cu tendințele care se manifestă în viața internațională pe plan

politic, economic, cultural, ecologic și în domeniul drepturilor omului.

Imaginile favorabile despre o națiune devin posibile în contextul în care aceasta procesează performant informațiile sociale. Aceasta este, de fapt, **puterea unei națiuni**. Ea nu înseamnă, așa cum se afirmă de către ideologi, puterea de a supune scopurilor sale modalitățile de gândire ale altor națiuni și nici puterea de a crea o stare de dependență economică, politică, culturală pentru alte națiuni.

Precum au constatat sociologii Ilie Bădescu, Dan Dungaciu și Radu Baltasiu, delimitarea națiunilor de orice tip de organizare politică rezidă în faptul că fiecare națiune este conștientă de faptul că „*avuția națională nu este aurul și argintul, ci abundența de bunuri capabile să satisfacă nevoile oamenilor*”.

Națiunile nu agresează, ci își apără nevoile sociale și valorile sociale care le definesc. Ființarea lor este, în mare măsură, dependentă de capacitatea de a conserva etnicul originar, care constituie fundamentul legitimității în relațiile cu alte națiuni sau cu „*centrele de putere*”. De aceea națiunile țin atât de mult la tradiții, care fac parte din filonul lor etno-spiritual.

Fiecare națiune conștientizează că puterea de a conserva, apăra și promova propriile tradiții constituie fundamentul trăinicieii identității sale. Fiecare națiune este ea însăși datorită zestrei tradițiilor, care constituie universul său structurat și asumat. Elitele sociale ale unei națiuni sunt conștiente că doar plecând de la tradiții propria lor națiune se poate situa în comparație cu alte națiuni.

Amintind aici de tradiții, este necesar să subliniem un fapt mai mult decât semnificativ. Mihail Diaconescu este unul dintre cei mai activi și mai importanți teoreticieni ai valorilor patrimoniale și ai tradiției din istoria culturii române. Tradiționalismul său este militant. El are un impact puternic în conștiința unor intelectuali din diferite generații.

Pentru Mihail Diaconescu, tradițiile laice ale românilor de pretutindeni sunt strâns legate de *tradiția sacră* a Bisericii Ortodoxe.

Sfânta Tradiție (sau Predania) este învățătura sacră dată de Dumnezeu Bisericii și care a fost fixată în scris *mai târziu* decât momentele când a fost afirmată. Așadar, Sfânta Tradiție *precede, însoțește și completează* Tradiția scrisă. Sursele credinței creștine ortodoxe sunt *Sfânta Tradiție și Sfânta Scriptură*. În Sfânta Tradiție a Bisericii, ne spun teologii ortodocși, lucrează puterea Duhului Sfânt.

Ca apologet al tradiției, Mihail Diaconescu îi invocă, îi citează, îi admiră și îi comentează în mod repetat pe titani ai culturii române precum Nicolae Iorga, Nichifor Crainic, Nae Ionescu (pentru noțiunea de *tradiție* el a utilizat în mod constant termenul *predanie*), Dumitru Stăniloae, Ioan G. Coman, Mircea Vulcănescu și pe alți mari teoreticieni ai valorilor noastre patrimoniale și spirituale.

În acest sens, paginile și capitolele romanului capodoperă *Sacrificiul* sunt pline de spiritul tradiției laice românești și al Sfintei Tradiții a Bisericii Ortodoxe. Chiar titlul *Sacrificiul* pus pe coperta romanului ne amintește de faptul că Mihail Diaconescu ține cont, în estetizările și relatările sale epice, de jertfa unică și →

salvatoare, pe cruce, a Mântuitorului Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu. Teologia dogmatică, teologia liturgică, teologia patristică și teologia pastoral misionară ortodoxă susțin în variate moduri confruntările de idei, desfășurările epice și simbolurile din romanul *Sacrificiul*.

Precum se constată în Europa actuală, nu există nici o tradiție despre care elitele sociale (nu cele politice!) să spună că îi este indiferentă, că ar putea să fie înlocuită cu alta sau că trebuie eludată sau înlăturată prin forța brută.

Fiecare națiune este unică prin formă, spirituală prin „*geneză*”, perenă prin ființare în cadrul aceleiași „*patrii*”, organică prin construcție și funcționalitate, necesară prin „*cultură*” și universală prin fondul generator de civilizație.

*
* *

În zilele noastre, demersul privind gestionarea imaginilor despre națiunea română este expresia conștientizării, de către elitele sociale, a conexiunilor dintre *starea națiunii* și *imaginea națiunii* în mediul socio-politic în care-și afirmă, apără și promovează valorile, interesele și nevoile sociale. În condițiile exercitării, din „*centre de putere*”, a presiunilor privind „*nivelarea*” identităților naționale, elitele sociale încearcă să preia gestionarea imaginii proprii națiunii, încăpută pe mâna elitelor politico-ideologice, care acționează vădit sau ocult la comanda unor entități transnaționale, supra-naționale, deci antinaționale.

Însă, într-o Europă comunitară, gestionarea imaginii națiunilor nu mai este o funcție exclusivă a conducerii acestora. Ideologii comunitari au transformat demersul social într-o *confruntare* dintre națiuni, care încorporează tot mai frecvent *agresarea (manipularea) imaginii* națiunilor considerate adverse. În aceste condiții, strategiile de creare și promovare a imaginii națiunii române, precum și metodologiile de evaluare a imaginilor națiunii române condiționează capacitatea acesteia de a-și afirma valorile, interesele și nevoile sociale.

Strategia de construire a imaginii națiunii române urmărește realizarea și consolidarea identității acesteia în mentalul oamenilor, grupurilor, comunităților, organizațiilor sociale încorporate de națiunea română. Relevantă este acțiunea de *promovare a imaginii națiunii române*, prin mesajele transmise. Acestea evidențiază pregnant trăsăturile definitorii și demersurile națiunii române în mediul social-politic în care-și afirmă valorile, interesele și nevoile sociale.

În contextul agresiunii informaționale asupra națiunii române și statului național unitar român, o atenție deosebită trebuie acordată așa-numiților „*lideri de opinie*”. Aceștia fac parte din categoria „*formatorilor de opinie*” împreună cu factorii de decizie și factorii de influență și au rol important în „*filtrarea informației*”, orientarea percepției și formarea atitudinilor față de națiunea română. De regulă, acestora li se atribuie însușiri care îi recomandă drept „*catalizatori ai opiniei publice*”. Ei sunt întâlniți pe toate treptele de organizare și funcționare a națiunii române - grupuri, comunități, organizații -, sunt percepuți de comunități și organizații ca autorități în anumite domenii sociale, reflectă, de obicei, deciziile și opiniile strategice ale structurilor de putere ale

statului național unitar român. Liderii de opinie au un rol fundamental în multiplicarea imaginii națiunii române.

*
* *

Romanul *Sacrificiul* pune în fața publicului lector evenimente *decisive* petrecute în preajma și pe timpul prăbușirii Imperiului austro-ungar și al edificării statului național unitar român. Acestea au fost folosite de națiunea română pentru a-și evidenția „*punctele tari*”, dar mai ales capacitatea de a supraviețui unui regim de teroare și de a contribui, prin gând și faptă, la destrămarea și îngroparea unui imperiu.

Autorul a sesizat și scos în evidență capacitatea liderilor românilor din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina, în frunte cu Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voievod, Vasile Goldiș, Ștefan Cicio-Pop și alții, de a transforma anumite evenimente istorice în oportunități pentru demonstrarea forței și posibilităților de reacție ale națiunii române.

Românii trăitori în acele vremuri au lucrat cu gândul și fapta pentru a-și extrage din evenimentele tragice în care au fost implicați autoritatea, credibilitatea, eficiența și legitimitatea ca națiune îndrituită de „*dreptul ginților*” să-și construiască destinul prin forțe proprii.

Autorul a relevat rolul mesajelor transmise de liderii românilor, atât mireni, cât și fețe bisericești, care și-au unit glasul pentru a împlini destinul scris de Pronie pentru națiunea română, trăitoare în acele vremuri în state diferite. În acest context, din cazuistica prezentată, autorul a atras atenția, asupra graniței între *a convinge* și *a manipula* asupra imaginii națiunii române. El a scos în evidență rolul manipulării, care generează pierderea credibilității și al efectului unui eveniment istoric. El este convins că doar puterea de *a convinge* reprezintă principala caracteristică a unui demers sau acțiune cu un anumit sens și semnificație.

Prin personajele care se perindă prin fața ochilor celor care citesc romanul „*Sacrificiul*”, autorul a reliefat modalitățile de evaluare a imaginilor sociale ale națiunii române. În acele vremuri, imaginea acesteia s-a aflat în conexiune cu imaginile celorlalte națiuni aflate sub opresiunea austro-ungară -, respectiv cehi, slovaci, sârbi, croați, ruteni, polonezi, sloveni etc., care și-au construit propria imagine socială. Autorul, fiind în același timp cercetător istoric și sociolog, se transformă în *evaluator* al imaginilor generate de națiunea română. În acest caz, el a realizat în chip elocvent o imagine proprie despre națiunea română, a pus diagnostic asupra imaginilor care s-au constituit despre națiunea română.

Din perspectiva cunoașterii aprofundate a acelor vremuri de luptă, eroism, tragedie și măreție a națiunii române, cititorul resimte nevoia stringentă de evaluare corectă a *imaginii* națiunii române azi. Pentru că romanul istoric *Sacrificiul* vorbește despre trecut, adresându-se însă în mod consecvent publicului contemporan.

Astăzi, când națiunea noastră se află din nou pe un drum al calvarului nebănuț în urmă cu peste un sfert de secol, a revenit în gândul și fapta celor conștienți de soarta cetății, nevoia de afirmare și protejare a „*imaginii de sine*” a românilor, în care un loc aparte revine păstrării și conservării memoriei sociale.

Ioan al Banatului

„Jurnaliștii zugrăvesc cel mai autentic tablou al României.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, la *Congresul Internațional de Istorie a Presei*, Ediția a IX-a, cu tema „Tradiții ale presei științifice”, desfășurat la Timișoara, la mijlocul lunii aprilie, ați avut o intervenție substanțială cu tema „Presa bisericească, punct de convergență între Religie și Știință”. Ați început într-un mod inedit care a stârnit curiozitatea.

Î.P.S. Ioan: M-am adresat unor mari pictori români Teodor Amann, Nicolae Grigorescu, Octav Băncilă, apoi distinșilor domni prezenți în sală, celor care lucrează în spațiul jurnalismului și care zugrăvesc lumea de astăzi. Le-am spus că ei nu au o paletă de culori în fața unui șevalet, ci se află în fața lumii, mereu zugrăvind această lume, chiar dacă culoarea cu care frății lor zugrăvesc lumea este neagră. Cerneala cu care zugrăvesc lumea este neagră, însă prezintă și scântele lumii și civilizației de astăzi.

L.C.: Înaltpreasfinția Voastră a numit jurnaliștii, în general, pe cei ce lucrează în domeniul presei, ca fiind „cele mai gingașe flori”.

Î.P.S. Ioan: Da, sunt gingașe flori, dar flori de o zi, răsărite dimineața și până la apusul soarelui nu mai sunt. Însă jurnaliștii sunt aceia care iau „ziua” și o seamănă, o așează la locul ei, în eternitate. Fără jurnaliști, eternitatea și eternitatea noastră românească ar fi mult mai pustie. **Jurnaliștii zugrăvesc cel mai autentic tablou al României.** Îi rog să înveșmânteze această țară românească, fiecare în felul lui, așa cum ar înveșmânta-o pe maica lor. S-o mângâie, să-i ștergă lacrima de pe obraz, atunci când o vor vedea că plânge și să-i dea speranțe că și mâine va mai fi o zi când îi vor putea oferi o floare.

Jurnaliștii au scris, în decursul timpului, nu numai cu cerneală, ci și

cu sânge. Avem atâtea pagini de istorie care au fost scrise cu sângele feciorilor români ce au căzut pe câmpurile de luptă și, mai alalteieri, aici, pe străzile din Timișoara.

Jurnaliștii au scris și cu lumină, au dus și lumină până în cel mai îndepărtat sat românesc. Au ajuns să fie făclierii de lumină, înainte de a fi ajuns curentul electric în ultimul sat românesc. Predecesorii jurnaliștilor de astăzi, în decursul vremurilor, au dus această lumină până în ultimul sat din țara aceasta.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ați lansat ideea, din nou inedită, că jurnaliștii sunt coautorii unei cărți unice și anume Biblia Neamului Românesc.

Î.P.S. Ioan: Tot ceea ce se scrie în presa noastră, în fiecare zi, este o pagină a Bibliei Neamului Românesc, cu bucuriile și cu necazurile ei. România rămâne în istorie așa cum este zugrăvită de jurnaliști. Vom avea o Biblie tristă sau vom avea o Biblie de culoarea albastrului infinit al cerului, așa cum este prezentată de jurnaliști. Mângâiați chipul acestei mame a noastre care este România și dați-le aripi fiilor acestei țări, pentru că, întâi, într-un jurnal i s-au pus primele aripi lui Eminescu sau atâtor și atâtor scriitori, poeți sau prozatori. Ziarul a avut și el preț, avea patru pagini, în primele apariții. Imaginați-vă cum practic erau două aripi ce au purtat în istorie atâția și atâția oameni care, apoi, au devenit fondatori de cultură românească.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, vă rog, în continuare, să insistați asupra locului pe care îl are știința în presă.

Î.P.S. Ioan: Știința a avut și are un loc aparte în presă. Știința nu are culoare și nu are nici națiune. Ea a

fost exportată dintr-o parte în alta a lumii, fără ca cineva să-i mai pună TVA sau să-i pună taxe vamale pentru tot ceea ce s-a scris în presă. Deci presa a exportat știință și cultură pe toate meridianele. Până acum fiscul n-a reușit să taxeze și mintea omului. Sperăm să nu le dăm de gândit unora.

În decursul istoriei presei, s-au zugrăvit minți. Nu este ușor să zugrăvești mintea unui om. Partea lui fizică, felul cum este îmbrăcat o putem lăsa pe seama designerilor, însă din breasla jurnaliștilor au fost atâția oameni care au reușit să pătrundă și să zugrăvească mințile semenilor lor.

În presa bisericească, încă de la început, și-a găsit loc de exprimare și partea științifică.

Aduceți-vă aminte, în presa interbelică, câte date folositoare se găseau, atât pentru dascălii de țară, cât și pentru agricultorii! Erau trecute, pe fiecare lună, ce lucrări să execute țaranul român în perioada aceea, de când anume să înceapă semăntul ... În fiecare lună era trecut cum să-și programeze viața, deci munca lui. Dar nu numai aceste elemente, ci și cele de natură științifică își găsesc astăzi locul în presa noastră bisericească. A se vedea ziarul nostru „Lumina” care abordează chiar și probleme din domeniul cercetării de vârf a fizicii atomice, a biologiei moleculare și nu numai.

Acestea se găsesc în presa bisericească de astăzi pentru că această presă dorește să-și informeze credincioșii și pe latura științifică. Într-adevăr a trebuit să treacă o vreme când să dispară această dihonie băgată de cineva, de multă vreme, între știință și religie. Ori știința și religia, iată că pot sta la aceeași masă și pot contribui amândouă, pe cărările și domeniile lor de cercetare, să contribuie la lumina poporului.

L. C.: O concluzie, vă rog, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit.

Î.P.S. Ioan: Am putea spune că, după 1989, Hristos a fost lăsat să intre, din nou, în breasla jurnaliștilor. Mulțumesc tuturor acelor care L-au lăsat pe Hristos să fie „redactor-șef” sau „președinte fondator” al unor publicații de spiritualitate și de cultură românească.

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Tinda Raiului

Maica Teodosia Lațcu

Medalion omagial

Maica Teodosia, pe numele de mirean Zorica Lațcu, s-a născut la 17 martie 1917 în localitatea Mezotur din Ungaria, unde se aflau părinții ei, în timpul primului război mondial. Fiica unui avocat din Brașov, Zorica a absolvit cursurile primare și liceale în acest oraș, iar Facultatea de Litere la Cluj (1936-1940), secția filologie clasică și modernă, cu o licență în greacă, latină și franceză.

S-a remarcat prin strălucirea cu care și-a terminat studiile cât și ca o mare poeteasă.

Începe din 1941 să publice poezii la revista *Gândirea*.

Opera Zoricăi Lațcu, de o înaltă ținută ortodoxă, se înscrie în sfera gândirismului.

În același an este numită preparator universitar la Institutul român de Lingvistică.

În 1944 apare la Sibiu primul său volum de poezii, *Insula Albă*, urmat în 1947 de *Osana Luminii*, apărut la Cluj și de *Poemele iubirii*, Craiova, în 1949.

Până în primăvara anului 1948, a lucrat ca „preparator” la Muzeul Limbii Române, la dicționarul Sextil Pușcariu.

Apreciată ca o bună cunoscătoare a limbii elene, Zorica era foarte utilă pentru lucrările de la Muzeu. Vacanța Sfințelor Paști 1948 a petrecut-o la mănăstirea Sâmbăta de Sus, la marele duhovnic Arsenie Boca, de care a fost atașată spiritual, și de care a fost îndrumată și căruia i-a dedicat ultimul volum de poezii, *Poemele iubirii*.

De aici, a plecat la mănăstirea Vladimirești, pentru a îmbrăca haina monahală.

Maica Teodosia s-a integrat în viața mănăstirii. A scris în continuare poezii și a tradus cu deosebire texte teologice din limba greacă.

Biblioteca Astra Sibiu deține manuscrisele lăsate de poetă.

Maica Teodosia s-a atașat în acest timp de maica Mihaela (Marieta Iordache), cu care a locuit împreună, în perioada anilor 60, în localitatea Gurguiești. Prietenia dintre ele s-a legat de când făceau parte din Cetățuile legionare.

În anul 1955, are loc drama de la Vladimirești, când duhovnicul lor, ierom. Ioan Iovan, stareța Veronica Gurău și comitetul mănăstirii sunt arestați, judecați și condamnați la ani grei de închisoare.

Urmează întemnițarea unui al doilea lot de maici, format din conducerea interimară.

Cele 300 de maici sunt alungate din mănăstire și li se intentează procese pentru „port ilegal de uniformă”.

Nici maica Teodosia n-a fost scutită de închisoare. Datorită handicapului ei fizic, niciun tribunal n-ar fi putut să o condamne. Și totuși, tribunalul militar comunist a condamnat-o la 3 ani de închisoare, apoi i-a impus domiciliu obligatoriu în Bărăgan.

Între anii 1970-1990, Zorica Lațcu va locui la Brașov, unde, în afara poeziilor, va colabora cu părintele profesor Teodor Bodogae, la traduceri din operele patristice, apărute în colecția „Părinți și scriitori bisericești” (PSB). (În această perioadă, „maica Zorica” mi-a îndrumat și mie, nevredețului, pașii spre școala de teologie și apoi mi-a urmărit cu real interes, devenirea mea întru slujirea lui Dumnezeu și a semenilor).

La 2 februarie 1990, stareța Veronica obține aprobare pentru reînființarea mănăstirii. Se întoarce și maica Teodosia.

Dar la 8 august 1990, este chemată sus în cer.

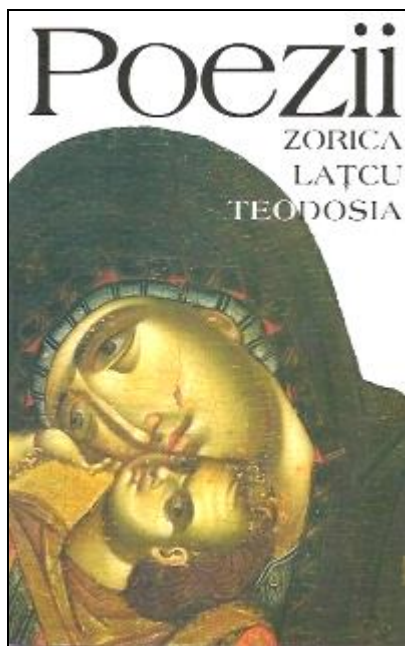

În anul 1999 îi sunt reeditate volumele *Osana Luminii* și *Insula albă*, într-o carte de poezii îngrijită de părintele Teofil Părăian. În anul 2000 apare volumul *Poezii*, la București, cu un Cuvânt înainte de părintele Teofil, care scria: „Poeziile Maicii Teodosia, fiecare în parte și toate la un loc, sunt pentru noi un ospăț de Paști, o chemare la bucurie. Ele sunt ceva „de pe tărâmul celălalt”, din locul închis cu gard înalt, unde privim doar „printre uluci”. Să dăm slavă lui Dumnezeu pentru aceste creații literare, prin care vine la noi Dumnezeu și Cosmosul transfigurat. Să dăm slavă lui Dumnezeu că au ajuns la noi prin cartea de față darurile lui Dumnezeu, revărsate peste lume prin Maica Teodosia Lațcu, pe care a ales-o cerul să bucure pământul”.

„Mărturisesc că n-am cunoscut suflet mai clocotitor ca al Zoricăi. Era un rug aprins, un rug de iubire mistuitor. Iar prin darul harului, puterea ei de a iubi, se transforma în versul ei, se calma, era acel fluviu de iubire liniștit și calm ce străbate neconținut lumea lui Dumnezeu.

Poezia Zoricăi ne duce mereu, pe căi de frumusețe inefabilă la întâlnirea cu Dumnezeu. Ne arată cum poți să trăiești din iubire și pentru iubire, ce înseamnă să poți iubi cu inima lui Iisus, așa cum iubește Iisus. Cu ochii mereu fixați spre Acela care ne conduce spre Patria Cerească, Zorica ne face să pătrundem în misterul relației cu Divinul, prin iubire.” (Aspazia Oțel Petrescu, *Permanențe*, aprilie 2001).

Pr. dr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN

Carnet

Timișoara arzând cu metafore roșii și globuri albastre

După orele 16,00, fac ocolul Timișoarei, pornind din Piața Badea Cârțan fără aparatul de fotografiat (am regretat mult că am uitat să-l iau cu mine !) pe malul Begăi unde apa a răsturnat clădirile și copacii goi prin reflectare. Focul ascuns, măruntaiele aprinse ale soarelui sfâșie orizontul. Dincolo de apus, o lume, un hău, necunoscutul spre care cei doi copii cândva cu mâinile împreunate au dorit să-l cucerească. Aflați pe malul unui lac din Moldova, admirând apusul de soare, fascinați, au hotărât să găsească calea prin apă pentru a-l îmbrățișa înainte de alunecarea lui după orizont. Candoarea acestei drame a copiilor înecați de dragul soarelui a fost adevărată. S-a povestit „în popor”.

Încă parcurg lent traseul de pe malul Begăi și rotirea privirii fermecată de inelul de foc ce cuprinde peisajul inserat, simt că îmi sângează inima de atâta frumusețe metafizică. Este o trăire estetică cu totul specială și înțeleg mai bine de ce am ales singurătatea ca mod de viață, curentă și artistică, mai ales.

Încolăcirea dragonică, roșie, pătrunzătoare, ce cuprinde mijlocul peisajului semicircular, este o adevărată „lucrare” de artă sau „lucrarea” lui Dumnezeu. Căci perceperea unui spațiu poetic nu poate fi conceput decât prin „golurile” divine.

Trunchiurile copacilor se unesc odată cu lăsarea serii formând un monolit cu forme organice aproape de imaginarul fabulos prin simbioză și metamorfoză cromatică. Coroanele diforme desfășurate până la scheletul semi-organic se împletesc pe cer formând un decor scenografic ca un episod dintr-opiesă de Schakspeare.

Când ne plimbam seara pe insula Lemnos, în anul 2000: profesorul Iorgos Papadopoulos din Atena îmi spunea: ”Uite, Suzana, cât de bine se vede peisajul noaptea și cât de distrus este ziua pe lumină, iată cum sunt proiectați munții pe cer, cât de clar este conturul!” Da, lumina sparge, iradiază, structurează, naște fragmente și detalii, derutează, orbește. Vedem greu unitatea unui peisaj în lumina supremă.

Ați văzut tulpinițe și crengi (vreascuri) arse devenite jar?

O moarte vie, pură, repede trecătoare transformată în cenușă gri. Astfel ard crengile copacilor atinse de soarele de iarnă.

Intensitatea focului care a cuprins orizontul va păli odată cu alunecarea soarelui spre înălțimea adâncului, cum îmi spunea deseori I. D. Sîrbu. Vom rămâne cu lumina artificială de la stâlpii de telegraf cu becurile albastre-fosforescente, vom rămâne cu umbrele înserării singuri fără soare.

Merg încet, paralel cu linia de tramvai (nr. 1,2,4,5,6) abandonând trotuarul spre centrul orașului, cu ochii ațintiți către insulițele roșii formate prin suprapunerea ramurilor copacilor într-un momolit tern. Mă opresc în fața clădirii impozante, simpliste și plictisitoare a „Intercontinentalului” pentru a admira silueta opacă a turlei catedralei metropolitane.

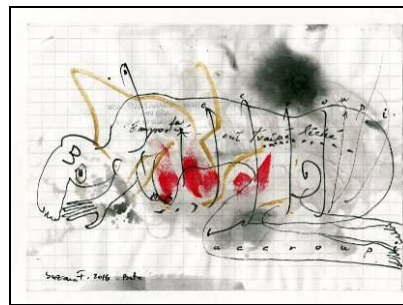
Pare mică ca o ilustrată, decupată, discretă. Nu se oferă privirii, se cere descoperită.

Asocierea, vecinătatea vizuală între un hotel și discreția siluetei catedralei mi s-a părut semnificativă.

Se confunda jarul, focul cerului cu sclipirile globurilor a podoabelor pomilor de Crăciun.

Focul ascuns... Mi-am amintit de Valea Doftanei, de seria de lucrări în laviuri pe care am făcut-o în 1985, cu piramidele de cărbuni fumegânde.

Cercul de foc a cuprins Timi-

șoara. În Parc, o bancă pe care scrie cu litere mari: „Te iubesc, Alina”

Pe podul Daciei „Sa trăiți-bine”, un desen schematic făcut cu șabloane, primitiv, nu am înțeles dacă acel personaj robotizat salută militarește sau își trage un glonț în tamplă... Chiar nu am deslușit vizual.

Cântau păsările în apropierea Palatului administrativ, sus, în vârful copacilor, păsările de noapte... Cântau păsările spre Poliție... melodios și straniu în același timp.

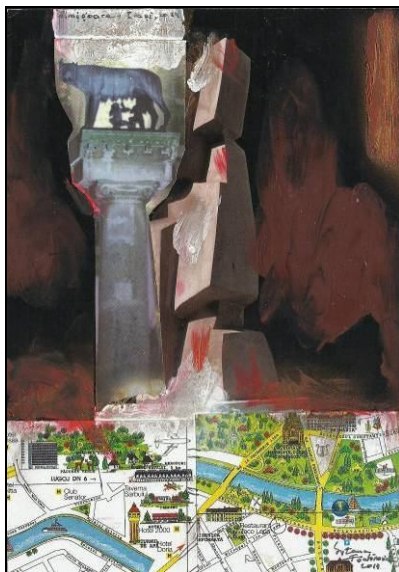
Am ajuns în Piața Revoluției printre reni și Moși Crăciuni niși și iluminați... pe lângă atelierul de pictură al copiilor, printre gherete. Am cumpărat o potcoavă verde de ceramică „Amintiri din Timișoara”... Am ajuns la catedrală, lângă bradul împodobit, ascultând slujba cu forța ce ți-o dă credința. La intrare, o bătrână slabă ca o sfântă semăna cu mamaia. I-am oferit bani.... prea îmi mulțumea și mă privea recunoscătoare cu ochii gri... Am apris lumânări, greu am găsit loc de sprijin, toate erau culcate în bătaia vântului, toate într-o parte cu exces de lumină și putere de iluminare.

M-am reîntors prin Piața Victoriei, Unirii mai departe spre Leontin Sălăjan și noaptea era instalată pe acea stradă monotonă și periculoasă. Înainte am poposit la atelier, unde am ordonat câteva lucruri, însemnând că atelierul nu a fost abandonat de sărbători. Frig, foarte frig, disconfortabil, mâinile fine și ușoare de opepat par a se consola cu răcoarea dar și cu un anumit stil de viață artistică al proprietarului. Observ că masca de lemn de la Alexandru Gerdanovits este înclinată cu mult în direcția acelor ceasornicului.

Timpul fără consolare.....

Obiecte, multe obiecte.....

SUZANA FÂNTÂNARIU
Timișoara, 2 ianuarie 2012

Istorie și memorie

DE CE NU UITĂ TĂTARI CRIMEENI DIN LUMEA ÎNTREAGĂ SURGHIUNUL DIN 18 MAI 1944?

Am publicat în anul 2015 cartea MEMORIA SURGHIUNULUI TĂTAR LA 71 DE ANI... Redau motivele care se vor afla în memoria noastră, a urmașilor celor care au pierit ducând cu ei durerea unei istorii de fals, minciună, dezmoștenire și masacru... Ei: M.Ulkusal, Sabri Arıkan, Al.Mihalcea, M.Moise, A. Dumitru, M.Chelaru ne spun prin mine DE CE NU TREBUIE SĂ UITĂM:

- În anul 1779, se rectifică textul de la Aynalıkavak, recunoscându-se statul independent al Crimeii, acesta având dreptul să-și aleagă hani din rândul propriului popor (Sabri Arıkan, tătar crimeean locuind în Turcia)

-În anul 1783 ultimul han, ŞAHINGHIRAY HAN, este silit de Ecaterina a II-a să abdice în favoarea Rusiei.

-Colonialismul rus, cu începere din anul 1774 și până azi, a lăsat statele ocupate, state cândva prospere, în sărăcie și înapoiere, încât, Kazahistanul abia în 2016 a luat hotărârea să renunțe la rusificarea numelor!

-Nenumăratele revolte din Crimeea, din Caucaz, înecate în sânge, dovedesc opoziția totală a celor supuși.

- 28 de războaie a susținut imperiul otoman împotriva Rusiei. Teritorii colonizate cu element etnic diferit, dușman, creează un nou aspect etnic, tătarii majoritari ajung minoritari în propria lor patrie!

- Țarismul (orânduirea bolșevică, apoi) organiza căsătoriile cu acele rusoaice numite „harașo”.

-După 1783 și până azi, intelectualii sunt surghiuniți în Siberia; condamnatul rus a oferit lumii zicala: „tot e mai bine decât să fii tătar în Rusia”...

-Emigrația masivă din perioada 1860-1880 demonstrează pierderea oricărei speranțe de eliberare după războiul Crimeii (1853-56).

- Absența guvernării proprii, lipsa drepturilor elementare cetățenești și naționale, inexistența armatei țătare, a economiei proprii, închiderea totală a școlilor naționale, falsificarea istoriei tătarilor din Crimeea sunt

numai câteva motive..

- Are loc continuarea sistematică a jafului pământului tătarilor crimeeni, ei devenind sclavi pe propria moșie.

- Armata devine obligatorie pentru tinerii tătari; ei erau ordonanțe, slugi fără armă; armata dura 10-15 ani.

-Interzicerea oricărei publicații în limba maternă; numai în familie se vorbea țătara.

-La o sută de ani de la ocupație, în 1883, Ismail Gaspirinski editează primul ziar în limba țătără la Bahcisaray, el fiind ocrotit de 4 împărați ai lumii: revista *Tercüman / Translatorul*.

- Deportarea tătarilor a fost „în masă”; fiii, soții, tații celor trimiși în surghiun mureau la Berlin în timp ce familiile lor erau trimise în cel mai nedrept surghiun al lumii: sub motivul colaborării cu ocupanții germani, tătarii din Crimeea au fost trimiși în cinci state unionale și autonome. Uzbekii, tot musulmani, îi așteptau pe „criminali” cu băte, bolovani și sape; deschizându-se ușile vagoanelor, bătrânii, femeile și copiii supraviețuitori ai „drumului groazei” s-au aplecat pământului strigând: Allah! Allah!

-Deportarea tătarilor a fost „în masă”, în timp ce bărbații erau partizani împotriva germanilor, luptând în munții Crimeii; cetele de partizani erau conduse de tătari, există dovada a 50 de activiști prezentați atât în presa turcă cât și în cea germană; partizanii tătari au luptat în perioada 1941-1944 contra germanilor.

- mulți tătari surghiuniți purtau decorația „EROU al URSS” (cf. Mârza Bala, Istanbul, ziarul *Cumhuriyet* 22 iulie, 1950, nr. 9323)

- în zorii zilei de 18 mai 1944, la ușa fiecărei familii de tătari au venit un ofițer și doi soldați care au acordat familiei 15 minute pentru a părăsi locuința! Cei care au refuzat au fost împușcați, conform ordinului...

- Poetul tătar Eşref Şemizade a fost arestat la data de 21 iunie 1941 și

eliberat la 17 mai 1944; a dormit doar câteva ore după care a fost trimis în surghiun... Când putea el să colaboreze, cu cine? De ce?

- Poziția strategică se poate explica și prin aceea că tătarii crimeeni din alte localități sau țări, precum Azerbaigeanul, n-au fost deportați...

- Nu se poate stabili numărul exact, dar redăm cu aproximație statistică acceptată după revenirea în Patrie: „Statisticile efectuate recent estimează că genocidul popoarelor turce se ridică la peste zece milioane de oameni! Cifra nu este exagerată dacă amintim lumii civilizate datele: la 2 XI.1943 au fost surghiuniți turcii karaceai; la 27 XI.1943, turcii kalmuci; la 23 II.1944 au fost surghiuniți cecenii; la 18 V. 1944 era deja rândul tătarilor crimeeni. Aceste crime sângeroase s-au aflat în URSS abia după doi ani, când a apărut în *Pravda* din 26 VI. 1946 articolul care dezbată hotărârile parlamentului rus din 25. VI.1946, surghiunul fiind explicat ca o pedeapsă dată „trădătorilor de patrie”. Care patrie? A cui? Occidentul a aflat despre tragicele evenimente în 1952 de la ofițerul oset G. Tokaev, apoi de la ofițerul rus Grigori Burlutski. Primăvara anului 1944 se prevestea dramatică pentru tătarii din Crimeea, căci se apropia armata roșie „eliberatoare” sub comanda sângerosului „geniu roșu”, Stalin. Dacă în 1940, în trupele sovietice luptau 57.000 de tătari crimeeni, statisticile arată că în 1944 luptau contra nemților 80.000 de tătari. Un număr de circa 10.000 de tineri tătari prizonieri în Vest, încrezători în promisiunile răsuflăte ale demonului fascist, se aflau și în trupele germane, care promisese în 1941 că vor reda Crimeea tătarilor, ei având o istorie de peste 3000 de ani în aceste ținuturi. Din 1783, când Crimeea Hanatului de Qırım fusese alipită imperiului țarist, populația țătără se micșorase de la cinci la trei și jumătate milioane, apoi, în anii celui →

GÜNER AKMOLLA

de al doilea război mondial, la aproximativ un milion. Prigoana, omuciderea, persecuția, deportarea în Siberia, procesul forțat de rusificare au dus la emigrări în masă. Dar numai Stalin putea să conceapă exterminarea în masă, „curățind” astfel zona de ieșire la Marea Neagră de elementele neruse. Să fie o simplă coincidență faptul că, în Vest, începuse Hitler operațiunea de exterminare a evreilor? Ocuparea Crimeii de trupele rusești în aprilie 1944 a însemnat timp de 24 de ore masacrarea și jefuirea tătarilor de către agenți KGB. Faptul că o familie avea un fiu combatant în Armata Roșie nu însemna nimic în furia exterminării populației băștinașe! La 18 mai 1944, Stalin ordonă surghiunul în masă a întregii populații de naționalitate tătară în stepele uzbece, kazace, în Siberia, în Ural, în Karelya (de fapt, în cinci țări asiatice și zone cu supra-viețuire grea) punând în aplicare un plan conceput în 1940. În zorii zilei de 18 mai 1944, satele și orașele tătarești au fost împânzite de soldați ruși, folosind ordinul: ”În 15 minute vă părăsiți casele!” Mărturii cutremurătoare descriu jalea unei populații de bătrâni, femei și copii, căci bărbații erau pe front! Mulți și-au luat giulgiul de înmormântare, unii lingura, alții, puțin ulei, apă de băut! Cei care au refuzat au fost împușcați.” (articol preluat din revista *Emel* și din *Cartea Iertării*, ed.I,II,III)

-Cu începere din anul 1945, comandamentul rus i-a urmărit pe teritoriul Europei de Est pe tătarii fugari din Crimeea. În toți acești ani, în România anilor 1945, 1948, 1952, au loc arestări în rândul tătarilor, cu anchete finalizate cu decese, cu condamnări la ani grei de închisoare.” (*Cartea Iertării*).

-Abia după 12 ani, s-a aflat la noi de surghiunul din 18 mai 1944. Tragedia neamului său a devenit „obsesia” vieții și luptei ideologice a marelui Ulkusal.

Constrânsă, Uniunea Sovietică a încercat justificări, explicații așa zis științifice, ca cea din anul 1948 a istoricului rus P. N. Nadinski: „genocidul din Crimeea de la sfârșitul celui de al doilea război mondial s-a făcut ca un act de dreptate pentru trădătorii statului sovietic.” Ideea a fost dovedită ca un fals, minciună și nedreptate. Liderii sovietici Nadinski, Grekov și Smirnov nu au avut dovezi

pentru a-i acuza pe tătari. Ei deja dispăruseră din enciclopedii și din viața editorială. Domina tăcerea.

- Dar, în anul 1921, tătarii Crimeii participaseră ca delegați ai unui stat autonom, la Congresul Crimeii Libere - a se vedea revista *Lumea Nouă*, cu articolul prezentând argumente despre o politică sistematică de distrugere și masacru, iar „trădarea” din 1944 apare ca o invenție” necesară distrugerii totale!

S-a descoperit într-un sertar al armatei sovietice care fugea din calea armatei germane un document din anul 1941, ce preciza intenția de a-i surghiuni pe tătarii din Crimeea în Kazahistan! (așa cum s-a procedat cu germanii, în 1942)

-Sabri Arikian în studiul *Dezmoștenire și Masacru*, studiu tradus de noi în revista *EMEL* n. 7 an 75, iulie 2005, povestește cum erau vânați în 1945 eroii la Berlin, mulți având decorația EROU! și, ca urmare, ni se adresează cu aceste cuvinte: Să nu uitați!

-Atlasul Uniunii Sovietice din 1950 scrie despre populația rusă a Crimeii – tătarii nu mai existau! De aceea are loc alipirea ei la Ucraina în februarie 1954... de aceea s-a putut ocupa de către armata rusă în februarie 2014... Tătarii din Crimeea tac, sunt reduși la tăcere, altfel, va veni asupra lor un alt surghiun și mai năprasnic...

Și este normal, interzicând poporul, interzicând istoria, să interzici, în ajun de 18 mai 2016 și Megilisul / Parlamentul Tătar!

Și acum, în 18 mai 2016, asistăm doar la a câta ocupație a Crimeii tătarilor? Nu facem nimic decât să ne vâietăm, să mărșăluim și să ne rugăm... Atât și ocupația se extinde, va plesni, cândva, oare câți vom rămâne să ne amintim de istoria adevărată ?

RONDELUL CASTANULUI

Castanul încărcat de flori
Aprinse-n faste candelabre
Efluvii suave de ambre
Împrăștie discret în zori

Privind, mă năvălesc flori
(Precum de-ai maurei
Alhambre)
Castanul încărcat de flori
Aprinse-n faste candelabre

Iar toamna-n ruginii culori
Deschide tecile ghimpate
Ce nasc castane sidefate
Și-mi dăruie scumpe comori

Castanul încărcat de flori ...

MIHAI HORGA

Cerneala

Minunea este în orice,
Doar dacă ea cuprinde viață,
Chiar în cerneala scrisă e
Precum în noapte-i dimineață!

În raza ei e ce a fost,
Trăirea ei e amintirea
A celui ce avea un rost
Corespondând cu nemurirea.

Când viața a plecat din el,
Cerneala îi păstrează vie
Risipa gândului fidel
În prea bogata penurie.

Așa îl amintește ea,
În litere trăind eternul,
E raza ce revine-n stea
Precum în frunze vine lemnul.

Și-n universul relativ,
Ce-i absolut nu-i întâmplare,
Înfrângerea e doar motiv
Către victorii viitoare.

Cel ce ți-o cere prin ce-a scris
Învie-n foste amănunte,
Și-i viu prin alții, e-un abis
Ce prin esență va fi munte...

DANIEL MIHU

Arhiva

Contribuții la cunoașterea vieții și activității scriitorului Romulus Cioflec

(III)

Negreșit, deci, critica momentului constata existența unei vocații, a cărei mărime era dată de progresul făcut în cursul celor doi ani de activitate. Acesta continuă și în perioada ce urmează. Fără să fie un scriitor foarte prolific, Romulus Cioflec furnizează noi bucăți de proză revistelor „Ramuri” – *De Sf. Gheorghe*, nr. 13/1908, *Orfanul*, 2/1909 – „Neamul românesc literar” – *Judecata lui Dumnezeu*, p. 401-403/1909, *Povestea unui galoș*, nr. 6/1910), *Rândunica*, nr. 31/1910, *Hanul Zotii*, nr. 35/1910.

În aceste condiții, surprinde faptul că autorul volumului *Doamne, ajută-ne*, aflat în preajma unor Ilarie Chendi, Șt. O. Iosif, I. Gorun și a altora¹, care, în anii 1908 și 1909, sunt preocupați de întemeierea unei societăți a scriitorilor, nu li se alătură în demersurile lor. De altfel, în 1910, și ritmul activității sale literare suferă vădit o ruptură. Cel puțin nu mai putea fi vorba deocamdată de tipărirea vreunui nou volum. Se decisese să-și finalizeze studiile și se înscrieseră la Facultatea de Litere și Filosofie. Dar tot el, spun unii istorici literari, lucrează „doi ani”, în 1911-1912, ca prim redactor al noului cotidian de la Arad, *Românul*.

Afirmația nu e însă exactă, lucru pe care îl arată o cercetare mai atentă a colecției ziarului în cauză și citirea celor câteva scrisori trimise de directorul lui, Vasile Goldiș, lui Romulus Cioflec, scrisori editate de ceva timp². Una dintre epistole, datată 4/17 noiembrie 1911³, fixează limpede începutul stagiului de prim-

redactor la *Românul* la 1 decembrie 1911 (stil nou). Dintr-o altă epistolă, anterioară, din 2 ianuarie 1911, rezultă că fostul colaborator al *Gazetei Transilvaniei* i se raliase lui Vasile Goldiș (și comitetului național) chiar în momentul scoaterii „organului comitetului național” menit să ducă lupta cu „tinerii oțeliți”. Gestul miră oarecum, fiindcă prozatorul se bucurase de sprijinul celor din urmă (grupați la *Luceafărul*) și al „eminenței lor cenușii”, care era Ilarie Chendi. Nu este exclus ca răsplata ralierei să fi fost publicarea (bine remunerată) în paginile *Românului* în cursul anului 1911 (până în decembrie) a mai multor „scrisori din București” (politice, dar și cronici teatrale, dări se seamă despre conferințe, note despre cărți și reviste etc.) și în special a unui substanțial serial memorialistic, intitulat *De la Dunăre, în jurul Peninsulei Balcanice, prin Italia, la Dunăre*. (Călătoria o întreprinsese în vacanța de Paști, atașându-se grupului de elevi din clasa terminală de la Liceul greco-oriental din Brașov, de sub conducerea profesorului Iosif Blaga, grup căruia îi facilitase obținerea unor facilități de transport din partea autorităților de la

București.) Strângerea acestor însemnări de călătorie într-un volum (imprimat la Tipografia „Concordia”, unde ieșea și *Românul*!) era anunțată în numărul de Crăciun, dar proiectul, din păcate, nu a fost dus la bun sfârșit.

În nr. 115 al *Românului*, din 27 mai/9 iunie 1912, la rubrica „Informațiuni redacționale”, ziarul arădean anunța că „d. Romulus Cioflec, prim-redactorul nostru, cu ziua de azi a părăsit redacția [...], întorcându-se la București, spre a-și continua și termina studiile”. Se publica totodată o scrisoare a lui Vasile Goldiș, care mulțumea călduros celui care-i fusese „credincios și bun tovarăș” „în lupta ce a trebuit să poarte”⁴.

Prin urmare, autorul lui *Doamne, ajută-ne* a fost prim-redactor al *Românului* vreme de numai șase luni. Dacă el e foarte „vizibil” în calitate de „corespondent” bucureștean, nu același lucru se poate spune despre activitatea lui de prim-redactor. Va fi trebuit mai ales în primele trei luni să scrie multe articole politice, polemice, niciunul iscălit cu numele său.

Oricum, revenit la București la începutul lunii iunie 1912, pare să se fi pus serios pe învățat. În 1913, colaborează scurt timp la *Epoca* lui N. Filipescu (dând îndeosebi articole relative la situația din Ungaria), apoi din nou la *Gazeta Transilvaniei*, de data aceasta într-un ritm nu foarte susținut. Pe lângă articole și corespondențe bucureștene, dă și câteva bucăți literare – note de călătorie în Cadrilater *Spre noua țară* (nr. 172/1913); *Robie* (nr. 76/1914), *Stălpul societății* (nr. 136/1914).

Numele i se mai întâlnește în *Viața românească*, sub povestirile *Domnu' Ghiță* (nr. 10/1913), *Copaci bătrâni* (nr. 3/1914), *Documente omenești. Ideal și dezamăgiri* (nr. 5-6/1915) și *Ochiul lui Dumnezeu* (nr. 10-12/1915).

cerc. șt. dr. VICTOR DURNEA
Institutul de Filologie Română
„A. Philippide” Iași

¹ Cu primii doi nu doar la reviste, ci și ca slujbași la Biblioteca Academiei Române.

² Vasile Goldiș, *Corespondența*, vol. I, *Scrisori trimise (1888-1934)*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și comentarii de Gheorghe Șora, cuvânt înainte Ștefan Pascu, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1992, p. 81-86.

³ *Op. cit.*, p. 82: „Primesc ofertul d-tale și al prietenului d-tale și vă rog să veniți pe la 1 decem(b)rie nou nesmintit aici [...] Primesc condiția d-tale de a-ți plăti lunar 400 Cor[ioane] și d-lui Const. Nae [Noe] 250 Cor[ioane]”. „Ofertul” lui Romulus Cioflec era de fapt răspunsul la propunerea ce i-o făcuse Goldiș în scrisoarea datată 15 noiembrie 1911 (evident, stil nou).

Ibidem, p. 82-84 („Eu însă revin la ideea mea cea veche. Dacă vrei și poți, în orice moment sunt gata a te primi redactor șef la «Românul» cu leață de 300 Cor[ioane] lunar, care după un an de zile se va putea urca la 400 Cor[ioane]. [...] Ți-aș preda atunci și conducerea părții literare și peste tot ai fi stăpân pe ziar, afară, bineînțeles, de conducerea generală politică.”)

⁴ Pentru mai multe detalii asupra acestei „lupte”, vezi studiul meu *C. Stere și aplanarea conflictului dintre „tinerii oțeliți și comitetul PNR din Transilvania*, în revista „Cultura” Anul VIII, nr. 12-19, din 4 aprilie-6 iunie 2013.” C. Stere a fost la Arad la sfârșitul lunii februarie și începutul lunii martie 1912. Cu acest prilej a vizitat redacția „Românului” și a vorbit cu primul redactor.

Ancheta „Vatra veche”

Casa Memorială „Eminescu” Ipoțești

În memoria spiritualității românești, Ipoțeștiul este un loc sacru, un dat de excepție al naturii, „ca niște curți ale dorului”, din care te cheamă amintirea Poetului. Locul se poate asemăna cu Weimarul lui Goethe sau cu Iasnaia Poliana, cu Stratfordul lui Shakespeare.

Altminteri decât Humuleștiul lui Creangă sau Șiria lui Slavici, așezate la răscruce de drumuri, Ipoțeștiul îți cere să-l descoperi. Pornit de la Botoșani, te îndrepti spre Dorohoi, apoi căutând spre stânga, ajungi în culmea dealului și vezi satul cu farmecul lui în orice anotimp, dar rechemându-te, îndeosebi, primăvara și toamna. Privit de sus, din Dealul Crucii, satul pare să se descopere în ansamblu; el te îndeamnă să cobori, să ridici haina mirifică ce-l învăluie.

Așezat într-o vale închisă de dealuri, cândva împădurite, satul contrastează prin spațiul lui frământat cu drumul din oraș până aici, prin unduirile de urcușuri și coborâșuri, expresie a spațiului mioritic. Urcând un drum cu plop în freamăt veșnic, ca și sufletul Poetului, Ipoțeștiul începe brusc prin câteva case în dreapta. Apoi în stânga, apare biserica satului din piatră și cărămidă, construită din inițiativa lui Nicolae Iorga, în memoria Poetului, prin colectă publică. Autorul picturii este Petru Remus Troteanu, ce a zugrăvit pe Eminescu în semn de ctitor.⁵

Aflați pe tărâm sacru, ne izbesc parcă în inimă frânturi din poezia eminesciană: „Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară / Scăldată în cristalul pârâului de-argint./Să văd ce eu atâta iubeam odinioară;/A codrului tenebră, poetic labirint.”

Partea de moșie din Ipoțești a fost cumpărată de căminarul Gheorghe Eminovici, în anul 1847, cu patru mii de galbeni, care va rămâne, în ciuda greutăților, timp de 30 de ani, stăpânul moșiei. În anul 1878, moșia este vândută definitiv, iar căminarul Eminovici este îngăduit la Ipoțești, într-o atenansă, unde a și murit în 8 ianuarie 1884.

În anul 1855, Eminovici își construiește la Ipoțești, pe fundația vechii case, „veche de 62 de ani”, o alta nouă, casa copilăriei lui Eminescu, care va avea un destin dramatic, fiind dăruită în 1924. În iunie 1979, a fost inaugurată noua casă, ridicată după planul fundației vechi, proiectată de un colectiv al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu” din București, având consultant pe profesorul univ. Constantin Ciopraga, de la Universitatea din Iași, ce a insistat „ca restaurarea să se facă în spiritul autenticității.”

Cu prilejul testărilor făcute pentru găsirea fundației fostei case, au fost descoperite vestigii ale unei așezări carpice, din secolele II-III d.H. În holul muzeului, se află expusă o amforă, dovadă a acestei descoperiri.

Casa-muzeu, respectând construcția celei vechi, ne amintește observația lui G. Călinescu: „Locuința părintească nu era palat boieresc, ci o casă modestă de țară, dar încăpătoare și gospodărească, nu lipsită de o anume eleganță rustică. Era o construcție geometrică, puțin ridicată asupra solului, cu două ferestre mari în laturi. Un pridvor înalt în față, la care suiau pe vreo șapte trepte de lemn, un acoperământ al tindei în chip de fronton grec sprijinit pe două coloane zvelte, dădeau albei clădiri acoperite cu tablă un vag stil neoclasic.”⁶

Meritul casei noi, reconstituită, este acela de a fi fidelă casei copilăriei lui Eminescu și de a sugera cadrul interior, atmosfera vieții de familie și funcționalitatea încăperilor. Interiorul este format din trei camere și un hol, care cuprind obiecte ale familiei, cărora li s-au adăugat mobilier și obiecte de epocă.

Încărcat de gânduri, de noian de versuri care îți învăluie sufletul, pășești cu emoție pragul. Privirea îți e atrasă de o fotografie cât peretele, imagine a localității Ipoțești și a lui Eminescu, lacul și codrul, declarate rezervații naturale.

Codrul și lacul, izvoarele, satul din vale intraseră așa de mult în sufletul lui Eminescu, încât, aflat la Cernăuți, se considera „în străinătate” și visa o căsuță în satul lui natal: „Aș vrea să am o casă tăcută,

mititică / În valea mea natală, ce unduia în flori,/ Să tot privesc la munte, în sus cum se ridică,/ Pierzându-și a sa frunte în negură și nori / Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare,/ Ce zilele copile și albe le-a țesut,/ Ce auzi odată copila-mi murmurare,/ Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-a văzut.” (Din străinătate)

Privirea ni se-ntoarce mereu, atrasă magnetic, spre chipul eminescian învăluit de gânduri, amintindu-ne de impresia pe care chipul lui Eminescu a avut-o asupra lui I.L.Caragiale: „Era o frumusețe! (...) O figură clasică încadrată de niște plete mari, negre; o frunte înaltă și senină; niște ochi mari – la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru...”

Privirea ochilor lui Eminescu a fost reținută, ca element definitoriu al gândirii sale poetice, de aproape toți cei care l-au cunoscut. N. Gane își va aminti: „Ce frunte (...) încărcată de gânduri! Ce privire măreață și visătoare, izvorâtă din cea mai nobilă inimă omenească (...) Ai fi zis (văzându-l) că plutea într-o atmosferă suprapământescă.”

Referindu-se la Eminescu, Nichita Stănescu afirma: „Icoana laică, acel chip luciferic de tinerețe devine în timp un prototip, ca să nu spun un prototip al frumuseții, al spiritului național de noblețe fiziognomică” („O aniversare”)

În vitrine, se află manuscrise în legătură cu variantele fotografice ale caselor și incintei, precum și amintirile lui Al. Vlahuță și M. Sadoveanu despre Poet. Lui Vlahuță, Eminescu i-a apărut, când l-a cunoscut, prin 1879, „ca un zeu tânăr, frumos și blând, cu părul negru, ondulat, de sub care se dezvelea o frunte mare (...) cu ochii duși osteniți de gânduri...”

Un panou prezintă arborele genealogic al familiei. Urmărim obârșiile lui Eminescu, care coboară până →

LUMINIȚA CORNEA

⁵ Valentin Coșereanu, „Ipoțești, Casa memorială Mihai Eminescu” (2000)

⁶ G. Călinescu, „Viața lui Mihai Eminescu”, Editura pentru literatură, București, 1964, p. 48

într-un sat în Bucovina, județul Suceava, zis Călineștii lui Cuparencu. Arborele genealogic își îmbogățește crengile cu cei unsprezece copii: Șerban, Nicolae, George, Ruxandra, Ilie, Maria, Mihai, Aglaia, Henrieta, Matei, Vasile, Gheorghe. Eminovici era, cum îl descrie Călinescu: „*voinic, mai mult decât gras, munte de om, de o putere herculeană, trup sănătos, minte sănătoasă, (...) cu un cap masiv, acoperit cu păr trainic și învăluit în barba castanie, tunsă cu foarfecele, spre împăcarea tradiției cu civili-zația.*”⁷ El nutrea idei pozitive și era autoritar, după moda veche. Poetul va iubi mai mult pe mama, Raluca, născută Jurașcu, „*femeie blândă și supusă, mângâindu-se cu copiii și îngenunchind pe la icoane.*”

O cameră cu o fereastră în față și două laterale, cu ușa înspre sală, fusese camera de meditație și de lucru a lui Gh. Eminovici, iar în zilele de sârbătoare, salonul în care se primeau oaspeți. Aici se retrăgeau uneori și copiii să citească. O lampă, dulapuri furniruite cu lemn de trandafir în stil Biedermeier, o oglindă venețiană și lada de zestre a Ralucai, amintesc „*izvodul di zăstri*”, pe care stolnicul Jurașcu îl dăduse ficei sale, „*cu blagoslovenie și sănătăți, în anul 1840, mai 26*”.

Într-un dulap de colț, așezat vizavi de lada de zestre a Ralucai, sunt câteva farfurii găsite cu prilejul săpăturilor făcute pentru aflarea vechii fundații a casei. Tot aici sunt expuse câteva piese de argintărie și cristaluri, printre care și o linguriță cu monograma mamei, gravată.

Atenția vizitatorului este atrasă și de caseta de machiaj a Poetului din timpul când era sufleur în trupă la Fanny Tardini.

Medalia de la Putna amintește un moment impresionant din viața Poetului, din 15-27 august 1871, când *Societatea Academică „România jună”* din Viena, în frunte cu Eminescu și Slavici, a organizat o serbare națională, la împlinirea a patru sute de ani de la întemeierea sfinteii mânăstiri. Întreaga suflare românească a privit cu însuflețire acel act național, prin care se venera Ștefan cel Mare și Sfânt, ce se odihnea sub lespede în sfântul lăcaș de el ctitorit. Era întâia

serbare cu participarea românilor din toate provinciile românești.

Privim apoi parafa medicului Șerban și trei fotografii originale ale poetului, la 19, 34 și 37 de ani. Prima, o copie, este executată de frații Șaraga, a doua de Nestor Heck, la Iași, și a treia de Jean Bielig, la Botoșani.

Ne atrag atenția dulapurile cu cărți, căci căminarul Eminovici avea mintea dornică de cunoștințe. Învățase de la boierul Balș franțuzește și nemțește și prinsese gust de citit, cumpărând cărți ale vremii și traduceri din franceză.

Camera fetelor este mobilată cu lucruri din zestrea Ralucai, două scoarțe, icoana Maicii Domnului ferecată în argint, sub care ardea neîncetat candela tot de argint. Un tablou al mamei, un garderob de epocă întregesc atmosfera intimă, totul amintind mireasma de levănțică și de busuioc.

O altă încăpere, cu aspect mai mult de cameră de lucru a căminarului, este fosta cameră a părinților. Un birou și o călimară, portretele părinților după Anton Zigri. În contrast cu chipul purtând accente nobile al Ralucai, ne privește figura severă a căminarului. Portretul în ulei din chiar anul nunții ne-o înfățișează pe Raluca împodobită cu o parte din bijuteriile primite ca dotă. Bijuteriile reliefează trăsăturile ei nobile, „*ochii întunecați și blândețea suavă.*” Măinile-i îi sunt împreunate, spre a expune inelele cu pietre mari prevăzute în foaia de zestre.

Din ceea ce oferă vizitatorului ambianța locului, o adâncă emoție trezește biserița familiei, pe care a cumpărat-o Raluca cu 250 de galbeni de la boierul Murguleț, gest ce încheie în el pioșenia și credința care o definesc pe „blânda” mamă. Aflați la mormintele părinților și ale fraților Iorgu și Nicolae, ne plecăm frunțile și ne adâncim în noi, cu versurile,

nemuritoare în minte: „*O, mamă dulce mamă, din negură de vremi / Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi; / Deasupra criptei negre a sfântului mormânt / Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt, / Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău ... / Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.*”

Dacă salcâmul care străjuiește casa este cel din copilăria Poetului și și împărtășe floarea și astăzi în ceas de primăvară, călătorul în locurile Ipoțeștiului își oprește pașii în dreptul salcâmului, gândind că ochii lui Eminescu s-au odihnit asupra lui.

Pentru cine pătrunde esența liricii eminesciene, înțelege că în rândul unicităților ipoteștene rămâne, mai ales, pitoreasca înconjurare a casei, pădurea veche, iazurile, lacul „codrilor albastru” încărcat cu flori de nufăr. Nu este un simplu motiv „pădurea” în poezia eminesciană, căci o cheamă cu vibrații din adânc: „*O, rămâi, rămâi la mine, / Te iubesc atât de mult! / Ale tale doruri toate / Numai eu știu să le-ascult*” (...) *Astfel zise lin pădurea, / Bolți asupra-mi clătînând; / ... Astăzi chiar de m-aș întoarce / A-nțelege n-o mai pot ... / Unde ești, copilărie, / Cu pădurea ta cu tot?*”

Ipoțeștiul înseamnă pentru cel ce poposește aici, pe urmele Poetului, leagănul copilăriei, primul univers care a pătruns în opera lui: folclorul, natura, lumea eresurilor și a miturilor, cum își va aminti în „*Trecut-au anii*”: „*Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri / Și niciodată n-or să vie iară, / Căci nu mă-ncântă azi cum mă mișcară / Povești și doine, ghicitori, eresuri, / Ce fruntea-mi de copil o-nșeninară / Abia-nțelese, pline de-nțeleșuri.*”

Cu sufletul și mintea pline de imagini, de înălțătoarea întâlnire cu universul de care se leagă copilăria lui Eminescu și locul de unde

El și-a luat zborul spre absolut, depunem flori la bustul Poetului în care Gheorghe Anghel a eternizat în bronz geniul lui Eminescu.

⁷ G. Călinescu, „*Viața lui Mihai Eminescu*”, Editura pentru literatură, București, 1964, p. 11

IPOSTAZE LEXICO-SEMANTICE ȘI STILISTICE ALE TRADUCERII ÎN LIMBA ROMÂNĂ

(III)

TRADUCĂTORUL

Autorul-traducător realizează ceea ce și-a propus: nu «trădează» conținutul originalului, păstrează în limba română ce are el esențial în limba franceză, găsind echivalențele artistice românești ale textului tradus. Fără îndoială nu ne aflăm în fața unei «adaptări» a creației lui **La Fontaine** și nici nu găsim *adausuri* sau *omisiuni* cu privire la conținutul acesteia; nu surprindem vreo «contribuție» personală a traducătorului. Avem aceeași expunere concentrată a subiectului și gândirea trăsăturilor caracterului personajelor-animale.

Primul vers în franceză: „*Certain renard gascon, d'autres disent normant*” este tradus: „*O vulpe, zic, gasconă, dar alții spun normandă*” cu introducerea formei verbale „*zic*” (subînțeles: *unii*) nu adăos inutil, ci o formă verbală necesară în sintaxa limbii române pentru precizarea corelației „(dar) *alții spun*”.

Versul al doilea: „*Mourant presque de faime [...]*” devine în românește „*De foame amețită*”, secvență lingvistică exprimând mai plastic starea fiziologică temporală a vulpii (dar și pentru că *muritoare* de foame înseamnă, în limba română, *sărac*). În continuare, fragmentul poetic al originalului: „*vid au haut d'une treille / Des raisins mûrs apparemment / Et couverts d'une peau vermeille.*” este tradus astfel: „*văzu ca pe-o ofrandă*” (*ofrandă* cu sensul de *pomană* – foarte potrivit în a oglindi starea psihologică a personajului) **ciorchini de struguri pe un vrej de vie** (fără *omisiuni*, fără *adăugiri* personale) / **Cu o culoare rubinie** (*rubiniu* adj., *roșu-închis* – culoarea fructului copt – pentru fr. adj. *vermeil*, în rom. *rumen*).

Iată și un exemplu de **creație literară de autor, nu traducere, nu variantă/versiune** în limba română a unei fabule de La Fontaine:

Tudor Arghezi

Vulpea și strugurii: „Pribeagă și lihnită de foame, dă de-o vie,/ Cu niște struguri rumeni, frumoși, de razachie./Ciorchinii-s plini și vulpea, de sine înțeles,/ Ar fi mâncat cu poftă

și nici n-ar fi ales./ Dar la-ndemâna labei, o-mpiedică s-ajungă/ Până la ei zăbreaua ulucilor prea lungă/ Și ghimpii-n care gardul e prins și împletit/Ciorchinele-i aproape de bot. S-a tot sucit,/ S-a ridicat, se-nțeapă și-i lasă gura apă/ «Ce struguri verzi și acri!» oftează. Nu-s de teapă/ Și-s cruzi. Nu gustul ce-mi place-i de stafidă/ Nu-mi strepezesc eu dinții cu-această aguridă”.

Valoarea stilistică a creației artistice argheziene, când îi luăm în considerare limbajul, vine dintr-o sursă adâncă, aceea a geniului poetic vrednic să dea viziunii sale o expresie de scilpitoare originalitate, cuvintele utilizate căpătând un sens rar, o valoare morfologică și sintactică alta decât cea obișnuită. De pildă, în înșurirea determinărilor atributive ale substantivului **struguri**: „*rumeni, frumoși*” apare cu o *valoare adjectivală* substantivul „(de) **razachie**”, specie de struguri autohtoni, cu sensul *roșu* (roșii) calitate a fructului desemnat. O altă prezență lexicală, similară stilistic o găsim în utilizarea s.f. **teapă** (cu sens peiorativ, în mod obișnuit) cu sensul pozitiv, *de soi*, adică *ales/aleși*. Dar și vocabula cu care începe primul vers **pribeagă, hoinară, străină, venetică, răzleață** etc. prin asociere cu secvența lingvistică „*și lihnită de foame*” exprimă accentuat sensul *rătăcită*. Sintaxa primei strofe este specific argheziană întrucât atributele „**pribeagă și lihnită (de foame)**” sunt utilizate *in distantia* ca determinante ale substantivului **vulpea**, subiect plasat în urma formei verbale, predicatul propoziției, „**dă**”. Propoziția principală este dislocată de o alta

construită, și aceasta, atipic față de *regula gramaticală* consacrată în limba română: „**Cu niște struguri rumeni, frumoși, de razachie / Ciorchinii-s plini**” – complementele înaintea predicatului. Un procedeu stilistic, recunoscut arghezian, este și succesiunea unor construcții legate prin conjuncția **și**, menite să sugereze mișcarea unor elemente din tabloul poetic: „*Ciorchinii-s plini și vulpea [...]* **și** *nici n-ar fi ales [...]* **și** *ghimpii-n care gardul a prins și împletit [...]* **și** *i lasă gura apă [...]* **și** *acri [...]* **Și-s cruzi.**” Inedită asocierea frapantă: „**la-ndemâna labei**”: [... **îndemână**, adv., *accesibil, ușor de obținut, în imediata apropiere*, format din prep. **în** + prep. **de** + s.f. **mână**, în care prep. compusă **înde** (învechit și regional), *laolaltă, împreună*, își topește nota semantică, neuzuală (astăzi) în compusul cu s.f. **mână** – *organul principal de prindere și cuprindere al omului* (!), exprimând adverbial sensurile amintite: **îndemână**, la fel, ca locuțiune adverbială, **la îndemână**, *comod, ușor*; în context, însă, este prezentă cu valoare morfologică de locuțiune prepozițională formația **la îndemâna** (!) cu funcție sintactică de a introduce un substantiv în dativ (*cuiva*), care e s.f. **labei**, surprinzător (!), *analogic* pentru animal/animale cu **mâna**, dar nu sinonime. Mă opresc aici cu analiza stilistică.

Concluzie: nu orice transpunere în limba română este o traducere. În particular, fabulele lui **La Fontaine** au în românește unele statutul de *variante*, de poezii *adaptate* (de pildă Aurel Tita și Tudor Măinescu), altele, de creații originale literare (Tudor Arghezi) și, situația rară, o cât mai *fidelă expresie românească a originalului francez* (N. Mihăescu).

DORI N. URITESCU

METEMORFOZĂ

e greu
să mă reinventez
să mă recompun
din fragmente

ce cuvinte s-ar da noii mele ființe ?

duhul locului
îmi vămuiește umbletul

nu-mi cerceta lucrarea
eu repet începutul

se arată lumi nevăzute

tac și mă ascult
în cuvintele celorlalți

VECERNIE

pășesc nehotărât
aproape orb
printre hotarele altora

am vorbit mereu între ziduri
înălțate din cuvinte
unul peste altul-
tăceri întruna

pădurea e prea deasă
să mă strecor
la loc de poiană
pândit de vânători

le-am vorbit despre un fel de moarte
să mi-o lase
în singurătatea ei
să-mi șoptească taina
drumului

pe dincolo

nu-mi înțeleg muțenia

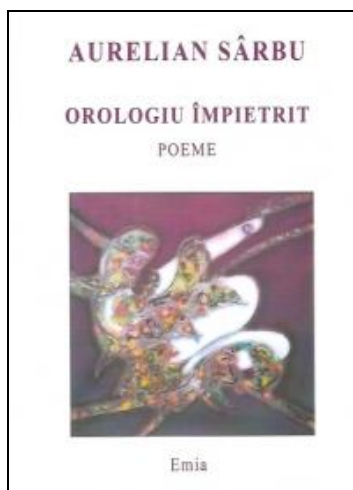
NU AICI

în această împletitură
eu sunt în stare de pedeapsă
și pentru ce spun
și pentru ce tac

nu-mi sunt date oracolele
instanței
supreme

stau în gând
și calc pe timp

repetă-mi clipele
când mor câteodată
când învii rar

ORNIC ÎNCREMENT

ceasornicul de buzunar
atârnă ruginit
la uscat
pe-o ramură bolnavă
ca o trecere suspendată

au rămas
depărtarea și timpul-
se sting între noi

IMPROMPTU

nu mă adaug nimănu
eu sunt un actor singuratic
într-un spectacol fără autor
regizat din sală

în acest vacarm de simfonie-delir
să vii încet după pasul meu -
nu-mi căuta urma în hățiș

lasă umbra luminii mele
să ardă încă o dată laolaltă
în noi

PEREGRIN

mereu inventez un prezent
neglijându-l pe cel de ieri
amăgindu-l pe cel de
mâine

pășesc împleticit
pe un drum cu hârtoape
într-un joc de intersecții

în gara ultimului tren sosit
un călător
refuză să coboare -
a greșit la urcare
liniile
care vin de niciunde
și duc nicăieri

PÂCLĂ

ochilor

mâinilor -
câi întinse din afară

te voi regăsi
în ascunzișurile de odinioară ?

nu te mai știu
abia te recompun din fragmente
și din albul așezat pe
ferestre

scoate-mi cătușele

ORFICĂ

cuvinte -
bâiguieți de mut
ezitant

când mai vii să mă naști
pune-n desagă sunete
niciodată auzite
pe limba mea să ardă

ochii mei șovăielnici
au murit
visând

EȘUAT INERT

te-am râvnit prin absențe -
un semn ticluit

nu mă privi
în frica mea
de ou părăsit

CANAL GRANDE

stau țintuit
sub un punct de sprijin
întâmplător

cuvintele vin
să-mi țină loc tăcerilor

nu-i niciun drum asemeni altuia
nici pașii ieșirii din semn
închipuiri virtuale -
părea că a fost
pare că nu-i

vin peste mine lumi
din alte lumi ivite altfel

până și clipa nu-i decât o născocire
în trup măsurată
și în plecare
de dincolo până dincolo
ca o

evadare

AURELIAN SÂRBU
(Din volumul *Orologiu împietrit*)

Zmeii de apă

În primăvara aceasta
ochiul pătrat al câmpiei
înalță zmeie.
Noaptea, prin vii, singurătatea
cântă din toate fluierile vieții.
Greieri, înfipti în anotimpuri
ca într-un pian dezacordat,
risipesc timp.

Dragostea este cubul perfect. Are tot
atâtea fețe câte stele
au mările lumii.

Cal sticlos,
inima mea verde-nesfârșit
zboară cu aripi de aer.

Se vor limpezii duzii, vor înfrunzi
cuvintele, omizi vor devora cerul.

Poemul lotus

poate cele zece poeme nescrise
sunt rotunde
fiecare de o culoare aparte
ca un ingredient
care își schimbă gustul în funcție de
salivă

orbii nu au curcubeu nu cunosc aurora
boreală
dar înmoaie cuvinte în gură
cu dinții de fildeș înfipti în retină
când m-ai facut poem
ți-am întins sare și pâine
atât de străin era cuvântul
hașurat pe lobul urechii

dacă ai auzi copita consoanelor
coama silabelor
nechezatul vocalelor
n-ar mai fi orbi
nici eclipse

doar un poem rotund spart în
triunghiuri

După o sută de ploii

poezia este ca orice sentiment
plată înaltă lustruită întunecată
culorile i se scurg după o sută de ploii
abia atunci curcubeul din ea
construiește
un pod Mirabeau
sau aprinde un miracol

legătura mea cu poezia este
tot mai strânsă
versuri fardate alunecă pe coala albă
nu am voie însă să opresc
clipa aceea care m-a mușcat de piept

pe când îți întindeam
frescul poeziei mele
cu absolut o mie de cuvinte
nevăzătoare

dacă poezie înseamnă să am
inima în palme
atunci zbaterea zborul zorile se vor
înmulți
încă o noapte încă o zi/lună clară în
râu/

Slalom

Te-am șuiert printr-o mie
de guri de canal,
poezie!
Cu picioare invizibile,
cuvintele-omizi
mi-au atins miocardul.
Așa am înțeles că numai
printre poeți poți bea din singurătatea-
metaforă.

Seri cu gheare de lilieci
scrijelesc monumental pe epidermă
câte o evă.
Poetul trăiește ca un microcip implantat
în stern,
cu timpanul așezat pe pântecul Terrei...
stea-de-mare printre recifuri.

Secunde de iarbă

simt că iarba îți crește printre degete
ca două apusuri pe umărul meu
miroși a pământ roșu a viață dezlegată
în câmp
/cozi de răsărit cresc lumina/
mai oval ca cerul este doar pieptul tău
bat clipe în arborele iubirii
/curba sentimentelor contrabalansează
minute

dragostea sâsăie ca un șarpe de apă
își întinde glezna subțire părul ca o
iederă
înconjoară doi arbori de lună

mi-ai încrustat pe stern secunde
când te-am orbit cu soarele din nopți
prea efemer
timpul tace între noi ca o mie de ploii
dragostea ta mușcă coapsa rotundă a
zilei
cum ar mușca un nor un pom

Zmeii de apă

În primăvara aceasta
ochiul pătrat al câmpiei
înalță zmeie.
Noaptea, prin vii, singurătatea

cântă din toate fluierile vieții.
Greieri, înfipti în anotimpuri
ca într-un pian dezacordat,
risipesc timp.

Dragostea este cubul perfect. Are tot
atâtea fețe câte stele
au mările lumii.

Cal sticlos,
inima mea verde-nesfârșit
zboară cu aripi de aer.

Se vor limpezii duzii, vor înfrunzi
cuvintele, omizi vor devora cerul.

Vara la oraș

în serile acelea tinere de poezie
alunecam printre luminile orașului-
caracatiță
era atât de vară atunci
încât mirosea a tei hârtia de scris
iar palmele mele transpirate
ți se înfingeau în omoplați

câinii nimănu
se încordau prin parări
vara le înflorea în orbite iar
setea le umfla limba demențial
seara își lingeau smocurile de blană
cu demnitatea unui câine crescut
între blocuri

în vara aceea prin oraș s-a scris mult
m-am îndrăgostit pe strada Ispirescu pe
când vecinii mei
ascultau la radio

contractul cu poezia este de lungă
durată iar verile astăzi miros
a celuloză

și a câinii uitați în adăpost
dragostea este însă ca în timpul
holerei

ruptă din poezie preț de un anotimp
ANGELA - MELANIA CRISTEA

BIBLIOTECA BABEL

Gregorio Muelas Bermúdez

Gregorio Muelas Bermúdez s-a născut în Sagunto (Valencia), 1977.

Licențiat în istorie, obține doctoratul în Departamentul de Istorie Contemporană.

A scris scenariul și a contribuit la regizarea scurtmetrajului "El olor de la pebrella" (2004), care a primit mențiunea specială din partea juriului la San Gió Festival 2004, Verona (Italia).

Membru a numeroase asociații de scriitori și de critici literari spaniole și mondiale. Colaborează la mai multe reviste și ziare spaniole ca critic literar și de film.

A primit mai multe premii literare dintre care unele internaționale și scrierile sale sunt publicate în numeroase antologii literare și traduse în limbi ca japoneză, română, rusă și germană.

Cărți publicate: *Chiar dacă timpul mă va șterge*, Ed. Círculo Rojo, 2010; *Când aurora îi va vorbi timpului*, Ed. Círculo Rojo, 2011, coautor Rafael Puerto; *Un fragment de eternitate*, Ed. Germania, 2014; *Singurătatea aprinsă*, Ed. Ultramarina & Digital, 2015, coautor Herberto de Sysmo.

PERSOANĂ

Nimic nu mă înspăimântă, în afara timpului
și din liniștea
zilelor ce trec fără leac
vreau să visez cu iubire,
chiar dacă mâinile îmi rămân reci
și goale
după atâta așteptare
ca viața să scape de tristețe
ridicolele amintiri
pe care inima nu a știut să le uite.

IUBIRE DEMON

Când dorința se face stăruitoare rană
Pe acolo unde sângerează virtutea
publică pentru a fi un viciu privat.
Tremurul buzei, carne, iubire
demon...

Învinuit de ceea ce nu se poate spune,
conștiința
amantului neobrăzat în delirul său,
care prea mult privește, atinge și

sărută.

Sunt orele de noapte ale ofenselor

acolo unde degetele se fac bolduri,
și unde negarea este interzisă.
Este regatul excesului, fundamentul

cearșafurilor calde, al culpei
nebune. E treaba marchizilor,
a consulilor Sodomei și Gomorei.

NIMICUL

Lui Antonio Praena

Cufundare în nimic:
deșert de cenușă
unde setea se arde,
zid de tenebre,
ce orbește privirea,
timp de neîntoarcere
unde totul se sfârșește.

SCHUBERT PARK

Atunci se făcuse liniștea.
Era într-o zi de martie, în Viena,
anul o mie opt sute douăzeci și șapte.

Ludwig van era la pian
Compunându-și a zecea simfonie,
când nimicul i-a spus la ureche:
muzica s-a terminat.

Și aceste ultime măsuri,
s-au pierdut în noapte
ca o odă a tristeții.

Acum se acultă doar allegroul
vântului ce clatină chiparoșii
din Schubert Park.

TIMP MORT

E treaba oamenilor fără suflet
să se uite cum timpul trece fără rost
pe când visele lor îi preced
și umbrele lor întunecate îi răsplătesc

E treaba arhitecților
de castele de cărți de joc și de nisip

în voia valurilor și a vântului,
căci nu există adăpost să rețină
nici dig care să oprească
surgerea firească a orelor.

Doar timpul ne judecă dojenitor,
căci el e vârtejul prin care orele
și zilele, anii și erele
se aruncă în cel mai complet nimic.

Și totul e timp mort,
timp nou-născându-se,
murind din nou în fiecare clipă,
să ne-adaptăm băităle inimii la
căderea lui,
lumina lui e umbra noastră,
ritmul său la viața noastră.

GENEZĂ

Noaptea era ca un himen închis,
un spațiu fără măsură și fără timp,
o împărăție de tăcere și de negură.
Atunci un fulger mirean

a deschis o imensă rană luminoasă,
dezvăluind ecoul eufoniei sale
spre neînțelese repere
din nimic, înflorind strălucitoare

stele, comete sihastru,
ecliptice planete, găuri
negre averse de materie întunecată.

Mai târziu a fost vacarmul și muzica,
polifonia tunetelor și a valurilor
sub un cer de un nuclear alb imaculat.

OBIECȚIE LA ADRESA LUI ADORNO

După Auschwitz,
înfier între florile Poloniei,
unde Moartea călărea dezlănțuită,
nemiloasă, irațională, pizmașă,
și unde se îngrămădea speranța
în ziua eliberării.

După Auschwitz
se scrie poezie
ca un act de civilizare
împotriva supunerii și a barbariei
ca să se știe că timpul linge numai
rănilor superficiale,
și că uitarea zămislește greșeli.

După Auschwitz
se scrie poezie
ca să spunem într-un ecou nestăvil
că moartea nu e singura scăpare.

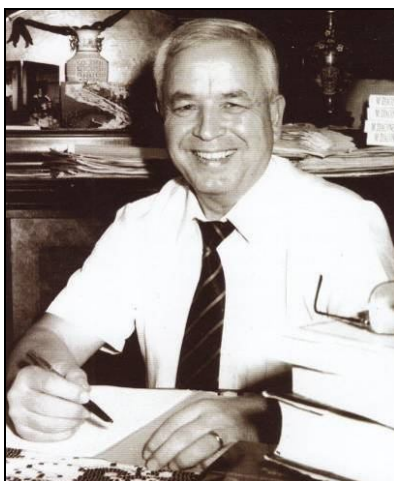
**Traducerea și prezentarea
ELISABETA BOȚAN**

O PARABOLĂ POSIBILĂ:
TEOLOGIE, FILOSOFIE ȘI
ARTĂ LITERARĂ LA
**LA HERMANN HESSE
ȘI MIHAIL DIACONESCU**

(IX)

- Și eu aș mai avea de adăugat ceva... Pentru a ieși din dimensiunea dialogal-teoretică a interviului, aș dori să-mi justific, așa cum am anticipat pe parcursul discuției noastre, atenția concertată, acordată de mine prozei scrise de Hermann Hesse și Mihail Diaconescu. Ca muzicolog, am editat recent un prim volum intitulat *Capodopere literare – capodopere muzicale lirice*, în care am pus în lumină interferențele structurale dintre cele două arte. Și pentru a parafraza, încă o dată, afirmațiile Dumneavoastră, domnule Mihail Diaconescu, revin asupra distincției privitoare la calitatea parabolii de a se manifesta „ca o alegorie închisă”, învăluită în faldurile unor metafore largite. Între acești vectori vibrează, unind universul ideilor de cel al realității sensibile, un inefabil izvor de energie imaginativ-creatoare. Acest culoar, atât Hermann Hesse, cât și Mihail Diaconescu, îl accesează frecvent: ambii scriitori apelează, grație vocației lor creatoare de a intui și testa finețea nuanțelor, la potențialul de semnificare al sonorităților. Exemplele care urmează (fără a avea pretenția de a le socoti cele mai edificatoare) susțin, confirmând pe deplin, și această concluzie:

Hermann Hesse – în nuvela *Luna lui cuptor*: „Tatăl și fiul făceau parte din acei muzicieni cărora nu le plăcea să aibă vreun ascultător de față, preferând unul nevăzut despre care știau că stă alături și ascultă atent... Ceea ce auzea era o uvertură cântată la patru mâini, pe care, sigur, n-o asculta pentru prima oară... Era o muzică frumoasă și-i plăcea enorm... Mai întâi s-a străduit să aștepte cine ședea în dreapta și cine în stânga. Paul ședea în stânga, de asta și-a dat seama imediat. Nu pentru că el ar fi greșit, dar notele de sus sunau atât de ușor și de îndrăzneț și melodia se înălța dinlăuntrul lor într-un fel în

care niciun elev nu poate să cânte... Îi vedea pe cei doi șezând la pianul cu coadă. La pasajele mărețe, îl vedea pe tată zâmbind cu duioșie; în schimb, Paul avea buzele întredeschise și privirile învăpăiate și se sălta mai sus pe scaun. Când melodia devenea deosebit de voioasă, era atentă să vadă dacă nu cumva lui Paul îi venea să râdă, fiindcă atunci bătrânul se strâmba uneori sau făcea cu brațul un gest atât de ștregăresc, încât unui tânăr i-ar fi fost greu să se abțină. Pe măsură ce uvertura înainta, domnișoara îi putea vedea tot mai limpede pe cei doi și deslușea tot mai multe pe chipurile lor tulburate de cântat. Și odată cu muzica sprintenă, prin fața ei treceau frânturi întregi de viață, experiențe, dragoste” (Volumul *Cele mai frumoase povestiri*, Editura RAO, București, 2004, pag. 116-117).

Mihail Diaconescu – în romanul *Nopți și neliniști. Pseudojurnal metafizic*: „Lumea îmi apărea ca o unitate primordială în care frumusețea, echilibrul și armoni, mai ales armonia, se manifestau plenar și firesc, la scara întregii existențe. Era o muzică miraculoasă, mai presus de toate îndrăznelile fanteziei, pentru că ritmurile și armonia ei mă trimiteau nu numai spre depărtările insondabile ale universului, ci și spre străfundurile neștiute ale ființei mele fragile și șovăitoare... Părăsesc fundăturile, abisurile și căderile vieții cotidiene, ca să plutesc euforic în fluxul sonor. Este o ascensiune în lumina tonală. În această lumină, viața și ființarea mi se comunică blând, ca o revărsare abundentă de sunete. E o polifonie universală, coborâtă din

neștiutele depărtări ale astrelor. E un miracol mai presus de toate tensiunile și arcanele lumii” (Op. Cit., Editura MagicPrint, Onești, 2008, pag. 395-396).

Și... tot în încheiere... Cred că nu greșesc apreciind eficiența instrumentalului critic al paralelismului pus în lucru pentru a investiga opere de artă indiferent de natura acestora. Se relevă astfel aspecte, calități, valențe estetice, compatibilități și antinomii de conținut ce vizează creativitatea umană în ceea ce are ea ca profundă resursă de generare a frumosului.

Prin capacitatea radiantă a privirii analitice dedicate paralelismelor, se marchează totodată dimensiunile axiologice ale preocupărilor literare proprii epocii moderne și contemporane, reliefându-se unitatea de fond a culturii europene, îndeosebi dimensiunea ei spirituală, fondată pe valori morale și religioase creștine, pe indestructibilele ei idealuri umaniste ce-i configurează identitatea. Un asemenea reper îl reprezintă operele scriitorilor Hermann Hesse și Mihail Diaconescu.

În prezent, când proiectul construcției politice, legale și instituționale europene este mereu proclamat, mereu invocat, mereu discutat și mereu argumentat, mi se pare necesar a fi subliniat faptul că în evoluția continentului nostru, cele mai importante elemente ale **continuității și unității sale de fond** sunt de ordin cultural și spiritual.

Eu cred că este necesar ca tocmai aceste elemente să fie cultivate în mod special, cu o luciditate intransigentă menită să devoaleze maladiile psiho-sociale ale timpului nostru.

Din această perspectivă, Mihail Diaconescu se dovedește a fi nu numai „cel mai important scriitor al spiritualității românești, începător al scrisului nostru viitor”, cum atât de frumos și de emoționant a scris Părintele Dumitru Stăniloae, ci și un reprezentant autentic al celei europene, în care creația culturală specific românească s-a înscris totdeauna.

Convorbire notată de
TANȚA ROTĂRESCU,
muzicolog, conf. univ. dr. la
UNIVERSITATEA PITEȘTI

-Cum se poate afirma profesional, social, un exilat?

- Întotdeauna mai greu decât un localnic care are avantajul limbii materne, este integrat în sistem și știe cum acesta funcționează, cu alte cuvinte, care este acasă la el. O primă condiție a reușitei este să te adaptezi lingvistic, social și cultural în noua societate. Apoi, ca exilat, trebuie să lucrezi de două ori mai mult decât un localnic pentru a reuși. Nu știu cum este situația în alte țări, dar în Suedia, care din anumite puncte de vedere este o țară fantastică pentru exilați, atunci când vine vorba despre piața forței de muncă, imaginea este destul de sumbră. Somajul a fost de zece ani încoace în mod constant mai mare atât în rândul celor din prima cât și a celor din a doua generație de imigranți comparativ cu cei născuți suedezi. Mai multe studii arată că există o discriminare pe piața muncii unde cei cu nume străin, din anumite țări, sunt eliminați indiferent de merite. Remarcabil este și faptul că rata șomajului este mai mare printre imigranții cu studii universitare decât a celor fără studii superioare. Suedia este o țară în care nu prea se recompensează oamenii care sunt ambițioși și lucrează din greu. Desigur, este ușor să devii prea negativ într-o discuție despre o problemă atât de dificilă și controversată ca aceasta. În Suedia, sunt multe posibilități și nu e atât de mare concurență comparativ cu alte țări cu o populație mai mare. Depinde doar de fiecare individ în parte să găsească drumul spre reușită. Să luăm doar faptul că aici educația,

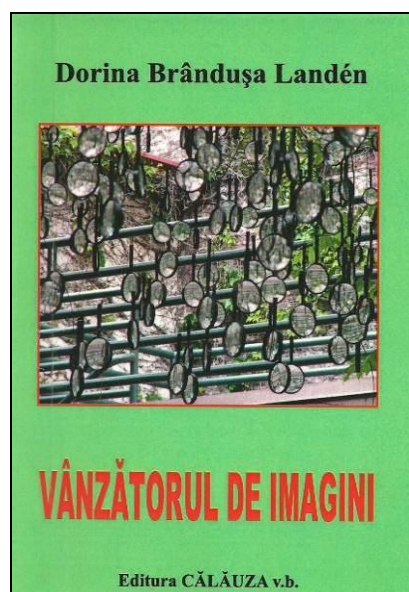
studiile sunt gratuite, fiecare cetățean are dreptul la ajutor de studii și există posibilitatea de a împrumuta bani pentru studii cu o dobândă acceptabilă, împrumut pe care începi să-l plătești înapoi în momentul în care ai un loc de muncă și un venit.

- Ați resimțit discriminarea, din perspectiva condiției de exilat?

- Da, s-a întâmplat, deși nu în forme agresive.

-Ce loc ocupă credința în exil? Dar prietenii?

-Dacă aș spune că hrana exilatului este credința și speranța, ar însemna să dramatizez. În zilele noastre sunt mulți atei care consideră religia o ideologie ca oricare alta pe care omul și-o alege singur, și, prin urmare, nu are o semnificație mai profundă pentru identitatea persoanei decât pentru ce partid votează acesta. În același timp, pentru mulți alții, religia este banda care îi leagă de trecut. Civilizația occidentală este în multe feluri într-o criză profundă. Progresul material a fost extraordinar, dar, în același timp, există mulți occidentali care sunt departe de a fi multumiți cu viața lor. Poate că progresul spiritual nu a ținut, nu ține pasul, cu cel material. Cu multă vreme în urmă, creștinismul a dat un răspuns occidentalului: cei care sunt buni vor merge, după moarte, în rai, iar cei răi vor ajunge în iad. Un răspuns care a fost valabil la timpul său, dar oamenii de astăzi, care nu au o astfel de credință, au nevoie de altceva în schimb. Mulți și-ar dori să creadă în progresul științific, dar nici știința nu dă răspunsuri complete.

-Ce perspective are ecumenismul în armonizarea relațiilor dintre exilați și populația țărilor gazdă?

- Cred că se poate vorbi despre un ecumenism politizat. În anul 2001, la Strassbourg, a fost semnată Charta Ecumenică, ca document al UE, aceasta oferind orientări pentru creșterea cooperării dintre bisericile europene. Dacă bisericile doresc să-și dea contribuția la unitatea europeană trebuie să fie unite. Chiar dacă a trăi ca un creștin înseamnă a trăi eliberat, noi încă ridicăm ziduri și ne suspectăm. Noi, creștinii, între noi... Iar actualul flux de refugiați din lumea arabă spre Europa nu cred că va ușura lucrurile. Ce se va întâmpla în Europa? Un aflux crescut spre Roma – sau o renaștere în care oamenii caută să se întoarcă la Cuvânt – însoțit de minuni și semne. Poate că timpul minunilor nu a trecut...

-Care e diferența între exilații ideologici și cei economici, ca să etichetez așa pe cei care s-au exilat din motive de conștiință, față de cei care s-au exilat din nevoi materiale.

- O diferență ar putea fi dezamăgirea. Exilații economici ajung, de cele mai multe ori, să aibă o situație financiară mai bună decât în țara de baștină, deci s-ar putea spune că au ajuns la ceea ce și-au dorit, pe când exilații ideologici ar putea să descopere că lucrurile nu stau chiar așa cum s-au așteptat, cum au părut a fi văzute de la depărtare.

-Ce-l poate face, cu adevărat, fericit pe un exilat?

- Depinde de ceea ce crede fiecare persoană în parte că este fericirea. Ceea ce crezi tu că te poate face fericit. Câteodată se poate întâmpla ca ceea ce ai crezut că te va face fericit de fapt nu te face. Poate că fericirea deplină e doar un fel de Fata Morgana...

- Cum se poate pierde identitatea etnică în exil?

- Este imposibil de spus care este esența identității unei persoane sau a unui grup etnic. O identitate care se lasă descrisă în cuvinte și imagini este deja o identitate moartă, o dioramă într-un muzeu. O identitate vie nu poate fi descrisă ci doar portretizată/imaginată, întruchipată. Atunci când reprezentarea ei se transformă într-o descriere, identitatea etnică nu mai este o identitate – a devenit o →

NICOLAE BĂCIUȚ

“poză”, un clișeu. Omul nu este numai originea sa, ci și suma experiențelor sale. Eu însămi pot referi la experiențele concrete care au dus la apariția identității mele curente. Diferențele culturale te obligă să te auto-definești. Esența experienței mele de a mă afla într-o comunitate de altă etnie îmi arată că grupul etnic cu care eu însămi mă identific este format din indivizi/persoane cu care am o afinitate cauzată de o origine și experiențe similare. Elementul central al identității este un sentiment care nu poate fi exprimat în cuvinte. Omul trebuie să permită identității să evolueze în același tact cu schimbarea vremurilor. Deci, eu nu cred să fie vorba despre o pierdere a identității entice ci, mai degrabă, despre apariția unei a treia identități. O identitate hibridă în care se păstrează elementele etniei inițiale și la care se adaugă caracteristici noi.

-E integrarea exilaților o problemă insolubilă? Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?

-Că o țară are probleme cu integrarea poate avea mai multe explicații diferite: flexibilitatea pieței muncii, nivelul salariilor, țările din care provin exilații/imigranții și nivelul de educație pe care îl au. Concret, cred că ar trebui redefinit conceptul de integrare; ne referim la integrare sau la asimilare, sunt toți cei care lucrează, au un loc de muncă, integrați?

Unii politicieni susțin că procesul de integrare a exilaților se va îmbunătăți, dar cel mai probabil este că se va înrăutăți. Eu văd trei motive principale pentru această evaluare: în primul rând numărul de refugiați din Suedia și din alte țări europene a crescut enorm în ultimul an și este normal să fie mai greu să integrezi mai multe persoane decât mai puține. În al doilea rând, piața de muncă suedeză/europeană se schimbă foarte mult și multe rezolvări electronice înlocuiesc într-un ritm rapid munci mai simple, deci un refugiat cu o pregătire/calificare precară poate căuta mai puține locuri de muncă. În al treilea rând, nivelul educațional al persoanelor care cer acum azil este mult mai scăzut decât al celor care au venit aici în anii trecuți. În prezent, în Suedia, dominante sunt grupurile de azilanți din Siria, Eritreea și Somalia. Din punct de vedere istoric, Suedia s-a îmbogățit și a beneficiat de pe urma imigrației. Gradul de ocupare a forței de muncă a fost mai ridicat în rândul

imigranților decât în rândul celor născuți suedezi. Ori această situație nu mai există de mai mult de un deceniu. Efectele care apar acum sunt creșterea diferențelor între venituri. Tot mai mulți azilanți/exilați nu reușesc să aibă un loc de muncă și sunt obligați să trăiască din diferite tipuri de ajutoare. Chiar dacă aceste ajutoare se măresc, efectul este vădit, apar tot mai multe familii sărace. Un alt efect similar e o creștere a marginalizării, a excluderii de către comunitate a acestora, ceea ce duce la o creștere a tensiunilor în societate cu consecințe imprevizibile. Un al treilea efect principal este creșterea costurilor sociale legate de migrație. Acestea sunt probleme care nu dispar ci vor crește de la an la an.

OCDE (Organisation for Economic Co-operation and Development) sugerează că ar trebuie să se reducă salariile minime în contractele colective, slăbindu-se astfel legislația muncii pentru a face mai ușor pentru azilanți să obțină locuri de muncă. Ar fi, desigur, o pastilă greu de înghițit pentru foarte mulți și nu ar duce decât la o creștere și mai mare a tensiunilor sociale.

Este necesară o discuție serioasă, realistă, la nivel înalt, care să reducă riscul unei politici gestuale, simbolice și să crească oarecum șansele găsirii unor soluții care să îmbunătățească situația. Este necesar să se evidențieze conflictul dintre o mare de refugiați/azilanți și incapacitatea societății europene de a-i integra într-o proporție rezonabilă pe piața muncii.

- Care ar putea fi, pentru un exilat, înțelesurile dictonului latin „ubi bene, ibi patria”!

- Patria este, pentru fiecare om, indiferent de situația materială, una singură, aceea în care te-ai născut. Desigur, înțelesurile dictonului sunt diferite, de la om la om și de la situație la situație. Dar eu voi răspunde cu un citat din Romain Rolland: "Patria sunt eu, ești tu, e tot ceea ce iubim, tot ceea ce visăm, tot ceea ce va fi când noi nu vom mai fi."

Fiecare dintre noi, oriunde s-ar afla în lumea largă, duce cu sine, în sine, o parte din propria-i patrie. Eu nu am auzit niciun român care trăiește într-o altă țară, nici măcar dintre cei care par a fi uitat cum se vorbește corect românește, să spună, la întoarcerea în Germania, Italia, Franța, etc. dintr-o vizită în România: "Mă întorc în țară (patrie)" ci, "Mă întorc în

Germania (Italia, Franța etc.)”.

-Cum se vede țara natală din exil? Cum se raportează el la țară, la valorile ei? La neîmplinirile ei? La așteptările ei?!

- Viziunea e una foarte complexă și, iarăși, foarte diferită de la om la om. O parte au văzut și continuă cu înverșunare să vadă doar ceea ce este negativ, alții au o imagine ușor idealizată a țării. Desigur, nu lipsesc nici cei care, odată cu distanța la care sunt de România, și-au făcut o imagine oarecum obiectivă și tototdată au înțelegerea că peste tot în lume, în fiecare țară, sunt lucruri pozitive și negative, progres și regres. Amintesc aici un lucru care pe mine mă intrigă: mulți români care, după ce trăiesc aici sau în altă țară, amestecă româna cu unele cuvinte din limba țării de adopție, după un timp relativ scurt de la emigrare, pretinzând că nu-și aduc aminte cuvântul respectiv în românește. Cred că noi românii ar trebui să înțelegem o dată pentru întotdeauna că nu putem fi altceva decât ceea ce suntem, adică români și de ce nu, să ne mândrim cu asta. Chiar dacă ducem în spatele nostru secole de subordonare, asumându-ne propria noastră istorie, putem transforma această experiență într-un atu, într-o calitate și nu să o lăsăm să ne priveze de identitatea națională.

-Cine, de ce s-ar reîntoarce din exil în patria mamă?

- O întrebare la care îmi e greu să răspund în numele altora. Pot doar să spun că, de când trăiesc eu aici, am avut și am în permanență un sentiment de provizorat. Poate că sentimentul acesta să fie unul din motivele unei posibile reîntoarceri în patrie.

Inedit

Epistolar Aurel Dumitrașcu

Borca, 21 iulie 1983

Bună draga mea Mil*!

Îmi pare rău că te găesc tristă! Veștile tale sunt pline de amărăciune, însă nici nu puteam să mă aștept la altceva, aceasta dacă trebuie să fiu foarte sincer. Zic așa, pentru că singurătatea mea spune cel mai bine ce poate fi viața în doi. Cred și azi că fericirea începe de la doi, dar mă-ndoiesc că știu ce semnifică acest cuvânt. Doi este deja o opțiune. Cel mai des această opțiune duce la fatalitate. Mă refer la fatalitatea banalului, la acea complacere în obișnuințe ce nu pot salva niciodată cu adevărat sufletul unui om. Dar nici misticismul nu e o soluție. Mă gândesc acum la un vers al lui Andrei Roman, versul de început al poemului "Ce aș fi vrut să trăiesc": "Și vine ziua când iubitei nu-i mai cerem decât ceea ce ne pot da și alte femei". Nu-mi închipui femeie căreia să-i placă acest vers. Un bărbat îl spune cu dezinvoltură. O femeie îl citește cu amărăciune. Marile drame încep din momentul în care femeile sunt doar niște obiecte. Poate că eu am dreptate să cred în mod serios doar în prietenii (legăturile) spirituale. Eu, care nu cred în mod serios decât în iubire. Poate că prin iubire înțeleg în general o modalitate de a ști să nu rămâi singur.

Suntem rătăciți pe o planetă pustie. Nu e un paradox și Biblia și Saint Exupery au dreptate. Sigur, aș putea vorbi mult și profund despre astfel de lucruri! Numai că profunzimea-mi de acum n-ar salva deloc depărtarea în care liniștea ta se zbate, draga mea. E atât de greu să fii femeie! Voi fi înțeles eu de mic aceste lucruri, din moment ce am fost și am rămas mereu de partea voastră? Când rămânem fără pasiune, doar cu instincte, nu mai suntem oameni. Nu mă întreb de ce-mi scrii, de ce-mi spui, de ce chipul tău e o lacrimă! Mă gândesc dacă nu cumva e în firea logicii să-mi spui chiar mie ceea ce te mâhnește acum și oricând. Nu sunt un mecena al inimilor zdrobite, al inimilor dăruite perversiunilor seci ale zilei. Dar cum mie nu mi-a fost niciodată rușine de plâns, e normal să te înțeleg corect. Plânsul mi se pare unul din semnele esențiale care-l definesc pe om. Mă mâhnește

amărăciunea ta! Dar nu știu ce pot înfrumuseța în amărăciunea ta?

Cândva, pe vremea când rătăceam bezmetici și liberi prin ierburile Runcului, îți spuneam, ba chiar în adâcul sufletului strigam să nu te măriți niciodată, pentru că tu nu ești făcută pentru căsătorie. Te iubeam și te iubesc. Ai ales un drum tare anevoios pentru sufletul tău curat și sensibil. Astfel de suflete se umplu de răni pribegind prin banalul acestei lumi. Poate că depărtările sunt adevărata ghilotină a inimilor nenoroase.

Vezi, concordanța dintre noi se manifestă la un nivel care nu ascultă de drojdia agasantă a zilei, a prejudecății. Eu nu-ți pot scrie știind că ești acum soția cuiva. Nu! Căsnicia e întotdeauna o convenție sau o conveniență. Nu o salvare. Sau nu știu, însă eu comunic dincolo de orice prejudecăți cu tine. Așa a fost întotdeauna. Nu-mi fac nici o părere greșită despre tine, eu te știu, Mil! Te cunosc cu inima, cu sufletul. Așa nu știu dacă vreodată cineva te va mai cunoaște. Fiecare om are ceva neasemuit în el și, indiferent de timp și obișnuințe, trebuie să-și apere acel ceva fără de care nu ar mai fi. Tu ai poezia. În ziua în care ai ajunge s-o pierzi, fii sigură te-ai pierde pe tine însăși. Ai un copil și asta înseamnă că stăpânești o minune. Eu, închipuie-ți, nu vreau să am copii. Eu, care iubesc până la demență copiii. Poate că poezia mă face egoist cu mine însumi, niciodată cu ceilalți. Există deja mulți copii pe care-i iubesc și prin care am trăit și trăiesc. Mulți sunt copiii mei, i-am înfiat, îi iubesc, îi apăr. Mă bucur de tot ceea ce pot fi

pentru ei. E mai greu atunci când fețele cresc și, mi se-ntâmplă, se-ndrăgostesc tare mult de mine.

Dar dragostea ce mi-o poartă e atât de frumoasă încât fără doar și poate nu și-o reproșează. Mi se-ntâmplă atatea lucruri nemaipomenite din cauza lor! De exemplu, din cauza uneia, am scris o carte la care țin mult: "Tratatul de eretică". O alta scrie proze nemaipomenite. Deja am prezentat-o în "Ceahlăul" și în curând în "Tribuna". Un băiat a ajuns să fie poet în înțelesul profund al cuvântului. Altele îmi spun mereu că nu ar avea destul suflet pentru cât aș merita să-mi dea. Cine mai știe? Știu doar că i-am schimbat, i-am înfrumusețat și i-am câștigat pentru totdeauna de partea artei.

Îți vorbesc despre copii și îmi amintesc verile lui 77-78, acele lungi discuții poetice, acel timp în care eram infestați de poezie și lene, de neliniști curate. Eram tare îndrăgostit de tine pe atunci.

Voi pleca peste câteva zile la București și de acolo la Sulina! Am luat toate examenele și acum sunt în anul doi. Până la anul nu mai am lecturi obligatorii. Nu peste mult timp am să-ți trimit cartea mea primă. E cel mai frumos dar pe care-l pot face oamenilor pe care-i iubesc mult. E sigură, totuși, adresa pe care mi-o dai? Pentru că e tare nesuferit să scriu epistole cu tot sufletul și ele să nu ajungă la destinatar! Scrie-mi imediat ce primești aceste cuvinte, ca să putem stabili o legătură sigură! Îți voi vorbi curat și chiar te rog să mă consideri prietenul tău dezinteresat! Păstrez exemplarul din "Flacăra" (în care ți s-a publicat poezia „Nu ne mai vrea pământul”) dacă-l dorești.

Bucuria mea pentru orice victorie a ta, rămâne intactă. Îți doresc liniște și încredere! Ai grijă de tine și de sufletul tău!

Rămân cu gândul cel bun pentru tine și ceea ce spui că mai ai: poezia!

AUREL DUMITRAȘCU

*)Emilia Amariei

DOAR AZI

Dezbracă-ți gândul ostenit
De greaua mantie ce-atârână
În cuiul zilei zămizlit
De-a zorilor pretinsă bârnă.

Cum ieri istoria e scrisă,
Pe pagini colbul se așează,
Odihna ei mereu promisă
E ca o haină pe spetează.

Pe mâine lasă-l în mister,
Iar graba leag-o de secundă...
Din azi fă splendid giuvaer -
Cadou ce sufletu-l inundă!

PIRAMIDA TĂCERII

Precauți pași prin peștera durerii;
Clepsidre adunate-n stalagmite,
În ritm domol, iluzii adormite –
Bogată stampă a întâzierii!

Doar gânduri, frământări în cugetare;
Cuvântul invizibil cade mut
Pe fila albă ca-ntr-un așternut –
Căldura lui: văpaie-n așteptare!

Înlănțuit între mister și taină,
M-ascund în nerostitele cuvinte,
În cimitirul gândului din minte,
Înfașurat, captiv în albă haină.

PUNCT DE INFLEXIUNE

Inefabil punct de inflexiune
Ce curge-n viață, poate sfidător,
Între sentiment și rațiune –
Luciditate-n grafic orbitor.

Ductil prin ochiul viu al filierei,
Încăușat de durități în trepte,
Răcit printre curenții stratosferei
Creează intersecții în concepte.

Și, când ai crede că-i atât de simplu,
Se-aruncă din văzduh arzând cometă,
Din obiect se expandează amplu –
Subiectiv în inimă plachetă.

INTANGIBILUL PUNCT

Uvertura lin mă poartă,
Gândurile-mi bat în poartă,
Prin bătaii gravându-mi soartă –
Manuscris în marea Moartă.

Ticluiri la geam să-mi pună
Ronda candelă din lună,
Gânduri vechi prinse-n cunună
Dintr-o datină străbună.

Inel de logodnă, dorul,
Ca un brâu cuprinde-amorul,
Străjeri mulți păzind odorul;
Cine-i mai cunoaște scorul?

Intangibil punct se-ascunde,
Între maluri, printre unde,
Fluturi galbeni naște-n runde,
Sorbind gândul ce pătrunde.

PUNCTUL PE I

În noaptea bătuită de idei,
Îmi las veșmintele din foc aprins
Să-și facă loc prin vârful de condei,
Trăgând prin filieră firu-ntins.

Cu gândul descompun matricial,
Ca-n clești îndoi simboluri pe hârtie,
Ghilotinând cuvinte, în special,
Pe albul colii, într-o sindrofie.

Mă simt substituit în forma I,
Ac busolând în grea caligrafie,
Meșteșugind cu punctul pus pe I,
Din punctul ei, iubirea să mai fie!

În lada grea se-nchid cu îndârjire
Fiorii răstigniți în forma nudă,
Zăvorul îi surprinde-n răzvrătire,
Iubirea își alină rana crudă!

TE VĂD

Te văd frumoasă și pierdută
În falduri prinse-n stăvilar,
Cu trupul trestie-abătută
Ce-ascunde nuferi din cleștar.

Te văd lucind în ochiul Lunii,
Frânturi de umbre te rănesc,
Din răni se-adapă bând păunii
De parcă sufletu-l strivesc.

Îți văd tristețea încolțind
Al trupului dezmiere nocturn,
Săgeți de viperă-nmulțind
Veninul scurs din vechiul turn.

Cântând tristeți la mandolină
Te văd înmugurind rodii,
Ca fluturii de pe colină
Cu aripi noi din pădăii.

GHEORGHE MIZGAN s-a născut la 7 octombrie 1959, în satul Spermezeu-Vale, comuna Spermezeu, județul Bistrița-Năsăud. Este absolvent al Liceului Energetic din Timișoara și apoi al Institutului Politehnic "Traian Vuia", Facultatea de Electrotehnică, din Timișoara, promoția 1984, fiind repartizat ca inginer în municipiul Bistrița. Debut literar: în anul 2008, în ziarul „Răsunetul”.

Este autorul cărților:

- Volumul de versuri *Cameleonul cu aripi*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008;
- Volumul de versuri *Aripi astrale*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010;
- Volumul de versuri *Tunelul timpului*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010;
- Volumul de versuri *Dilema clepsidrei*, Editura Singur, Târgoviște, 2011;
- Volumul de versuri *Roua din cuvânt*, Editura Singur, Târgoviște, 2012;
- Volumul de poeme haiku și senryu, *Martor pentru gând*, ediție bilingvă româno-franceză, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012, tradusă în limba franceză de prof. Florin Avram;
- Volumul de poeme tanka, *Arca tăcerii*, ediție trilingvă (română, franceză, engleză), Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2013, tradusă în limba franceză de prof. Florin Avram și în limba engleză de prof. Alina Drăgan;
- Volumul de epigrame, poeme satirice și parodice, *Oceanul de catifea*, Editura Nosa Nostra, Bistrița, 2016.
- Volumul de versuri *Piramida tăcerii*, Editura NICO, Târgu-Mureș, 2016.

Ocean întors Măgelele copilăriei

(I)

Mă întorc de la gradiniță cu lacrimi în ochi.

- Ce s-a întâmplat ? mă întreabă mama.

Printre sughituri, îi răspund :

- A murit tătucul nostru Stalin.

Tata se uită lung la mama și mama se uită lung la tata.

Mi se pare ca ceva nu e în regulă. Oare ce ?

Părinții mei nu plâng. Am impresia că ei sunt chiar veseli.

*

Mama mă ține de mâna ca să nu mă împiedic de pietre. Curtea noastră e mare, tare mare. Dincolo de curte e grădina, un adevărat paradis cu flori și fructe îmbietoare. Dar acolo noi nu putem merge. Acolo intră doar domnul Stănilescu. Face în fiecare zi un tur în curte și în grădină.

- Iară cu săpăliga în mână, domnule Stănilescu? îi spune doamna Meran, vecina noastră. Dar uitați-vă, nu mai e nicio buruiană !

- Tocmai de-aia nu mai e nicio buruiană! răspunde imperturbabil bătrânul.

Domnul Stănilescu, fostul proprietar al casei noastre își purta mândru cei 90 de ani. Casa îi fusese naționalizată, dar el, inginer agronom, își păstrase totuși dreptul la grădină.

*

M-am trântit pe jos și urlu din toate puterile dând din picioare.

Mama e foarte supărată. Spune că nu mai vrea să aibă o fetiță ca mine ; îmi face bocceluța și să mă duc unde vreau, ea nu mă mai ține în casa ei. Se duce la dulap, începe să-mi aleagă

hainele, ca să mi le puna în bocceluța cu care trebuie să plec.

Urlu că nu vreau și nu vreau ! Nu vreau nici să plec, dar nici să fiu cuminte! Arunc bocceluța spre mama. Mă ghemuiesc pe jos în cascade de plâns.

Doar într-un târziu mă liniștesc și adorm cu obrazii și ochii umflați de lacrimi.

*

Domnul Stănilescu a murit și fiica lui, doamna Mihăilescu, a împărțit grădina locatarilor. Acum pot să intru în grădină. Am găsit zmeură. Și o mulțime de pomi ! Și niște tufe cu frunze fine ca mărarul. Mama mi-a spus că se cheamă sparanghel și ne-a făcut și o mâncărică de sparanghel !

Cling, cling ! A venit la masă și Teodora. Mi-a adus o păpușică mică cu părul auriu. Păpușica seamănă cu ea.

*

Caisul din față are crengile aplecate de greutate. Mamei îi e teamă că se vor rupe. Caisele sunt moi și dulci. Măinile îmi sunt lipicioase; mi le șterg pe rochiță. Mama a făcut o mulțime de borcane de dulceață.

Sub cais, s-a așternut un covor de fructe zemoase. Muștele și albinele dănuiesc îmbătate de mirosul acrișor care se degajă. Doamna Șchiopu vine să culeagă caisele de pe jos, ca să le dea la porci.

*

Suntem în parc cu tanti Lia, verișoara mamei. Am o rochiță cu buline roșii și o pălărioară pe cap. Tanti Lia mi-a cumpărat o jucărie : un băț care are o morișcă la capăt. Mama mă îndeamnă să-i mulțumesc :

- Muțumesc, titi Lia ! îi spun eu.

Merg cățărâtă pe un gârduț de piatră, ținându-mă de mâna mamei. Un fotograf mustăcios se apropie de noi ca să ne pozeze. Eu sunt uimită de mustața lui mare și încep să vorbesc cu el. Tata exclamă : «Ia uită-te ce sfătoasă este ! Mică, dar sfătoasă ! »

Ce-o fi însemnând « sfătoasă » ?

*

Tata conduce un grup de elevi greci refugiați, care fac turul României.

M-a luat cu el și grecoaicele se întrec în a se juca cu mine.

E noapte, schimbăm trenul într-o gară întunecată și eu sunt în brațele Elenei, o grecoaică care m-a adoptat în excursia asta.

Ajungem la Deva și satul lui tata e prin apropiere.

Tata și cu mine luăm autobuzul până în satul lui.

- Ce mare și frumoasă ai crescut. Eh ! Erai mică când ai mai fost pe aici. Atunci te-a văzut și bunica ta, dar acum ea nu mai este! mă întâmpină mătușa Ana, sora lui tata.

Găsesc acolo și pe Cristina, o verișoară un pic mai mare ca mine. Afară plouă; noi stăm în "casa mică" și mâncăm lapte covăsit.

*

Ploaia s-a oprit. Un curcubeu imens îmbrățișează munții din jur. Pomii își scutură coama și curtea s-a îmbrăcat într-un verde strălucitor care se pierde în depărtări. Între « Casa mică » și « Casa mare » s-a format o mare de apă. Cristina și cu mine o explorăm cu bucurie. Alergăm ca niște mânji prin apă, iar la urmă ne fâlim cu cizmele noi de noroi pe care ni le-am fabricat.

*

Mama mi-a făcut o rochiță. Foarte frumoasă, din stofuliță mov și cu dantelă albă în jurul gâtului. Mama mea știe să facă orice. A ajutat-o și pe doamna Meran să-și aranjeze un costum.

Ca să-i mulțumească, doamna Meran i-a cumpărat un fier de călcat. E o cutie mare de fontă cu capul ascuțit și cu un capac care se deschide. Mama umple fierul de călcat cu jăritic din sobă și-mi calca rochia cu el.

*

Avem în curte un tei foarte frumos. Cred că trebuie cel puțin trei oameni ca să-l înconjure. De curând, doamna Condurache, vecina din față, a construit lângă tei un chioșc din stîngii de lemn. În jurul chioșcului, a plantat iederă. Acum vecinii se adună acolo din când în când ca să discute între ei. Domnul Meran e profesor de chimie la liceu. Când nu are ore, vine aici mereu cu un prieten ca să joace șah. Merg și eu acolo cu Iris, sora mea mai mica și cu Cecilia, fetița doamnei Condurache, vecina noastră. Vine și Florinel, un băiețel mai mic, care locuiește peste drum. Noi, copiii, urmărim partida de șah peste umărul celor mari.

Cecilia e mică, dar are o trotinetă frumoasă. Eu nu am avut niciodată o trotinetă. Oricum trotineta ei e prea mică pentru mine; mama mi-a spus că dacă mă urc pe ea, poate să se rupă.

SIMINA LAZĂR

***

de ce trebuie să venim în această
lume
să vedem lumina?...
întinericul este visul fără sfârșit
numai brațele întinse spre tine
mai au un rost

Iarnă fluidă

câmpii albe fluide
orașe albe fluide
tavane albe fluide
periferii albe fluide
timp incolor fluid
venim venim pe cărări fluide
plecăm plecăm spre morminte solide
și totul se repetă monoton și fluid
până la următorul Big Bang

***

suntem doar umbre
care venim și plecăm
fără să știm
dacă am fost vreodată aici

Așteaptă-mă puțin

zăpada-i groasă pe mormânt
acolo ești tu mamă
eu nu-ți mai simt
decât ecoul pașilor
între pământ și lună
tu ai rămas aproape
chiar dacă anii
au trecut prin mine
ca glonțul secerat de lună
măsur timpul rămas
cum sapă-n trup
o umbră și-o lumină
curând mă voi prefăce-n humă
așteaptă-mă puțin
(în liniștea ca o sentință)

Unde v-ați găsit libertatea

umbre însângerate
pe cruci oarbe
unde este iubitul tău
pe care încă îl aștepti
cu patima primei iubiri
acolo nu sunt poteci
nici urme de pași
doar păsări de noapte
și ecoul unor rugăciuni
secerate de cenușa lunii
cătușele au rămas pe celălalt mal
greu apasă pământul străin
pe oasele lor tot mai subțiri
ce trist este că nu pot
să-și rostească numele pentru cei de-
acasă

(să ni-l scrie pe cruci)
sau poate că Nicolae este Nikolaus
și nu vrea să ne re-vadă
poate Mircea sau Vasile sau Ioan
o duc bine
și nu vor să ne povestească
cât de greu le-a fost începutul
sau poate au mușcat prea repede
din aura fantomelor
din spatele irișilor
și lacrimile lor
înverzesc mult mai devreme
sălcile de pe mal
cu fiecare primăvară.

***

cad petalele de vișin
în palma mea de lut
alb covor e jurământul
peste ochii tăi de ceară
ți l-am dat și ai tăcut
n-am crezut că peste ani
mă vei căuta vreodată
să-mi spui greul ce te-apasă
prin străini
acum când ceasul meu mă strigă
numai știu nimic de tine
ești în viață sau cu mine
cred că vom fi în curând alături
poate chiar ținându-ne de mână
sub petalele de vișin
vânturate de furtună.

***

timpul rămas
îl număr în respirații
copilăria îmi revine
tot mai des prin
fața ochilor
privesc metropola
de pe Brooklyn Bridge
spre Sea Port downtown
claxoane taxiuri galbene
femei, multe femei
cu spatele cât un dulap
își plimbă copiii veniți pe lume
mult prea târziu
ce păcat că mi-am lăsat patria
ca pe o iubită neconsolată
înainte de miezul nopții
m-am reîntors și
n-am mai găsit patria

doar o țară de păuni
clanuri de mafioți
atâția și atâția hoți
mi-au devenit peste ani
compatrioți

***

lemn înverzit
în jghebul morilor
respirația timpului

***

soarele amurgind
printre copacii tineri
misterul alcionic (din luciul apei)

***

amprenta lacrimilor
suferința sufletului
rostită din umbra săgeții

***

o umbră de ploaie
îmi amprenta pașii
spre crucea poetului

***

lacrimile au limpezit
suferința sufletului
prin vârful săgeții

***

lama de argint
adânc înfiptă în rană
amintiri fracturate, o nouă carne

***

noaptea albastre
cu stele rupte din cer
le privim noapte de noapte
ce straniu mister
fără să le simțim durerea
sau sfârșitul în nesfârșit
poate e un cântec
auzit
de stăpânii îngeri
cu candelă aprinsă
în loc de asfințit
zornăie
clopoței de vânt
azi sub cer
mâine pe pământ

Scadența vârstei

într-o zi am mai multe vârste
la sfârșitul zilei sunt prizonier
în propriul meu trup

26/04/2016

LAURIAN LODOABĂ

Starea prozei

Răzmeriță în autogară

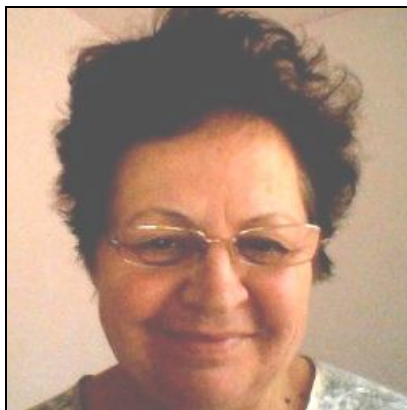
Iarna și-a întins tentaculele ei de brumă groasă, vânt înghețat, fulgieli aspre. Felicia, încălțată cu bocancii, pășeste în sus, pe scara înghețată, punând picior după picior cu grijă, prinzându-se la fel cu palmele înmănușate, lucioase de promoroacă.

Chiar dacă apare soarele, e frig. Cât lucrează, Felicia stă cu capul scos pe geam. Are cojocel în spinare și o căciulă lăptoasă pe cap. Ar putea închide fereastra cabinei, căci îi vede bine pe oameni acolo, jos, prin geam, totuși, nu-i aude și nici nu poate să-i scoată din obiceiul lor, să-i facă să-și strige comenzile. De aceea, mai rabdă și ea. E mai liniștită așa, mai sigură de ce trebuie să facă dacă stă cu geamul deschis aplecându-se în afară puțin. Nici lor nu le e ușor... așa că se refugiază de mai multe ori în baracă, să se încălzească. Iar aici, au despre ce vorbi.

Sunt deja trei zile de la tulburările din autogară. S-a auzit c-a fost o zbânțuială de bețivi. Ei, na! Ce zbânțuială?! Ce bețivi? A, că au tras câțiva la măsă? E normal la ce frig a fost și ce nervi aveau bieții oameni.

În baracă numai despre asta se vorbește. Că, dacă nu făceau puțină gălăgie, mai ales navetiștii, acolo rămâneau, pe peroane, că n-are nimeni grija lor. Nu mai ajungeau ei acasă, la familii. Adică, dacă ai întreba în dreapta și-n stânga printre cunoscuți ce și cum a fost, acum nimeni „n-ar mai ști” nimic. Dar în baracă, între ei, între oameni de-ncredere, caută să înțeleagă ce-a fost ca să știe la ce să se aștepte. „Bine că n-a fost mai rău”, zicea câte cineva. Mai rău? întreba Felicia. Parcă poți să știi cam cât de rău a fost!

Era Ajunul de Moș Nicolaș, în 5 decembrie, 1988. Blocul la care lucra Felicia nu era departe de Autogara Bistrița. Se pregăteau să plece acasă, era înainte de ora patru când, de sus, din cabina macaralei, s-a auzit un tumult, un vuiet de glasuri ca un oftat prelung, încât nu-ți puteai da seama ce e, ce anume putea isca acea învolburare ca de lume multă. Dacă s-ar fi apropiat de Cartierul Decebal, care e la un pas de gară și de autogară, ar fi putut distinge în vociferări, huiduie-lile. S-ar fi putut gândi atunci cumva la mulțimea de oameni pe care o

văzuse încă de dimineață prin oraș, în zona magazinelor stând la cozi, pe la poarta Spitalului județean, căutând să aducă de-ale gurii neamurilor inter-nate aici.

Știa că de Paște și de Crăciun țărani vin la oraș să-și cumpere unalta, halva că-i de post, mai zahăr, vanilii, margarină și ulei dacă apucă. Măcar câte un baton de-un leu cu rahat și napolitane vărsate, eugenii ori biscuiți populari, mentosane, ghetete noi și ciorapi patent, năframuțe și câte o jucărie, de-or găsi, să aibă de pus în păpuși pe seară, copiii așteaptă.

Din loc în loc, țigănci stau cu câte un snop de nuiele aurite, și cu flori de hârtie creponată și lumea cumpără, să le ducă acasă și să fie ca de la Moș Nicolaș.

Mai făceau coadă la farmacie să-și ia bumbi de durere de cap, aspirine ori sirop de tuse. După prânz, îi vedeai grăbind pasul cu desagații ori cu straița pe umăr. Bărbații, mai operativi, își lăsau timp și de-o bere, căci bodegile erau pline de oameni, de cunoscuți și de necunoscuți cu care mai poți schimba o vorbă, o veste și o poveste. Și sunt cârciumi câte vrei, în care Felicia nu poate zice că niciodată n-a intrat, dar nici c-ar mai intra din cauza putorii de băutură ieftină și a fumului. Toată această maree de oameni se retrăgea acum înspre locul de plecare spre casă, cei cu trenul, își luau biletul și își căutau un loc să tragă și-un pui de somn trudiți de atâta umblătură, până avea să se urnească din gară garnitura. Și autogara era înțesată de lume, coadă mare la casierie, sala de așteptare era plină, erau și pe-afară, pe lângă clădire, pâlcuri, pâlcuri, pe peroane, pe trotuar, și încă mai aveau de venit o grămadă, căci plecarea autobuzelor era și ea eşalonată.

Numai că, lucru ciudat, nu pleacă niciun autobuz pe traseu, nici nu intră

în autogară vreunul. Măi, ce să fie asta? Nu intra niciun autobuz să tragă la peron? să se poată urca oamenii și să plece? Da' ce frig era și venea noaptea și nu mai avea lumea răbdare. Mare minune! „Da' de ce nu vin autobuzele după călători, trăzni-le-ar Dumnezeu să le trăznească!” „Ș-apoi cine-i de vină?” Câțiva mai hotărâți au început să strige că s-au săturat să aștepte degeaba. Și s-au săturat să bată pe la uși, pe la ghișee și să nu-i bage-n seamă nimeni. Că nimeni nu le spune nimic, cât mai au de așteptat și ce treabă-i asta? Stau ca proștii și așteaptă înghesuiți în sala de așteptare, pe-afară, pe peroane, și pe stradă. La ora trei, de pe platforma industrială, navetiștii de la schimbul întâi au umplut spațiul autogării. Nici n-au visat surpriza care îi aștepta: că n-au cu ce să meargă acasă. Femei, bărbați, tineri și bătrâni, apoi elevii de pe la școli, navetiști și ei și desigur, cei care muncesc în oraș și fac zilnic naveta cu autobuzul. Să n-ai tu cu ce să te întorci acasă, că doar mâine dimineață trebuia să fie înapoi, iar prezenți la lucru! Că doar n-or dormi-n autogară! Răbufneau înjurături. Ce, își bat joc de oameni? Vociferau care mai de care. Era deja trecut de ora patru, se lăsase seara și în autogară se adunaseră sute de călători. Oamenii vorbeau între ei, unii tare și răspicat, alții aplecau urechea supărați și înfrigurați la ce zic ceilalți, că nu-i motorină, că s-a oprit motorina pentru agricultură, ca să strângă recolta de pe câmp, că, uite, e postul Crăciunului și n-au terminat de cărat din câmp! Ba că nu-i cine să semneze niște hârtii, că-i directorul în concediu, dus pe la Cluj să-și taie și el porcu', și d-aia nu-i motorină. Proastă organizare, dom'le! Și să vezi înghesuială când or începe să vină autobuzele alea, cum s-or călca-n picioare și nu-i niciun sectorist, niciun agent de ordine nu se vedea pe nicăieri. Miliția, ar trebui să vină miliția, strigau câțiva, să vină și să facă ordine! Ce miliție? Că s-au făcut nevăzuți! Da, s-au cărat și or veni cu ordin, apoi să vezi! Câțiva erau băuți, deh, se alcoolizaseră deja din obișnuință, alții pentru că era frig, și că erau nervoși, ori din plictiseală, alții erau flămânzi, își terminaseră merindea și de cumpărat, nimic nu mai aveai ce cumpăra de-ale gurii, pâinea se terminase în tot orașul, de salam ori de brânză, nu putea fi →

DORINA VLADI

vorba. Câteva femei cu prunci după ele începură a se văita și a blestema, băga-s-ar dracu-n ele de treburi și i-ar lua dracu' pe toți, că-nghetăm aci de frig și de tăte cele!

Țăranu' ca țăranu', va merge acasă când va merge, dacă așa stau treburile, că doar n-au de ieșit mâine dimineață cu plugul. Dar muncitorii? Cum adică, să nu aibă cu ce să se întorcă acasă? În ce țară trăim? Ce, face fiecare ce vrea de capul lui? Nu-i nicio rânduială? La partid se știe care e situația? Cum de s-o gătat motorina? Unde-s șefii? Unde-i directorul autogării? Huo! Huo! Să vină aici! Să dea explicații în fața oamenilor! Să se ia măsuri! Huoo! Să nu-și bată joc de noi! Huooo! Și înjurături.

Nici casiera, nici impiegații, nici funcționarii nu mai stăteau la discuții. Intrase frica-n ei. Nu-i vina lor că s-a terminat motorina! Și s-au încuiat în birouri, s-au baricadat în fața mulțimii care striga, înjura, amenința și huiduia pe-afară.

Au tot strigat și au huiduit până s-au săturat. Deodată, câțiva mai rânzoși au început să arunce cu bulgări de zăpadă îndesați bine în geamurile autogării. Ba au găsit și pietre și jap! cu ele în ferestrele care cădeau grămadă cu zgomote ascuțite. Asta îi întărâta grozav. Continuau să strige și să înjure de toți dumnezeii. Fugeau impiegații, fugeau funcționarele, dispăreau pe după colțul străzii. Iar odată intrați în birouri, „niștenime” s-au apucat de rupt sertare, de spart dulapuri, de aruncat ghivece cu flori în portretele de pe pereți. Casiera a fugit și ea de la ghișeu cu încasările dosite prin haine ca să le salveze chiar în momentul în care intrau acei câțiva cu forța în birouri să-i ia la întrebări pe domni. Parcă aveau ei, funcționarii, vreo vină! Măcar bine că dispărușeră de la fața locului, că cine știe ce s-ar mai fi întâmplat. Și vânzătoarea de la chioșc, ce vină să aibă ea? Vânzătoarea vinde ziare, reviste, sucuri, biscuiți și ce mai are ea pe-acolo. S-o fi văzut cum tremura de frică în dugeana ei! Câțiva s-au pus și i-au dat foc. „Arde chioșcu!” „Ardeee!” țipau femeile speriate și ceilalți alungați din sala de așteptare de fumul gros. Au aruncat pe jos ziaarele, revistele, au zdrobit în picioare chipul tovarășului de pe prima pagină și le-au dat foc, l-au terfelit în zăpada amestecată cu noroi spre stupoarea și spaima celor care se mulțumeau să stea pe-acolo și

să se uite. Ardea cu vâlvătaie și chioșcul de ziare din gară. Au venit pompierii. O tulumbă cu pompieri a venit și băieții au început să desfășoare furtunu'. Se zice că, la un moment-dat, cineva a tăiat cu toporul furtunul pompierilor. Credeau că veniseră să împrăștie oamenii, să pună tunul cu apă pe ei. Lumea se îmbulzea, țipa, se-mpingeau dintr-o parte-n alta, erau câteva sute de persoane pe-acolo. Elevii s-ar fi aruncat și ei în vâltoare, că-i mânca undeva și pe ei să nu stea degeaba, se zvânturau de ici-colo, nu știau unde să stea și ei, să vadă, să nu piardă nimic din ce se-ntâmpla sub ochii lor, căci nu-și puteau învinge curiozitatea, cu toate că de înțeles nu prea înțelegeau ce se petrece, nici nu aveau ce să-nțelegi, fiecare era-n legea lui, și nimeni nu spunea ceva în numele tuturor. Oamenii, majoritatea erau gata oarecum să facă stânga-mprejur, se așteptau să apară miliția din moment în moment, să-i ia la bătaie, să-i ridice, să-i aresteze, să-i ducă și să nu mai vadă lumina zilei, să-i pleznească măcar și să-i împrăștie, în timp ce mulți încă se trăgeau deoparte ca să nu fie văzuți împreună cu zurbagii, să nu cadă vreo vină cumva și asupra lor când, de fapt, ei nu voiseră decât să vină autobuzele alea odată și să plece, să-și vadă fiecare de amaru' lui.

Felicia se neliniștea auzindu-i pe oamenii lui Șoni încă povestind după multe zile de la eveniment, doi apăcaseră să se urce în tren și să plece, doi chiar așteptaseră în autogară, cel tânăr, Gavrilă, era de pe Bârgău și dacă nu era iarnă, s-ar fi dus cu bicicleta acasă. Neînfricat și plin de indignare, ar fi fost printre

primii puși pe dreptate și pe făcut ordine cu orice preț. Acum se ciondănea cu nea Popică, om așezat, temperat, care făcuse armată grea și avusese ceva necazuri cu autoritățile pentru o sfoară de pământ sus, la deal, pentru care s-a și bătut și a făcut pârnaie, însă de toate astea el nu vorbea. Acum a picat și el ca musca-n lapte, dar Felicia își imagina ce spaimă a tras omul, ce vânzoleală a fost acolo, așteptându-se din moment în moment să vină să-i cotonogască, să-i aresteze la grămadă, să-i ia la baston, să-i ducă la post.

Deși aveau mulți frica asta-n spate, nu se mai puteau opri, mai ales cei iute la mânie și spurcați la vorbă. Că ploua cu înjurături din cele mai porcoase, nu se sfia nimeni din partea asta. Iar bătrânii ridicau niște fețe împietrite pe care nu se putea citi nimic; șocul evenimentului parcă le spălase creierii. Iar „zurbagii” parcă erau tot mai mulți și mai întărâtați, cereau să vină în fața lor când pe șeful autogării, când prim-secretarul de partid, să le dea socoteală de ce nu e motorină, când aduc motorină și când au să vină autobuzele la peron. Își bat joc de atâția oameni nevinovați? Ce suntem noi, proștii lor?

Securitatea și Miliția au fost informate, desigur. „Se vor lua urgent măsuri sângeroase!

Să intervină miliția în forță!” zice că a ordonat colonelul de la Securitate. Ce, te joci cu securitatea Statului? Trebuie luate imediat măsuri împotriva elementelor subversive! Și să li se aducă motorină! Autobuzele să ia oamenii și să plece imediat pe ruta lor! Să fie dispersați imediat!

La Biroul de Ordine Publică din cadrul Inspectoratului de Miliție, șeful biroului, a zis-o: „Ce măsuri drastice? Ce? Să tragă-n oameni? N-au văzut ce-i acolo? Că-s femei și copii. Și bătrâni, că-i cată moartea pe-acasă și p-ăștia și ei vin la oraș, la cumpărături. Iar ceilalți, îs muncitorii navetiști ieșiți de la schimbul unu. Și peste patru ceasuri or ieși de la schimbu' doi, apoi să vezi! Dacă sari acuma la ei, la cât îs de porniți,ăștia ne belesc! Cum să-i omori, măi frate?!” zicea comandantul de la Biroul de Ordine Publică. „De unde, p-la mea, să le dăm noi motorină? Să le dea partidu' motorină!”

Cu sau fără motorină, butoiul sta să explodeze, erau voci care întrebau acum de ce nu-i pâine, de ce nu se →

dă căldură la bloc și unde-i laptele și carnea, de ce nu-i mâncare de cumpărat și de ce-și bat joc de oameni? Și până când?

Erau câțiva foarte nervoși, să fi fost vreo sută-două care strigau așa, „de nebuni” și era și frig, și era noapte și ceilalți călători mai sperau să apară ca prin minune autobuzele alea odată, să-i ducă acasă și nimic mai mult. Cert este că, deodată, de după colțul străzii, a apărut mașina de teren a Inspectoratului Județean de Miliție și a înaintat printre oameni cât s-a putut, a oprit apoi și a coborât comandantul. S-a uitat de jur-împrejur și a încercat să le vorbească oamenilor, însă n-avea rost, nu-l asculta nimeni. Așa că s-a urcat pe capotă. Colonelul era în haine militare, cu chipiul pe cap, cu toate gradele pe el, cu mâinile goale și singur, doar cu șoferul. Rumoare. Calm și hotărât, acesta a început să le vorbească.

-Tovarăși! Vă fac cunoscut faptul că știm ce probleme aveți. Și că am dat ordin să se suplimenteze cota de combustibil și este pe drum o cisternă cu motorină. Eu, personal, vă rog să mai aveți puțină răbdare. Imediat ce va fi aici cisterna, fiecare autobuz va fi alimentat și va porni în cursă. Să fim oameni...

Calmul ofițerului s-a transmis în mulțime treptat, celelalte întrebări strigate până adineauri au rămas suspendate.

Lumea, văzându-l, l-au lăsat să vorbească, iar cisterna salvatoare chiar și-a făcut apariția. Colonelul supraveghea personal alimentarea cu combustibil și apoi imbarcarea. Oamenii se rușinau acum să se îngrămădească prea tare; întâi urcau muierile și copiii, elevii, apoi ceilalți.

N-a durat un ceas și puhoiul de oameni s-a scurs din zonă. Aduseseră și câteva autobuze de la transportul orașenesc, parcă toată lumea avea acum de mers, măcar în vizită la neamuri, la părinți, că vin sărbătorile, să-și aducă ceva de-ale gurii, orice, de la cartofi la ouă, brânză, făină de-oleasă, ori să taie porcu', ori să sărbătorească pe vreun Niculaie, că era ajun de sărbătoare și aveau siguranța că nu rămâne nimeni jos. Așa da! Șoferii nu pridideau să taie bilete, iar oamenii erau înghesuți și pe interval și stăteau grămadă unii-ntr-alții ca tulpinile în răsadniță. Tot atunci s-a raportat la județeană de partid că a avut loc o tulburare în autogară,

provocată de câțiva care au consumat alcool cu un pahar în plus, plictisiți, așteptând să le vină autobuzul și că evenimentul a fost soluționat în mod tovarășesc, fără complicații.

Nu, nu s-a intervenit în forță. Nu a fost cazul. Iar în oraș s-a auzit, începând cu dimineața următoare, că la autogară, în Bistrița, n-a fost decât o zbânțuială de bețivi.

Dar Felicia iscodea mai departe de câte ori avea ocazia și cineva avea ceva de povestit. Era frig dimineața și rămâneau în baracă în jurul godinului, cu mâinile întinse spre foc căci începeau mai târziu. Oricum, pe frigul ăsta nu făceau mare lucru, beton nu se turna, poate, dacă ar fi venit paleți cu cărămidă, i-ar fi descărcat. Așa că, mergând pe la Mărioara s-o cheme să stea cu copiii, aceasta i-a povestit cum în noaptea cu pricina, tocmai coborâse din trenul de Cluj pe la ora două din noapte și un peisaj apocaliptic se descoperea în fața ei și a altor călători: pereții găuriți, ferestre și vitrine cu geamurile sparte, uși rupte. În birourile din autogară se vedeau devastate, sertarele, călcate în picioare, dosare mototolite, tablouri aruncate de pe pereți și zdrobite, ghivece cu flori sparte. Chioșcul de ziare din spatele gării arse, la fel și cel din autogară. Peste tot mirosea a fum, a praf stătut, a clor de la veceul autogării. Felicia asculta plină de uimire. Știa chiar din seara aceea de 5 decembrie că ceva neobișnuit se-ntâmplă în oraș după vuietul pe care toți l-au auzit.

Urmase o noapte chioară, o noapte grea, care înghițise orice farmec al iernii retrase din oraș dincolo de dealuri și de munți. S-au făcut atunci, pe loc, zice-se, liste cu stricăciunile mai vizibile și s-a trecut imediat la remedieri. S-au adus oameni în puterea nopții, pe ger și pe vânt, să pună la punct exteriorul, să facă lună tot ce fusese devastat: geamuri noi, perdele noi pe geamuri, pereții reparați, văruiți, totul reparat, curățat.

Miliția, în noaptea aceea, înconjurase zona de departe, discret, ca să nu se întindă răzmerița spre centrul orașului. S-a mai auzit că și armata fusese gata să intervină la nevoie. Și că doi milițieni au fost răniți, că mulți dintre cei care strigau mai aprig au fost înghesuți în dubele care așteptau pe o străduță lăturalnică și au fost duși la secție, însă a doua zi li s-a dat drumul. Dar de vreun copil călcat în

picioare în bolunzeala aia, nu putea ști nimeni nimic precis. În noaptea aceea, în apartamentele din zonă, câțiva locatari stăteau și se uitau pe fereastră, jos în stradă, de pe după perdele și draperii, și-și verificaseră ușa de la intrare, dacă e bine încuiată. Se fereau să nu fie văzuți, ca să nu intre în bucluc. Dacă ai fi întrebat pe cineva, prieten ori chiar neam de-ar fi fost, să te lămurească în legătură cu neașteptatele și uimitoarele lucruri petrecute în Ajun de Niculaș, chiar sub ferestrele lor, ți-ar fi spus foarte serios: „Ce? Habar n-am, nu știu nimic, dragă, nici n-am fost acasă, eram plecat încă de sâmbătă! N-am idee ce a fost!”

Chiar de a doua zi, același puhoi de navetiști venea cu trenul și cu autobuzele la muncă, la școală, care pe unde aveau de mers. În chioșcul de la gară se vindeau aceleași ziare și reviste. În chioșcul din autogară, la fel. Felicia scria în jurnal două lucruri: Primul, că dacă apuceau să iasă muncitorii și de la schimbul doi înainte de a aduce cisterna, de a alimenta și a debarasa locul, apoi nici cu tancurile nu i-ar fi oprit pe oameni. Al doilea lucru pe care l-a scris în jurnal a fost că despre revolta din autogara Bistrița, din 1988, 5 decembrie, nici la Europa liberă, nici la alt post, nu s-a vorbit. Repede s-a topit orice urmă și a trecut în uitare ca apa din fântână care se retrage în adânc uneori, purtată fiind de energii subtile, nevăzute.

Veneau sărbătorile și alte griji cădeau pe capul oamenilor, alte preocupări.

Și-au reluat aceeași continuă zbatere pentru traiul de zi cu zi.

„Și apoi, ai să te lași de șantier, așa-i?” întreba mama Feliciei abia aștepta să aibă o discuție cu fiica ei...

(fragment din romanul „Zece ierni”)

MAGISTRUL

Ce știam despre el?...

Nu îndeajuns de multe,
doar două-trei,
acolo,
cîteva amănunte,
ce impuneau,
însă,
respect,
considerație,
în preajma lui cuvintele oprindu-ți-
se-n gît,
în piept,
ca-n fața unui Sfinx aspru,
însă drept,
vindicativ cînd deducea că ești
nesincer,
codoș,
ori și mai rău,
parșiv.

Numele lui?...

Avea nume ciudat,
totuși potrivit,
pe de-a-ntregul binemeritat.

I se spunea...

Mă rog,
nu-și zisese astfel nicicînd,
iar să se recomande,
singur,
cu-acest nume,
nici gînd!

Era,

deci, vorba,
mi se pare îndeajuns de clar,
nu de nume ori prenume,
ci de prestigiu,
de un statut real,
aș zice princiar,
pe care și-l cîștigase în timp
fiindcă vorbea puțin,
dar spunea multe,
fiindcă intervenea rar,
însă descreștea orice frunte,
fiindcă nu cerea nimic,
nicicînd,
cu toate astea oferind un sfat
înțelept oricui,
orcînd...

În fine,

numele lui...
mai exact spus **renumele...**
Dar să nu o mai lungim,
i se spunea...
Magistru!

Chiar de mă repet,

precizez că nu-l cunoșteam,
nu-l mai văzusem,
însă știam,
ca orice localnic din zonă,
unde puteai să-l întîlnești,
ori de cîte ori voiai să îi vorbești.

Cînd l-am văzut,
de departe,
stînd pe plajă,
în nisip cu fața spre mare,
cu privirea pierdută-n depărtare,
pașii mi s-au rărit,
emoțiile m-au năpădit,
îndoielile m-au copleșit...

Urma...

Urma s-ajung în preajmă-i,
să-i vorbesc,
s-ascult cuvinte cărora atunci,
ori mai apoi,
să-ncerc să le dibui sensul,
mesajul,
în fine...
să le deslușesc.

Ceea ce,

într-un anumit fel,
parcă doream să nu se-ntîmple,
s-a-ntîmplat.
Am ajuns lîngă dînsul repede,
prea repede,
și,
fîxîndu-l de sus timid,
dar oarecum ciufut,
am bîguit,
sper audibil,
un salut.

Răspunsul Magistrului?...
Reacția la prezența mea?...

Două înclinări din cap și,
parcă,
un zîmbet reținut,
fugar,
pierdut.

Discuția...

Nu știu,
în tăcere,
cît timp să se fi scurs,
eu fără să-i fi spus de ce venisem,
el fără să mă fi-ntrebat,
ce așteptam,
ce doream să îmi ofere, .

Cu toate astea,
după un timp,
fără să-mi fi zis ceva,
m-am așezat în stînga sa,
chircit,
privindu-i chipul pe furiș,
în piatra vremii,
parcă,
dăltuit.

Mi-e greu să precizez cît timp a
mai trecut așa,
Magistrul privind oarecum orb
marea,
eu figura sa.

În fine,
după nici nu știu cîte minute,
ori poate ore,
am încercat să-l fac să mă
asculte.

Magistre...

am niște-ntrebări,
și-a le rosti mă-ndemn...

De vrei să le auzi,
îmi fă,
te rog,
un semn...

Tîrziu...

făcutu-l-a.
Ori doar așa mi s-a părut.

Oricum era un gest,
și-am început să-nșirui ce-mi era
neclar,
necunoscut.

Pînă cu puțin timp în urmă nu
știam ce-i răul,
pizma și vulgarul,
nu știam ce-i hăul dintre El și El,
iar în sinceritate,
jur,
credeam.
Îmi poți,
deci spune cum,
ba și de ce simțeam astfel?

TITUS SUCIU

(Fragment din volumul „Magistrul
de la marginea vieții”, nuvelo-
poeme, în pregătire)

MAREA ÎNCERCARE

Să-i spun sarcină de serviciu, mai ales că mi se încredința printr-o adresă de la Direcția sanitară a județului Suceava. Concret, trebuia să însoțesc un grup de elevi, până la Călimănești (județul Vâlcea) pentru ai preda sanatoriului. Să precizez că deplasarea trebuia făcută la numai două săptămâni de la Revoluție. Urcat în tren, din gara Burdujeni, în compartiment cu trei băieți și două fetițe, purtam în gând faptul că, prin misiunea încredințată, mă aruncasem într-una din situațiile vieții cu riscuri imprevizibile. De aceea mi-am făcut semnul crucii spunând „Dumnezeu cu noi!”, după fluierul locomotivei ce vestea pornirea acceleratului neîncetând să fac semne prelungi din mână de la fereastră părinților acelor pici, la rândul-mi fiind și eu tată. Principalul punct forte ce-mi susținea moralul de atunci era vârsta. Aveam 43 de ani.

În interiorul „locuinței provizorii”, spre liniștirea mea și a copiilor, eram singurii ocupanți ai fotoliilor. Însă, din motive de „prudență”, am îngrămădit micuții lângă geam. Întinericul era pricinuit de lipsa securilor, și-n alte compartimente dominând aceeași situație. Ușile se închideau și deschideau „singure!” Unele chiar lipseau. Frigul nopții chiar și fulgii de nea poposeau nestingherite peste noi, pătrunzând prin ferestrele holului și ele, închise, semideschise, deschise.

Auzeam voci de oameni în dispută cu accoolul, înjurături, cineva plângea. Eu mi-am adunat (lipit) copiii de mine, având grijă să-mi camuflez bine portofelul și sacoșa cu merinde.

Reușisem astfel, nedormiți și cu frica-n oase, să coborâm în Gara de Nord. Aici, primul gând, m-am îndreptat spre Casa de bilete, pentru a întreba când avem primul tren spre Râmnicu Vâlcea-via Titu.

„Abia seara”, mi-a răspuns femeia din spatele ghișeului, cu privirea în altă parte.

„Nu se poate!”, i-am reproșat.

„Ba e posibil. Acum toate merg deo-ndoaselea”.

„Așa e”, a glăsuț un tip răsărit nu știu de unde, Doamne!, aproape desculț, fiindcă numai ciorapi nu erau aceia, ci un fel de obiele îmfașurându-

i picioarele, până la glezne, cu niște sârme mai groase, în cămașă, cu pantaloni de pijama pe el, cu creștetul tuns la zero, descoperit.

Strângându-mi copiii la piept mi-am aruncat atunci ochii-roată.

Tipi ca acela care m-a abordat erau o sumedenie! De unde or fi apărut? Nimeni nu le avea de grijă. Parcă erau scăpați dintr-un balamuc. Eram bulversat și degrabă m-am retras cu micuții în sala de așteptare. Acolo, vai, mai bine nu intram. Mulțime de cheflii și nici pe tren, nici în gară n-am observat vreun milițian.

Atunci îmi dădusem seama că tratamentul medical pentru acești copii aflați ca și mine, în nesiguranță pe timpul călătoriei - putea fi amânat. Însă așa a fost să fie!

Cum ne-a trecut ziua, mi-e greu să spun, pentru a fi crezut. Însă fiind docil cu misiunea, fusesem supus unei mari încercări!

Urma a doua noapte pe tren. Și abia urcați în el nimerisem într-un compartiment cu geamul spart, fără ușă. După cum începuse să se încovoie acel personal, realizasem că pe o astfel de cale ferată nu mai călătorisem niciodată. Tot prin beznă desfăcusem bocceluța și am îmbucut cu toții câte ceva. Băuserăm și apă. Păream mai revigorați, o fetiță numită de cei din grup Lăcrămioara scâncea mereu. Am luat-o în brațe. Și-a apăsat căpușorul de pieptul meu. Ocrotită astfel mai contenise cu smiorcăitul.

De fapt îmi îmbărbătam copiii, asigurându-le că nu-i voi părăsi până ce nu vom coborî la doctori.

Spre Titu, trenul tot făcea slalom. Drumul de fier se înclina, când pe o parte, când pe alta, șerpuia.

Acceași întunecime. De controlor, nici vorbă! Personalul își făcea stații singur în plină câmpie. Parcă n-avea niciun grafic de deplasare. Spre mijlocul nopții, trecuți de Titu, deodată se iscă larmă pe coridorul aceluși vagon, apoi și în altele.

Acum, luna ca o seceră și stelele creaseră luminozitate și constatase prezența indivizilor pe care-i mai zărisem în Gara de Nord. Mulți fără încălțări (în ianuarie!), în pijamale sau foarte sumar îmbrăcați. Cereau băutură, mâncare și bani. Păreau eliberați dintr-o închisoare și un moșneguț care se așezase pe fotoliu lângă noi confirmase presupunerea mea. Erau beneficiarii unui Decret de grațiere.

„Ce mă fac?”, mi-am spus în șoaptă. Dacă dau peste noi! Și chiar așa s-a întâmplat.

Celor doi vlăjgani le-am golit din sacoșă ultimile resturi de mâncare, ceva mărunțiș, rugându-le să mă înțeleagă că însoțesc niște copii bolnavi.

S-or fi gândit la vocea mea pioasă... Au luat ce le-am înmănat și, înjurând, ne-au lăsat în pace.

Garnitura își reluase șerpuirea unduindu-se ca o barcă pe valuri!

Pe un ger nemilos, după a doua noapte, cu odihnă prin „picoteli”, dărdâiam cu micuții în autogara din Râmnicu Vâlcea, așteptând autobuzul spre Călimănești, la al cărui sanatoriu, sosiți, am predat copiii cu acte în regulă, medicului respectiv.

Mă aștepta însă lungul drum al întoarcerii, nu lipsit de surprize...

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Întâlnirea din stele

Privighetoarea se înalță
și mă cheamă
să ne-ntâlnim în stele.

De-atâta ritual
și de bătut din albe condeie
se naște o carte
cu doruri grele,
să fie citită în stele.

Când istovită
își dă drumul
să se sinucidă,
plasa mea de gânduri
îți face căderea mai lină,
și-apoi renaștem amândouă din
tină,
cu Domnul alături
să ne susțină.

Lăpușna

Gara de gânduri

A fost odată, o gară de gânduri,
într-un lan de maci.

Ciorile o croncăneau peste zi
și viori se-nălțau peste noapte
din garduri înalte, pline de mușchi
ce dădeau în pârg, sămânța să-și
apere.

Șinele,
demult le-au dezgropat ciorile,
la „amintiri vechi” au scos bani pe
ele,
ilicit,
și acum le vânează
cei ce pot să le ceară socoteală
când ele prin lanuri de grâu
își fac de cap.

Uneori, de sărbători, doar atunci,
duminica, de sărbători,
gândurile circulă fără șine,
hai-hui,
de sărbători,
când mi-e dor de tine.

Nesiguranță

De-aș putea să fiu cuc,
un cuc roșu,
să mă duc
unde
iarba-i roșie,
iarna-i roșie,
pâinea-i roșie,
apa-i roșie,
lebedă-i roșie,
.....

Desigur,
voi vrea atunci
verdele meu de mătășă
să mă odihnească,

să mă ostoiască,
să mă miruiască.

Lăpușna Mozaic din zile și nopți

De m-ai iubi cât te iubesc eu pe
tine,
mozaic din zile și nopți
mi-ar fi așternutul
în care niciodată
nu m-aș culca,
mi-ar fi teamă de amiaza
ce mă va găsi
leneșă și fără vlagă
și nici soața ta, întregă.

Lăpușna

CORNELIA JUNGA HETREA

ALEGERE

Păduri sublime de imagini
Îmi veghează reveria
Și-n cartea vieții mii de pagini
Scapără stelar mândria,

C-am fost ICAR și-am fost fiorul
Acelui zbor neînfricat,
Ce-a nemurit și muritorul
Dar și păcatul încercat.

O clipă de înfrigurare
Zidește universuri noi,
Pe când veciile precare
Sunt bălți și pete de noroi.

Decât să fii un veac paiată,
Ori sluga, robul unui zeu
Mai bine acvilă semeață
Ori o clipită PROMETEU !

TĂCERILE

Tăcem ca vulturul când pierе
După ce-a sfidat eterul
Și într-o noapte de-nviere

Tăcem uimiți de ceru-albastru
Trupul lui a umbrît cerul.
Imens ca vastul gol din noi
Nădăjduind să nască-un astru
Îndurător cu amândoi.

Tăcem dar nu știm care-i vina
Și nici păcatul ancestral;
Acel ce ne-a furat lumina
Într-un cutremur sideral.

Tăcem deși nu asta-i vrerea !
Tăcem și astăzi ca și ieri

Dar ne ucide-ncet durerea
Neîmblanzitelor tăceri !

FINAL

Am străbătut prin labirintul
Neștiutului și-al firii,
Și-am tot crezut în infinitul
Și în vecia fericirii.

Dar ne-nduratele vestale
Ale infernului vieții
Ne-au hărăzit o altă cale
Pe care și-au durat peceteii,

Iar tu te-ntrebi, îndurerată,
Ce duhuri vor să se răzbune ?
Dar n-o să înțelegi vreodată
Singularitatea ce m-apune,

Și scalzi în lacrimi ne-nțelesul
Acestei vieți ce nu mai este
Tărâmul care-a fost alesul,
Ci doar sfârșitul de poveste !

IULIU IONAȘ

Scena

Cehov și teatrul

”Nu e de ajuns să fii artist; un actor trebuie să aibă o vastă formație intelectuală; ca să joci Hamlet, trebuie să-ți dai osteneala să te cultivi” (a scris în revista *Moskva*, după ce l-a văzut pe celebrul Ivanov-Kozelski în rolul prințului danez).

De altfel, nu a existat premieră a lui APC fără emoții & peripeții; premiera lui *Ivanov* a avut loc în noiembrie 1887, sub auspiciu neprielnice: „...Actorii băuseră între timp și făceau pe măscăricii. Sinuciderea lui Ivanov i-a șocat pe unii spectatori, iar pe alții i-a făcut să râdă. În sală, harababura creștea. Fluierăturile se amestecau cu aplauzele. Unii spectatori s-au luat la bătaie. A fost nevoie de intervenția poliției, care a dat afară câțiva scandalagii” (relatarea aparține tot lui Troyat). Critica a considerat textul un eșec. Și piesa a rămas, în timp, pândită de ghinion, fiind cel mai puțin jucat text al dramaturgului...

După ce a scris *Pescărușul* (piesă inspirată, crede Troyat, „din mizerabila aventură a Likăi și-a lui Potapen-

ko”-p.182), îi spunea Elenei Șavrova: ”...Nu e nimic deosebit. În ansamblu, aș zice că sunt un dramaturg mediocru” (nov.1895). Ca și în cazul piesei *Ivanov*, premiera *Pescărușului* a fost o cădere: ”...publicul a izbucnit în râs, apoi a huiduit și a fluierat. La finele primului act, câteva aplauze slabe s-au pierdut în strigătele de protest. În actul al doilea, harababura devenise asurzitoare. [...] Dezorientați, paralizați, pierduți, actorii își uitau rolul și jucau în gol.[...] Toți erau de părere că nu se mai pomenise pe scenele rusești o asemenea cădere” (3. Până și Tolstoi considera *Pescărușul* „o piesă foarte proastă” (vezi jurnalul lui Suvorin). Autorul a primit o lovitură atât de dureroasă, încât i-a scris aceluiași Suvorin „de-aș mai trăi o sută de ani, n-aș mai scrie o altă piesă de teatru! În acest domeniu nu voi înregistra decât eșecuri!”. Din fericire, se înșela, deoarece chiar în 1897 primea drepturi de autor substanțiale de pe urma capodoperei care-a debutat cu ghinion...

Și premiera *Unchiului Vanea* (1900) a fost un succes răsunător. De data asta, autorului îi plăcuse întreaga

distribuție, în frunte cu Olga Knipper (care juca Elena). Mai puțin înțeleasă a fost, la premiera absolută, *Trei surori* (1901): de altfel, Anton Pavlovici critica, la repetiții, realismul excesiv al regiei, care umplea spectacolul cu zgomote caraghioase („Am să vă scriu o nouă piesă care va începe așa: ...nu se aude nicio pasăre, niciun câine, niciun cuc, nicio bufniță, nicio privighetoare, niciun clopoțel, niciun ceas, nici măcar un greiere!”-1901); dar următoarele montări au fost reparatorii – în 1902 piesa fiind prezentată chiar Țarului și Curții!

Livada cu vișini (1904) i s-a părut autorului, în montarea lui Stanislavski, „de nejuțat”. El scrisese o comedie, dar i se jucase o dramă!

BOGDAN ULMU

LITERATURĂ ȘI FILM

Alt vis american

Irlandezul Colm Toibin s-a născut în 1955. Romanele sale au fost traduse și la noi la Polirom. Mare succes a avut *Testamentul Mariei*, dar și specialul *Povestea nopții*, o parabolă a marginalilor, unde Richard Garay încearcă să-și dobândească identitatea într-o Americă Latină marcată de decădere. Romanul *Maestrul* se axează asupra scriitorului Henry James, într-o manieră tulburătoare, eliminând orice biografism ieftin. În 2009, publică romanul *Brooklyn*, despre visul american al anilor 50, când mulți irlandezi doreau să-și refacă viața în America.

În 2015 s-a vorbit mult despre filmul *Brooklyn*, realizat de John Crowley, după cartea lui Toibin. Joacă în film Saoirse Ronan (Eilis), Emory Cohen (Tony), Domhnall Gleeson (Jim). Regizorul e atent la costumele și mentalitățile epocii, la decoruri credibile, la muzica specifică, având o șansă uluitoare cu cei trei actori, dar și cu rolurile secundare. Saoirse Ronan se contopește empatic cu irlandeze-

za pornită spre o viață nouă, care i-a fost creionată de sora Rose. Trecând peste timiditatea începutului și peste dorul mistuitor, Eilis îl găsește pe năvalnicul instalator Tony, un italian simplu, dar convingător în idealurile sale familiste. Cum sora Rose moare, Eilis se întoarce în Irlanda pentru o perioadă, nu înainte de a se căsători în secret – dar oficial – cu Tony. În Irlanda îi zâmbește o altă viață și șanse nesperate, mai ales că Jim – frumos, onest și bogat – o curtează. Scrisorile lui Tony nu cad bine, confuzia o

distruge, musai să aleagă. Noroc cu o domnișoară bătrână, simbol al bărfei eterne, care îi spune pe față că a aflat deja cum că ea, Eilis, e căsătorită. Aici se declanșează totul, aici e revelația existenței unei comunități în care nimic nu s-a schimbat, unde totul e bărfă și interpretare ieftină, unde mentalitățile înguste rănesc mereu. Gata, s-a hotărât, trebuie să se reîntoarcă în lumea cu deschidere, în America, la soțul minunat și răbdător. Pe vapor, într-o simetrie sugestivă, Eilis, acum cu experiență, dă sfaturi unei irlandeze de pe vapor, care pleacă spre visul american, așa cum ea primise la început de drum.

Iată că Toibin nu critică America, precum Elia Kazan în filmul său din 1963 – *America, America* – unde un tânăr grec merge pe pământul promisiunilor, deoarece turciiucid creștinii. Mesajul regizorului e limpede: un bogat e întotdeauna o canalie.

Dramaturgul Mrozek în piesa *Emigranții* satirizează himera americană. Colm Toibin e preocupat de labirintul iubirii, în orice condiții, punând accent pe forța personajelor.

ALEXANDRU JURCAN

Liliana Cenean și teatrul buzoian

Dintre toți scenograful care au colaborat cu Teatrul „George Ciprian”, absolut toți profesioniști desăvârșiți, cea mai prolifică s-a dovedit Liliana Cenean. Am avut satisfacția să lucrez cu domnia sa, direct la scenă, pe viu, cum se spune, la patru din cele cinci piese cărora marea artistă le-a făcut scenografia: „A douăsprezecea noapte”, „Podul sinucigașelor”, „Doctor fără voie” și „Ah, bacalaureatul”. Nu am participat doar la „Preșul” lui Ion Băieșu. Îmi amintesc cât de mult ținea doamna Cenean la fidelitatea culorilor. La una din piese, o componentă a decorului nu avea culoarea pretinsă de scenograf. Am fost nevoiți să folosim un spray special, o vopsea care, ca o minune insesizabilă, a transformat obiectul respectiv exact în ceea ce trebuia să vadă ochiul exersat al artistei. Liliana Cenean e un nume în scenografia românească din ultimele decenii. S-a născut la 29 septembrie 1967, în București. A absolvit Academia de Arte, Facultatea de Arte Decorative și Design, secția scenografie, promoția 1996. Exact în anul în care a luat ființă Teatrul „George Ciprian”! Într-un singur an, de exemplu, Liliana Cenean a realizat scenografia a nu mai puțin de 14 piese la Teatrul Național București. A colaborat și cu alte teatre din țară. De asemenea, a realizat și scenografie de film („Pepe și Fifi” de Dan Pizza, costumele, și tot costumele în „The man who kill land eat the dog”, de Michael Stone). Cu o asemenea mare doamnă, tehnicienii teatrului, nu numai conducerea, lucrau, întotdeauna, cu plăcere și poftă de muncă. Firea sa calmă, vocea lină dar plină de nuanțe, gesturile sale obișnuite, care exprimau o modestie nativă, dar și o cultură categorică, îi aducea tot timpul un respect meritat din partea tuturor. Nimeni, cu excepția celor care o cunoșteau mai de aproape, nu ar fi putut bănuși câtă energie se ascunde în această ființă aparent fragilă. Astăzi, la 20 de ani după absolvirea facultății, Liliana Cenean are un palmares de invidiat. Printre altele, a primit Premiul criticii la Gala UNITER, pentru scenografia spectacolului „Toujours l’amour”, în regia lui Dan Puric, la Teatrul Național București. Sau Premiul pentru cele mai bune costume oferit de Columbia University pentru filmul menționat mai sus, regizat de Michael Stone. A beneficiat și de câteva burse meritorii, în Franța (1993) și Italia (1994) fiind prezentă și la expoziții de grup (Cehia, Iugoslavia și Trienala de scenografie de la Sala

Dalles). Această succintă evocare se vrea a fi un modest omagiu adus unei onorabile artiste a cărei carieră, într-un fel, a început odată cu teatrul buzoian și a evoluat la fel de sigur și de constant ca și acesta. La data de 4 octombrie 1996, pe scena teatrului buzoian a avut loc premiera piesei „A douăsprezecea noapte”, celebra comedie a lui W. Shakespeare, în traducerea lui Mihnea Gheorghiu și regia lui Gelu Colceag, având ca regizor secund pe buzoianul de origine Radu Gabriel. Toți cei 13 actori erau încă studenți. E vorba de generația Liliane Cenean: Radu Zetu, Daniela Minoiu, Maria Ciungu, Cristian Crețu, Marius Florea, Gh. Ifrim, Alina Berzunțeanu, Valentin Potrivitu, Marius Nănău, Florin Aioanițoaiei, Frosa Cercel, Maria Buză și Kana Hasimoto. Astăzi, acești artiști, incluzând-o aici și pe Liliana Cenean, sunt profesioniști desăvârșiți, câțiva dintre ei fiind vedete în cel mai pur sens al cuvântului. Au crescut odată cu teatrul în care au avut norocul și șansa să facă primii pași spre consacrare.

Din istoria Teatrului „George Ciprian”

Întoarcerea fiului risipitor Paul Ioachim

Venirea lui Paul Ioachim la Buzău, în 1996, pentru înființarea Teatrului „George Ciprian”, nu se datorează hazardului sau, cu atât mai puțin, oficialităților locale de la acea vreme. În primul rând, chiar dacă e născut în satul Baba Ana, comuna Conduratu, Prahova, Paul Ioachim, prin viața și opera, e mult mai mult buzoian decât prahovean. Este fiul Eugeniei și al lui Tănase Ioachim, tâmplar la CFR. Mutându-se cu familia la Buzău, își începe și termină aici anii de școală primară, urmând apoi cursurile celebrului Liceu „B. P. Hașdeu”. Avea doar 17 ani când deja juca pe scena Teatrului Popular Buzău, ca actor amator. Tot din acea perioadă, 1947-1948, datează și primele sale încercări literare în dramaturgie, după care, între 1949 și 1953, devine student la secția de actorie a Institutului de Teatru „I. L. Caragiale” din București. După terminarea facultății este angajat la Teatrul „Giulești” din Capitală, unde joacă fără întrerupere până în 1993, când se pensionează. În cei 40 de ani de activitate profesională, Paul Ioachim (6 oct. 1930-11 iulie 2002), a lăsat în urma sa o carieră de excepție, exemplară, am zice. L-am cunoscut bine. Timp de patru ani, am lucrat, cum se spune, „cot la cot” cu el. Niciodată, dar absolut niciodată, nu s-a purtat cu

mine, și nu numai cu mine, ca un șef. Nu era arogant, infatuat, duplicitar sau disprețuitor cu ceilalți. Dimpotrivă, îl caracterizau de la sine fidelitatea față de subalterni, respectul, simțul dreptății și toleranța. În schimb, avea o ironie nucleară, care nu-l părăsea nici în momentele rare de nervozitate maximă, la stres, în timpul repetițiilor sau în alte împrejurări. Îmi amintesc cum, într-o zi obișnuită, iritat fiind de niște probleme de administrație, zărindu-l pe unul dintre tehnicieni un pic afumat, îi face semn acestuia să se apropie, apoi îi șoptește, cu o discreție actoricească, în așa fel ca să audă și ceilalți angajați:

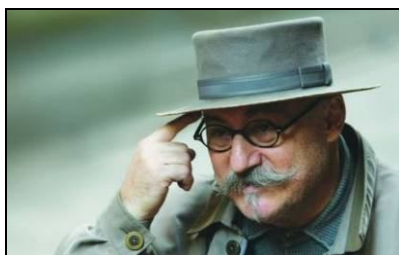
„C..., ești beat. Vezi cum faci, nu mai spune la nimeni”! Momentul respectiv l-a amuzat, l-a scos din starea de nervozitate. De fapt, cred că nu juca teatru decât în momentele în care era singur. Cu actorii se purta ca un frate mai mare, uneori dojana acestora fiind făcută cu subtilități semantice care ne scăpau nouă, dar la care actorii, intrând în joc, răspundeau pe măsură. Teatru în teatru! Îmi amintesc cum, imediat după 1989, l-am văzut, la Pârscov, în calitatea sa primordială de actor, susținând un moment liric din opera lui Vasile Voiculescu, moment consemnat și de Alex. Oproescu în volumul „Salonul literar. O revistă vorbită”, editat de Biblioteca Județeană „V. Voiculescu”, în 1993 (20 oct. 1990, pag. 161). Grație lui Alex. Oproescu, actorul Paul Ioachim venea la Buzău cu mare plăcere, ori de câte ori era invitat.

În 1981, pe 1 octombrie, conform aceluiași istoric literar, actorul este prezent în amfiteatrul Liceului Pedagogic „Spiru Haret”, la Medalionul „Vasile Cârlova – 150 de ani de la moarte”, susținut de Al. Săndulescu „cu exemplificări din opera primului poet român realizate de actorul Paul Ioachim” (pag. 95). Aveam să constat în culisele Teatrului „George Ciprian” cât de respectat era de actorii cu care își împărțise o viață întreagă felia de pâine, cum se spune. Mă refer la Sebastian Papaiani, în special, la Nicolae Urs, Candid Stoica și mulți alții.

MARIN IFRIM

Doru Stănculescu

F.S.: Ce relație a avut de-a lungul anilor Doru Stănculescu cu publicul?

D.S.: Eu cred că întotdeauna am avut relații de respect reciproc! Nu pot să spun că am fost iubit de public. De altfel și Adrian Păunescu a spus la un moment dat că “Mircea Vintilă este iubit și Doru Stănculescu este respectat!”. Nu am încercat să mă reazem de public, ci am încercat să fac publicul să se rezeme de mine. Fiindcă nu eu trebuia să-i dau lui ce vrea, ci trebuia să-l aduc acolo unde vreau eu. Mi se pare o stupizenie când îi aud pe unii așa ziși artiști, care-s niște cabotini după părerea mea și bine-nțeleș că nu am să le dau numele, care spun “vai, publicul este stăpânul nostru!” – nu-i adevărat! Este o ipocrizie odioasă. Stăpânul lor este banul, al celor care spun așa ceva. Nu-i publicul stăpânul meu, publicul este martorul momentelor mele de creație, că momentul de creație nu este numai acasă, când crezi, ci și pe scenă când, de fiecare dată retrăiesc fiecare cântec pe care l-am compus. Eu nu pot să cânt de două ori la fel același cântec!

F.S.: Vali Șerban mi-a încredințat o întrebare pentru tine: cum se face că multe dintre cântecele tale au rămas ca șlagăre ale folkului, dar stilul tău este departe de a fi șlagăros? Mă gândesc aici în primul rând la “Ai, hai”.

D.S.: Da, “Ai, hai” este desprins din filonul național, de acolo a plecat fiindcă miroase foarte bine a muzică românească. De altfel o colegă de-a noastră, la afirmarea căreia eu mi-am adus o contribuție și ea o recunoaște oricând, numindu-mă părintele ei spiritual, Zoia Alecu, atunci când i-am cântat ceva nou a exclamat “mă, Dorule, la tine toate cântecele așa de românește miros !”, dar eu nu mi-am dat seama dacă miros a românește sau nu, ci așa mi-a venit mie să le fac, pe toate. Așa a fost și cu “Ai, hai”, la care m-a ajutat foarte mult și acel catren pe care l-am găsit într-o culegere de folclor publicată în 1956 și care se intitula “Cu cât cânt, atâta sânt”. Acolo am găsit acest catren “n-

a ști nime că m-am dus,/ numa m-or vedea că nu-s,/ sus e cerul, largă-i lumea,/ bine ca-nfrunzit pădurea” și la care am realizat că în orice ordine aș pune versurile, ele au sens. Refrenul este un leitmotiv dintr-o altă baladă populară, în care era vorba despre cu totul altceva, dar era acest leitmotiv “ai, hai, pe sub flori mă legănai”. Am combinat cele două părți și uite ce a ieșit!

F.S.: Dar tu ai venit și cu unele cântece mai ermetice, cu mesaj abscons. Mă gândesc la “Fără petale”, “Șambala” și mai sunt câteva.

D.S.: Am avut o perioadă în care am și scris poezie, mi-a plăcut să scriu poezie. Am simțit poezia ca pe o metaforă continuă. Nu foarte directă, cum am făcut, de exemplu, “Cafeaua de dimineață”. Acolo e directă, spun lucrurilor pe nume. Dar, aceea este un unicat în ceea ce am scris. “Șambala” a fost inspirat de nuvela lui Mircea Eliade “Enigma doctorului Honigberger” și cine o citește poate înțelege ceea ce am spus în cântec, de ce am acel final cu “cât aș vrea, de-aș putea să vreau, ce-aș putea să vreau, de-aș putea să vreau, de-aș putea”, așa ca o coloană infinită, fraza pe care poți să nu o termini. De fapt, este o încercare de a tinde spre absolut. Ca o picanterie: povestea Dorin Tudoran, care a fost mâna dreaptă a lui Adrian Păunescu în perioada de început a Cenaclului Flacăra și a revistei “Flacăra”, sub directoratul lui Adrian, că atunci când a auzit “Șambala”, Adrian i-a zis lui Dorin “de ce nu am scris eu versurile astea!”. Mda!

F.S.: La un moment dat, ajunsese să fie o regulă în Cenaclul Flacăra ca folkiștii să compună pe versurile poetului Adrian Păunescu. Dar tu ai compus foarte puțin pe versurile sale.

D.S.: Eu am compus doar două cântece pe versurile lui Adrian Păunescu. Am compus “Balada de copilărie”, care este parafraza la “Doina” lui Eminescu și care se referă la Basarabia și Bucovina, care pe mine m-a atins ca român și am mai compus pe poezia lui, “Pește și

undiță”. Poezie pe care n-o prea poți încadra în maniera lui, aceea devenită clasică. Aici este mai mult poet, are metafora despre care povesteam că mi-a plăcut mie s-o folosesc. Ultima versiune a piesei, cea făcută cu Dan Andrei Aldea, este cutremurătoare! “Eu vin de atât de sus,/ vin de cel mai sus,/ aici, la aceste mese mici,/ sânt o undiță - Isus.// Tu, vii de atât de jos,/ vii de cel mai jos,/ aici, la aceste mese mici,/ Iuda, peștele focos.// O, și dacă nu știu cum,/ aș fi liber o secundă,/ tot acelorași de-acum,/ li te-aș da ca să te vândă.// Vinde-mă și va fi bine,/ tu crezi cel mai mult în mine”. Când am cântat prima dată acest cântec, era o ședință a Cenaclului Flacăra la Club A, Adrian mi-a zis “am să te rog, de față cu mine să nu-l mai cânti niciodată”. Și ani de zile nu l-am mai cântat! L-am întrebat acum câțiva ani, când a avut o emisiune la Antena 1 și m-a invitat și pe mine, iar eu am cântat acest cântec, “de ce n-ai vrut să-l cânt?”. “Nu știu!”, iar acum este prea târziu să mai aflui.

F.S.: Totuși, erai printre puținii care îi spuneau direct lui Adrian Păunescu ce aveau să-i spună...

D.S.: Singurul!

F.S.: ...și știu asta din anul în care te-am prins și eu la cenaclu și am avut onoarea de a sta “în mlaștina” despre care scrie și Vali Șerban în cartea sa, în ultimele rânduri ale autocarului. Acolo cântam, împreună cu tine “trec rânduri, rânduri muncitorii,/ cu păru-n vânt desfășurat,/ e părul marilor victorii,/ de partid prescurtat”. Era creația ta, nu-i așa?

D.S.: Exact, o jucărie... Ei, au fost vremuri frumoase, mai ales că eram tineri. Eram tineri, eram puternici, eram sănătoși, eram voioși... În ceea ce mă privește, eu nu m-am simțit niciodată încadrat, am fost înregimentat așa, cu lopata în genul folk, dar eu am considerat că sunt interpretul propriei mele creații. Nu pot să spun că sunt folkist, și nu pentru că mi s-ar părea derizoriu, dar nu-i așa adevărul, ce să mai...

F.S.: Unde crezi că s-a diluat filonul folk de la noi? Există fricțiuni între generații?

D.S.: Nu cred că poate fi vorba de fricțiuni sau de alte povești. Pur și simplu orice lucru, oricât de bun ar fi, are un început și un sfârșit. Nu poți s-o duci la nesfârșit; întotdeauna vor exista așa-zișii cantautori care →

FLORIN SĂSĂRMAN

vor cânta și la colț de stradă, și în metrou, și pe plajă, și la cabană și peste tot! Vor exista! Dar, ce acces vor avea și la scenă, asta depinde în primul rând de managerii care se ocupă de cultură.

Păi, când îmi spune mie o redactoare de la un post de radio că șeful ei îi cere să dea pe post ceea ce îi cere publicul, atunci postul acela e mort, după părerea mea. Postul acela nu are ce căuta pe piață, pentru că pe post nu dai ce îți cere publicul, pe post trebuie să dai ceva din care publicul să aleagă. Zici că majoritatea dictează: e greșit! În general, majoritatea este submediocră, asta-i adevărul, ce să fim ipocriți.

F.S.: Ai avut și cred că mai ai o colaborare extraordinară cu Dan Andrei Aldea. Așteptăm un nou album Doru Stănculescu lucrat cu el?

F.S.: Nu știu dacă extraordinară, dar, după cum spune Dan, “absolut firească”. L-am întrebat odată, când el era încă în Germania “mă, Dane, de ce crezi tu că ne înțelegem noi așa de bine?” și el mi-a răspuns “Dorule, fiindcă suntem baieti deștepti, de aia”. Da, am colaborat și am scos două albume, pe care le-am grupat într-unul singur și acum lucrăm la un al treilea. E un proiect mai special, mai migălos, pentru că este vorba de o dezvoltare a piesei mele “Cum se naște-un mit”, pe care sper s-o realizez și ca spectacol cu un cor de copii, dar încă mai e de lucru.

F.S.: Dorule, noi suntem în posesia unei imprimări a cântecului “Rică”, pe care ai făcut-o la Radio Cluj în anul 1976, la invitația lui Doru Stoica, pe atunci colaborator al radioului clujean. Piesa are mai bine de 15 minute și iată cum descrie Doru, care acum locuiește în Germania, momentul respectiv: “În acea zi de sptembrie 1976, când a înregistrat la Radio Cluj piesa “Rică”, Doru Stănculescu nu a avut în față nici partitură și nici versuri. Cu un suflu incredibil, a cântat timp de cincisprezece minute fără nicio oprire, fără nicio reluare întreaga baladă. Un bocet memorabil, în care muzicuța sa plânge efectiv!” El mai spune acolo că din cauza duratei sale foarte mari, cântecul a fost difuzat doar o singură dată integral pe un post de radio din țară, de către el însuși la Radio Cluj, în emisiunea “Muzica tânără”, deși aceasta avea doar o durată de treizeci de minute.

Care este povestea acestui cântec memorabil, “Rică”?

D.S.: Păi, a fost simplu: am găsit volumul lui Miron Radu Paraschivescu, “Cântece țigănești”, l-am citit și am *picat* pe acest “Rică”, pentru că mi-a plăcut. Pe vremea aceea, încă nu mă apucasem să-mi scriu versurile mele. Acest cântec l-am compus cam prin '68, dacă nu mă înșel. L-am cântat la “Primăvara baladelor”, când am participat la concurs, la prima ediție și, ca un lucru amuzant, eu am întrebat juriul: “cât timp avem de cântat?”, ori ei mi-au zis “două cântece!”. Eu am insistat: “cât timp?”. “Două cântece, dom'le!”. Așa că anul viitor, când am fost invitat în juriu, eu am impus limita de zece minute, fiindcă știam, că am cântat “Ai, hai”, care are aproape opt minute, plus asta, care are nu știu cât și uite așa s-a dus o jumătate de oră, cu “Rică” cu tot! Cu intrare, cu ieșire, peste o jumătate de oră.

F.S.: Iar de atunci nu te-ai gândit niciodată să-l imprimi într-un studiu profesional?

D.S.: M-am gândit, dar adevărul este că nu ... nu prea îl mai știu! Dacă nu l-am cântat atâtea vreme din cauza lungimii lui... O singură dată l-am cântat în Cenaclul Flacăra și grasul s-a supărat pe mine pentru că n-a fost de acord să-l cânt. Dar eu am anunțat publicul că durează mai mult, durează vreo optsprezece minute, nu știu...și publicul a aplaudat. Iar eu am ascultat de public, nu de grasu'. Nu știu, dacă mi-o da Dumnezeu sănătate, să-l trag pe un single, cumva. Dar tot cu Dan, bineînțeles! Eu știu că la un moment dat mi-a trimis și mie Doru, din Germania, o copie... Și mi se pare că i-am trimis o copie lui Dan la München și mi-a zis că nu poate fi recuperată, adică ar trebui cântat din nou cântecul.

F.S.: Era o imprimare din 1976, făcută pe bandă de magnetofon...

D.S.: Așa este, benzile astea se demagnetizează, se întind, se...

F.S.: Dorule, suntem într-o zi care încet, încet își duce soarele înspre apus și odată cu acest apus, la “Berăria H” de pe malul lacului Herăstrău va fi un remember Vali Sterian, la care ți-ai anunțat și tu prezența.

Spune-ne două cuvinte despre Vali Sterian!

D.S.: Ce să-ți spun despre Vali Sterian...nu pot să spun că am fost

prieteni la cataramă. Am fost apropiați, ne-am respectat. El a avut un gen muzical al lui foarte diferit de al meu, dar pot să-ți spun că după ce m-am întors în țară, Vali a dat dovadă de o prietenie mai mult decât așa, de suprafață și în studioul lui am scos primul album “de alaltăieri și până ieri”, pe care el a avut și intervenții instrumentale. Când am început să lucrez cu el, prin '97 dacă nu mă înșel, am lucrat vreo trei luni la album, dar nu chiar zi de zi. Și nu pot să spun așa, că transpiram. De altfel, eu când îi aud pe unii, alți ipocriți, sau poate că tot aceiași, care spun că “vai, zece la sută inspirație, nouăzeci la sută transpirație” zic “bine mă, transpiră tu că mie nu-mi place să transpir!” Dacă Dumnezeu nu întoarce fața către mine atunci când vrea El, eu nu compun! Eu nu pot să mă așez și să zic “hai să fac un cântec”, nu există așa ceva! Că nu iese nimic de valoare! A, poate să iasă ceva care poate fi înregistrat, dar nu de valoare, după părerea mea. În fine! Și spuneam, fără să transpirăm am lucrat în tihnă trei luni de iarnă. Înainte de a începe lucrul, Vali avea un LP în lucru aproape gata, mai trebuia doar să-l masterizeze. Ne-am apucat de lucru și după ce l-am terminat pe-al meu zic “tu ce faci, când îl scoți pe-al tău?” Și spune “păi, l-am luat de la capăt, că mi-am schimbat modul de gândire după ce am lucrat cu tine!”

F.S.: Foarte tare povestea asta!

D.S.: Da! Și l-a luat de la capăt și l-a schimbat total. Vorbim de orchestrații, nu de piesele în sine, care au rămas aceleași. Dar, alte orchestrații, altă atmosferă.

F.S.: Doru Stănculescu, îți mulțumesc pentru această atât de agreabilă discuție, purtată într-un colțisor de Herăstrău, într-o minunată după-amiază de septembrie!

D.S.: Doamne ajută!

București,
septembrie 2015, ianuarie 2016

Meridiane

CENAUL ROMÂNESC LITERAR "MIRCEA ELIADE"

DIN DENVER, COLORADO

Puțini sunt cei care știu că în „orașul la altitudinea de o milă” care este Denver, capitala Statului american Colorado, comunitatea românească, în plină creștere, pulsează cultural prin activitatea Cenaclului literar “Mircea Eliade”, susținut de R.A.F.A. din localitate și de Liga Culturală din Sibiu. Inițiativa a aparținut acum 5 ani profesorilor Simona Sîrghie și Sebastian Doreanu, care organizează periodic în sala socială a Bisericii Sf. Dimitrie cel Nou din Denver, reuniuni culturale pe teme incitante. Păstrând intimitatea unei structuri de cenaclu, participanții nu sunt numeroși, dar foarte motivați să asigure reuniunilor un autentic caracter interactiv, drept care textele literare pregătite din timp, unele pentru recitare, altele pentru lectură, creează o stare emoțională, ce ne poate aminti de lecțiile școlilor din țară, când clasicii literaturii noastre erau la mare cinste și capodoperele lor memorate fără rezerve. Dacă ne-am referi numai la acest an, teme ca *Ziua națională a poeziei. Mihai Eminescu, poet național sau universal și Basarabia la răscruce de vânturi* au trezit interesul iubitorilor de cultură din zonă.

Sărbătoarea Floriilor în 24 aprilie 2016 a fost marcată în comunitatea conaționalilor noștri din Denver printr-o nouă reuniune a Cenaclului literar românesc “Mircea Eliade”, având ca invitată pe scriitoarea Anca Sîrghie, care a sosit cu brațele pline de noutăți de la Sibiu, unde continuă și după pensionare activitatea didactică la Universitatea “Alma Mater”. Astfel, cartea-document *Lucian Blaga și ultima lui muză* din 2015, care fusese lansată la Cenaclu din Denver acum un an, imediat după publicare, tocmai a fost desemnată pentru Premiul Uniunii Scriitorilor din România. Au urmat *Radu Stanca. Profil spiritual* (720 p.), apărută în 2015 la Fundația Națională pentru Știință și Artă din București, ediție îngrijită de Marin Diaconu și Anca Sîrghie, cu o prefață de acad. Eugen Simion, și *Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai* (462 p.), Editura Technomedia, Sibiu, 2016, unde invitată cenaclului este

semnatarea *Cuvântului înainte* intitulat *În Sibiul lui Radu Stanca la 95 ani de nemurire*, e realizatoarea majorității interviurilor, semnatarea capitolului *Interpretări*, a unor *Reportaje* și îngrijitoarea volumului.

În cuvântul conferențierei, s-a semnalat faptul că au apărut la Universitatea “Alma Mater” din Sibiu numerele 15 și 16 ale publicației “Lumina slovei scrise”, în care, alături de autori consacrați, sunt încurajați să scrie și studenții cu rezultate deosebite în cercetarea științifică. Iată o inițiativă unică în peisajul universitar românesc, de care profesoara Sîrghie, ca redactor coordonator, este foarte mulțumită.

Într-un an când pe toate meridianele românismului este evocat Constantin Brâncuși, cadoul special pe care invitată l-a adus din țară e un DVD cu înregistrarea emisiunii radiofonice realizate de Mihai Lungeanu cu titlul *Infinitul Brâncuși*, rolul principal fiind interpretat de actorul Ștefan Iordache, moment artistic care marcase finalul carierei lui strălucite. S-a făcut propunerea ca într-o viitoare reuniune de cenaclu a acestui an comemorativ, tema să fie *Revoluția creată în sculptura contemporană de Constantin Brâncuși*.

Deschizând reuniunea cu o prezentare a noilor apariții, profesorul Sebastian Doreanu, ca director al cenaclului, a semnalat prima ediție în limba engleză a cărții *Romanul adolescentului miop* de Mircea Eliade, sub titlul *Novel of a short-sighted adolescent*, Istros Books, London, United Kingdom, 2016. Cartea aceasta a avut un destin aparte, căci textul românesc al romanului a rămas inedit timp de 6 decenii, ca în 1990, la Editura Minerva să apară prima lui ediție, prefațată de Mircea Handoca și prezentată la Muzeul Literaturii Române din București. Un moment emoționant a fost cel al prezentării unor cărți scrise de copii, respectiv *Povestea celor trei cățeluși/The Story of the 3 Puppies*, o carte bilingvă, de

Alyssa Sîrghie, și alta creată pentru cei mai mici cititori, intitulată *The hugging trees*, de Laura Poole, ilustrată de Ileana Barbu.

A urmat lansarea de carte recent publicată de Anca Sîrghie, intitulată *Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai*. Ca preambul, profesorul Sebastian Doreanu a precizat că scriitoarea Anca Sîrghie și-a dedicat o bună parte a activității de cercetare în domeniul istoriei literare lui Radu Stanca, începând cu studiul monografic, teză de doctorat, din care un fragment a devenit volumul *Radu Stanca și obsesia Thaliei, Ipostazele omului de teatru* în 1996, urmată de îngrijirea în colaborare cu Marin Diaconu și prefațarea volumului *Dăltuirea omului de teatru* în 2012 și a celorlalte două cărți mai recente, deja semnalate, care se constituie drept un reper bibliografic important în exegeza scriitorului. Cuvântul „evantai”, a observat Sebastian Doreanu, are multiple semnificații, dacă îl raportăm la viața teatrului sau sugerând o anumită structurare a celor două capitole, cel mai amplu, al *Evocărilor*, și *Interpretările*, unde sunt însumate ultimele abordări ale autoarei, prezintă la sesiuni și simpozioane științifice cu mereu alte investigații făcute în universul creat de scriitorul regizor. După opinia prezentatorului, noua apariție de la Editura Technomedia din Sibiu este o carte tulburătoare, datorită mărturiilor făcute de actori, regizori, prieteni sibieni, unii dintre ei nonagenari, cărora Anca Sîrghie le-a oferit ultima șansă de a relata întâmplări din viața teatrului sibian și a regizorului care a dat strălucire spectacolului scenic. Amintirile soției Dorina Stanca și cele ale fratelui Octavian, care a fost ca medic lângă Radu în clipa morții, sunt fără îndoială cele mai interesante, chiar cutremurătoare. Așadar, o paletă de o mare diversitate de prisme din care e privit Radu Stanca, o carte valo-roasă pentru exegeza scriitorului și pentru cititorii pasionați de frumos. →

DANA ANADAN

Tema propusă pentru conferința anunțată pe afișul reuniunii este *Poezia Transilvaniei de la George Coșbuc la Ioan Alexandru*. Universitara de la Sibiu a punctat cele mai rodnice, sub raport creator, momente din viața lui George Coșbuc, privit nu numai ca "poet al țărănimii" și monograf al satului transilvănean, evocat liric în poeziile sale, de la *Noapte de vară*, *Numai una, Mama, Iarna pe uliță*, la *O scrisoare de la Muselin Selo*, *Moartea lui Fulger* etc., ci și ca un traducător al unor capodopere de literatură universală în limba română, precum *Odiseea* și *Eneida*, și un cunoscător al cărților înțelepciunii indiene în limba sanscrită. Stilizând experiențe avute la Năsăud și la Gura Râului din vecinătatea Sibiului, geneza poemului *Nunta Zamferei*, care l-a impus pe G. Coșbuc în conștiința contemporaneității literare, ilustrează modul cum poetul a valorificat tradiția sempiternă a românilor.

În continuare, au fost evocați sensibilul Șt.O. Iosif, Octavian Goga, poetul Unirii, Lucian Blaga cu evoluția de la *Poemele luminii* la *Nebănuitele trepte* și ciclurile postbelice, Aron Cotruș cu versul său aspru și dârz. Oprit asupra colegului primilor ei ani de facultate la Cluj, poetul Ioan Alexandru, comentariul conferințierei a scos la lumină fapte de istorie literară necunoscute, privind modul cum talentul a răzbit în lupta cu sărăcia materială, cu rigorile studiului universitar, astfel ca puiul de țaran din Țopa Mică a Clujului să devină un spirit național, manifestat patriotic în ciclurile lui de „Imne”, și chiar universal, prin interesul pentru filozofia heideggeriană, pentru arta bizantină, pentru limba și străveche civilizație ebraică, pentru literatura biblică din care a tradus impecabil poemul *Cântarea cântărilor*, prefațat de Zoe Dumitrescu Bușulenga. Ioan Alexandru practica un gen de oratorie efervescentă, amintindu-l pe marele profesor Nae Ionescu prin temele creștine dezvoltate. Petre Țuțea sintetiza esența acestei alăturări când afirma că "Doi laici au vorbit religioși universitar: Nae Ionescu și Ioan Alexandru". Terminându-și conferința, Anca Sîrghie a primit felicitările unor participanți la cenaclu. Între ei, doamna Ioana Ilieș, invitată pentru a doua oară la o reuniune a acestui cenaclu, a mărturisit: "Eu am savurat grozav modul pasionat în care i-ați evocat pe poeții noștri

și viețile lor. Într-adevăr, aveți un dar de a aduce la viață și personalitățile oamenilor de geniu și evenimentele lor. Vă mulțumesc tare mult pentru această oportunitate." Decizia dânzei de a deveni o membră activă a Cenaclului "Mircea Eliade" din Denver ne-a apărut tuturor semnificativă.

Din partea Cenaclului literar românesc "Mircea Eliade", scriitoarei Anca Sîrghie i s-a oferit o Diplomă de Excelență "pentru activitatea neobosită de promovare a valorilor românești în Lumea Nouă (S.U.A. și Canada) și pentru înalta ținută academică a lucrărilor publicate de-a lungul vremii." Mulțumind directorilor Cenaclului pentru acest semn de recunoaștere a contribuției sale la cercetarea de istorie literară, distinsa doamnă a mărturisit că este cu totul încântată de activitatea culturală care se desfășoară la Denver în comunitatea conaționalilor noștri și că ea socotește Cenaclul "Mircea Eliade" o inimă ce pulsează românește aici, în capitala statului Colorado, pe care o apropie în felul acesta de țară.

Momentul cel mai efervescent al evenimentului a fost recitalul interactiv susținut de câțiva membri ai cenaclului.

Un grup coral a cântat versurile poeziei *La oglindă* de G. Coșbuc. Monica Doreanu a ales *Nunta Zamferei*, Eugen Stan a citit cu emoție *Noi vrem pământ*, Mariana Hortensia Croitoru a ales poezia *Nebuna* de G. Coșbuc. Georgeta Popa a citit *Cântăreților de la oraș* și *Plugarul*, Simona Sîrghie *Bătrânii* de Oct. Goga, Sebastian Doreanu a citit *Horia* de Aron Cotruș, Alexandru Montano - *Îzvorul*, iar pr. Ioan Bogdan - *Lumină lină*, ambele de Ioan Alexandru.

Ca o înălțare în sacralitate, s-a ascultat în final melodia compusă și interpretată de Tudor Gheorghe la poezia lui Ioan Alexandru *Lumină lină*, tocmai recitată, căci sub veghea crucii și a flăcării de lumânare, care tronau pe ecran, altarul de biserică din fundal dobândește pentru toți participanții la acest eveniment literar noi dimensiuni.

Am plecat de la Cenaclul literar românesc "Mircea Eliade" cu convingerea că sărbătorirea Floriilor își găsisse la Denver expresia culturală cea mai adevărată, chiar cea mai înălțătoare pentru iubitorii de frumos din comunitatea conaționalilor noștri.

Cânt divin

Corul bizantin din Toronto s-a ținut de cuvânt, revenind în ziua de Sfântul Gheorghe în fața unei audiențe largi, așa cum a promis s-o facă, să susțină încă unul din concertele tematice în funcție de perioada liturgică a anului.

După primele concerte ținute în preajma Crăciunului, de data aceasta au fost prezentate cântări din Marele Post Pascal.

Vorbim de un timp al pocăinței, al mărturisirii, al împărtășirii și al rugăciunii. Al transformării interioare care ne aduce mai aproape de Dumnezeu.

Spectacolul a început cu un mini concert în care sunetul de toacă, produs la patru ciocănele, ne-a amintit sfințenia și magia locurilor mănăstirești de acasă.

A urmat un răsfăț al simțurilor, un concert vocal sincronizat la perfecție. Pentru mine, corurile bărbătești sunt fascinante, iar când vocile interpretează muzică bizantină, îmbinările vocale creează o țesătură complexă, uneori neașteptată, dar care bucură întotdeauna sufletul.

Armonizarea impecabilă a vocilor creează efecte sonore de o textură extrem de rafinată și bogată.

Am fost surprinsă să observ că și atunci când vocile se individualizează, ele sunt foarte diverse, fiecare au timbre și texturi distincte.

Îmbinările lor după tiparul bizantin, în care este împletit și textul rugăciunii îl face pe credincios să urce trepte duhovnicești care îl aduc tot mai aproape de Creator.

În finalul concertului, clopotele își adaugă farmecul peste psaltichie, peste melodiile interpretate vocal.

Concertul se încheie așa cum a și început, în sunet de toacă, parcă într-un ritm mai intens și mai susținut ca la început, ceea ce ridică sala în picioare.

Remarc însă cum corul își umflă iar piepturile, trăgând aer în plămâni și numai îi aud intonând: →

MILENA MUNTEANU

”Cu noi este Dumnezeu!”, cu ajutorul celor din sală, ce murmură și ei, la unison.

Un cuvânt la sfârșitul concertului ne aduce aminte că în această seară ni s-au prezentat piese rare de muzică compuse de compozitori monahali români, la care s-a adăugat forța rugăciunii.

Seara devine astfel completă și din punct de vedere duhovnicesc, dar și cultural, mai ales că simțurile ne-au fost desfătate.

În sală erau prezente și piese de artă plastică.

Doamna Emilia Beraru a prezentat o colecție de icoane bizantine pe panouri de lemn, în tempera cu ou și foița de aur, icoane pe sticlă și pe pânză, în acrilic, dar și pictură în acrilic ce immortalizează peisajistica românească și canadiană.

Doamna Andreea Cojocaru a expus iconografie în tehnica metaloplastiei pe folie de cupru care are un aspect de basorelieu, dar și alte obiecte artistice produse manual, inspirate de folclorul nostru.

În mod secret, eu am sperat să fi avut și un moment recitativ așa cum am avut parte în concertele trecute, pe care l-am apreciat în mod deosebit.

Părintele Ștefan Morariu a făcut o promisiune și anume că ne va mai răsfăța cu inspiratele sale recitări în concertele ce vor veni, căci se dorește continuarea acestei serii de întâlniri.

Următoarea va avea loc probabil în toamnă, între Sfânta Paraschiva și Sfântul Dimitrie.

O așteptăm cu drag.

Ne bucurăm de serile duhovnicești și culturale de ținută care ne sunt oferite de către Corul bizantin din Toronto, ce ne aduc aminte semnificația sărbătorilor religioase.

Ba mai mult, care ne învață nu numai cum să ne apropiem de Divinitate, dar și că ea ne este aproape: ”Cu noi este Dumnezeu”.

Credinciosul pleacă astfel reconfortat dar și sprijinit în credință, chiar dacă venise sau se simțise singur înaintea. Prin intermediul muzicii bizantine, în timpul concertului făcuse un pas în direcția Dumnezeirii.

Astfel, se simte reînviat și reînprospătat, sincronizat cu ritmurile universului și ale naturii ce renaște în primăvară.

„Stendhal”

(prietenului meu Andrei)

„Cine nu-i pe facebook, nu există!” – îl speriasc (de-o vreme se sperie de orice...)

și căzu în plasa amăgitoare./ Era o *molie* –

ziceau unii – cu mâini și cu picioare atrofiate

de cărțile din care se salvasc/ Văzînd ecourile, lăcrimase,

iar lacrimile se făcură diamante și alte mezelicuri strălucitoare.

Curioșii-i căzură pradă -

Astfel îl descoperi pe „stendhal”: așa i se păru, așa-l numi! O față bine desenată, un nas ferm cu

nările dilatate, palpînd (am aflat mai tîrziu

că aveam de-a face cu un *Lion de august*)

Cu fruntea înaltă ca a scriitorului (deși „personajul” nu știa cine-i Stendhal)

Părul bogat, ieșind misterios de sub o pălărie, desena în mintea fanilor

profilul unui rockstar

Orice e posibil, mi-am zis, orice!

atunci cînd l-am văzut

„cum în brațe o ținea atingînd-o ca pe orice ea”

cu șolduri armonioase mijloc de viespe și inimă de strune... dar

pasiunea i-am descoperit-o mai tîrziu cu ocazia unei furtuni de mai, cînd

recita făcînd un duș, venit a-l trezi după o noapte turbulentă:

„De e ploaie, de-i furtună

De mă fulgeră în strună”...

Legat la cap cu o eșarfă p.s.d. avea toate șansele să „pirateze” așa cum toți o facem...

„Viața-i o piraterie!”

Scurtă ca o baterie”

Stendhal avea o părere bună despre el și asta s-a confirmat mai tîrziu,

după moartea sa. A fost – cum ar zice „stendhal” –

o bomboană pe care contemporanii n-au putut-o înghiți, de-aia

au supt-o pînă s-au convins că e bună...

Cota de admirație a scăzut (ca *leul* la bursă

în timpul protestelor de stradă), cînd l-am văzut pe „stendhal” cu

„altă pălărie

pe care -o poartă cu mîndrie”

precum și folclorul grăiește...*aceeași Mărie...!*

Dar,

dacă – i așa, atunci e o păcăleală!

„stendhal” cel

sobru pozînd în alb-negru (*alba-neagra?*)

pe motocicletele negre, barosane afișînd mașini lungi, americane –

se mulțumește acum cu

o pălărioară cu tricolor

sub care se-ascunde,

„Păcală, pașnicul dezvirginator” !?

Nici un ecou pe fb. nici un articol în presa vremii/ iată un mister...dar,

mass media

e liberă, moravurile așîderea,

Postura asta,

zîmbetul cu cît mai bengos

cu-atît mai misterios!

Iată

cum nu-s destule cărțile pentru-a

cunoaște omul! – cugetă *molie*

și-ncepu să caute, să sape, să cerceteze.

Păcală zîmbea sus, pe meterezele

tineretii și-ale renumelui său hazliu

din România sau mai știu?...

„Cunoscut ar vrea să fie

Da-i pustiu ca o cutie

Liniște deloc nu are

Obsdat de-o întrebare

De-o s-ajungă cineva

Așa cum și-nchipuia,

Dar deodată...cam blazat

Totul a abandonat,

S-a lăsat în voia sorții

Știînd că în fața porții

Ce-i ascunde viitorul

Nu va pune-n veci piciorul!”

JULIAN DĂMĂCUȘ

LUMEA LUI LARCO

LUNA APRILIE

Natura peste tot renaște,
Activitate e la sate,
E luna postului de Paște
Și-a altor posturi... anulate.

EPIGRAMA

În literatură,
Fără vreo cenzură,
Epigrama, gen minor,
E cântată-n ... La major!

GÂND LA ANIVERSAREA SEMICENTENARULUI

În prima jumătate-a vieții
Vezi flori frumoase-n toți scabeiții,
Iar în a doua jumătate
Vezi doar scabeiți și flori uscate!

„INTERESUL POARTĂ FESUL”

Aș vrea să fiu pe înțeleșul
Alegătorilor și spun:
Ce mult îi poartă interesul
Pe traseiști spre-un trai mai bun!

INSTANTANEU DE PRIMĂVARĂ

E forfotă ca-n stupul de albine
În orișice livadă de la sate,
Se strâng omizi, s-adună crengi
uscate
Și „altoiri” se fac... prin baruri pline.

POLITICA DE IMIGRARE

Când imigranții-s în cătun
Să-i vezi ce se mai cucurigă;
Îți i-au mălaiul din ceau...
Și o cam pui de mămăligă!

„PAZA BUNĂ...”

O vorbă spune gospodarul,
Și laudat să-i fie flerul:
Când ți-e prieten bun coșarul,
Te ocolește pompierul!

Epitaful donatorului de organe

În Rai sunt fete minunate,
Așa cum n-am văzut vreodată
Și-aș vrea să le iubesc pe toate...
Dar cum, că inima-i donată!

DESTĂINUIRE TÂRZIE

Ședința literară e-un balsam,
Ce îmi alină o cumplită boală,
Cândva fiind o simplă bănuială,
Dar sunt convins și, din păcate,-o am.

Știam demult, din primii ani de școală,
Că vindecarea are un program
Sofisticat, un fel de amalgam
Cu sfaturi grele care dau năvală.

Trecut-au anii-n șir, pe neștiute,
Iar *ironia*-n suflet cuibărită
Rămas-a și mă duce în ispită,

Ținându-se de mine ca o scamă.
Deci, recunosc, acum, la senectute:
Sunt dependent de genul *epigramă!*

CONDIȚIE UMORISTICĂ

De-o persoană suferindă
Nu vom râde, nici de-o hădă,
Însă cine vrea să râdă
Să se vadă în oglindă!

AVARIȚIE

Muncește omul și-i grăbit
Averi adună pe pământ,
Dar e atâta de zgârcit,
Că-și ia și umbra în mormânt!

STAREA ACTUALĂ A UMORULUI

Eu nu lovesc precum un găde,
Dar vreau să fiu băgat în seamă:
Pe la priveghiuri se mai râde,
Dar nu și la o epigramă!

RONDELUL SCHIMBĂRII

De-o fi ca os prin os să-ți treacă,
Rezistă, va veni odată
Și clipa cea mult așteptată
Când poți să zici: e trai neneacă!

Ești dârz, ai inimă curată,
Speranța haine noi îmbracă;
De-o fi ca os prin os să-ți treacă,
Rezistă, va veni odată!

Iar dacă vorbe-auzi de clacă,
Să știi, oriunde-n lumea toată,
De bună voie niciodată
Din post conducerea nu pleacă,
De-ar fi ca os prin os să-ți treacă.

RONDELUL INDIGNĂRII

Stă adevărul și suspină
În pom, deplânge-a lui ursită,
Căci e minciuna hămesită
Ce-l sapă-adânc la rădăcină.

E-o situație cumplită,
Dar și de-nvățătură plină:
Stă adevărul și suspină
În pom, deplânge-a lui ursită.

Cum în dosare nu-i lumină,
Iar mita nu e altoită:
Spui din arhiva prăfuită:
Și-n a Justiției grădină
Stă adevărul și suspină!

LOTERIE POLITICĂ

La noi corupții-s arestați,
Întruna cu dosare plouă,
Dar prea puțini sunt condamnați...
Vreo 6, doar, din 49!

VASILE LARCO

De la Păstorel citire:

HACHIȚE

Și viața are toane muiereschi
De la harac și pâna la pahar:
Când se ivește „Grasa” de Cotnar,
Pălește „Galbena” de Odobești.

OȘLOBANULUI

De-ar fi băut acest pahar,
De stai puțin și te gândești,
Străbunul tău din Humulești
S-ar fi mutat la Murfatlar!

ÎNȚELEPCIUNE

Pe-al bătrâneții povârniș,
Când te apasă clipe grave,
Bea „Cabernet” de la Miniș
Sau un „Traminer” de Târnave!

MITOLOGIE

Și Afrodita cea în șolduri lată,
Și Joe, cu alaiul său ceresc,
Nu s-au ivit din bolta înstelată,
Ci dintr-o amforă cu vin grecesc.

ÎNCHINARE

Ridic paharul plin
Slăvindu-ți trupul gol:
Să-ți fie somnul lin
Și linul rasol!

TRILOGIA LUI MEREACRE

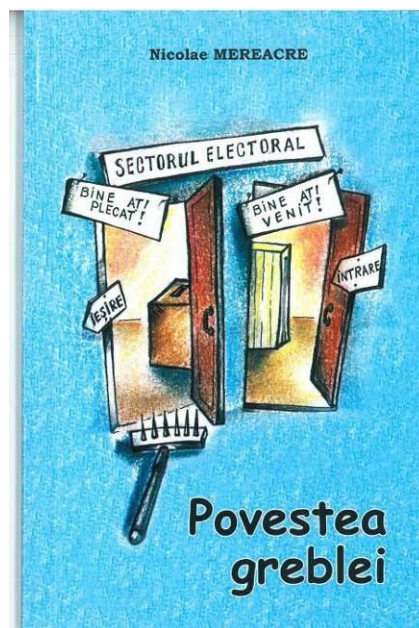
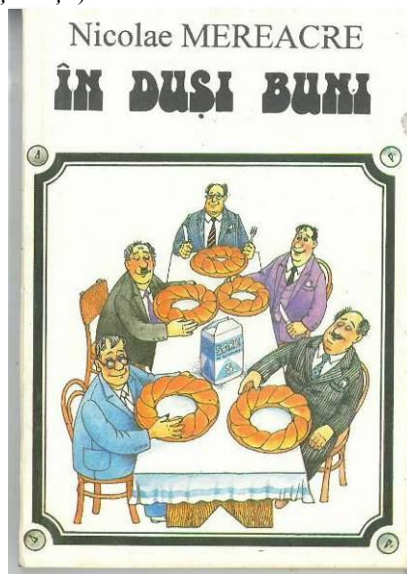
Când auzim de sat, ne duce gândul la tradiții, obiceiuri, la plug, la grâne ori la ciripitul păsărilor din lunci. Pământul, acel miracol format dintr-un amestec de granule minerale și organice ne dă hrana cea de toate zilele, fără de care nu am putea viețui pe Planeta Albastră. Ovidiu Papadima în cartea sa: „O viziune românească a lumii” spunea: „Satul, cu sociologia lui folclorică, e o imensă familie. Orașul, cu sociologia lui pozitivistă, e un infern de dușmănie și ignorări reciproce”. Numai cine nu a călcat pământul roditor de la țară, cine nu a ținut în pumn țărâna care ascunde atâtea mistere, cine nu a simțit sub tălpi mirobolantele plante sau cine nu s-a trezit de cel de-al treilea cântat al cocoșului, nu prețuiește pâinea cea de toate zilele.

Scriitorul Nicolae Mereacre din satul Costești, Republica Moldova, născut și trăit la țară, care a băut apă direct de la izvor, a cules cu strângere de inimă florile de câmp ca nu cumva să le doară și sub privirile căruia răsăreau și se dezvoltau plantele, s-a simțit obligat, de fapt ca mulți alți scriitori, fiind și o datorie de onoare, de respect pentru locurile natale, să facă nemuritoare anumite întâmplări trăite de dumnealui în mediul rural. A absolvit Facultatea de Jurnalistică a Universității de Stat din Republica Moldova, a publicat în diverse reviste literare, fiind și laureat al unor concursuri de satiră și umor. Prima carte din trilogia dedicată vieții satului a scris-o cu peste douăzeci de ani în urmă, se întitulează: „**ÎN DUȘI BUNI**”, apărută la Editura Uniunii Scriitorilor din Chișinău, cuprinde treizeci și patru de povestiri cu tâlc, întâmplări umoristice și satirice, unele, poate, chiar trăite de autor.

Folosește limbajul popular: „si-reacul” (săracul); „hogeac”; „zdrahoană”; „oleacă”; „chișleag”; „fă Ileană!” etc. Coperta este realizată de Valeriu Ionițoi, ar desenele din volum sunt semnate de Margareta Chițcătâi. Autorul, înzestrat cu talent aparte, nativ, ne introduce în miezul acțiunii, al întâmplării hazlii ceea ce face să nu lăsăm cartea din mână până când nu ajungem la ultima pagină. Aflăm de obiceiuri, de modul cum discută oamenii de la țară, de aspecte familiale,

de relațiile cu organele administrative locale, de metehne omenști și de neajunsurile pe care le au truditarii pământului.

Cea de a doua carte: „**Povestea greblei**”, Editura Epigraf/Altip-Chișinău/Alba Iulia 2013, conține șapte-sprezece povestiri satirice și umoristice, tratate cu seriozitate, întâmplări din viața satului, grafica fiind realizată de Grigore Puică. Autorul, Nicolae Mereacre, strecoară în limbajul sătenilor cuvinte și expresii locale, specifice mediului rural și al gradului de pregătire școlară a personajelor cărții. Aspectele relatate sunt din etapa contemporană, din jurul secolului 20, ceea ce poate fi un reper de referință pentru perioada de timp ce va să vină, pentru generațiile viitoare ca document de epocă, spre cunoașterea trecutului. Nicolae Iorga spunea: „O națiune care nu-și respectă trecutul și obiceiurile creștine, un popor care-și pierde credința și nu cultivă iubirea față de moșie și strămoșii săi este un popor condamnat la pierire”. Omul de la țară știe să îmbine armonios munca și hora, strânsura de pe tăpșan este un moment de destindere și socializare, când adeseori se „punea” de o nuntă, de un botez ori de-o căraușie. Autorul redă și câteva strigături: „Hai să bem, să bem, să bem/ Să vedem ce minte-avem!” sau: „Jur c-am să las băutura/ Când mi se va coase gura!” Cartea cuprinde și ineresante epigrame, la fiecare povestire, așa pentru destindere și meditație. Una dintre ele: „Unii au încins o horă,/ Alții strigă și-i susțin,/ Căci la fiecare oră/ Ei fac puză... de vin.”// (*Vinificatori în sedință*).

Trilogia lui Nicolae Mereacre se încheie cu cireașa de pe tort: „**LA RAPORT**”, care este un volum de epigrame și catrene epigramatice, cu aspecte din multe domenii de activitate, atât de la țară, cât și de la oraș. Vasile Butulescu spunea: „Au părăsit satul ca să poată cânta la oraș viața țaranului”. Așa e, se tinde, din păcate, spre o migrare spre pietrele orașului, părăsind pământul reavăn de la țară, dătător de pâine. Multe dintre epigrame reflectă aspecte din frământările actuale: „De doi ani și-o săptămână/ Mă învață-un individ/ Nu da votul tău din mână/ Pe o cioară din partid!”// (POVAȚĂ, pag. 44). Autorul prin acest volum „raportează” neregurile pe care le observă în multe domenii de activitate: politice, sociale, conjugale, culturale etc. Iată un exemplu: „Amândoi am dat în bară/ Dar prieteni am rămas/ Când tu mă trăgeai pe sfoară/ Când eu te duceam de neas.”// (SCOR EGAL). Scriitorul de față nu poate sta pasiv la neregulile ce se petrec în jurul său, le încondeiază epigramatic, dorind să „îndrepte moravurile”, deși e o utopie să credem că va reuși ceea ce n-au reușit înaintașii noștri de-a lungul a peste două milenii.

Eu sunt convins că s-a produs deja metamorfoza și Mereacre a devenit *Meredulci*! Recomand a se citi această trilogie spre a ne aminti sau a ne introduce în viața minunată și sinceră de la țară.

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Da! Da! Da! Un număr de excepție. Textele, fotografiile m-au făcut să trec peste pagini de două ori. Cu același regret de fiecare dată - că revista nu avea o sută, două, trei... sute de pagini.

Te felicit, te îmbrățișez cu toată afecțiunea,

Titus

Mulțumim. Un număr superb. L-am redirecționat elevilor mei și prietenilor.

prof. dr. Delia Muntean

Stimate d-le Băciuț

Salutaru cordiale. Frumos număr. Demn de marele Nichita.

Ognean Stamboliev

Draga Nicolae Baciut,

Îți mulțumesc pentru urările de Paște care mi-au dat sentimentul că vin din vechime. Adică de la „Vatră”! Faci bine ceea ce faci și ți se cuvin laude. Mi-aș dori ca excelentul număr dedicat lui Nichita să-l am tipărit pentru a-l așeza pe raftul din față. Mă gândesc, apoi, că de asemenea atenție nu ar fi rău să se bucure și ardeleni Ioan Alexandru, Gheorghe Pituț și blândul Matei Gavril cel Albastru. Îți doresc să ai mereu parte de zile luminoase și inspirate!

Ion Cocora

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă trimit o cronică despre volumul Mihăelei, apărut la Editura „Vatra veche”. Pentru când va fi loc în revistă. Casa memorială o trimit doar peste o săptămână, mâine plec la Iași și în Basarabia, până în 9 mai.

Am trecut printr-o perioadă aglomerată cu de toate... M-am gândit la dvs., cum puteți lucra atât de mult și pe planuri atât de diverse - gândul acesta m-a stimulat.

Și numărul recent apărut a ieșit minunat... Sănătate și întru toate bună sporire!

Luminița Cornea

Mulțumesc și la multe apariții să ai tu dragă și frumoasă *Vatră veche*!

Katalin Cadar

Stimate domnule Baciut,

Am fost plăcut surprins de dialogul dintre domnii Peter Kneipp și Adalbert Gyuris, pe care nu i-am cunoscut, precum și de referirile la școala din Bocșa Română, unde am urmat clasele școlii primare și clasa VII-a, la Liceul teoretic din Bocșa („Tata Oancea”) situat vis-a-vis de casa în care m-am născut, la lucrările de înaltă valoare artistică ale sculptorului (și pictorului academic) Tibor (Tiberiu) Bottlik,

afiate în cimitirul romano-catolic din Bocșa Montană.

Mi-aș permite să adaug că din Bocșa Română a ieșit în lume și maestrul fântânilor - artistul Constantin Lucaci, care are lucrări reprezentative și la un muzeu deschis în centrul Bocșei Montane, iar din Vasiova (dintre cele două Bocșe vechi) - renumita cântăreață de muzică populară bănățeană Aurelia Fătu Răduțu și renumitul cântăreț de operă, basul Nicolae Florei. Nu l-aș uita nici pe distinsul scriitor și regizor de filme cu încărcătură emoțională - Ioan Cărmăzan, din generația oamenilor de cultură mai tineri.

Dintre tablourile domnului Peter Kneipp, am admirat "Autoportretul cu pălărie galbenă", foarte sugestiv, "Măști", "Femei cu floarea soarelui", iar "Intrare rustică la mătusa Mili" și "Strada lungă, ultima casă", mi-au trezit nostalgia după locuri și oameni care nu mai sunt.

Creația dumneavoastră, "Ultimele anotimpuri" m-a emoționat prin rezonanța cu viața omului. Dacă ar fi să mă refer la ceea ce sunt acum, aș adresa ruga: "Mai lasă-mi, Doamne,/ dacă vrei și iarna".

Cu deosebită considerație,
Novac V.

Nu mai prididesc să citesc atâtea lucruri interesante în acest număr al "Vetrei vechi". Felicitări!! Osteneala nu îți este în zadar, dragă Nicu.

Sunt în America și am trăit cele mai rodnice spirituale și sufletește Sfinte Sărbători Pascale ale vieții mele, la Denver, în capitala statului Colorado, într-o comunitate de români luminoși, vrednici, cu simțul frumosului și al adevărului creștinesc.

Preambulul a fost un Cenaclu bogat, pe care ți-l trimit în attach. Poate să te intereseze.

Cu urări de sănătate, ca să mai ajungem cât mai multe anotimpuri, nu?

Anca Sirghie

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

În primul rând, Hristos a Înviat!

Am primit revista *Vatra veche* 3/2016, lucru pentru care vă mulțumesc. Conținutul ei e ca întotdeauna deosebit de interesant și diversificat, purtând amprenta inconfundabilă marca... Nicolae Băciuț! Vă transmit și eu în ataș o consemnare despre ultima mea carte apărută în 2015 și o poezie, căreia poate îi faceți loc... creștinește... în numărul viitor.

Cu respect,

Nicu Doftoreanu

Hristos a înviat!, doamnule Nicolae Băciuț. Mulțumiri pentru revista *Vatra veche* nr. 3/2016, revistă care ne-a luminat și mai frumos Sărbătorile Pascale. Sănătate, spor și bucurii.

Veronica Oșorheian

Hristos a înviat!

Mulțumesc pentru revistă. Nu am citit, doar am răsfoit și am văzut afișul manifestării cu poezia religioasă. Cine va vorbi despre poezia Zoricăi Lațcu-Teodosia? Dacă aș fi știut din timp, m-aș fi alăturat și eu. Mă bucură prezența ei în peisajul preocupărilor literare actuale. Și eu mă străduiesc să o fac auzită și citită, mai ales prin recitaluri de poezie. Este o voce atât de frumoasă și armonioasă, singulară prin nuanțele arhaice de început și prin cele mistice de mai târziu. Mi-e foarte dragă. Ea este cea care m-a făcut să scriu în versuri, dându-mi instrumentul potrivit sufletului meu.

Multe bucurii în această Săptămână luminată!

Irina Iorga

Mulțumesc frumos! E o delectare să citești din această revistă!

Denisa Frătean

Domnule Nicolae Băciuț,

Paște fericit cu binecuvântări pentru viață și revistă, mulțumiri pentru cele făcute și luminoase ale revistei *Vatra veche*, cu Dumnezeu înainte!

Dumitru Velea

Stimate Domn Băciuț,

Vă mulțumesc pentru încă un număr splendid al revistei "Vatra Veche".

Ma gândeam să vă propun o mică relatare despre Corul Bizantin din Toronto, în caz ca interesează, pe o temă legată de primăvară. Este scris în urma unui concert recent, de la care atașez și o fotografie.

Cu adâncă prețuire,

Milena

Mulțumim pentru minunata lucrare pe care am primit-o, deoarece avem posibilitatea de a citi și interpretările celorlalți participanți la concurs. Aș dori să cumpăr această carte, dacă ea există și în formă letrică. Puteți să-mi spuneți cât costă și cum pot intra în posesia unui exemplar?

Cu respect,

prof. Isim Eugenia

Stimate maestre Nicolae Băciuț, vă mulțumesc pentru promptitudinea cu care îmi trimiteți revista, spunându-vă și un secret, anume că:

Faptul este demonstrat,
Că-n oricare dimineață,
Sunt cu mult mai informat
Dacă stau cu *Vatra*-n față!

VASILE LARCO

Primit. Mulțumesc! L-am pus pe site:
http://digital-library.ulbsibiu.ro/dspace/bitstream/123456789/976/5/Vatra%20vec%20203_1%20-%202016.pdf

Dragă domnule Băciuț,
Vă sunt foarte recunoscător pentru grija de a-mi trimite la timp revista. E o revistă excepțională, pe care o citesc cu mult interes și cu reală plăcere estetică.
Vă urez multă sănătate și Un Paște luminat!
Cu îmbrățișări fraterne,

Arc. Suceveanu

Subscriu și eu la „impresiile” doamnei Livia Ciupercă asupra revistei „*Vatra veche*”, pentru că, într-adevăr, este o reușită, o prezență meritorie în peisajul revuistic actual.

De aceea mă bucur când mă găesc și eu „numărat” între colaboratorii ei. Sper că și în viitor.

Numărul dedicat lui Nichita Stănescu m-a impresionat, mai ales că am o amintire mai mult decât plăcută cu Nichita. Dar, din păcate, am citit revista pe internet, exemplarul „concret”- cel pe care îl așteptam - când am „convorbit” cu dvs.- se afla la tipar.

Revista „cu Nichita” încă nu a ajuns la mine. Oare... de ce? Încă mai sper că o voi primi.

Cu aleasă considerație,

G.L.N.

Stimate și dragă domnule (și frate întru Duh) Nicolae Băciuț,
...Vă mulțumesc mult, cu adâncă recurență, atât pentru trimiterea excelentei reviste a domniei voastre, *Vatra veche* (Anul VIII, nr. 3 [87], Martie 2016) - cât și pentru publicarea "Florilor" mele, în acest număr festiv!

Un paște luminat! Sărbători fericite!

...Multă, multă sănătate!

Doamne,-ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfântă Lumina Ta!

Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie, frăție întru Duh,

Adrian Botez

Ca de obicei, o sărbătoare a sufletului. Felicitări!

Stimate domnule Băciuț, vă trimit și o cronică a unei cărți de excepție scrisă de o scriitoare care își merită pe deplin acest nobil titlu: Magdalena Brătescu. Rămâne

la latitudinea dumneavoastră ce veți face cu această recenzie. Cu aceleași gânduri bune dintotdeauna,

Mihai Batog-Bujeniță

Mulțumesc pentru revistă!

Poezia dvs. de pe prima pagină mi-a mers la inimă. Parcă aș fi scris-o eu! Căci și eu încep să-mi număr anotimpurile!

Nu am apucat încă să citesc cu adevărat revista. Am «răsfoit-o» doar, însă am remarcat deja în ea o mulțime de lucruri interesante!

Evident, îmi atrage atenția articolul «Copilăria ca întoarcere», de Aurel Buzinciu. Textul meu despre copilărie este tocmai o întoarcere în sine, o întoarcere care-mi este necesară: în spațiu și în timp. (Căci eu sunt destul de depărtată în spațiu de locurile copilăriei mele, iar acum mă îndepartez din ce în ce mai mult și în timp de perioada aceea.)

Vă mulțumesc că ați publicat un fragment din istorisirea mea. Dar nu e nevoie să vă încărcăți cu acest text relativ greoi, căci nu cred că se încadrează bine într-o revistă, ci mai curând într-o carte. (Nu vreau să vă încurc; vroiam doar să am doar avizul dvs.) Menirea unei reviste este sa dea cuvântul la mulți scriitori și la opinii diverse, iar nu să creeze un monopol. Articolul «Poezia Munților Apuseni», de Constantin Cublesan, mi se pare foarte interesant, (parcă vorbește de strămoșii mei); voi încerca să-l aprofundez.

Dar sunt multe de aprofundat! Cum ar fi: «Romanul Marii Uniri», de Aurel V. David. De curând, la Salonul Cărții din Paris, am cumpărat *Istoria Transilvaniei* de Ioan-Aurel Pop (rectorul Universității din Cluj) și asta chiar că trebuie să o studiez.

Repet ceea ce am mai spus deja: sunteți neobosit. Văd că organizați și un festival de creație împreună cu Ana Blandiana și Romulus Rusan. Vă felicit!

Și țin să-mi exprim admirația pentru excepționalul discurs al doamnei Ana Blandiana, de la decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității Babeș-Bolyai din Cluj. Și fără să utilizeze «o limba de lemn», abordează într-un mod simplu, frumos și curajos, probleme majore ale epocii noastre. Remarcabil!

Vă urez un festival reușit și succese în continuare!

Cu stimă,

Simina Lazăr

E frumoasă revista, îți mulțumesc mult. Mulțumesc pentru textul publicat. Ziseam că va fi fragment cu revolta din autogara Bistrița din 1988, dar acela are 6 pagini A4. Te rog să ne trimiți după sărbători 6 ex. și nouă. Sărbători fericite alături de cei dragi! Să ai grijă și de tine.

Vera
Mulțumesc, o revistă pe care o citesc cu mult interes.

Dorina Stoica

Stimate d-le Băciuț,

Am primit nr 3 din minunea *Vatra veche*. Revista are darul de a "încălzi", i se potrivește numele! Simt în ea sufletul celor care scriu, dar și a editorului, care pune literale una lângă alta. Ilustrațiile lui Peter Kneipp, poezia dv. de la început (și din cartea dv. recenzată), cronicile de cărți, poeziile, proza, textele de "amintiri" și, la sfârșit, mica tabletă despre clasificarea lui Vișniec în cititori "pantofi" și cititori "umbrelă", toate dau *Vetrei vechi* o valoare unică. Vă foarte mulțumesc!

Veronica Pavel Lerner
Canada

Vă mulțumesc pentru marea bucurie pe care mi-ați făcut-o în Săptămâna Mare, trimițându-mi revista cu un conținut deosebit, dar, mai ales, cu recenzia volumului de poezii cu suflet, care mi-au bucurat zilele. Mulțumesc!!!

Fie ca Lumina din Sărbătorile Învierii Mântuitorului să reverse asupra Dv. și a celor dragi pace sufletească, sănătate și belușug de bucurii! Sărbători fericite!!!
Cu mulțumiri și cu statornică prețuire,

Livia Fumurescu

Domnule Nicolae Băciuț,
În primul rând, țin să vă mulțumesc pentru a-mi fi trimis antologia de texte a Concursului Național "Ion Creangă". Am coordonat cu mare plăcere activitatea de interpretare și redactare a celor două eleve ale mele, iar ceea ce m-a motivat a fost atât valoarea poeziilor dumneavoastră, cât și plăcuta amintire a colaborării mele (este adevărat, pentru doar câteva numere) la *Vatra veche*.

În legătură cu eventualele erori, numele uneia dintre elevele mele este BUMBAC MARA RUXANDRA și nu BUMBAC MAN RUXANDRA, așa cum apare la pag. 80 a antologiei.

Cu simpatie,

Daniel Tache

Mulțumesc, mai jos e link-ul
https://issuu.com/lumealuiacum/docs/vatra_a_veche_3

E o bucurie fiecare număr nou! Felicitari.

Melania Cuc

O revistă făcută cu cea mai mare dragoste de carte!

Viorica Lazar

Propoziți și la pag. 67. Acolo vă-ntâlniți și cu unul GEORGE FILIP. Ce surpriză mi-ați pregătit cu interviul publicat!

Filip George

Mulțumesc mult! Am crezut că am dat greș și nu merită să fie publicat. Mi-ați făcut o mare bucurie acum în prag de sărbători. Felicitări și pentru acest număr. Și pentru că se apropie Sfintele Paști, vă doresc să aveți lumină în suflet, în casă, în gând, în cuvânt. Sănătate și spor în toate.

Atașez și un mic grupaj de poeme pentru un număr viitor.

Cu prețuire,

Mihaela Aionesei

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc și eu pentru urări, dar și pentru apreciați *Vatra veche*.

Elena Buică

LENA BUICA

P.S. Cronica poeziilor poetei Domnița Neaga va apărea în *Vatra veche*!

Mulțumim, numărul Nichita este o carte de istorie literară.

Lup Lup

Vă mulțumesc pentru revistă. Chiar mă întrebam de ce n-a apărut încă și credeam că am pierdut eu noțiunea timpului de când nu mai merg la cabinet. Poate s-a dorit un dar pentru această zi mare, pentru că am căutat-o chiar și aseară și nu era.

Cu bucurie,

Doina Cherecheș

Mulțumim! Citim cu interes revista *Vatra veche*. Succes!

Irina Goanță

Calde mulțumiri, stimate domnule Băciuț!
Sf. Paști cu bucurie,

Theodor Damian

Mulțumesc frumos ! Este o bucurie să lecturez *Vatra veche*!

Sărbători în tihnă, pace și speranță!

Aurora

Cu mulțumiri și cu binecuvântare.

+Serafim

Stimata Domnule Băciuț,
Mulțumesc pentru nr.3/2016.Foarte reușit. Am remarcat că mi-ați publicat anecdotele apostrofate. Mai ales contribuția despre Topirceanu și Perpessicius m-au interesat în mod deosebit.

Succes și pe mai departe,

Cu stimă,

Hans Dama

Un regal de literatură, și nu numai! La cât mai mulți cititori! O primăvară plină de inspirație tuturor autorilor!

Cornel Costea

Mulțumesc pentru acest dar de Paști, adevărată primenire a minții și a sufletului. Sărbători sfinte, cu prinos de haruri! Hristos a înviat!

Cu respect și prețuire,

Doina Dobreanu

Stimate Domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru *Vatra veche*, mereu nouă ca idei și frumoasă ca realizare! Să vă ajute Domnul să mergeți înainte la fel! De Paști, vă doresc sănătate deplină și inima bună, împliniri, satisfacții și bucu-

rii, sub semnul păcii și liniștii Învierii!
Hristos a înviat! Al Dvs.,

Stelian Dumistrăcel

Stimate Domnule Băciuț,
Hristos a înviat! Vă felicit pentru perseverența și entuziasmul cu care lucrați la revista Dumneavoastră.

Va doresc un Paște fericit!

Dr. Iulian Rusu

Editor șef, European Journal of Science and Theology

Mulțumim pentru bucuriile pe care ni le dăruieți! Cele mai alese gânduri...

Carmen Sima

Alese mulțumiri și aceleași sincere urări de Sfintele Paști!

I.A.Pop

Mulțumiri pentru revista minunată.

Ognean Stamboliev,

Bulgaria

Felicitări pentru revistă !Ați primit grupajul meu de poeme ?

Aurelian Sârbu

Mulțumim. Să vă înveșnicească Dumnezeu condeul, să aveți LUMINĂ pe chip și în suflete, alături de cei dragi.

Cu recunoștință,

Prof. Nicolina Bercea

Doctor în filologie

C.N. "I.L. Caragiale" Ploiești

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă.

Sărbători precum vi le doriți!

I.B.

Stimate domnule director,
Am inserat câteva poezii, în cazul în care aveți puțin timp și spațiu pentru ele.

Îmi este din ce în ce mai greu să retrăiesc perioada exilului, și evadarea mea peste trei frontiere, înainte de anul '90.

În 2007, am lansat proza „Trei frontiere”, întreg calvarul prin care am trecut.

Cartea a apărut la editura Pollischansky, din Viena, în 2012, în traducerea prof. univ. dr. Hans Dama, din Viena. (a semnat un articol în ultimul număr al prestigioasei reviste *Vatra veche*, pag.78)

Mulțumesc încă o dată, pentru urările de sfintele sărbători, și vă doresc ca sfânta lumină a Mântuitorului să vă aducă armonie, sănătate și multe bucurii.

Cu sinceră prietenie,

Laurian Lodoabă

(redactor, revista literară Banat, Lugoj)

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revista și vă mulțumesc din suflet pentru proza de pe coperta 4! Înclinația mea pentru dramă ați remarcat-o, desigur, încă din 2014, cu scrierea *Drumul cu lupi*. Genul prozei scurte îmi caracterizează cam toată opera literară de până acum. Efectul cuvintelor puține care spun mult, știți și dumneavoastră, poate da naștere la adevărate bijuterii literare. N-o să vă supărați, v-am cerut publicarea

„Omului cu vioara”, pe coperta 4 tocmai pentru a reține imediat atenția cititorilor, însurarea ei în interiorul îndrăgitei și prețioasei dumneavoastră reviste *Vatra veche* ar fi însemnat aruncarea unui grăunte de aur într-un ocean de lumină! Iertați-mi, vă rog, afirmația mea, dacă vi se pare nepotrivită. Pentru numărul din aprilie, aveam deja transmisă o proză de întindere mai mare: *Marea încercare*. Vă rog mult domnule redactor-șef să-i atașați și fotografia mea transmisă nu de mult.

Doresc ca Bunul Dumnezeu să vă dea multă sănătate și putere de muncă pentru a ne onora și bucura cu revista pe care o făuriți cu pasiune și dragoste pentru slovele sale „vechi dar mereu noi”!

PS Voi transmite și recenzia cărții recente: *S-au deschis „porțile cerului!”* - semnează dl Ioan Mugurel Sasu

Decebal Alexandru Seul

Dragă Nicolae, Hristos a Înviat!
Frumoase „Ultimile anotimpuri” - le-am citit în glas cocoanei mele înainte de cafea și mi-a venit să-ți zic ce stare de spirit declanșează *Vatra* ta caldă: mi-i a poezie (s-o citesc, s-o scriu, s-o mărturisesc), mi-i a cunoaștere mai multă (luându-mă după degetele arătătoare din *Vatră*), mi-i a radiografia imaginile însoțitoare... Nu știu alții cum citesc revistele, dar eu cam în felul acesta le deschid...

Poezia ta de deschidere mă provoacă să alătur o poezie de a mea de pe segmentul terminus, care, însă, la fel ca a ta, nu e apăsătoare din cauza motivului inevitabil...

Caznele deșteptătorului electronic să trezească un mort

Mai rămăsese o oră până să mă trezesc și am murit. Deșteptătorul se zbătea electronic, accelerându-și decibeli, în stare și pe un mort să-l trezească. Dar eu eram cel mai mort.

Cu cele mai bune urări de trăire deplină a cât ni-i dat,

Iulian Filip

Mulțumesc mult pentru revistă. Apreciez pe deplin calitatea ei și a muncii dv. Mult succes în continuare!

G. Nichifor

Tg.Jiu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Hristos a înviat!

În această frumoasă perioadă a Învierii Domnului, vă adresez sincere felicitări cu prilejul Sfințelor Paști și vă mulțumesc pentru revista de cultură pe care o editați și o trimiteți în toată lumea, și prin aceasta contribuiți la unitatea culturală și națională a tuturor românilor. →

Festivalul Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”

- Asociația Culturală „Agatha Grigorescu Bacovia” organizează Ediția a X-a a Festivalului Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”.

Festivalul se desfășoară pe două secțiuni: POEZIE și PROZĂ. Pot participa creatori de literatură din țară și străinătate, indiferent de vârstă și afiliere la U.S.R. sau alte asociații profesionale. Nu pot participa autorii care au obținut unul din primele 3 premii la ultimele 3 ediții ale festivalului, (cu excepția celor cărora li s-a retras premiul în bani, pentru neprezentarea la festivitățile de premiere).

- Lucrările vor fi expediate la adresele de e-mail:

Imanulescu@gmail.com sau **revista.fereastră@gmail.com**.

Materialele pot fi trimise și prin poștă, tot în format electronic (CD) la adresa: **Lucian Mănăilescu, str. Unirii, bl. 35C, ap. 14, Buzău. CP 120237, până la 1 septembrie 2016.**

- Textele vor fi culese cu Times New Roman, corp 12 -14 (obligatoriu

diacritice) - cel mult 10 pagini A4 pentru secțiunea proză (una sau două proze scurte) sau 15 poezii. Pentru ambele secțiuni textele se semnează cu numele real (dacă autorul dorește să fie publicat sub pseudonim va specifica acest lucru). Se anexează un CV, care va cuprinde și adresele de corespondență (poștală, e-mail, nr. de telefon) și o fotografie în JPEG sau TIF, cu latura mare de minimum 20 cm. (pentru a permite reproducerea ei în revistă, în cazul publicării). Vom confirma primirea textelor imediat ce acestea ne parvin. *(Lipsa confirmării este echivalentă cu neînscirerea textelor la jurizare)*

Textele care nu respectă prevederile acestui regulament vor fi eliminate din concurs.

- Juriul, prezidat de o personalitate a vieții culturale românești, format din 5 scriitori, membri ai U.S.R., va acorda următoarele premii: **Marele Premiul Ahata Grigorescu Bacovia;**

La Secțiunea POEZIE: **Premiul „George Ranetti” (I); Premiul Spirea V. Anastasiu (II); Premiul prof. Gheorghe Panait (III).**

La Secțiunea PROZĂ: **Premiul Gheorghe Eminescu (I); Premiul**

Leonida Condeescu (II); Premiul Ioachim Botez (III).

Premiile revistei Fereastră, la ambele secțiuni, vor fi acordate autorilor cu cele mai semnificative contribuții în revistă, publicate în intervalul 1 septembrie 2015 – 1 septembrie 2016. De asemenea, vor fi acordate premii speciale și mențiuni ale unor reviste literare, instituții de cultură sau sponsori.

Jurizarea se va face astfel: Fiecare membru al juriului va alege și va nota primele 20 de texte, la fiecare secțiune, în ordine valorică, (cel mai valoros text primind 20 de puncte, cel de al cincisprezecilea un punct). În final, punctele se vor cumula, întocmindu-se clasamentul, în funcție de care se acordă premiile.

Premiile acordate de celelalte reviste și sponsori vor fi jurizate de către reprezentanții acestora.

Câștigătorii vor fi anunțați din timp pentru a participa la festivitatea de premiere din luna octombrie 2016, urmând să confirme prezența.

În cazul neprezentării la festivitate premiile se redistribuie.

Informații suplimentare la telefonul: **0760210763**

Vă doresc o Săptămână Luminată plină de bucurie și lumină pascală, iar sărbătoarea de astăzi, - Izvorul Tămăduirii să vă aducă mângâiere și multă sănătate.
Cu bucurie pascală,

**Alexandru Magola,
Chișinău.**

Stimate Domnule Băciuț,

Recentul Dv. volum de poezii m-a îmbogățit spiritual, chiar dacă nu am reușit să evidențiez suficient acest aspect în atașament, fiindcă am încercat să păstrez discreție față de stările sufletești care au generat versurile.... Mulțumesc pentru tot și scuzați îndrăzneala comentariului.

Cu admirație și prețuire,

Livia Fumurescu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă rog să primiți mesajul nostru de recunoștință și prețuire pentru bucuria pe care ne-o prilejuiește lectura revistei *Vatra veche*, a cărei apariție o așteptăm cu nerăbdare, de fiecare dată. Așa putem rămâne conectați la marea literatură, la cultura română, care nu abdică de la criteriile excelenței. Spiritul academic pe care-l promovați este un bun reper pentru noi, cititorii din țară.

Vă mulțumim și pentru evenimentele culturale - nu puține! - la care ne faceți cu generozitate părtași. Asemenea acte de cultură ne dau certitudinea că în România se mai poate trăi frumos și adevărat, chiar

dacă binele se înfăptuiește cu sacrificii... Între timp, noi am reușit să finalizăm numărul trei al revistei "Accente"(...) Așteptăm cu nerăbdare veștile dumneavoastră, în speranța continuării proiectelor noastre culturale.

Toate doririle de bine, Dumnezeu să vă dea putere în nobila misiune asumată!

Cu drag și prețuire,

Prof.Maria Stoica

Dragă domnule Băciuț,

Am primit revista, mai mult decât încântat pentru cum arată și acest număr. Regret doar că toate rămân pe capul dvs. și nu reușim încă să vedem cum am putea să vă mai ajutăm și noi cu câte ceva. Vă mai trimit un material, ca dar de Sfintele Paști. Să aveți parte de sărbători luminate, cu bucurii și veselie. Un Paște fericit întregii familii.
Cu dragoste frățească,

M. I.

Stimate domnule Băciuț,

Vă felicit pentru calitatea revistei dvs.

Vă atașez articolul meu despre scriitorul și jurnalistul Alexandru Mihalcea, sper să vă intereseze și să-l publicați în revista dvs. Cu deosebită prețuire,

**Magdalena Brătescu,
scriitoare, jurnalistă, cronicar dramatic
Israel**

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru tot ceea ce realizați cu profesionalism, competență și... cu

disponibilitate creatoare. Mare este bucuria pe care mi-o faceți publicând și în presa județeană recenzia mea la răscolitorul Dv. volum de poezii, care topește sensibilități și profunzimi de mare vibrație. (...)

Cu mulțumiri și cu statornică prețuire,

Livia Fumurescu

Bună ziua! În 2016, am scris câteva versuri. Făcând o selecție le transmit revistei Dumneavoastră. Sper să găsiți printre strofele mele câte ceva demn de publicare. Comunicați-mi, vă rog, dacă ați primit e-mail-ul meu.

Cu mult respect pentru munca Dumneavoastră,

Vlad Badrajan

DE VEACURI...

De veacuri copacul se-ntreabă
De toamna revine cu-aceleași frunze
Precum și oceanul prin marea sărată
Caută de veacuri aceleași meduze.

Barca cerului norii poartă
Semănând cu norii din copilărie,
Iar amintirile pe drumuri ne poartă
Și fiecare norii își știe.

Trec clipele pe păsări călare
Fericirile cu fericirile poți să le-asameni,
Dar fără răspuns rămâne-o-ntrebare –
De veacul revine cu-aceiași oameni?

Vlad Badrajan

Poezia religioasă postbelică

La schitul Sf. Ioan Evanghelistul, metocul de la Găbud al Mănăstirii Oașa, vor avea loc timp de șase zile de conferințe cu tema "Poezia religioasă postbelică". Conferințele vor avea loc în cadrul Taberei Naționale Studentești "Părintele Ioan Păraian", ediția a 43-a.

Primele trei zile – 3,4, 5 mai – vor fi dedicate lui Ioan Alexandru, iar următoarele Zoricăi Lațcu.

Despre Ioan Alexandru vor conferența Daniela Pânăzan ("Ipostaze ale sacralului în poezia lui Ioan Alexandru"), Valentin Marica ("Strigarea numelor în poezia lui Ioan Alexandru"), Nicolae Băciuț (Întoarcerea lui Ioan Alexandru - poezie și destin"), iar despre Zorica Lațcu vor vorbi prof. Cecilia Maria Șoșu, preot Cornel Toma, duminică, prof. dr. Ioan Bocșa, alături de Ansamblul Icoane.

O contribuție aparte la completarea și diversificarea programului cu muzică – pricesne, folk – și poezie, va avea grupul coordonat de Sorina Bloj, director al Bibliotecii Municipale "Petru Maior" din

Reghin: vor interpreta pricesne Sorin Bloj și Maria Popovici și grupul vocal, iar Maria Crișan, Ion Bândilă-Mărceanu, pr. Vasile Chiorean, poezie. Angela Marieșiu va susține un recital de muzică folk, pe versuri de Nicolae Băciuț, din volumul "La taclale cu Dumnezeu", Editura Vatra veche, 2016.

Gazdele nu se vor lăsa nici ele mai prejos - un grup vocal ad hoc, condus de părintele stareț al Mănăstirii Oașa va interpreta piese muzicale religioase și patriotice, două tinere, studente la Medicină în Sibiu, Roberta și Teodora, vor cânta și recita, iar fratele de mănăstire Marius, de la Oașa, va citi din creația proprie.

Târgumureșenii au fost prezenți în toate cele șase zile prin purtarea de grijă a prof. preot Iuliu Florea, a Ligii Tinerilor Creștini Mureș, și cu sprijinul primăriei Târgu-Mureș.

Conferințele susținute urmează a fi publicate într-un volum. (N.B.)

Concursul Național de Creație Literară în Limba Rromani "Ștefan Fuli"

Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice împreună cu Inspectoratul Școlar Județean Satu Mare au organizat, în perioada 21-23 aprilie 2016, la Carei – Satu Mare, ediția a V-a a Concursului Național de Creație Literară în Limba Rromani "Ștefan Fuli" cu participarea a 30 de elevi și 15 profesori însoțitori, veniți din județele: Alba, Bacău, Bihor, Botoșani, Brăila, Brașov, București, Buzău, Iași, Mureș, Timiș. Festivitatea de deschidere a Concursului a avut loc joi, 21 aprilie 2016, la Casa Comunitară Sf. Ladislau, în prezența consilierului pentru limba rromani din MENCȘ, prof. univ. dr. Gheorghe Sarău - nominalizat pentru acțiune și de Universitatea din București, a domnului Nicolae Băciuț - membru U.S.R., insp. șc. gen. Gal Gyongyi, prof. insp. pentru romi - Zoltan Gnaltd, a domnului primar al municipiului Eugen Kovacz Ș.a.

În sală au fost prezenți, pe lângă elevii și profesorii lor însoțitori, și membrii Comisiei Naționale (Gheorghe Sarău – președinte, Nicolae Băciuț – președinte de onoare, Gazsi Ștefan – secretar, și membrii: Corina Ceamă, Bechi Ancuta-Niculina, Dodosiu Samuel, Roxin Daniela).

Cei prezenți au intonat, în deschidere, Imnul rromilor de pretutindeni, *Gelem, gelem*. După ceremonie, elevii au susținut, în intervalul 11.00 -14.00, proba scrisă la cele trei secțiuni, proză, lirică și critică, la Școala Gimnazială Nr.1-Carei. După derularea probelor, elevii și profesorii însoțitori au vizitat orașul Carei Băile Tășnad, Castelul Karoly și alte obiective turistice).

Pe 23 aprilie 2016, elevii au participat la festivitatea de premiere, ce s-a desfășurat la Școala Nr.1-Carei. Premiile au constat din cărți oferite de Centrul Național de Cultură a Romilor "Romano Kher" - prin amabilitatea dir. Mihai Neacșu, de Fundația "Amphiteatrom" – condusă de actorul rom Sorin Aurel Sandu, de Reprezentanța UNICEF. Cadourii în cărți au priit și profesorii lor însoțitori. Premiile MENCȘ au constat în diplome și sume modeste de bani, iar ISJ Constanța, la rândul său, a acordat diplomele de participare elevilor și profesorilor. Premii substanțiale în bani pentru premiați, pentru stimularea participării tuturor elevilor rromi la competiții de mare însemnătate pentru valorile fundamentale ale etniei rromie – limba rromani, creația literară în limba maternă rromani au fost acordate și de primăria municipiului Carei.

CORINA CEAMĂ

Sevalet

UN PICTOR ITALIAN CUCEREȘTE CETATEA
MEDIEVALĂ DIN TÂRGU-MUREȘ

FRANCO GIANNELI

Expoziție de pictură 8.05.2016 – 8.06.2016
CETATEA MEDIEVALĂ TÂRGU-MUREȘ
BASTIONUL TĂBĂCARILOR

Vernisajul: DUMINICĂ 8 MAI 2016, ORA 17,00
Curatori: Elisabeta Petrescu și Nicolae Băciuț
Videoproiecție de Elisabeta Petrescu
Fotografii din colecția fotograf Louis Guermond

Orarul expoziției coincide cu orarul Cetății Medievale Târgu-Mureș

În Bastionul Tăbăcarilor din Târgu-Mureș se inaugurează o nouă galerie de artă.

Onoarea de a fi primul expozant i-a revenit pictorului italian Franco Giannelli, a cărui expoziție e pusă sub genericul "Dialog – 2016".

Vernisajul va avea loc duminică, 8 mai 2016, ora 17,00.

Expoziția va fi prezentată de Elisabeta Petrescu și Nicolae Băciuț.

Franco Giannelli (Lucca, Italia - 25 septembrie 1940) își desfășoară activitatea de pictor între Sanremo și Lucca.

În paralel cu viața profesională, începe să picteze încă din anii '60. Pentru mult timp, datorită caracterului introvertit, pictează fără să împărtășească nimănui această experiență. După multe confruntări cu profesori, experți din lumea artistică și la solicitările acestora, începe să expună doar după 2005. Întâlnirea între autonomismul său și replica publicului definește pronunțat modul său personal de a picta, mod care îi va deschide o cale în continuă evoluție. Lucrările sale (ulei pe lemn) sunt inconfundabile prin conținutul lor coloristic, iar consimțământul publicului este pe măsură.

În fiecare an participă la diferite expoziții colective.

Expoziții personale în Italia – Lucca, Pisa, Albenga, Madona di Campiglio, Bormio, Sanremo etc.

Expoziții personale în România – București, Sibiu, Târgu-Mureș, Pitești (iunie 2016).

Lucrările sale se află în colecții particulare din Europa și Statele Unite. (N.B.)

Câta natură, atâta artă!

Peisajele cu flori ale lui Franco Giannelli sunt, chiar la o fugară privire, de un lirism cald, în relieful blând al unui paradis pierdut.

"Dialog"-ul pe care-l propune prin lucrările sale pictorul italian nu e o simplă înscriere într-un orizont plastic a unor peisaje, ci o abordare dintr-o perspectivă filosofică, cu accente polemice, de revoltă mută, dar și cu nostalgii nevindecate.

Pentru că pictura lui Franco Giannelli încearcă să recupereze o lume care în realitatea ei imediată și-a pierdut esența, una în care vegetalul pare că-și diminuează ireversibil consistența, în care tradiționalul e înghițit de elanurile ieșirii din contingent, în (ne)mântuit azur, ca să-l parafrzez pe Ion Barbu.

Florile lui Franco Giannelli, într-un peisaj al evanescenței, sunt portrete ale solitudinii, ale liniștii. O pictură de esență simfonică, în care par a se articula note muzicale ale unei simfonii a destinului, beethovenian, aducându-l în corespondență, succesiv, cu un alt artist al muzicii culorilor, în ritmuri vivaldiene, românul Mihai Bandac, ca și într-un dialog peste timp cu maestrul său Ciucurencu, cu ascendență în Pallady și în Andreescu.

Într-o imagistică rafinată, cu minimum de mijloace, Franco Giannelli șarjează maximum de expresivitate.

Peisajele sale exclud prezența fizică umană, dar sugerează nevoia ei, într-o concordie a umanului cu vegetalul. Pictura lui Franco Giannelli recompune relațional lumea vegetală cu cea umană. În această expoziție, cu ajutorul fotografului Louis Guermond, el pune tradiționalul la temelia ascensiunii și duratei.

Pictorul recurge la un suport puțin frecventat în pictura postmodernă – lemnul, cel care în pictură pune în valoare altfel culoarea. Peisajele lui Franco Giannelli nu sunt reale, nu țin de o geografie anume, ele sunt ideale, sunt proiecția unei lumi care s-a retras în imaginar, ca într-un exercițiu al protejării, al conservării. Pictura devine astfel memorie a naturii.

Pictura lui Franco Giannelli e o pledoarie ca un semnal de alarmă, o invitație la întoarcerea la natură, la energiile ei spirituale.

Câta natură atâta artă, parcă sugerează în orizontul ei pictura lui Franco Giannelli, dar și câta artă atâta natură.

Dialogul artistic propus de pictorul italian iubitorului de artă român este proteic, o invitație la redescoperirea naturii pentru a reintra în armonie cu ea.

NICOLAE BĂCIUȚ

Ceea ce este firav se integrează ușor

Senzația de libertate, de lejeritate, de bunăstare și pofta de viață pe care o simt în plimbările estivale, în munți, o re trăiesc atunci când, pierzându-mă printre amintiri și imaginație, pictez acea lume reală, care mie îmi pare fantastică, fabuloasă, de vis.

Dialoghez cu pensulele și culorile, cu elementele naturii, iar florile pe care le propun dialoghează între ele ca ființele umane care, în ciuda faptului că nu au ochi, gură, urechi, sunt în perfectă armonie între ele, ca și notele muzicale, dansează și insuflă acea bucurie genuină proprie autenticelor grupuri folclorice. Pajiștile montane, grupurile folclorice, încep să dispară încet împreună cu o mare parte din natura înconjurătoare și cu o mare parte din tradițiile populare dintr-o inconștientă lipsă de interes din ce în ce mai generalizată.

Omul modern neagă simplitatea, neagă acele tradiții populare care nu reprezintă un business, neagă poezia, spiritualitatea, distruge binele tuturor pentru a construi pentru sine și pentru grupul său de interese, intră în „luptă” cu semenii săi, sfâșiat de lăcomie, sclav al lucrurilor și al regulilor impuse uneori de autorități îndoielnice.

Omul modern, căci despre el este vorba, nu mai este interesat de redescoperirea lucrurilor simple, lucruri pe care le abandonează, pentru că nu stănesc interes pentru grupurile care dețin economia și puterea.

Exemplul nobil al Prințului Charles al Marii Britanii care, chiar aici în România, s-a implicat în menținerea specificului comunităților din Transilvania, în încurajarea protejării mediului, ne determină să reflectăm profund, iar acest lucru nu trebuie să rămână un caz izolat.

În Occident, deja devorat de consumism și de un ritm al vieții frenetic, acest lucru, din păcate, nu mai este posibil. Există încă în lumea aceasta oaze de simplitate pe care vă invit să le salvăm.

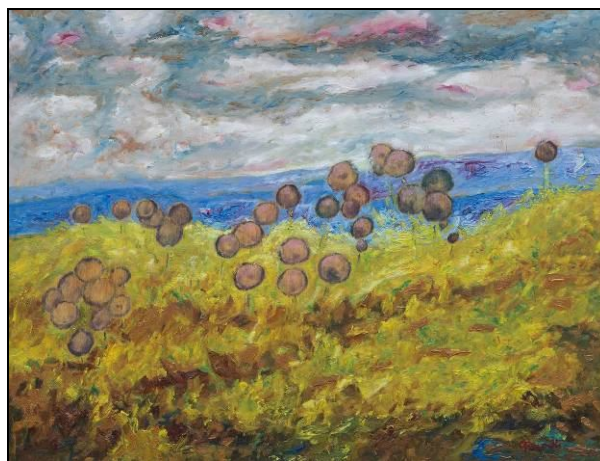
Art Counseling-ul a fost pentru mine strada prin care am accesat la o nouă conștientizare revitalizantă. Am realizat că simplitatea în relațiile interpersonale, pierdută în Occident în anii '60, din lipsa conștientizării și a resurselor necesare stăvilirii crizei existențiale în continuă creștere, poate fi salvată cu ajutorul recuperării empatiei, armoniei, determinării, serenității, afectivității, câteva dintre calitățile necesare pentru menținerea unei bune și sănătoase relații umane, dar și a realizării unei picturi reușite și mai ales semnificative.

Nu este în firea mea să fiu provocator, de aceea nu prezint pajiști presărate cu bidoane, material plastic, sticle sau construcții deprimante.

Articulez mesajul meu cu speranță și optimism, non-violent și mai puțin direct, pentru că eu cred ceea ce spuneau marii înțelepți:

„Ceea ce este calm se menține ușor. Ceea ce nu a apărut încă se previne ușor. Ceea ce este firav se integrează ușor. [...] Acționează înainte de orice; creează ordine înaintea de a fi confuzie.” (Tao Tê Ching).

FRANCO GIANNELLI

Dialog

A trecut un an de la prima invitație a lui Franco la **Dialog**, prima expoziție cu acest titlu care a avut loc în anul 2015, la Muzeul Național Brukenthal (Sibiu, România). Acum, în 2016, în cuplul dialogic s-a schimbat interlocutorul și, la Cetatea Medievală din Târgu-Mureș, **Dialog** rămâne titlul ales de către artist pentru a desemna ceea ce și cât dorește să cuprindă în expoziția sa.

Dialog înseamnă să crezi dialogicitate între culoare și formă, între imagine și gând, între reflexie și expresie, dar și între prezent și un trecut nu prea îndepărtat, între culturi care se doresc înrudite, adică între artistul italian și tradiția culturală românească, între a comunica și a simți comunicarea, între răspuns și ecolul său. Dialogul ne face să gândim - așa cum etimologia sa ne indică -, la un cuplu sau, mai bine zis, la două entități distincte, care vor să comunice, care vor să își spună „cuvinte lungi”⁸, semnificative, care să respecte limitele fiecăruia, ale propriului Univers, ale propriilor valori și care conduc, ca într-o procesiune, cu afectivitate și stimă, la conștientizarea distanței care unește, a entității mediane care este întâlnirea și confruntarea în angajamentul dialogic.

Natura ca stare de spirit este martorul autentic al existenței umane.

O mare parte din expresia artistică a omului a avut ca punct de referință natura, creația lui Dumnezeu. În lucrările sale, Franco a selectat ca simbol al creației floarea, îmbrățișată de un ambient maiestuos reprezentat de impunătoare altitudini montane.

În microcosmosul tablourilor sale, floarea este protagonistul unui spațiu ideatic, interpret înțelept al echilibrului și al armoniei, aliat al vieții și al naturii ca stare de spirit.

Lumina, martor al dialogului.

„Căci, acolo unde sunt doi sau trei adunați în Numele Meu, sunt și Eu în mijlocul lor.”

Matei 18,20.

Între culori și forme, între umbre și pauze, între cer și pământ, în tablourile sale, lumina, element permanent, este esența divină care conturează și redimensionează creația artistului. Aproape în toate lucrările sale, lumina răsare cu forță din centru ca o inimă chistică. →

⁸ Nichita Stănescu, *Cântec*

Semnul de întrebare

Cândva, folclorul românesc cu doinele, baladele, eresurile sale a fost zămislit pe rânduiala firii umane și profunde a acestui popor. A fi pe deplin uman semnifica să fii în sintonie cu natura, iar această condiție indispensabilă a traversat vremurile încredințându-ne zicala „codrul frate cu românul”. Epoca modernă ne oferă trista realitate: „a fost tăiat un brad bătrân / fiindcă făcea prea multă umbră”⁹.

Întrebarea firească este: *câți brazi au fost plantați în loc?*

Delicatețea, fiorul forței

Pictura lui Franco, în mod deliberat delicată, care uneori te face să visezi, aparent repetitivă, este calea pe care artistul a ales-o pentru a oferi spectatorului inspirația-interpretarea-transformarea sa într-un subiect perceptiv activ și empatic. În continuarea percepției poate veni plăcerea, judecata de valoare...

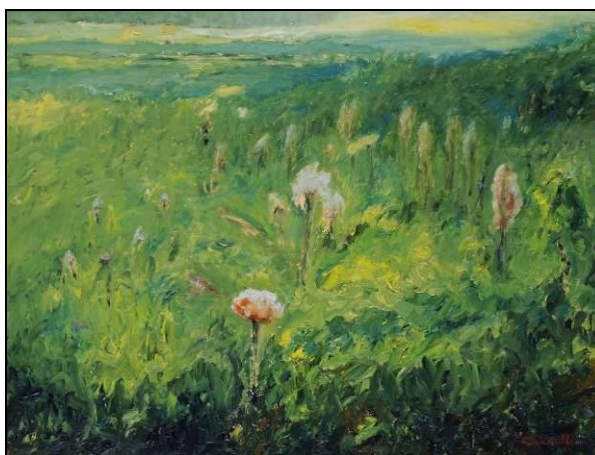
Nefiind interesat să caute un standard cultural, Franco lansează mesaje de interes primar, referitoare la conservarea actualizantă a mai multor patrimonii esențiale pentru evoluția umanului: natura și tradițiile populare. Subiectele sale dezvăluie o sensibilitate puternică, modul în care echilibrează culorile calde și reci indică latura sa afectivă, clară și evidentă, susținută de o dinamicitate și de o emotivitate în mod profund simțite și trăite. Vântul, prezent uneori în lucrările sale, devine aer mângâietor, însoțește și susține domol tușa artistului și, cu aceeași blândețe, se face cunoscut privirii, sensibilității observatorului care se apropie de pictură.

Alegerea floării și a peisajului dă forță și, mai curând, subliniază creativitatea și complexitatea gândirii artistului, pentru că aceste „personaje” sunt reprezentări ale unor adevărate călăuze morale: floarea, spre deosebire de ființa omenească, este „personajul” pur, lipsit de ambiguitate, necondiționat de vicii, doar cu o unică tendință, aceea de a aspira la propria naturalețe dictată de habitatul său, de lumina momentului și de prezența altor ființe.

Dacă omul a separat de multe ori cerul de pământ, îndepărtându-se de tot ceea ce imaterial sau spiritual scăpa controlului său, floarea și întreaga natură au menținut fidelitatea reciprocă uniunii cu infinitul și indefinitul, iar din uniunea lor aceste entități au devenit mai accentuate.

Arta lui Franco este o invitație la intimitate, o invitație la a ne reapropia de o dimensiune din ce în ce mai puțin cunoscută astăzi, într-o lume în care totul este industrie, în care interesul egoist-economic invadează pe toți și pe fiecare. Delicata personalitate a subiectelor sale dezvăluie o inocență conștientă, inteligentă care se transmite privitorului și rămâne, rezistă și chiar dă un sens realității din jurul său, calificând-o, fără să se mimizeze niciodată sau să se risipească în ea. Este o invitație explicită și totodată plăcut delicată, pentru ca această inocență să devină de asemenea învingătoare și în sufletul spectatorului.

ELISABETA PETRESCU
Art-Counseling

⁹ Nicolae Iorga, *Brad bătrân*

OCHIUL CICLOPULUI

Constantin Lucaci

Raft

Sexualitate și societate. Istorie, religie și literatură

Unul dintre cele mai așteptate volume ale anului, *Sexualitate și societate. Istorie, religie și literatură* a apărut în Seria de autor „Andrei Oișteanu”, disponibil în librăriile din țară și pe www.polirom.ro.

O abordare comparativă a unui domeniu delicat, în care, apelând la numeroase aspecte inedite din istoria și cultura României și a lumii, autorul evidențiază persistența în mentalitatea colectivă, fie și în forme simbolice și metaforice, a unor modele mentale și comportamentale. (...)

„Pe 8 aprilie 1967, la împlinirea vârstei de 56 de ani, Emil Cioran își nota în jurnal următoarele: «În tot ce am scris, nu i-am adus sexualității omagiul pe care îl merită». Nu voi spune că am scris prezenta carte doar ca un omagiu adus sexualității, ci și în încercarea de a înțelege delicatetele și misterioasele ei mecanisme și modul în care ele influențează (și sînt la rîndul lor influențate de)

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

MIHAI BANDAC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA,

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru

mecanismele sociale, morale și culturale. Este vorba de sexualitatea omului, cel mai rasat animal din punctul de vedere al *Culturii* și, tocmai de aceea, cel mai ratat animal din punctul de vedere al *Naturii*. Compunînd această lucrare, nu am plecat de la o teză prestabilită și nici de la un plan premeditat. Ea s-a alcătuit cumva organic. Am scris această carte în aceeași măsură în care ea m-a scris pe mine. Poate așa se explică relativa eterogenitate stilistică a volumului, cu treceri uneori spontane de la rigoarea academică la exprimarea eseistică, cu grad mai mare de libertate.” (Andrei Oișteanu)

*

Andrei Oișteanu este cercetător, membru în Consiliul Științific al *Institutului de Istorie a Religiiilor* (Academia Română), conferențiar la *Facultatea de Litere* (Universitatea din București) și președinte al *Asociației Române de Istorie a Religiiilor*. Cărți publicate: *Grădina de dincolo. Zoosophia* (1980, 2012); *Motive și semnificații mito-simbolice în cultura tradițională românească* (1989); *Cutia cu bătrîni* (roman) (1995, 2005, 2012); *Mythos & Logos* (1997, 1998); *Cosmos vs Chaos: Myth and Magic in Romanian Traditional Culture* (1999); *Imaginea evreului în cultura română* (2001, 2004, 2012) (Premiul Uniunii Scriitorilor din România – Asociația București; Marele Premiu al ASPRO); *Das Bild des Juden in der rumänischen Volkskultur* (2002); *Ordine și Haos. Mit și magie în cultura tradițională românească* (2004, 2013); *Religie, politică și mit. Texte despre Mircea Eliade și Ioan Petru Culianu* (2007, 2014); *Il diluvio, il drago e il labirinto* (2008); *Inventing the Jew: Antisemitic Stereotypes in Romanian and Other Central-East European Cultures* (2009) (Premiul „A.D. Xenopol” al Academiei Române); *Konstruktionen des Judenbildes* (2010); *Narcotice în cultura română* (2010, 2011, 2014) (Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România); *Les Images du Juif: Clichés antisémites dans la culture roumaine* (2013); *Rauschgift in der rumänischen Kultur* (2013).

ANA MARIA TĂBARCĂ

Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Flavia Topan, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Dărie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brîndușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

